

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εθνικές εξελίξεις από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών, 2020-2021

Σεπτέμβριος 2022

Ευρωπαϊκή Οικονομική
και Κοινωνική Επιτροπή

Πίνακας

- Προσφώνηση της Προέδρου της ΕΟΚΕ
- Εισαγωγή
- Θεμελιώδη δικαιώματα των κοινωνικών εταίρων
- Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι
- Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης
- Το δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων
- Κράτος δικαίου
- Συμπεράσματα

Προσαρτήματα

- Εκθέσεις ανά χώρα
 - Δανία (21-22 Δεκεμβρίου 2020)
 - Γερμανία (21-22 Απριλίου 2021)
 - Ιρλανδία (28-29 Ιουνίου 2021)
 - Τσεχική Δημοκρατία (30 Σεπτεμβρίου – 1 Οκτωβρίου 2021)
 - Ισπανία (14-15 Οκτωβρίου 2021)
 - Κύπρος (25-26 Νοεμβρίου 2021)
 - Λιθουανία (15 και 17 Δεκεμβρίου 2021)
- Παρατηρήσεις των κυβερνήσεων

Πρόλογος

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και οι πολίτες ζητούν συγκεκριμένες δράσεις, ιδίως για την εξάλειψη της διαφθοράς, τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, τη διασφάλιση της πολυφωνίας και της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης και τη διασφάλιση ουσιαστικής διαβούλευσης με τους σχετικούς φορείς κατά την χάραξη πολιτικής.

Οι παγκόσμιες κρίσεις επηρεάζουν και την Ευρώπη. Ποιος θα είχε σκεφτεί, πριν από δύομισι χρόνια, ότι στην τεράστια πρόκληση της κλιματικής αλλαγής θα προσετίθετο η μεγαλύτερη πανδημία που αντιμετώπισε η ανθρωπότητα εδώ και έναν αιώνα και η επανεμφάνιση ενός βάνανσου πολέμου στην ήπειρό μας;

Μπροστά σε τόσες πολλές κρίσεις, ορισμένες χώρες τολμούν να ζητήσουν πιο αυταρχική αντίδραση και να περιορίσουν τις ελευθερίες ή τα δικαιώματα, να δημιουργήσουν μια ψευδαίσθηση αποτελεσματικότητας. Στην πραγματικότητα, τα αυταρχικά κράτη δεν ενεργούν πιο αποτελεσματικά σε περιόδους κρίσεων, όπως διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

Στην ΕΟΚΕ, αντιθέτως, πιστεύουμε στη δύναμη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και στον διάλογο. Πιστεύουμε ότι οι κρατικές πολιτικές είναι αποτελεσματικότερες εφόσον είναι απόρροια της πλήρους συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών. Είμαστε επίσης πεπεισμένοι ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, το κράτος δικαίου, η δημοκρατία και η προστασία των μειονοτήτων μας αφορούν όλους, πέρα από τα σύνορα των χωρών μας. Σε τελική ανάλυση, οι οπισθοδρομήσεις σε ένα κράτος μέλος επηρεάζουν πάντα και άλλες χώρες, όχι μόνο λόγω της διασύνδεσης των κοινωνιών και των οικονομιών μας, αλλά και –ίσως δε σε ακόμη σημαντικότερο βαθμό– επειδή μοιραζόμαστε όλοι το ίδιο πεπρωμένο με τους Ευρωπαίους.

Δεδομένου ότι τα ζητήματα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, η ΕΟΚΕ συγκρότησε το 2018 ένα ειδικό όργανο για να δώσει φωνή στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, ώστε να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται οι προκλήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου»).

Η παρούσα έκθεση καλύπτει επτά αποστολές σε χώρες που πραγματοποιήθηκαν από τα μέλη της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» κατά την περίοδο 2020-2021, καθώς και την αποτύπωση ορισμένων απόψεων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τις εξελίξεις στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Η αποτύπωση αυτή πρέπει να εκληφθεί ως έχει: όχι ως φιλμ που καλύπτει ταυτόχρονα όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ· όχι ως βιβλίο που επιτρέπει εμπεριστατωμένη επιστημονική ανάλυση, αλλά ως εικόνα των βασικών τάσεων σε μια δεδομένη χώρα και σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Στην προκύπτουσα καλειδοσκοπική άποψη εμφανίζονται ορισμένες ανησυχητικές τάσεις, μεγάλος αριθμός προκλήσεων και λίγες μόνο θετικές εξελίξεις. Σε κάθε περίπτωση, οι τάσεις αυτές καταδεικνύουν την ανάγκη για εμάς, για την ευρωπαϊκή οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και για τη νομιμότητά μας, να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή σε ό,τι συμβαίνει σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, προκειμένου να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και για την οικοδόμηση καλύτερων κοινωνιών.

Christa Schweng, Πρόεδρος της ΕΟΚΕ

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση παρέχει μια επισκόπηση των επισκέψεων σε χώρες που διοργάνωσε η ομάδα της ΕΟΚΕ «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» το 2020 και το 2021. Αφορά επτά επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν σε χώρες: στη Δανία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ισπανία, την Κύπρο και τη Λιθουανία¹. Η έκθεση αποτελεί συνέχεια της πρώτης συγκεφαλαιωτικής έκθεσης, η οποία εκπονήθηκε από την ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» τον Ιούνιο του 2020 και κάλυπτε τις πρώτες επτά επισκέψεις σε χώρες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τα πρώτα δύο έτη της λειτουργίας της ομάδας (2018-2019), στη Ρουμανία, την Πολωνία, την Ουγγαρία, την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Βουλγαρία και την Ιταλία².

Ομάδα εργασίας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου»

Η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» συστάθηκε το 2018 ως οριζόντιο όργανο εντός της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. Της ανατέθηκε η αποστολή να προωθήσει τη συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου και να ανταποκριθεί στη συρρίκνωση του χώρου δράσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Το έργο της διαρθρώνεται γύρω από μια προσέγγιση που καλύπτει τομείς που θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί και συναφείς με το έργο της ΕΟΚΕ: θεμελιώδη δικαιώματα των κοινωνικών εταίρων, ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι, ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων και κράτος δικαίου³.

Η παρούσα έκθεση

Εκτός από άλλες βασικές δραστηριότητες, όπως το έργο της σχετικά με τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ και τη διοργάνωση διασκέψεων και ακροάσεων, ένας από τους κύριους τρόπους με τους οποίους η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» υλοποιεί την αποστολή της για ευαισθητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών είναι μέσω επισκέψεων σε χώρες. Στόχος της ομάδας είναι να επισκεφθεί και τα 27 κράτη μέλη, πράγμα που σημαίνει ότι η παρούσα έκθεση σηματοδοτεί το ήμισυ της προσπάθειας.

Οι επισκέψεις της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» σε χώρες επιβραδύνθηκαν λόγω της πανδημίας COVID. Ως εκ τούτου, μεσολάβησε ένα έτος μεταξύ της τελευταίας επίσκεψης σε χώρα της πρώτης συγκεφαλαιωτικής έκθεσης (Ιταλία, Δεκέμβριος 2019) και της πρώτης επίσκεψης που καλύπτει η παρούσα έκθεση (Δανία, Δεκέμβριος 2020). Αντιμέτωπη με τις προκλήσεις που θέτουν οι περιορισμοί στον τομέα της υγείας και των μετακινήσεων, η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» συνέχισε να δραστηριοποιείται, πραγματοποιώντας

¹ Λόγω της πανδημίας COVID-19, οι επισκέψεις στη Δανία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία και τη Λιθουανία πραγματοποιήθηκαν εικονικά. Οι επισκέψεις στην Τσεχική Δημοκρατία, την Ισπανία και την Κύπρο πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης.

² ΕΟΚΕ, Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου – Εθνικές εξελίξεις από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών, 2018-2019, Ιούνιος 2020, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/ge-02-20-156-en-n.pdf>
Η εν λόγω έκθεση είναι διαθέσιμη στις γλώσσες των χωρών στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην ακόλουθη διεύθυνση <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/other/eidiki-omada-themeliodi-dikaiomata-kai-kratos-dikaiov>.

³ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις εργασίες της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» βλ. την ενότητα του δικτυακού τόπου της: <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/other/eidiki-omada-themeliodi-dikaiomata-kai-kratos-dikaiov>

διαδικτυακά ορισμένες από τις επισκέψεις της (στη Δανία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία), εξακολουθώντας παράλληλα να προβαίνει σε συναντήσεις με φυσική παρουσία, ως τον προεπιλεγμένο τρόπο διάδρασης, οσάκις η επικρατούσα κατάσταση το επέτρεπε.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η μεθοδολογία της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» ως προς τις επισκέψεις σε χώρες δεν έχει αλλάξει. Οι επισκέψεις σε χώρες διαρκούν δύο ημέρες, κατά τις οποίες εξαμελής αντιπροσωπεία ΕΟΚΕ συναντά αρκετά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως κοινωνικούς εταίρους, εκπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης και του νομικού κλάδου, για να συζητήσουν τα πέντε βασικά θέματα ενδιαφέροντος της ομάδας σε ισάριθμες συνεδρίες. Οι συζητήσεις πραγματοποιούνται σύμφωνα με τον κανόνα του Chatham House, πράγμα που σημαίνει ότι η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που συλλέγει, αλλά ούτε η ταυτότητα ούτε η ιδιότητα των συμμετεχόντων αποκαλύπτονται στην έκθεση για την επίσκεψη στη χώρα η οποία προκύπτει από τις συζητήσεις. Η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» συναντάται επίσης συστηματικά με αρχές κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Μετά την επίσκεψη, παρέχεται στην κυβέρνηση της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη δικαίωμα απάντησης («παρατηρήσεις»), οι οποίες επισυνάπτονται στην παρούσα έκθεση.

Όπως αναφέρεται στην πρώτη συγκεφαλαιωτική έκθεση της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου», όλες οι απόψεις που αποτελούν το περιεχόμενο των εκθέσεων ανά χώρα και της παρούσας συγκεφαλαιωτικής έκθεσης αναπαράγονται καλή τη πίστει και δεν απηχούν τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ούτε την εκτίμησή της για την εκάστοτε κατάσταση. Η παρούσα έκθεση δεν αποσκοπεί στην παροχή νομικής ανάλυσης ή επιστημονικής σύγκρισης, αλλά στην ανάδειξη των απόψεων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με βασικές τάσεις στην Ευρώπη. Δεν πρέπει εξάλλου να συναχθεί οιοδήποτε συμπέρασμα από την επιλογή των επτά χωρών που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση. Ο μόνος λόγος για την από κοινού εξέτασή τους είναι η επίτευξη γεωγραφικής ισορροπίας. Ένα παράδειγμα τάσης που περιγράφεται στο πλαίσιο συγκεκριμένης επίσκεψης σε χώρα δεν σημαίνει ότι ένα τέτοιο φαινόμενο υπάρχει μόνο στη συγκεκριμένη χώρα. Αντιστρόφως, όταν ένα φαινόμενο δεν αναφέρεται ως παρατηρούμενο σε άλλη χώρα, αυτό δεν σημαίνει ότι στην εν λόγω χώρα παρατηρείται τέτοια πρόκληση. Ωστόσο, εξεταζόμενα από κοινού, τα παραδείγματα αυτά παρέχουν μια επισκόπηση ορισμένων από τις βασικές προκλήσεις που αναπτύσσονται στην Ευρώπη, οι οποίες απαιτούν συντονισμένη αντιμετώπιση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ενώ η μεθοδολογία της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για τις επισκέψεις δεν έχει αλλάξει, η ομάδα επιδίωξε να ενισχύσει τον ρόλο της με την παρακολούθηση της κατάστασης κατόπιν των επισκέψεων σε χώρες. Από τον Ιούνιο του 2021, τα ενδιαφερόμενα μέρη που συναντήθηκαν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης καλούνται επομένως να υποβάλουν παρατηρήσεις παρακολούθησης μέσω της [ειδικής σελίδας](#) στην ενότητα της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» του δικτυακού τόπου της ΕΟΚΕ⁴. Κατ' αυτόν τον τρόπο, και μέσω της πρόσκλησης ορισμένων εθνικών φορέων στην ετήσια φθινοπωρινή διάσκεψη, η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» προτίθεται να διαδραματίσει κάποιον ρόλο της στην ανάπτυξη μιας κοινής νοοτροπίας για τα θεμελιώδη δικαιώματα και το κράτος δικαίου, στο μεν εθνικό επίπεδο, αναδεικνύοντας τις τάσεις και ενθαρρύνοντας τον διάλογο μεταξύ των αρχών και της κοινωνίας των

⁴ ΕΟΚΕ, Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου: τάσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ, <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/other/group-fundamental-rights-and-rule-law/ftrl-trends-eu-member-states>

πολιτών, στο δε ευρωπαϊκό επίπεδο, συμβάλλοντας σε ανοικτές συζητήσεις σχετικά με αυτές τις τάσεις και τις πιθανές διόδους για συλλογικές λύσεις.

1. Θεμελιώδη δικαιώματα των κοινωνικών εταίρων

Στην πρώτη συνεδρία που πραγματοποιήθηκε από την αντιπροσωπεία της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» κατά τη διάρκεια επισκέψεων σε χώρες συμμετέχουν οργανώσεις εργοδοτών και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Κατά τη διάρκεια αυτής της συνεδρίας, οι συμμετέχοντες εγείρουν εν γένει ζητήματα που συνδέονται στενά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των κοινωνικών εταίρων, όπως ο κοινωνικός διάλογος ή οι συλλογικές διαπραγματεύσεις. Σε αυτόν τον κύκλο επισκέψεων, αναδείχθηκε επίσης ιδιαίτερα ο ρόλος που διαδραματίζουν οι κοινωνικοί εταίροι στην αντιμετώπιση κρίσεων όπως η πανδημία COVID και στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

Κοινωνικός διάλογος και συμμετοχή

Οι κοινωνικοί εταίροι που συμμετείχαν στις επισκέψεις χωρών της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» περιέγραψαν τι θεωρούσαν συνολικά ως **ισχυρό και εύρυθμα λειτουργούντα κοινωνικό διάλογο**, με διαφοροποιήσεις και ειδικές προκλήσεις σε κάθε επιμέρους χώρα.

- Το **επίπεδο συμμετοχής σε συνδικαλιστικές οργανώσεις** μπορεί να διαφέρει μεταξύ χωρών όπου υπάρχουν γεωγραφικές διαιρέσεις, όπως στην *Κύπρο*, ή όπου υπήρχαν τέτοιες διαιρέσεις, όπως στη *Γερμανία*. Ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων ενδέχεται επίσης να υποεκπροσωπούνται στις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι αλλοδαποί εργαζόμενοι στην *Κύπρο* ή οι εργαζόμενοι σε πλατφόρμες στη *Γερμανία* ή την *Τσεχική Δημοκρατία*. Στη *Λιθουανία*, μόνον ένα πολύ μικρό ποσοστό των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα συμμετέχουν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις.
- Η κάλυψη των **συλλογικών διαπραγματεύσεων** θεωρήθηκε ευρεία στη *Δανία* και τη *Γερμανία* (καίτοι μειώνεται στις χώρες αυτές), αλλά αρκετά χαμηλή στην *Ιρλανδία*. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι ο εργατικός κώδικας δεν διευκολύνει επαρκώς τη διαπραγμάτευση συλλογικών συμβάσεων, οι οποίες με την πάροδο των ετών καθίστανται παρωχημένες. Στην *Ισπανία*, οι συνδικαλιστές εξέφρασαν τη λύπη τους για τη δυσκολία σύναψης συλλογικών συμβάσεων στο πλαίσιο των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), όπου η παρουσία των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι περιορισμένη. Στην *Κύπρο*, θεωρήθηκε παράδοξο ότι ο αριθμός των εργαζομένων που καλύπτονται από συλλογικές συμβάσεις στον ιδιωτικό τομέα είναι χαμηλός παρά την άνω του μέσου όρου παρουσία συνδικαλιστικών οργανώσεων στη χώρα.
- Η αξιολόγηση της ποιότητας των **δημόσιων διαβουλεύσεων** διαφέρει μεταξύ των επιμέρους χωρών. Για παράδειγμα, στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι ζητείται συστηματικά η γνώμη τους σχετικά με πολιτικές που αφορούν την εργασία και άλλους σχετικούς τομείς, αλλά εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι διαβουλεύσεις ενίοτε παρακάμπτονται. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι δεν ακούονται επαρκώς από τις αρχές, παρά το καλό πλαίσιο και την πρόσβαση που προσφερόταν στη χάραξη πολιτικής μέσω τριμερούς συμβουλίου. Μια θετική πτυχή που υπογραμμίστηκε στην *Ιρλανδία* ήταν το ότι ο κοινωνικός διάλογος δεν

περιλαμβάνει μόνο τους κοινωνικούς εταίρους, αλλά περιλαμβάνει ευρύτερο διάλογο με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Ο κοινωνικός διάλογος ως παράγοντας ανθεκτικότητας: COVID

Σε ορισμένες χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι κοινωνικοί εταίροι αναγνώρισαν τη σημασία του ισχυρού κοινωνικού διαλόγου για την **αντιμετώπιση της κρίσης COVID-19**.

- Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για το γεγονός ότι η κυβέρνηση συμπεριέλαβε τους κοινωνικούς εταίρους στις **συζητήσεις σχετικά με τα μέτρα** για την αντιμετώπιση της κρίσης, οι οποίες κατέληξαν στη σύναψη τριμερών συμφωνιών και στη θέσπιση συστημάτων αποζημίωσης. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες διατύπωσαν παρόμοιες παρατηρήσεις, εκφράζοντας ικανοποίηση για τη συνεργασία μεταξύ των αρχών και των κοινωνικών εταίρων σχετικά με μέτρα μετριασμού, όπως η προσωρινή προσαρμογή του χρόνου εργασίας, υπογραμμίζοντας ωστόσο επίσης ότι η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό των μέτρων διέφερε από το ένα ομόσπονδο κράτος στο άλλο. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, η ύπαρξη ισχυρού κοινωνικού διαλόγου αποδείχθηκε πολύ σημαντική για την αποσαφήνιση μιας σειράς νομικών αβεβαιοτήτων σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόζονται από τους κοινωνικούς εταίρους, όπως η κατ' οίκον εργασία.
- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν γενικά ότι ο κοινωνικός διάλογος επηρεάστηκε **από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και από την κρίση COVID-19**. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι, σε αντίθεση με ό,τι συνέβη κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ο σωστός κοινωνικός διάλογος επέτρεψε στους εργοδότες, τα συνδικάτα και την κυβέρνηση να συνάψουν συμφωνίες για θέματα όπως ο κατώτατος μισθός, γεγονός που συνέβαλε στη διατήρηση των θέσεων εργασίας. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι ο παραδοσιακός κοινωνικός διάλογος είχε εγκαταλειφθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου της πανδημίας. Ωστόσο, έκριναν επίσης ότι είχαν δώσει προσηκόντως τη γνώμη τους σχετικά με διάφορες πτυχές, όπως τα μέτρα για την υγεία, η χρηματοδοτική βοήθεια και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι διαβουλεύσεις σχετικά με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας βασίστηκαν σε ανακριβείς πληροφορίες, όπως επίσης ότι σε αυτές ενεπλάκησαν πάρα πολλοί συμμετέχοντες ενώ ο χρόνος για τις παρεμβάσεις ήταν πολύ λίγος.

Οι κοινωνικοί εταίροι ως παράγοντες στην καταπολέμηση των διακρίσεων

Ένα βασικό σημείο που έθιξαν οι κοινωνικοί εταίροι σε ορισμένες χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη ήταν η σημασία του **ισχυρού κοινωνικού διαλόγου για την αντιμετώπιση διάφορων κοινωνικών αλλαγών, όπως η ένταξη των μεταναστών ή το Brexit**.

- Στη *Γερμανία*, η προορατική στάση των κοινωνικών εταίρων και η ποιότητα του κοινωνικού διαλόγου θεωρήθηκε ότι έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε σχέση με τον υψηλό αριθμό αιτούντων άσυλο που έφθασαν στη χώρα την περίοδο 2015-2016. Αυτό οδήγησε σε μια σειρά μέτρων που διευκολύνουν την **ένταξη των αιτούντων άσυλο** μέσω της εργασίας. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τα ζητήματα του κοινωνικού ντάμπινγκ και της αδήλωτης εργασίας, εκφράζοντας παράλληλα τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι αλλοδαποί εργαζόμενοι βρίσκονται σε ιδιαίτερα περίπλοκες καταστάσεις, καθώς εργάζονται κυρίως σε τομείς στους οποίους υπάρχουν λιγότερες συλλογικές συμβάσεις, λιγότερες εταιρείες και στους οποίους το δανικό μοντέλο δεν είναι αρκετά γνωστό. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι τα συνδικάτα δεν εντάσσουν αρκετούς μετανάστες στις τάξεις τους, καθώς πολύ συχνά τους συσχετίζουν με το κοινωνικό ντάμπινγκ, και θεωρούν επίσης ότι οι εργοδότες σε μικρότερες εταιρείες προσεγγίζουν τους μετανάστες περισσότερο ως ευκαιρία για φθηνή εργασία παρά ως θετική πτυχή της πολυμορφίας. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες χαιρέτισαν τις θετικές προσπάθειες για την παροχή πρόσβασης στην υγεία στους μετανάστες ή στους παράτυπα διαμένοντες, μέσω ενός διατάγματος του 2018 περί καθολικής πρόσβασης στην υγεία. Στην *Κύπρο*, ζητήθηκε η γνώμη των κοινωνικών εταίρων σχετικά με το πρώτο εθνικό σχέδιο για την ένταξη των μεταναστών, το οποίο θεωρείται αναγκαία εξέλιξη για την ανάπτυξη, δεδομένου του υψηλού κινδύνου εκμετάλλευσης των μεταναστών και περιορισμού τους σε θέσεις χαμηλής ειδίκευσης, και δεδομένης της έκθεσής τους στη ρητορική μίσους και στις διακρίσεις.
- Ο **Χάρτης Πολυμορφίας** επικροτήθηκε ως σημαντική πρωτοβουλία στην *Ιρλανδία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, ενώ στην τελευταία χώρα οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι αυτός εφαρμόζεται κυρίως σε μεγάλες εταιρείες, όπως οι πολυεθνικές. Στην *Ιρλανδία*, οι κοινωνικοί εταίροι εκτίμησαν την ισχυρή συμμετοχή τους στις στρατηγικές για την ένταξη των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+, την ένταξη των Ιρλανδών νομάδων και των Ρομά, καθώς και στις διαβουλεύσεις για την ανάπτυξη του εθνικού σχεδίου δράσης κατά του ρατσισμού. Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία όσον αφορά την εργασία επικεντρώθηκε στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας, τα κίνητρα, τις επιδοτήσεις και τις ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένοι εργαζόμενοι, ιδίως οι νέοι εργαζόμενοι, οι οποίοι δεν αμείβονται με μισθούς που να τους επιτρέπουν να καλύψουν τις ανάγκες τους.
- Στην *Ιρλανδία*, οι συνδικαλιστές υπογράμμισαν ότι η λόγω του **Brexit** άρση της ελεύθερης κυκλοφορίας διαμέσου των συνόρων μεταξύ της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας έχει δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στους εργαζομένους, ιδίως στους «μεθοριακούς εργαζομένους». Οι Ιρλανδοί εργαζόμενοι χρειάζονται διασυνοριακές άδειες για να εργαστούν νόμιμα στη Βόρεια Ιρλανδία, παρατηρείται όμως σοβαρή έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις νομικές απαιτήσεις. Μια άλλη ανησυχία είναι ο κίνδυνος να οδηγήσει το Brexit σε αποκλίσεις μεταξύ των δικαιωμάτων των εργαζομένων στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας και στη Βόρεια Ιρλανδία. Επισήμαναν επίσης μια γενικότερη εχθρική στάση της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας έναντι των μεταναστών της ΕΕ στο πλαίσιο του Brexit.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Οι συμμετέχοντες στις επισκέψεις χωρών που διοργάνωσε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» επισήμαναν ένα εν γένει καλό νομικό πλαίσιο για την προστασία των δραστηριοτήτων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι. Σε αυτό το εν γένει σταθερό νομικό πλαίσιο ανακύπτουν, ωστόσο, συγκεκριμένες προκλήσεις.

Συμμετοχή στον δημόσιο βίο

Ενώ οι διαδικασίες διαβούλευσης με τις ΟΚΠ και τα επίπεδα διαβούλευσης διαφέρουν μεταξύ των χωρών, οι συμμετέχοντες ζήτησαν γενικά την **ενίσχυση των μηχανισμών για τη συμμετοχή των ΟΚΠ**, προσβλέποντας σε μεγαλύτερη επιρροή στη λήψη αποφάσεων. Θεωρούν επίσης ότι η θέση των ΟΚΠ στον δημόσιο διάλογο τίθεται υπό αμφισβήτηση.

- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι αρχές δεν ζητούν τη γνώμη τους όπως θα έπρεπε, αλλά ελπίζουν ότι ο ευρύτερος κοινωνικός διάλογος μπορεί να αποκατασταθεί στην παλαιά του μορφή. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι δεν υπάρχει κυβερνητικός φορέας αρμόδιος για την κοινωνία των πολιτών, καθώς και για το γεγονός ότι έχουν πολύ λίγες δυνατότητες **συμμετοχής στη λήψη πολιτικών αποφάσεων**. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η πρόσβαση στη λήψη αποφάσεων μπορεί να βελτιωθεί, ιδίως μέσω της καλύτερης εφαρμογής της κυβερνητικής στρατηγικής για τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, την οποία θεωρούν καλή. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΟΚΠ συχνά απλά ενημερώνονται αντί να ζητείται η γνώμη τους, και ότι δεν είχαν επαρκή χρόνο για να προετοιμάσουν τη συμβολή τους. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν την έλλειψη ενεργού διαβούλευσης, εκφράζοντας τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι αρχές διαβουλευούνται μόνο με κοινωνικούς εταίρους σχετικά με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου, αφήνοντας κατά μέρος άλλους οργανισμούς.
- Ορισμένοι συμμετέχοντες —για παράδειγμα στην *Τσεχική Δημοκρατία*— επεσήμαναν την **αυξανόμενη δυσπιστία του ευρύτερου κοινού έναντι των ΟΚΠ**. Ορισμένοι πολιτικοί καλλιεργούν μια στάση αντιπαράθεσης, χαρακτηρίζοντας ως «πολιτικές ΟΚΠ» τις ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της εξάλειψης των διακρίσεων. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τον φόβο ότι, παρά το γενικά υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης της κοινωνίας στη δημοκρατία, η εμπιστοσύνη μεταξύ των νέων και των μειονοτήτων ήταν χαμηλότερη, σε ένα πλαίσιο όπου οι πολιτικές συζητήσεις γίνονται πιο σκληρές και πολωμένες. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ορισμένοι δημόσιοι υπάλληλοι συχνά δυσφημίζουν ορισμένες οργανώσεις, απλώς και μόνον επειδή οι οργανώσεις αυτές εργάζονται με μετανάστες ή διατηρούν δεσμούς με οργανώσεις από την περιοχή που στην πράξη ελέγχεται από την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αυτό συντελεί στη διαμόρφωση ενός κλίματος όπου ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θεωρούνται αντίπαλοι των δημόσιων αρχών.

Ελευθερία του συνέρχεσθαι

Σε ορισμένες χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι συμμετέχοντες ανέφεραν παραδείγματα μέτρων που ενδέχεται να **περιορίζουν την ελευθερία του συνέρχεσθαι**.

- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η ελευθερία του συνέρχεσθαι προστατεύεται επαρκώς από τον νόμο. Ωστόσο, ανέφεραν επίσης ότι τα τελευταία χρόνια έχουν παραπεμφθεί στη δικαιοσύνη αρκετές υποθέσεις που σχετίζονται με τη **υπέρμετρη επίδειξη ισχύος από την αστυνομία**. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τις ανησυχίες τους σχετικά με την αστυνόμευση των διαδηλώσεων. Εξέφρασαν επίσης τον φόβο ότι η ένταση σε σχέση με τις διαμαρτυρίες κατά των μέτρων περιορισμού της νόσου COVID θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον ως λόγος για τον περιορισμό της ελευθερίας του συνέρχεσθαι.
- Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ιδιαίτερη ανησυχία για τον **νόμο περί της ασφάλειας των πολιτών** του 2015, φοβούμενοι ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε πολύ επαχθείς κυρώσεις για ευρύ φάσμα συμπεριφορών που συνδέονται με διαμαρτυρίες και απεργίες. Οι συμμετέχοντες διαπίστωσαν ότι ορισμένες διατάξεις ήταν προβληματικές —όπως η διάταξη περί σοβαρής ανυπακοής έναντι των αρχών και η διάταξη περί του σεβασμού έναντι υπαλλήλων ασφαλείας— ιδίως επειδή η αμφισημία τους παρείχε στις αστυνομικές αρχές υπέρμετρα περιθώρια για την ερμηνεία του τρόπου επιβολής τους. Οι συμμετέχοντες επέκριναν επίσης την υπέρμετρη επίδειξη ισχύος από την αστυνομία κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων, καθώς και το χαμηλό ποσοστό καταδικαστικών αποφάσεων εις βάρος αστυνομικών που προσάγονται στη δικαιοσύνη για υπέρμετρη χρήση βίας.
- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες διευκρίνισαν ότι διάφοροι δήμοι είχαν **απορρίψει αιτήματα** από την κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+ και από όσους αντιτίθενται στον γάμο μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου για τη διοργάνωση δημόσιων συναντήσεων τον Σεπτέμβριο του 2021. Η πρώτη, ωστόσο, έλαβε τελικά άδεια κατόπιν προσφυγής της στη δικαιοσύνη.

Ο αντίκτυπος της κρίσης COVID στον χώρο της κοινωνίας των πολιτών

Οι συμμετέχοντες στις χώρες όπου πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις έκριναν ότι η **κατάσταση συνεπεία της κρίσης COVID** και οι σχετικοί περιορισμοί περιπλέκουν τον ρόλο εποπτείας τους ή τις δραστηριότητές τους επικοινωνίας με τους πολίτες και συγκέντρωσης κεφαλαίων.

- Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι **περιορισμοί της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι συνεπεία της κρίσης COVID-19** παραμένουν εντός των ορίων του Συντάγματος και δεν είναι δυσανάλογοι. Φρονούν ότι προβλέπονται εξαιρέσεις από τους περιορισμούς, για παράδειγμα, για πολιτικές ή άλλες σημαντικές συναντήσεις. Ωστόσο, εκφράστηκαν ορισμένες ανησυχίες όσον αφορά την πιθανή περικοπή, λόγω της κρίσης COVID-19, της χρηματοδότησης που διατίθεται για τις ΟΚΠ, σε μια χώρα όπου, εν γένει, το επίπεδο δημόσιας χρηματοδότησης είναι υψηλό. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες εκτιμούν θετικά το γεγονός ότι το Σύνταγμα εγγυάται ισχυρή προστασία στις ειρηνικές διαμαρτυρίες. Ωστόσο, εξέφρασαν τη λύπη τους για την κατά την άποψή τους

τυχαία εφαρμογή μέτρων που περιορίζουν τις μετακινήσεις και τη συμμετοχή σε εκδηλώσεις στο πλαίσιο της κρίσης COVID-19. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι περιορισμοί που σχετίζονται με την κρίση COVID-19 όσον αφορά τις δημόσιες διαδηλώσεις άρθηκαν πολύ αργότερα από εκείνους που αφορούν άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Αυτό σημαίνει ότι επιβλήθηκαν πρόστιμα σε άτομα λόγω συμμετοχής σε διαμαρτυρίες, ενώ τα άτομα αυτά μπορούσαν νομίμως να συμμετάσχουν σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως σε γάμους.

- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η κρίση COVID συνιστούσε πρόκληση για τις δραστηριότητες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, καθώς οι εξ αποστάσεως συναντήσεις είχαν καταστεί η μόνη επιλογή. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης τη λύπη τους για το σχετικά μικρό ποσοστό χρηματοδότησης σε σχέση με τα **εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας** προς όφελος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Οι συμμετέχοντες σε άλλες επισκέψεις σε χώρες, όπως στην *Τσεχική Δημοκρατία* και τη *Δανία*, εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι δεν είχαν εμπλακεί δεόντως στην κατάρτιση των εν λόγω σχεδίων.

Πρόσβαση σε χρηματοδότηση

Η **πρόσβαση σε χρηματοδότηση** αποτελεί γενικότερη ανησυχία που εκφράστηκε σε όλες τις επισκέψεις σε χώρες.

- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η πρόσβαση σε χρηματοδότηση είχε καταστεί όλο και πιο δύσκολη για τις ΟΚΠ, επειδή το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού που διατίθεται για δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών δεν προορίζεται για δραστηριότητες στον τομέα της απαγόρευσης των διακρίσεων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της υπεράσπισης, ιδίως για «καυτά» ζητήματα όπως η ισότητα των φύλων ή η ένταξη των Ρομά. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν προβληματικό το γεγονός ότι οι **απαλλαγές που χορηγούνται βάσει της ομοσπονδιακής φορολογικής νομοθεσίας για μια ΟΚΠ που θεωρείται «φιλανθρωπική οργάνωση»** μπορούν να μην χορηγηθούν εάν οι δραστηριότητες της εν λόγω ΟΚΠ **θεωρούνται υπερβολικά πολιτικές**.
- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τις μη αναμενόμενες επιπτώσεις του εκλογικού νόμου στις ΟΚΠ. Ενώ ο νόμος ρυθμίζει τις δωρεές σε πολιτικά κόμματα, ο κανόνας για τον **περιορισμό των ιδιωτικών και ξένων δωρεών** εφαρμόζεται επίσης στις ΟΚΠ γεγονός που εγείρει εμπόδια στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Οι οργανώσεις με γενική αποστολή όπως η «προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» δεν θεωρούνται φιλανθρωπικές οργανώσεις, γεγονός που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην πρόσβασή τους σε δωρεές και έχει ως αποτέλεσμα οι δωρεές να μην τυγχάνουν φορολογικής απαλλαγής.
- Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι οργανισμοί που επικρίνουν περισσότερο την κυβέρνηση τείνουν να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδότηση. Εξήγησαν επίσης ότι το κλείσιμο του εθνικού μητρώου για τις ΟΚΠ και η αντικατάστασή του με περιφερειακά μητρώα οδήγησε σε μακροχρόνιες

διαδικασίες **καταχώρισης** και σε ασυνάρτητους κανόνες σχετικά με τη δημιουργία και τη λειτουργία των διαφόρων ειδών ΟΚΠ. Επιπλέον, το 2020 οι κυπριακές αρχές δημοσίευσαν κατάλογο με περισσότερες από 2 500 ΟΚΠ οι οποίες τελούσαν σε διαδικασία διαγραφής λόγω μη εκπλήρωσης ορισμένων διοικητικών υποχρεώσεων — όπως κάποιοι ισχυρίστηκαν, ορισμένοι οργανισμοί διεγράφησαν από το μητρώο παρά το γεγονός ότι είχαν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους εντός της δέμηνης προθεσμίας.

- Στην *Κύπρο* επίσης, οι συμμετέχοντες διαμαρτυρήθηκαν για το χαμηλό κατώτατο όριο όσον αφορά τις **απαιτήσεις λογιστικού ελέγχου** για τις ΟΚΠ, το οποίο θέτει σε μειονεκτική θέση τους μικρούς οργανισμούς που έχουν περιορισμένες ικανότητες ή πόρους ώστε να διενεργήσουν τέτοιον έλεγχο. Στη *Λιθουανία*, θεωρήθηκε ότι οι αυστηρές απαιτήσεις διαφάνειας που εφαρμόζονται στις ΟΚΠ θα μπορούσαν να βλάψουν πολλές οργανώσεις της Λευκορωσίας με έδρα τη Λιθουανία, οι οποίες συχνά χρειάζονται προστασία και ανωνυμία για την ασφάλεια των μελών τους.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Η σχετική με την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης συνεδρία παρείχε στην ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» τη δυνατότητα να ακούσει τις απόψεις των εκπροσώπων των ΟΚΠ και των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης σχετικά με βασικές εξελίξεις. Οι συμμετέχοντες στις επτά χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη διαπίστωσαν γενικότερα ότι η ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης προστατεύονται επαρκώς από νομική άποψη. Ωστόσο, υπάρχουν σοβαρές προκλήσεις σε διάφορους τομείς, όπως η πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, το δικαίωμα στην ενημέρωση και η ατομική κατάσταση των δημοσιογράφων.

Ρυθμιστικό πλαίσιο

Οι συμμετέχοντες σε ορισμένες επισκέψεις σε χώρες εξέφρασαν ιδιαίτερες ανησυχίες σχετικά με νομικές εξελίξεις οι οποίες κατά την κρίση τους μπορούν να περιορίσουν την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και την ελευθερία της έκφρασης.

- Τέτοια περίπτωση συντρέπει, για παράδειγμα, όσον αφορά νομικές εξελίξεις σχετικές με την **ασφάλεια**. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι, παρά την συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος, η ελευθερία της έκφρασης έχει θιγεί σοβαρά από τον νόμο περί της ασφάλειας των πολιτών. Επέκριναν τα βαριά πρόστιμα που επιβλήθηκαν σε δημοσιογράφους για την καταγραφή εικόνων της αστυνομίας, καθώς και για ορισμένες μορφές έκφρασης που εκλαμβάνονται ως προσβολή της θρησκείας, της βασιλικής οικογένειας ή της ισπανικής σημαίας. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι η αντιτρομοκρατική νομοθεσία ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την εξαιρετικά άμεση αναστολή ιστοτόπων και την προσβολή του δικαιώματος των δημοσιογράφων να προστατεύουν τις πηγές τους.
- Στην *Ιρλανδία*, μια βασικό ανησυχία για τους συμμετέχοντες είναι ο πολύ περιοριστικός νόμος περί **δυσφήμισης** και το υψηλό κόστος των προστίμων που επιβάλλονται λόγω δυσφήμισης, κάτι που κατά την άποψή τους περιορίζει τον εποπτικό ρόλο των μέσων ενημέρωσης. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για την αυστηρότητα της νομοθεσίας περί εμπορικής δυσφήμισης, η οποία επιτρέπει στα δικαστήρια να απαγορεύουν στα μέσα ενημέρωσης να αναφέρονται με τις δημοσιεύσεις τους σε συγκεκριμένη εταιρεία, πρόσωπο ή οργανισμό. Από την άλλη πλευρά, στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εκτιμούν θετικά το γεγονός ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα δημόσια πρόσωπα δεν δύνανται να διεκδικούν το ίδιο επίπεδο προστασίας από τη δυσφήμιση με τους ιδιώτες, μειώνοντας επομένως τον κίνδυνο άσκησης καταχρηστικών αγωγών κατά δημοσιογράφων στηριζόμενων σε αυτή τη βάση.
- Σε πολλές χώρες, όπως η *Λιθουανία* ή η *Τσεχική Δημοκρατία*, προέκυψαν εν γένει ανησυχίες σχετικά με τις στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες φρονούν ότι οι δημόσιες αρχές προσφεύγουν ενίοτε στην εφαρμογή του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ) για να

δικαιολογήσουν την **άρνηση παροχής πληροφοριών** σε δημοσιογράφους, για παράδειγμα στο πλαίσιο δημοσιογραφικών ερευνών. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι το άρθρο 24 του νόμου περί ελευθερίας της πληροφόρησης είναι προβληματικό, διότι περιορίζει την πρόσβαση σε έγγραφα στον τομέα του κυβερνητικού έργου. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες φρονούν ότι ο νόμος περί διαφάνειας δεν έχει εφαρμοστεί σωστά, ιδίως κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID, και ότι, πολύ συχνά, οι πολίτες και οι οργανώσεις αναγκάζονται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη για να αναζητήσουν δημόσιες πληροφορίες.

Οικονομικό μοντέλο για τη δημοσιογραφία και την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης

Οι συμμετέχοντες σε πλείονες επισκέψεις σε χώρες υιοθέτησαν μια προσέγγιση επαγρύπνησης, υπογραμμίζοντας την ύπαρξη υγιούς περιβάλλοντος για τα μέσα ενημέρωσης, ενώ ζήτησαν να δοθεί προσοχή στην **τάση συγκέντρωσης των μέσων ενημέρωσης** και στα μεταβαλλόμενα οικονομικά μοντέλα.

- Μολονότι η κατάσταση διαφέρει μεταξύ των χωρών στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι συμμετέχοντες ήταν επιφυλακτικοί ως προς τη γενική τάση **συγκέντρωσης των μέσων ενημέρωσης**. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η κρίση COVID-19 επιτάχυνε την εν λόγω τάση, όπως καταδεικνύουν η παύση λειτουργίας ή η αναδιάρθρωση ορισμένων φορέων μέσων ενημέρωσης και η εντεινόμενη οικονομική ανασφάλεια των δημοσιογράφων. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εκτιμούν θετικά το γεγονός ότι η νομοθεσία προβλέπει μέτρα για την καταπολέμηση της συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας, όπως η υποχρέωση καταχώρισης όλων των μετόχων που κατέχουν πάνω από ένα μικρό μερίδιο μιας εταιρείας μέσων ενημέρωσης και η απαγόρευση κατοχής άνω του ενός τετάρτου των μετοχών. Ωστόσο, ορισμένοι συμμετέχοντες φρονούν ότι τα μέτρα αυτά καταστρατηγούνται από μετόχους που δρουν μέσω τρίτων.
- Το ζήτημα του μεταβαλλόμενου **οικονομικού μοντέλου** ετέθη συχνά στις συζητήσεις για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Στην *Ιρλανδία*, τη *Λιθουανία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων από τον τομέα της διαφήμισης διοχετεύεται όχι στα παραδοσιακούς φορείς μέσων ενημέρωσης αλλά στις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τάση που έχει επιταχυνθεί κατά την κρίση COVID-19. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι η κρατική ενίσχυση προς τον εθνικό δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα ήταν μεγαλύτερη από το συνολικό ποσό που χορηγείται στους λοιπούς εμπορικούς τηλεοπτικούς φορείς συλλήβδην, γεγονός που δημιουργεί ανισορροπία στην αγορά των μέσων ενημέρωσης μεταξύ των δημόσιων και των ιδιωτικών φορέων. Στη *Δανία*, από την άλλη πλευρά, οι συμμετέχοντες εκτιμούν θετικά τη διαθεσιμότητα δημόσιας χρηματοδότησης, την οποία θεωρούν απαραίτητη για τη στήριξη της ποιοτικής δημοσιογραφίας και της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης.
- Η εξέλιξη του οικονομικού μοντέλου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις εν γένει δυσχερέστερες συνθήκες εργασίας για τους δημοσιογράφους. Για παράδειγμα, στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι πολλοί δημοσιογράφοι εργάζονται με **επισφαλείς συμβάσεις εργασίας**, ενώ η συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις δημοσιογράφων έχει μειωθεί. Ο αριθμός των ερευνητών δημοσιογράφων που είναι σε θέση να συνεχίσουν τις χρονοβόρες έρευνες θεωρείται πολύ χαμηλός και λίγοι νέοι έχουν επιλέξει αυτή τη σταδιοδρομία.
- Οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η μεγαλύτερη στήριξη της **ποιοτικής δημοσιογραφίας** είναι προαπαιτούμενο για την αντιμετώπιση αυτής της τάσης. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες ζήτησαν περισσότερη κατάρτιση και στήριξη των νέων που ενδιαφέρονται για μια σταδιοδρομία στη δημοσιογραφία, παράλληλα με την καλύτερη προστασία της

ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης των δημοσιογράφων. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες σημείωσαν την αναζωογόνηση της ποιοτικής δημοσιογραφίας, με τη μορφή ερευνητικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σήμερα στα μέσα ενημέρωσης.

Παραπληροφόρηση, επιρροή και αυτολογοκρισία

Η αύξηση της παραπληροφόρησης και, γενικότερα, η σημασία της διασφάλισης του δικαιώματος στην ενημέρωση έναντι των κινδύνων **επιρροής** και αυτολογοκρισίας αποτέλεσαν βασικό θέμα ανησυχίας στις συζητήσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη στις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη.

- Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν γενικά τη δημόσια δράση για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης παραπληροφόρησης, αλλά με προσοχή, προς αποφυγή παραβιάσεων της ελευθερίας της έκφρασης. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τον κίνδυνο η δημόσια δράση κατά της **παραπληροφόρησης** να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία της έκφρασης. Δόθηκε ως παράδειγμα η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας για την *κατασκοπεία* στην παροχή συνδρομής σε ξένες δυνάμεις που ασκούν επιρροή κατά τη διενέργεια επιχειρήσεων. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι η χώρα δεν διαθέτει ειδική νομοθεσία για τις ψευδείς ειδήσεις, αλλά χαιρέτισαν τη δημιουργία ομάδας εργασίας για την παραπληροφόρηση στο τμήμα εθνικής ασφάλειας. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι ψευδείς ειδήσεις είναι πιο διαδεδομένες στο διαδίκτυο από ό,τι στα κλασικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία, ωστόσο, είναι πιο επιρρεπή σε μεροληπτικές τάσεις, ιδίως σε ευαίσθητα θέματα όπως το κυπριακό ζήτημα ή η μετανάστευση.
- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η **επιρροή των πολιτικών**, μεταξύ άλλων και εκείνων από το υψηλότερο επίπεδο, στα μέσα ενημέρωσης είναι ιδιαίτερα προβληματική. Οι λίγοι κύριοι ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης στη χώρα προέβαλλαν ότι συνδυάζουν το επιχειρηματικό κέρδος με την πολιτική επιρροή — μεταξύ άλλων μέσω της διάδοσης ψευδών ειδήσεων. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης τη λύπη τους για τις απόπειρες πολιτικών παρεμβάσεων στο συντακτικό περιεχόμενο από μέλη των εποπτικών οργάνων των μέσων ενημέρωσης που εκλέγονται από το κοινοβούλιο. Στην *Ισπανία* και στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ορισμένοι δημοσιογράφοι παρακωλύθηκαν από το να συμμετάσχουν σε διασκέψεις με εκπροσώπους κυβερνήσεων, ενίοτε στο πλαίσιο της κρίσης COVID, αλλά και όταν επρόκειτο να καλύψουν διπλωματικές συναντήσεις υψηλού επιπέδου.
- Αρκετοί συμμετέχοντες σε διάφορες επισκέψεις σε χώρες αναφέρθηκαν στην αυξανόμενη τάση **αυτολογοκρισίας**, όπως στη *Γερμανία*, όπου ορισμένοι δημοσιογράφοι επιβεβαίωσαν ότι υπήρχαν θέματα ή γεγονότα τα οποία οι ίδιοι απέφευγαν σκόπιμα, ή στην *Τσεχική Δημοκρατία*, όπου οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η αυτολογοκρισία ενείχε μεγαλύτερο κίνδυνο από τις σπάνιες απόπειρες λογοκρισίας που είχαν αποτύχει. Στην *Κύπρο*, μια τέτοια

τάση αυτολογοκρισίας συνδεόταν με ορισμένα θέματα που ενδέχεται να έχουν οικονομικές επιπτώσεις στο ειδησεογραφικό μέσο ή που αφορούν ορισμένα ευαίσθητα θέματα, όπως η διαίρεση του νησιού ή η μετανάστευση. Στη *Δανία*, η αυτολογοκρισία αναπτύσσεται στο πλαίσιο της αύξησης των εντάσεων στις δημόσιες συζητήσεις.

- Η άνοδος της **ρητορικής μίσους** εξετάστηκε σε διάφορες επισκέψεις σε χώρες, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στις συνεδρίες για την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, αλλά και στις συνεδρίες σχετικά με το δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τη θετική εξέλιξη που σηματοδότησε η υιοθέτηση, το 2021, πρωτοκόλλου για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο, με βάση τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, της νομικής κοινότητας και των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στο διαδίκτυο. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η επιτροπή που είναι αρμόδια για καταγγελίες εις βάρος μέσων ενημέρωσης έλαβε πολλαπλές καταγγελίες που αφορούν τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Στη *Λιθουανία*, επισημάνθηκε ότι η ραδιοφωνική και τηλεοπτική επιτροπή δύναται να αποτρέψει την αναμετάδοση ξένων προγραμμάτων που περιέχουν ρητορική μίσους, χωρίς ωστόσο να μπορεί να πράξει το ίδιο και για το διαδίκτυο.
- Ενώ, στις περισσότερες χώρες όπου πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι δημοσιογράφοι μπορούν να εργαστούν σε ένα ασφαλές περιβάλλον, περιέγραψαν επίσης το **περιβάλλον** ως ολοένα πιο **εχθρικό για τους επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης**. Για παράδειγμα, στη *Γερμανία* και την *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν περιπτώσεις επιθέσεων κατά δημοσιογράφων, οι οποίες σημειώθηκαν κυρίως κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι οι απειλές κατά δημοσιογράφων, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στρέφονται συχνά κατά γυναικών δημοσιογράφων. Επιπλέον, έχουν αυξηθεί οι απειλές κατά δημοσιογράφων που καλύπτουν τη Βόρεια Ιρλανδία. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι ορισμένα άτομα έχουν συλληφθεί και κρατηθεί στις μη ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές για τα όσα έγραψαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή για τηλεοπτικές ομιλίες.

4. Το δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων

Οι συζητήσεις με τους συμμετέχοντες σχετικά με το δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων παρέχουν την ευκαιρία για καλύτερη κατανόηση τόσο των γενικών τάσεων που αφορούν το κεντρικό αυτό μέλημα για τις ανοικτές κοινωνίες όσο και των πιο ειδικών εξελίξεων που συνδέονται με συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι μετανάστες, τα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές ή θρησκευτικές μειονότητες, οι γυναίκες, τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ και τα άτομα με αναπηρία, αλλά και τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις λόγω κοινωνικής θέσης ή ηλικίας.

Γενικό πλαίσιο για την απαγόρευση των διακρίσεων

Σε όλες τις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη υπήρχαν περισσότερο ή λιγότερο ανεπτυγμένα πλαίσια για την αντιμετώπιση των διακρίσεων. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες ζήτησαν γενικά να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες όσον αφορά την **εφαρμογή της νομοθεσίας**, την παρακολούθηση και τη συλλογή δεδομένων, τη χρηματοδότηση και την πρόσβαση των θυμάτων διακρίσεων στη δικαιοσύνη.

- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η **νομοθεσία** για την καταπολέμηση των διακρίσεων πρέπει να επικαιροποιηθεί και να εφαρμόζεται εγκαίρως, όπως επίσης να διαθέτει κατάλληλους πόρους. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η χώρα δεν διαθέτει ολοκληρωμένη νομοθεσία περί ισότητας σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση όλων των μορφών διακρίσεων σε όλους τους τομείς. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι υπάρχουν αρκετά όργανα για την αντιμετώπιση ζητημάτων διακρίσεων, αλλά ότι οι διαδικασίες λειτουργίας τους πρέπει να βελτιωθούν. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, σημειώθηκε ότι η θέση του Υπουργού Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών καταργήθηκε πριν από λίγα χρόνια και ότι ο δημόσιος προασπιστής των δικαιωμάτων ήταν απρόθυμος να ασχοληθεί με ζητήματα που αφορούν τις μειονότητες, τους μετανάστες και την ισότητα των φύλων. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας παραμένει αδύναμο σημείο, κυρίως επειδή η υπηρεσία επιθεώρησης εργασίας δεν είναι επαρκώς στελεχωμένη. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι δεν υπάρχει χωριστό υπουργείο ισότητας και ότι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, το οποίο είναι αρμόδιο για την καταπολέμηση των διακρίσεων, δεν έχει τη δυνατότητα να εξετάζει σε βάθος τις υποθέσεις διακρίσεων.
- Οι συμμετέχοντες ζήτησαν επίσης γενικότερα μεγαλύτερη **νομική συνδρομή και αποζημίωση για τα θύματα** διακρίσεων, για παράδειγμα στην *Ιρλανδία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, καθώς και κατάρτιση για το νομικό επάγγελμα, ιδίως στο δικαστικό σώμα. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν ότι η αναζήτηση νομικής συνδρομής για όσους υφίστανται διακρίσεις στον χώρο εργασίας μπορεί να είναι δύσκολη, όχι μόνο λόγω της δυσχερούς απόδειξης, αλλά και επειδή η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη νομική προστασία και το δικαίωμα αποζημίωσης κυμαίνεται σε χαμηλό επίπεδο. Επισημάνθηκε επίσης ότι είναι πολύ δύσκολο να ασκηθεί ένδικο βοήθημα κατά κρατικών οργάνων. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι ήσσονος σημασίας συνέπειες που υφίσταται ο κατηγορούμενος εάν κριθεί ένοχος συχνά αποθαρρύνουν τα θύματα να προσφύγουν στη δικαιοσύνη.

- Οι συμμετέχοντες σε διάφορες επισκέψεις σε χώρες, όπως στη *Γερμανία*, την *Ιρλανδία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, ζήτησαν να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες στον τομέα της συλλογής δεδομένων χωρίς διαχωρισμούς που να καλύπτουν όλους τους τομείς διακρίσεων. Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν επίσης γενικά ότι χρειάζονται περισσότεροι **πόροι** για τη στήριξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στον τομέα της απαγόρευσης των διακρίσεων. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, ως παράδειγμα αναφέρθηκαν οι μετανάστες οι οποίοι αναγκάζονται να απευθυνθούν σε ιδιώτες δικηγόρους, εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς χρηματοδότησης προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προσφέρουν παρόμοια βοήθεια δωρεάν. Πράγματι, η χρηματοδότηση των ΟΚΠ που ασχολούνται με τις διακρίσεις, για παράδειγμα στους τομείς της μετανάστευσης και του φύλου, προέρχεται κυρίως από την ΕΕ και όχι από το κράτος.

Μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο

Οι συμμετέχοντες έκριναν γενικά ότι το κανονιστικό πλαίσιο για τη μετανάστευση πρέπει να **προσαρμοστεί** ώστε να διασφαλίζεται πλήρως ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μεταναστών.

- Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν τη λεγόμενη «**αλλαγή μοντέλου**» στην εθνική πολιτική για τους πρόσφυγες κατά τα τελευταία έτη, από μια προσέγγιση προσανατολισμένη στην ένταξη σε μια προσέγγιση προσανατολισμένη στην επιστροφή. Οι συμμετέχοντες επέκριναν ιδιαίτερα το σχέδιο νόμου για την ασφάλεια για όλους τους Δανούς, το οποίο θα επιτρέπει στις αρχές να απαγορεύσουν την πρόσβαση των ατόμων σε συγκεκριμένες περιοχές με βάση την ασαφώς οριζόμενη έννοια της «συμπεριφοράς και εμφάνισης που δημιουργεί ανασφάλεια στους δημόσιους χώρους», κάτι που κατά την άποψή τους θα επηρεάσει δυσανάλογα τους μετανάστες και τα μέλη εθνοτικών μειονοτήτων. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η κατάσταση των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, είναι αρκετά δύσκολη, δεδομένου ότι ορισμένα δημόσια πρόσωπα παρουσιάζουν το προσφυγικό ζήτημα ως απειλή για την εθνική ταυτότητα της χώρας. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι κανονισμοί για τη μετανάστευση είναι παρωχημένοι και μη συνάδοντες με τις ανάγκες των μεταναστών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ανασφάλεια, παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιορισμένη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι με δημοψήφισμα το 2004 καταργήθηκε το δικαίωμα των παιδιών που γεννώνται στην Ιρλανδία να αποκτούν την ιρλανδική ιθαγένεια κατά τη γέννησή τους.
- Το ζήτημα της **υποδοχής και της στέγασης των μεταναστών**, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, αποτέλεσε κεντρικό ζήτημα που έθεσαν οι συμμετέχοντες σε διάφορες επισκέψεις σε χώρες. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες παρουσίασαν ως πολύ σκληρή την κατάσταση που επικρατεί στους καταυλισμούς προσφύγων που πρόκειται να απελαθούν, όπου μεταξύ άλλων επιβάλλονται αδικαιολόγητοι και δυσανάλογοι περιορισμοί. Επέκριναν τη συνολική προσέγγιση ως προς την κράτηση των ατόμων των οποίων η αίτηση παροχής ασύλου απορρίφθηκε. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι εξακολουθούν να

υπάρχουν στρατόπεδα κράτησης για μετανάστες, όπου τα άτομα κρατούνται για αρκετές εβδομάδες χωρίς να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι μέσω διατάγματος απαγορεύεται στους μετανάστες να ενοικιάζουν κατοικίες σε συγκεκριμένη περιοχή, με βάση το επιχείρημα ότι το μέτρο είναι αναγκαίο για την αποτροπή δημογραφικών μεταβολών. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τη δημοσίευση Λευκής Βίβλου σχετικά με τη στέγαση των αιτούντων άσυλο, η οποία παρέχει την προοπτική ενός ανεξάρτητου καθεστώτος επιθεώρησης στα κέντρα. Εξέφρασαν επίσης την ικανοποίησή τους για την ανακοίνωση της κυβέρνησης ότι θα ρυθμιστεί η κατάσταση των παιδιών μεταναστών που δεν διαθέτουν επίσημα έγγραφα. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι οι κρατικοί θεσμοί δεν ήταν εξοπλισμένοι για τη διαχείριση της εισροής μεταναστών, πολλοί από τους οποίους ήταν παιδιά και γυναίκες, οι οποίοι παρέμεναν αποκλεισμένοι στα σύνορα μεταξύ Λευκορωσίας και Λιθουανίας. Η κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης στις παραμεθόριες περιοχές έχει περιορίσει προσωρινά την πρόσβαση των ΟΚΠ στην περιοχή.

Εθνοτικές και θρησκευτικές μειονότητες

Οι συμμετέχοντες σε επισκέψεις σε χώρες περιέγραψαν την άνοδο του **κλίματος μισαλλοδοξίας** κατά των μειονοτήτων εν γένει και των εθνοτικών και θρησκευτικών μειονοτήτων ειδικότερα.

- Η άνοδος της **ρητορικής μίσους** κατά ατόμων με μειονοτικό εθνοτικό ή θρησκευτικό υπόβαθρο μνημονεύθηκε σε αρκετές επισκέψεις σε χώρες. Για παράδειγμα, στη *Γερμανία*, ο εντεινόμενος αντιαθιγγανισμός και ο εντεινόμενος αντισημιτισμός ήταν κάτι που αναγνωρίστηκε από τις ίδιες τις αρχές, οι οποίες κρίνουν ότι η κατάσταση αυτή πρέπει να αποτελέσει αιτία προβληματισμού εντός της χώρας. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ότι εκπρόσωποι γλωσσικών μειονοτήτων υφίστανται δυσμενείς διακρίσεις στον χώρο εργασίας.
- Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν την επικράτηση **διαρθρωτικών διακρίσεων**, παραθέτοντας το παράδειγμα του λεγόμενου «νόμου περί γκέτο». Περιέγραψαν τον τρόπο με τον οποίο ο εν λόγω νόμος παρέχει φαινομενικά αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων οι αρχές δύναται να κηρύξουν ως «γκέτο» μια συγκεκριμένη περιοχή, κάτι που στην πράξη αφορά μόνον περιοχές όπου κατοικούν στην πλειονότητά τους «μη δυτικοί» κάτοικοι. Όπως και σε άλλες χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ότι οι μειονότητες έχουν στοχοποιηθεί σε συζητήσεις, μεταξύ άλλων και στο διαδίκτυο, επειδή φέρονται να μην επέδειξαν αρκετή υπευθυνότητα κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Στην *Ισπανία*, διευκρινίστηκε ότι οι μετανάστες ή τα άτομα με μειονοτικό εθνοτικό υπόβαθρο ήταν πιθανότερο να συλληφθούν από την αστυνομία απ' ό,τι ο υπόλοιπος πληθυσμός.
- Η κατάσταση των **Ρομά** μνημονεύθηκε στις περισσότερες επισκέψεις σε χώρες, στις οποίες οι Ρομά υφίστανται *de facto* διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη στέγαση, την υγεία, την εκπαίδευση και την απασχόληση. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι Ρομά εξακολουθούν να είναι η μειονοτική ομάδα που υφίσταται τις περισσότερες διακρίσεις, π.χ. η αστυνομία έχει καταρτίσει συγκεκριμένο εθνοτικό προφίλ για αυτούς. Ωστόσο, εξέφρασαν

την ικανοποίησή τους για τη σύσταση, στη Βουλή των Αντιπροσώπων, επιτροπής για την καταπολέμηση του αντιαθιγγανισμού, με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι, παρόλο που οι Σίντι και οι Ρομά ζουν στη χώρα εδώ και 600 χρόνια, εξακολουθούν να μην απολαμβάνουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τους Γερμανούς. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν την ύπαρξη προγραμμάτων ένταξης μέσω της εργασίας, αλλά εξέφρασαν επίσης τη λύπη τους για το γεγονός ότι η περίπτωση των Ρομά αντιμετωπίζεται γενικά από τις αρχές ως κοινωνικό ζήτημα και όχι ως ζήτημα δυσμενών διακρίσεων. Πρόσφατα ψηφίστηκε νόμος για την αποζημίωση των γυναικών Ρομά που υποχρεώνονται να υποβληθούν σε αναγκαστική στείρωση, αλλά επικρατεί αβεβαιότητα ως προς το κατά πόσον ο νόμος εφαρμόζεται σωστά λόγω της δυσκολίας προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων στην επιτροπή αποζημιώσεων ή λόγω της δυσκολίας προσφυγής στη δικαιοσύνη χωρίς αποτελεσματικό σύστημα νομικής συνδρομής. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες εξέθεσαν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ρομά και οι Ιρλανδοί νομάδες όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες και επαρκή στέγαση. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τη νομική αναγνώριση από τις αρχές πριν από λίγα χρόνια των Ιρλανδών νομάδων ως εθνοτικής ομάδας, αλλά εξήγησαν επίσης ότι η πανδημία είχε επηρεάσει δυσανάλογα αυτούς και τους Ρομά και ότι απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες, ιδίως στον τομέα της ένταξης στην εκπαίδευση.

Γυναίκες

Οι συμμετέχοντες σε επισκέψεις σε χώρες εξέφρασαν γενικά τη λύπη τους για τις **σημαντικές εναπομένουσες προκλήσεις** στον τομέα της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των γυναικών, στη βελτίωση των οποίων δεν συνέλαβε η κατάσταση που προκάλεσε η κρίση COVID.

- Σε αρκετές χώρες, για παράδειγμα στη *Γερμανία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, ή στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να **υποεκπροσωπούνται** στην πολιτική σκηνή και ότι οι μισθολογικές και συνταξιοδοτικές διαφορές εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες. Στη *Λιθουανία*, επικροτήθηκε το γεγονός ότι το 50 % της νεοσυσταθείσας κυβέρνησης αποτελείται από γυναίκες εκπροσώπους, περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων δεν έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια.
- Σε αρκετές χώρες, όπως στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν βάρη και ευθύνες που σχετίζονται με την **οικογενειακή φροντίδα** και υπερεκπροσωπούνται σε επισφαλείς ή προσωρινές θέσεις εργασίας, αντιμετώπιζοντας με υψηλότερη ανεργία και χαμηλότερους μισθούς. Οι συμμετέχοντες σε διάφορες επισκέψεις σε χώρες εξήγησαν ότι η κρίση COVID είχε επιβάλει πρόσθετα καθήκοντα, τα οποία κατά κανόνα επιβαρύνουν τις γυναίκες, όπως ο συνδυασμός της κατ' οίκον εργασίας με την κατ' οίκον εκπαίδευση των παιδιών.

- Το ζήτημα της αύξησης της **έμφυλης βίας** στο πλαίσιο των περιοριστικών μέτρων μνημονεύθηκε επίσης σε αρκετές επισκέψεις σε χώρες. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι ο αριθμός των δολοφονιών γυναικών αυξήθηκε σημαντικά στο πλαίσιο αυτό. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα της ενδοοικογενειακής βίας εξακολουθούν να είναι ελάχιστα. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για την έλλειψη δημόσιας χρηματοδότησης προς τις οργανώσεις που ασχολούνται με την ισότητα των φύλων και την έμφυλη βία. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι οι διατομεακές ομάδες, όπως οι γυναίκες με αναπηρία, αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα ενδοοικογενειακής και σεξουαλικής βίας ήταν περιορισμένες δεδομένου του αριθμού των καταγγελλόμενων περιστατικών. Έκριναν επίσης ότι απαιτούνται μεταρρυθμίσεις του δικαστικού συστήματος για να αποφευχθεί η δευτερογενής θυματοποίηση. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στην ύπαρξη καταναγκαστικών γάμων σε νεαρή ηλικία, ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων και εμπορίας γυναικών.
- Στη *Λιθουανία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, στις δύο χώρες δηλαδή στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και οι οποίες δεν έχουν κυρώσει τη **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας**, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ελπίδα ότι η συνθήκη θα κυρωθεί σύντομα. Ωστόσο, εξήγησαν ότι οι δημόσιες συζητήσεις σχετικά με την ενδεχόμενη κύρωση είναι τεταμένες. Για παράδειγμα, στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι πολιτικοί ηγήθηκαν εκστρατείας παραπληροφόρησης η οποία συνδέει κάθε δραστηριότητα στον εν λόγω τομέα με τη λεγόμενη «ιδεολογία του φύλου» υπό ξένη επιρροή, επιχείρημα το οποίο χρησιμοποιήθηκε για να περιοριστεί η οικονομική και πολιτική στήριξη σε δραστηριότητες στον εν λόγω τομέα. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η Καθολική Εκκλησία υιοθέτησε μια ριζικά αντίθετη στάση προς τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, αλλά και ως προς την πρόσβαση σε ασφαλείς αμβλώσεις και κατοχυρωμένες σχέσεις μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, γεγονός που είχε σημαντικό αντίκτυπο στους φορείς χάραξης πολιτικής.
- Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η υποβοηθούμενη **άμβλωση** είναι νόμιμη από το 2018. Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η πρόσβαση σε ασφαλείς αμβλώσεις είναι περιορισμένη και ότι οι πολιτικοί, ακόμη και στα υψηλότερα επίπεδα, τάχθηκαν υπέρ της απαγόρευσης των αμβλώσεων, μεταξύ άλλων λόγω της σημαντικής επιρροής της Εκκλησίας.

Ατομα ΛΟΑΤΚΙ

Τα δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ ήταν ένας από τους λίγους τομείς όπου οι συμμετέχοντες στις χώρες όπου πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σημείωσαν μια **γενική θετική τάση** τα τελευταία χρόνια, γεγονός που δεν σημαίνει ότι δεν παραμένουν ή δεν έχουν ενταθεί οι σημαντικές προκλήσεις, ιδίως σε σχέση με τη ρητορική μίσους.

- Οι συμμετέχοντες ανέφεραν διάφορα παραδείγματα της σημαντικής προόδου που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια, ιδίως όσον αφορά τον **γάμο μεταξύ ομοφύλων ατόμων**, για παράδειγμα στη *Γερμανία*, τη *Δανία*, την *Ιρλανδία* και την *Ισπανία*. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες διευκρίνισαν ότι οι σχέσεις συμβίωσης για ομοφυλόφιλους και λεσβίες θεσμοθετήθηκαν ήδη από το 2006. Εξέφρασαν, ωστόσο, τη λύπη τους για το γεγονός ότι εκκρεμεί από το 2018 η ψήφιση από το Κοινοβούλιο ενός νομοσχεδίου για τον ισότιμο γάμο, παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία του τσεχικού πληθυσμού τάσσεται υπέρ του ισότιμου γάμου για όλους. Ενώ τα σύμφωνα συμβίωσης μεταξύ ομόφυλων είναι νόμιμα στην *Κύπρο* από το 2015, στη *Λιθουανία* η πρόταση για καταχώριση τέτοιων εταιρικών σχέσεων απορρίφθηκε από το Κοινοβούλιο το 2021.
- Σε όλες τις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι συμμετέχοντες επισήμαναν την αύξηση της **ρητορικής μίσους**, ιδίως στο διαδίκτυο, η οποία πολύ συχνά τροφοδοτείται από ακροδεξιά κινήματα. Στο πλαίσιο αυτό, στην *Ιρλανδία* και την *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους δεν ήταν επαρκώς επικαιροποιημένη ώστε να αντιμετωπισθούν η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στην εκπαίδευση σχετικά με τις σχέσεις και τη σεξουαλικότητα, δεδομένου ότι η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών ΛΟΑΤΚΙ αισθάνονται μη ασφαλείς στο σχολείο. Στην *Ισπανία* και την *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ δεν κατήγγειλαν στην αστυνομία τα περισσότερα κρούσματα ρητορικής μίσους και εγκλημάτων μίσους. Στην *Κύπρο*, εκφράστηκε η άποψη ότι η ρητορική μίσους κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ είναι μεν έντονη, οι αρχές όμως έχουν διερευνήσει υποθέσεις.
- Κατά τα λοιπά, οι απόψεις που εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες ήταν ανάμεικτες. Στη *Δανία*, τα δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ διευρύνθηκαν ώστε να καλύπτουν την υιοθεσία και τη νομική αναγνώριση του φύλου. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, ένα νομοσχέδιο για τη δυνατότητα άγαμων ζευγαριών να γίνουν ανάδοχη οικογένεια δεν εγκρίθηκε κατά τα αρχικά στάδια της διαδικασίας στο κοινοβούλιο. Στη *Γερμανία*, οι συμμετέχοντες διευκρίνισαν ότι, στα ζευγάρια λεσβιών, η μια σύντροφος δεν μπορεί να έχει ίσα γονικά δικαιώματα με την έτερη ως προς το τέκνο που γεννήθηκε από την τελευταία. Έρευνες έδειξαν επίσης ότι τα **διαφυλικά άτομα** υφίστανται ακόμη περισσότερες διακρίσεις στον χώρο εργασίας απ' ό,τι οι ομοφυλόφιλοι. Στην *Ιρλανδία*, κρίθηκε ότι απαιτείται σαφής απαγόρευση της θεραπείας μετατροπής, και σημειώθηκε η πρόοδος που έχει επιτευχθεί όσον αφορά την αναγνώριση φύλου για άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών και για μη δυαδικά άτομα. Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι η χώρα έπρεπε ακόμη να προσαρμόσει τη νομοθεσία της ώστε να εφαρμοσθεί μια απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με τα διεμφυλικά άτομα. Η εν λόγω απόφαση ορίζει ότι η τσεχική νομοθεσία παραβιάζει το δικαίωμα στην υγεία των διεμφυλικών ατόμων καθότι τους επιβάλλει στέρωση προτού αλλάξουν την ταυτότητά τους στα προσωπικά τους έγγραφα.

Άτομα με αναπηρία

Η γενική εικόνα που αποκομίσθηκε από τις επισκέψεις σε χώρες όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία είναι ότι αυτά εξακολουθούν, συνολικά, να αντιμετωπίζουν **πολλές μορφές διακρίσεων**, ιδίως στους τομείς της υγείας, της απασχόλησης, της στέγασης και της εκπαίδευσης.

- Στην *Ιρλανδία*, για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες επισήμαναν το γεγονός ότι αυτές οι **πολλαπλές μορφές διακρίσεων** οδήγησαν σε ευρύτερες καταστάσεις φτώχειας και αποκλεισμού για τα άτομα με αναπηρία. Ως θετική πτυχή, επιδοκιμάστηκε η σύσταση το 2020 κοινοβουλευτικής επιτροπής για θέματα αναπηρίας.
- Στη *Δανία* και τη *Λιθουανία*, εξηγήθηκε ότι η νομική αναγνώριση της αρχής των «**εύλογων προσαρμογών**» για τα άτομα με αναπηρία είναι υπερβολικά αργή. Στη *Δανία*, μια πρόσφατη θετική εξέλιξη συνίσταται στο ότι τα σχολεία και τα ιδρύματα δεν μπορούν πλέον να προβαίνουν σε διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, ενώ, για παράδειγμα, τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία εξακολουθούν να μπορούν να προβαίνουν σε διακρίσεις. Στη *Λιθουανία*, κρίθηκε ότι οι αρχές είχαν καθυστερήσει υπερβολικά να δρομολογήσουν τη διαδικασία για την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD). Έως το 2019, η νομοθεσία της χώρας, για παράδειγμα, περιλάμβανε τον όρο «ανίκανος προς εργασία» η οποία αναφερόταν σε άτομο με αναπηρία.
- Μεταξύ πολλών άλλων ειδών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, οι συμμετέχοντες στην *Ιρλανδία* εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι κάποια άτομα εξακολουθούν να βρίσκονται σε **ιδρύματα**, ανεξάρτητα από τις εκκλήσεις για αποϊδρυματοποίηση. Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ιδιαίτερη ανησυχία για τις αναγκαστικές ανεπιθύμητες ιατρικές θεραπείες για τα άτομα με διανοητικές αναπηρίες και για το γεγονός ότι είναι αδύνατο για τα εν λόγω άτομα να ενημερωθούν σχετικά με την ιατρική τους περίθαλψη.
- Όσον αφορά την **πρόσβαση στη δικαιοσύνη**, οι συμμετέχοντες παρατήρησαν κάποια πρόοδο στην *Ισπανία* ως αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης του αστικού κώδικα για τη στήριξη των ατόμων με αναπηρία στον νομικό χώρο. Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι δεν υπάρχει προσαρμοσμένος μηχανισμός προσφυγών για καταγγελίες που υποβάλλονται από άτομα με αναπηρία. Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ότι είναι δυσκολότερο για τα άτομα με αναπηρία να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Κοινωνική θέση και διακρίσεις λόγω ηλικίας

Πιθανώς ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η κρίση COVID έφερε στο προσκήνιο προκλήσεις για τις γενιές, το ζήτημα των **κοινωνικών διακρίσεων**, ιδίως εις βάρος των νέων και των ηλικιωμένων, ετέθη περισσότερο σε αυτόν τον κύκλο επισκέψεων απ' ό,τι στον προηγούμενο.

- Στην *Ιρλανδία* αναφέρθηκε ότι η **παιδική** φτώχεια επηρέασε δυσανάλογα τις μονογονεϊκές οικογένειες, τους Ρομά και τους Ιρλανδούς νομάδες, ή τα νοικοκυριά με άτομα με αναπηρία. Γενικότερα, η πανδημία της COVID έχει εντείνει τις υφιστάμενες μορφές φτώχειας, και ιδίως την επισιτιστική φτώχεια. Στο πλαίσιο αυτό, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την ανακοίνωση της κυβέρνησης σχετικά με την αναθεώρηση της πολιτικής για την ισότητα των φύλων με στόχο την αναγνώριση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ως πιθανού λόγου διακρίσεων. Αναφέρθηκε ότι το φαινόμενο των αστέγων οδηγεί σε αύξηση των διακρίσεων και της περιθωριοποίησης. Οι περισσότεροι άστεγοι βρίσκονται ήδη σε κατάσταση περιθωριοποίησης προτού βιώσουν έλλειψη στέγης.
- Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι **ηλικιωμένοι** κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID, καθότι υπέστησαν ορισμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων σε οίκους ευγηρίας και κέντρα για ηλικιωμένους. Η επιτάχυνση της ψηφιοποίησης της πρόσβασης σε υπηρεσίες λόγω της πανδημίας COVID επισημάνθηκε επίσης στη *Γερμανία*, όπου οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης τις γενικότερες διακρίσεις λόγω ηλικίας που σημειώνονται κατά τις διαδικασίες πρόσληψης. Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν τα στερεότυπα σχετικά με τη γήρανση και ζήτησαν περισσότερα δεδομένα σχετικά με τους ηλικιωμένους και μια στρατηγική ψηφιακής ένταξης.

5. Κράτος δικαίου

Οι συνεδρίες με θέμα το κράτος δικαίου που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των επισκέψεων σε χώρες της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» παρέχουν στην αντιπροσωπεία τη δυνατότητα να ακούσει φορείς της κοινωνίας των πολιτών και επαγγελματίες του νομικού κλάδου για πολλά θέματα πέραν της δικαστικής μεταρρύθμισης. Κατά τη διάρκεια των επτά επισκέψεων που καλύπτονται από την παρούσα έκθεση, οι συμμετέχοντες ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τις προκλήσεις που σχετίζονται με τον διαχωρισμό των εξουσιών και με τον τρόπο με τον οποίο η κατάσταση που επέφερε η κρίση COVID έχει επηρεάσει τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Διάκριση των εξουσιών

Το κεντρικό ζήτημα της **διάκρισης των εξουσιών** και της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας τέθηκε σε αρκετές χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη.

- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν τη συνολική κατάσταση του κράτους δικαίου ως καλή αλλά εύθραυστη. Θεωρούν ότι η **ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας** είναι εγγυημένη και ότι η γενική κατάσταση όσον αφορά τη δικαιοσύνη είναι καλύτερη από ό,τι σε ορισμένες γειτονικές χώρες. Ωστόσο, εκτιμούν επίσης ότι ένα βασικό σημείο ανησυχίας είναι η πίεση που ασκεί η εκτελεστική εξουσία στον προϊστάμενο εισαγγελέα, κατάσταση που είναι ιδιαίτερα προβληματική στο πλαίσιο των ερευνών για συγκρούσεις συμφερόντων σε υψηλόβαθμες θέσεις.
- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία τους για τη διαδικασία **επιλογής των δικαστών**, στο πλαίσιο της οποίας τον τελευταίο λόγο έχει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με βάση την επιλογή στην οποία έχει προβεί η ειδική επιτροπή για την επιλογή των δικαστών. Επισήμαναν επίσης τους ασαφείς κανόνες σχετικά με τις προσωρινές μεταθέσεις δικαστών χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης την ανησυχία τους για το γεγονός ότι, λόγω συγκρούσεων μεταξύ πολιτικών εξουσιών, το Ανώτατο Δικαστήριο και το Συνταγματικό Δικαστήριο δεν λειτουργούν πλήρως. Πιστεύουν ότι η κατάσταση αυτή παρατείνει τις δικαστικές διαδικασίες, επηρεάζει την ποιότητα των αποφάσεων και υπονομεύει το κύρος των δικαστηρίων.
- Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες διαμαρτυρήθηκαν επίσης για τις **επιπτώσεις των πολιτικών διαφορών στη λειτουργία της δικαιοσύνης**, οι οποίες, κατά την άποψή τους, απειλούν την ανεξαρτησία της. Ελλείπει συμφωνία μεταξύ των πολιτικών κομμάτων στο κοινοβούλιο, η ανανέωση του διοικητικού οργάνου του δικαστικού σώματος (του Γενικού Συμβουλίου Δικαστικής Εξουσίας, GCJP) εκκρεμεί τα τελευταία τρία έτη. Οι συμμετέχοντες ζήτησαν αλλαγή στη διαδικασία διορισμού του εν λόγω οργάνου, το οποίο, κατά την άποψή τους, θα πρέπει να εκλέγεται απευθείας από δικαστές.
- Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες επέκριναν το γεγονός ότι ο Γενικός Εισαγγελέας συμμετείχε στο Υπουργικό Συμβούλιο ως νομικός σύμβουλος της εκτελεστικής εξουσίας, ενώ παράλληλα ήταν επίσης υπεύθυνος για τις ποινικές διώξεις. Θεωρούν ότι αυτή η **εγγύτητα**

των εκτελεστικών και δικαστικών προνομίων συνιστά δυνητική σύγκρουση συμφερόντων, δεδομένου ιδίως ότι ο υπηρετών κατά τον χρόνο της επίσκεψης γενικός εισαγγελέας είχε στο παρελθόν διατελέσει επίσης υπουργός δικαιοσύνης.

Ειδικές προκλήσεις

Αρκετές χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη αντιμετωπίζουν **ιδιαίτερες προκλήσεις** στον τομέα του κράτους δικαίου, σε σχέση με την ιδιαίτερη ιστορία τους ή τις πιο παγκόσμιες προκλήσεις εντός εθνικών πλαισίων.

- Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι, μετά τα γεγονότα του 1963, οι κυπριακές αρχές ανέπτυξαν μια «θεωρία αναγκαιότητας», η οποία υποτίθεται ότι ήταν προσωρινή, αλλά εφαρμόζεται έκτοτε, οδηγώντας σε αυτό που οι συμμετέχοντες θεωρούν **συγκέντρωση εξουσίας**. Οι συμμετέχοντες παρέθεσαν πολυάριθμα παραδείγματα διακριτικής ευχέρειας που υφίστανται στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής. Ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά την εφαρμογή του νόμου συνδέεται με τη διαίρεση της χώρας, καθότι οι κάτοικοι της μη ελεγχόμενης από την κυβέρνηση περιοχής δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ όπως στο νότιο τμήμα της νήσου. Οι συμμετέχοντες διευκρίνισαν επίσης ότι τα παιδιά από μεικτούς γάμους με τους λεγόμενους «ηπειρωτικούς Τούρκους» υφίστανται διακρίσεις.
- Στην *Κύπρο* επίσης, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι, παρά τις συζητήσεις σχετικά με τη **δικαστική μεταρρύθμιση** κατά την τελευταία δεκαετία, οι δικαστικές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι εξαιρετικά αργές. Επέκριναν επίσης το γεγονός ότι, κατά τη γνώμη τους, δεν υπάρχουν αποτελεσματικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων αποτελεσματικών κυρώσεων, για τη διασφάλιση της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται κατά δημόσιων αρχών. Οι συμμετέχοντες έκριναν επίσης ότι το τεκμήριο αθωότητας δεν ισχύει προσηκόντως, δεδομένου ότι κάποια τμήματα πολιτικών δικαστηρίων θεωρούν ότι η ύπαρξη ποινικής έρευνας αποτελεί απόδειξη παράβασης, ακόμη και πριν από την έκδοση οιασδήποτε δικαστικής απόφασης στην οικεία υπόθεση.
- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία τους για τη μεγάλη αύξηση της **ανεξέλεγκτης μυστικής παρακολούθησης** ιδιωτών από υπηρεσίες επιβολής του νόμου, όπως η υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς, και για την *de facto* συστηματική έγκριση τέτοιων αιτημάτων από δικαστές. Στη *Δανία*, θεωρήθηκε ότι η αντιτρομοκρατική νομοθεσία δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για προσήκουσα διαδικασία όσον αφορά ευρείες διατάξεις που αφήνουν μεγάλο περιθώριο ερμηνείας στην αστυνομία.
- Στην *Ιρλανδία*, ελλείπει σημαντικών ζητημάτων σχετικά με το κράτος δικαίου, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι απαιτούνται βελτιώσεις όσον αφορά την **πρόσβαση στη δικαιοσύνη**, η οποία συνεπάγεται υψηλά δικαστικά έξοδα. Το ευεργέτημα της πενίας περιορίζεται σε ένα πολύ χαμηλό κατώτατο όριο, οι δε εξαιρέσεις από την κάλυψη είναι υπερβολικά ευρείες. Στη *Δανία* επίσης, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η πρόσβαση στο ευεργέτημα της πενίας και στη δικαιοσύνη εν γένει, ιδίως για τα μέλη περιθωριοποιημένων ομάδων, αποτελεί βασική πρόκληση.

- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν την **έλλειψη ενοποιημένου συστήματος νομολογίας** στη χώρα και την προβληματική ασυνέπεια όσον αφορά τη βαρύτητα των ποινών που επιβάλλουν τα δικαστήρια ανάλογα με το που εντοπίζονται γεωγραφικά οι υποθέσεις ή ανάλογα με τον τομέα του δικαίου.

Διαδικασίες λήψης αποφάσεων, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της κρίσης COVID

Όπως και στην υπόλοιπη ΕΕ, στις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι επείγουσες και έκτακτες αποφάσεις που επιβλήθηκαν από την κρίση COVID-19 εγείρουν ερωτήματα σχετικά με τις κατάλληλες διασφαλίσεις.

- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι ορισμένοι πολίτες είχαν ασκήσει αγωγή κατά του κράτους για δυσανάλογες, ασαφείς ή αδικαιολόγητες νομικές αποφάσεις στο πλαίσιο της κρίσης COVID, γεγονός που οδήγησε το Ανώτατο Δικαστήριο να ακυρώσει ορισμένες αποφάσεις σε αυτή τη βάση. Οι συμμετέχοντες έκριναν ότι δεν υπήρξε επαρκής γενική **συζήτηση σχετικά με τη λήψη αποφάσεων** για την αντιμετώπιση της κρίσης, ούτε εξέταση ορισμένων θεμιτών επικρίσεων που προέρχονται από την κοινωνία των πολιτών.
- Στη *Δανία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι, ενώ η αρχική νομοθεσία που θεσπίστηκε για την αντιμετώπιση της κρίσης COVID-19 προέβλεπε **υπερβολική μεταβίβαση αρμοδιοτήτων** στο Υπουργείο Υγείας, οι απόψεις των ΟΚΠ και του εθνικού οργανισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων ελήφθησαν επαρκώς υπόψη σε μεταγενέστερο στάδιο, γεγονός που οδήγησε σε μια δεύτερη πολύ πιο ισορροπημένη μορφή του νόμου. Ωστόσο, επισήμαναν περιπτώσεις παράνομων εντολών που έδωσαν οι αρχές, στο πλαίσιο της κρίσης COVID σχετικά με τη μαζική θανάτωση βιζόν χωρίς νομική βάση, και εκτός του πλαισίου αυτού σχετικά με τη διαταγή για διαχωρισμό έγγαμων ζευγαριών και ζευγαριών που συμβιώνουν σε κέντρα ασύλου, οσάκις ένας από τους διαδίκους είναι ανήλικος.
- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η κυβέρνηση είχε ζητήσει πολύ αργά την **εξέταση της συνταγματικότητας** των περιορισμών που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19. Όσον αφορά τη νομοθετική διαδικασία, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι το κοινοβούλιο είχε συχνά εγκρίνει κανονισμούς μέσω της διαδικασίας κατεπείγοντος ακόμη και πριν από την πανδημία της COVID. Θεωρήθηκε ότι η πανδημία επιδείνωσε τη νομοθετική διαδικασία και μετέθεσε την ισορροπία των εξουσιών από το νομοθετικό στο εκτελεστικό σκέλος.
- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για την έλλειψη επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας εντός του Κοινοβουλίου, η οποία, κατά την άποψή τους, θα μπορούσε να προσφέρει μια εμπειριστατωμένη **ανάλυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** όσον αφορά τη σχετική με την κρίση COVID-19 νομοθεσία, την οποία θεωρούσαν επίσης ελλιπή.

Διαφθορά

Η **διαφθορά** είναι ένα από τα θέματα το οποίο αντιλαμβάνονται διαφορετικά οι συμμετέχοντες από τις χώρες όπου πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις.

- Στη *Γερμανία* και τη *Δανία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η διαφθορά είναι **περιορισμένη**, γεγονός που δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να της δίνεται προσοχή.
- Στην *Ιρλανδία*, οι συμμετέχοντες υπενθύμισαν ότι το δικαστήριο Mahon, το οποίο συστάθηκε το 1997 για να εξετάσει καταγγελίες για **πληρωμές διαφθοράς** σε πολιτικούς, εξέδωσε συστάσεις το 2012, οι οποίες έχουν εν μέρει εφαρμοστεί. Συστάθηκε επιτροπή για τον έλεγχο των δηλώσεων συμφερόντων, των δώρων που λαμβάνονται και των δωρεών προς πολιτικά κόμματα και πολιτικούς. Ωστόσο, ορισμένες συστάσεις, όπως στον τομέα των υποχρεώσεων, δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί.
- Στην *Τσεχική Δημοκρατία*, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τον κίνδυνο «ομηρίας» του κράτους εάν δεν αντιμετωπιστούν δεόντως οι **υψηλού επιπέδου υποθέσεις σύγκρουσης συμφερόντων**. Τέτοιες περιπτώσεις, σε συνδυασμό με την επιρροή των πολιτικών στα μέσα ενημέρωσης και την πίεση στο υψηλότερο επίπεδο του δικαστικού συστήματος, θα μπορούσαν επίσης να τροφοδοτήσουν μια μακροπρόθεσμη τάση διάβρωσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στα θεσμικά όργανα.
- Στη *Λιθουανία*, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι έγιναν ορισμένες αλλαγές για τη δημιουργία δυσμενών συνθηκών για τη **διαφθορά** στον νομικό κόσμο. Για παράδειγμα, η διαδικασία ανάθεσης των υποθέσεων στους δικαστές έχει μηχανογραφηθεί και το σύστημα συνδέεται με τη βάση δεδομένων για τις δηλωθείσες συγκρούσεις συμφερόντων. Οι συμμετέχοντες ζήτησαν ισχυρότερη δράση από την υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς, αυστηρότερο νομικό πλαίσιο και μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία των δικαστών.
- Στην *Ισπανία*, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η διαφθορά εξακολουθεί να είναι αρκετά μεγάλη, ιδίως στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων, παρά τις **θετικές εξελίξεις** στον τομέα της δίωξης και της επιβολής κυρώσεων για διαφθορά. Οι συμμετέχοντες πρότειναν, μεταξύ άλλων, να ενισχυθεί η εξουσία παρακολούθησης εκ μέρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο ελέγχει τις κρατικές δαπάνες.
- Στην *Κύπρο*, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το κοινό αντιλαμβάνεται σε μεγάλο βαθμό την διαφορά. Το 2020, μετά την αποκάλυψη ενός σκανδάλου διαφθοράς, η Κύπρος τερμάτισε το λεγόμενο πρόγραμμα «**χρυσού διαβατηρίου**», το οποίο επέτρεψε στην κυβέρνηση να χορηγεί ιθαγένεια σε επενδυτές.

Συμπεράσματα

Η παρούσα έκθεση παρέχει μια επισκόπηση του δεύτερου κύκλου επισκέψεων σε χώρες που πραγματοποίησε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» κατά την περίοδο 2020-2021. Οι κύριες τάσεις που προκύπτουν από τις μακρές συζητήσεις με εκατοντάδες εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών παρέχουν πάρα πολλές πληροφορίες.

Είναι, για παράδειγμα, ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι οι **κοινωνικοί εταίροι** με τους οποίους πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στις χώρες συμμερίζονται ένα όραμα για τα θεμελιώδη δικαιώματα, το οποίο υπερβαίνει τα ζητήματα της συμμετοχής σε συνδικαλιστικές οργανώσεις ή των συλλογικών διαπραγματεύσεων — επέμειναν ιδίως στη σημασία που έχει η πλήρης συμμετοχή τους στις κοινωνικές συζητήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, διαπίστωσαν γενικότερα ότι το επίπεδο του κοινωνικού διαλόγου ήταν καλό στις επτά χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, αλλά ζήτησαν επίσης ουσιαστικότερη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, πέραν του εργασιακού τομέα. Σε όλες τις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, οι κοινωνικοί εταίροι έκριναν ότι ο κοινωνικός διάλογος αποτελεί βασικό παράγοντα ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση μιας κρίσης όπως αυτή της COVID. Σε γενικές γραμμές, ζήτησαν μεγαλύτερη συμμετοχή στη συζήτηση και την εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Οι κοινωνικοί εταίροι έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για θέματα που σχετίζονται με την ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων, υπογραμμίζοντας τη χρησιμότητά τους, αλλά επισήμαναν και ορισμένες προκλήσεις στον τομέα της ένταξης των μεταναστών, για παράδειγμα.

Εκπρόσωποι οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών των οποίων ζητήθηκε η γνώμη σχετικά με την **ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι** επέστησαν επίσης την προσοχή της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» στο καίριο ζήτημα της συμμετοχής τους στον δημόσιο βίο. Σε ένα πλαίσιο όπου οι ΟΚΠ, ιδίως εκείνες που ασχολούνται με ευαίσθητα ζητήματα, στιγματίζονται ολοένα και περισσότερο ή απαξιώνονται ως πολιτικοί αντίπαλοι, επιδίωξαν να επαναβεβαιώσουν τον ρόλο τους ως βασικών ενδιάμεσων παραγόντων μεταξύ κρατών και κοινωνιών. Ως εκ τούτου, ζήτησαν την ενίσχυση των μηχανισμών για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων. Αυτό είναι ολοένα και πιο αναγκαίο, δεδομένου ότι η κρίση της COVID επηρέασε σοβαρά τον χώρο της κοινωνίας των πολιτών, και ιδίως τον ρόλο εποπτείας τους και τις δραστηριότητες προβολής τους στο κοινό. Σε όλες τις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, ακόμη και σε εκείνες στις οποίες η δημόσια χρηματοδότηση ήταν υψηλή, το ζωτικό ζήτημα της πρόσβασης σε χρηματοδότηση τέθηκε ως βασικό μέλημα για τους εκπροσώπους των ΟΚΠ.

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ και των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης συμφώνησαν γενικά ότι η **ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης** προστατεύονται επαρκώς από νομική άποψη στις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, αλλά τόνισαν επίσης ορισμένες προκλήσεις σε πολλούς τομείς. Το οικονομικό μοντέλο δημοσιογραφίας εξελίσσεται, σε ένα πλαίσιο ψηφιοποίησης και συγκέντρωσης των μέσων ενημέρωσης, το οποίο ασκεί πίεση όχι μόνο στον πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης, αλλά και στην οικονομική και κοινωνική κατάσταση των δημοσιογράφων. Οι δημοσιογράφοι έρχονται αντιμέτωποι με ένα ολοένα και πιο επισφαλές εργασιακό περιβάλλον, στο οποίο προστίθεται ένα κλίμα δυσπιστίας που μερικές φορές ισοδυναμεί με εχθρότητα και ατομικά στοχευμένο μίσος. Αυτή η ευπάθεια στη δομή και τους παράγοντες του κόσμου των μέσων ενημέρωσης ευνοεί την παραπληροφόρηση και την άσκηση επιρροής. Ενώ η αποκάλυπτη λογοκρισία αποτελεί γενικά πρακτική του παρελθόντος, η αυτολογοκρισία αυξάνεται.

Ωστόσο, ένα τέτοιο δύσκολο πλαίσιο δεν σημαίνει ότι όλα είναι σκοτεινά. Οι συμμετέχοντες στις συζητήσεις για την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης επισήμαναν επίσης λύσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συνοψιστούν ως στήριξη της ποιοτικής δημοσιογραφίας με τη μορφή χρηματοδότησης, επαρκούς προστασίας του έργου των δημοσιογράφων και άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και ενός προστατευτικού πλαισίου που περιλαμβάνει, για παράδειγμα, μεγαλύτερη παρακολούθηση της συγκέντρωσης των μέσων ενημέρωσης και δράση κατά των στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPP).

Οι συνεδρίες σχετικά με το **δικαίωμα στην απαγόρευση των διακρίσεων** είναι ασφαλώς εκείνες στις οποίες η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» άκουσε τις απόψεις διαφόρων ειδών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, με αποτέλεσμα μια γενικότερη συζήτηση σχετικά με τις τάσεις όσον αφορά τις διακρίσεις, καθώς και συγκεκριμένες εκτιμήσεις σχετικά με ομάδες όπως οι μετανάστες, τα άτομα από εθνοτικές ή θρησκευτικές μειονότητες, οι γυναίκες, τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ ή τα άτομα με αναπηρία. Ένα νέο στοιχείο σε αυτόν τον κύκλο επισκέψεων είναι η εμφάνιση κοινωνικών διακρίσεων (και ιδίως λόγω ηλικίας) σε ένα πλαίσιο στο οποίο η κρίση COVID-19 υπήρξε δριμύτερη για ομάδες λιγότερο ενταγμένες στον κοινωνικοοικονομικό κόσμο. Αυτό που προκύπτει από τις συζητήσεις αυτές είναι η πεποίθηση ότι η καταπολέμηση των διακρίσεων δεν είναι ένα θέμα μεταξύ άλλων, αλλά ένας βασικός παράγοντας που καθορίζει το μέλλον των κοινωνιών μας. Ενώ όλες οι χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη διαθέτουν νομικά πλαίσια και θεσμικά όργανα για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, οι συμμετέχοντες ζήτησαν γενικά να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας, ιδίως σε τομείς όπως η παρακολούθηση, η συλλογή δεδομένων και η πρόσβαση των θυμάτων διακρίσεων στη δικαιοσύνη. Όπως έπραξαν και άλλοι εκπρόσωποι των ΟΚΠ στις συνεδρίες για την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι, οι συμμετέχοντες ζήτησαν γενικά περισσότερη χρηματοδότηση για την κοινωνία των πολιτών, σε ένα πλαίσιο όπου οι αρχές προτιμούν ενίοτε να περιορίσουν τη δημόσια χρηματοδότηση για τη στήριξη ορισμένων μειονοτήτων. Η τάση αυτή αντικατοπτρίζει μια γενική αύξηση της δυσπιστίας και της ρητορικής μίσους —σίγουρα η τάση που αναδείχθηκε περισσότερο σε όλες τις συνεδρίες— κατά των μειονοτήτων. Αυτό παρέχει την προοπτική της ανάγκης για σημαντικές συλλογικές προσπάθειες για τη διασφάλιση της ισότητας στην πράξη όλων των ατόμων, όλων των συνιστωσών της κοινωνίας, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους.

Οι σχετικές με το **κράτος δικαίου** συζητήσεις με τις ΟΚΠ και τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου αφορούσαν ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων, βάσει των οποίων θα ήταν βεβαιωμένο το να εξαχθούν κοινά συμπεράσματα. Ορισμένες χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη διέθεταν πολύ σταθερά και σωστά εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχων και ισορροπιών, αλλά υπήρχαν προκλήσεις σε διάφορα επίπεδα σε όλες τις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη. Ένα θέμα που ήρθε ιδιαίτερα στο προσκήνιο είναι η διάκριση των εξουσιών, γεγονός που καταδεικνύει τη σημασία που έχει να συνεχισθούν οι προσπάθειες για τη διατήρηση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας. Ωστόσο, τέθηκαν επίσης ερωτήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, και ιδίως την ταχύτητα της απονομής δικαιοσύνης και την πρόσβαση όλων στη δικαιοσύνη. Αυτός ο κύκλος επισκέψεων, ο οποίος είναι ο πρώτος από την έναρξη της κρίσης COVID, σηματοδότησε επίσης την ευκαιρία να ακουστούν οι απόψεις των ΟΚΠ και των επαγγελματιών του νομικού κλάδου σχετικά με τον αντίκτυπο των επείγουσών και έκτακτων αποφάσεων που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ενώ τα δημοκρατικά συστήματα στις χώρες στις οποίες πραγματοποιήθηκε επίσκεψη έχουν γενικά επιδείξει ικανοποιητικό επίπεδο ανθεκτικότητας, η ανάγκη για διασφαλίσεις

και αποτελεσματικούς ελέγχους και ισορροπίες, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου του θεματοφύλακα που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών, είναι σαφέστερη από ποτέ.

Αυτή η συνολική εικόνα, η οποία βασίζεται στα όσα άκουσε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» από εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών κατά τη διάρκεια των επισκέψεων σε χώρες, προσφέρει μια εικόνα των τάσεων που επικρατούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εύλογα θα μπορούσε κανείς να αναρωτηθεί ποια είναι η σχέση μεταξύ Δανίας, Γερμανίας, Ιρλανδίας, Τσεχικής Δημοκρατίας, Ισπανίας, Κύπρου και Λιθουανίας και γιατί εξετάζονται από κοινού σε μια ενιαία έκθεση. Η απάντηση είναι απλή: όλες αυτές οι χώρες είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν δεσμευθεί να προασπίζονται και να εφαρμόζουν τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ που κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης. Αυτός είναι από μόνος του βάσιμος λόγος για την από κοινού μελέτη τους σε μια έκθεση σχετικά με τις τάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου εξεταζόμενες από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών.

Οι πρόσφατες κρίσεις και η σημαντική αντίδραση της ΕΕ ενίσχυσαν σίγουρα την αίσθηση ότι τα πεπρωμένα των κατοίκων της ευρωπαϊκής ηπείρου είναι αλληλένδετα. Καθώς οι ευρωπαϊκοί παράγοντες επικεντρώνονται περισσότερο στις εξελίξεις στους τομείς των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, καθίσταται επίσης ολοένα και πιο σαφές ότι τα δικαιώματα ενός κατοίκου ή ενός οικονομικού παράγοντα σε ένα βόρειο, νότιο, δυτικό, ανατολικό ή κεντρικό κράτος μέλος μπορούν να επηρεαστούν από τις εξελίξεις σε άλλο κράτος μέλος, ακόμη και στην άλλη πλευρά της ηπείρου. Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών σε εθνικό επίπεδο έχουν επίγνωση του γεγονότος αυτού και ζητούν εν γένει μια σθεναρή απάντηση από την ΕΕ, όσον αφορά πλαίσια υψηλής ποιότητας για τον χώρο της κοινωνίας των πολιτών, τη χρηματοδότηση, την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης (συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού και της ανάγκης αντιμετώπισης της ρητορικής μίσους), των διακρίσεων κ.λπ. Κατά την άποψη των εθνικών κοινωνιών των πολιτών, απαιτείται μια ισχυρή απάντηση της ΕΕ στις προκλήσεις σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα και το κράτος δικαίου, προκειμένου να στηριχθεί ο ρόλος τους ως θεματοφύλακες και να ενθαρρυνθούν οι αρχές να αναλάβουν δράση για την αναβάθμιση των προτύπων.

Έχοντας πεισθεί για την ανάγκη αυτή και για την προστιθέμενη αξία που συνεπάγεται το να συνεχίσουμε να ακούμε και να μεταδίδουμε τη φωνή της κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα κράτη μέλη, η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» θα επισκεφθεί τις υπόλοιπες δεκατρείς χώρες και θα συνεχίσει να υποβάλλει σχετικές αναφορές μέσω εκθέσεων για επισκέψεις σε χώρες και μέσω άλλων δύο συγκεκριμένων εκθέσεων.

Ομάδα της ΕΟΚΕ «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου»

Cristian Pîrvulescu, πρόεδρος

Helena De Felipe-Lehtonen, αντιπρόεδρος

Ozlem Yildirim, αντιπρόεδρος

Έκθεση σχετικά με την εικονική επίσκεψη στη Δανία 21-22 Δεκεμβρίου 2020

Έξι μέλη συμμετείχαν στην εικονική επίσκεψη στη Δανία. Η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με διάφορους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικούς εταίρους και μέσα ενημέρωσης, αφενός, και με τις δανικές αρχές, αφετέρου. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αποτυπώσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι το **δανικό κοινωνικό μοντέλο** είναι ισχυρό και λειτουργικό. Στο πλαίσιο του μοντέλου αυτού, οι κοινωνικοί εταίροι διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις, οι οποίες πολλές φορές αποτελούν τη βάση για τη σύναψη τριμερών συμφωνιών, οι οποίες στη συνέχεια μετουσιώνονται σε νόμο. Το εύρος των συλλογικών διαπραγματεύσεων είναι ευρύ, όπως είναι και η πυκνότητα της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης, αν και η εκπροσώπηση θα μπορούσε να διαφέρει ανάλογα με τον τομέα. Γενικά, ο κοινωνικός διάλογος θεωρήθηκε αποτελεσματικός και συμβάλλει στη διασφάλιση κοινωνικών επιτευγμάτων, όπως το επίπεδο των μισθών.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι αρχές γενικά δεν παρεμβαίνουν στον κοινωνικό διάλογο και ότι τα υπουργεία είναι εύκολα προσβάσιμα, τόσο επίσημα όσο και άτυπα. Η συμπερίληψη των κοινωνικών εταίρων από την κυβέρνηση στο πλαίσιο της **κρίσης της νόσου COVID-19** θεωρήθηκε πολύ αποτελεσματική και οδήγησε σε σύναψη τριμερών συμφωνιών για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Η πλευρά των εργοδοτών αναγνώρισε ότι οι επιχειρήσεις επλήγησαν λόγω της κρίσης και ότι θεσπίστηκαν συστήματα αποζημίωσης. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις δεν προτίθεντο να εξαρτώνται από τη δημόσια χρηματοδότηση μετά το πέρας της κρίσης.

Ιδιαίτερος τομέας ανησυχίας ήταν η ίση αμοιβή και μεταχείριση, ιδίως των **μη Δανών εργαζομένων** από την ΕΕ. Ένας συμμετέχων επεσήμανε το κοινωνικό ντάμπινγκ και την αδήλωτη εργασία σε τομείς όπως οι κατασκευές, η γεωργία και οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες. Κατά την άποψη εκπροσώπου συνδικαλιστικής οργάνωσης, η κατάσταση των αλλοδαπών εργαζομένων είναι ιδιαίτερα περίπλοκη, καθότι συχνά η περιορισμένη συλλογική οργάνωση συνδυάζεται με την περιορισμένη πυκνότητα επιχειρήσεων και ανεπαρκή γνώση του δανικού μοντέλου. Η εργασία σε πλατφόρμες θεωρήθηκε ένας ακόμη προβληματικός τομέας. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι απαιτείται συνδυασμός κανονιστικών ρυθμίσεων, διαλόγου και ευθύνης των κοινωνικών εταίρων για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Ένας συμμετέχων ανέφερε επίσης το κυβερνητικό εκτελεστικό διάταγμα για τη σφαγή βιζόν στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της νόσου COVID-19. Το μέτρο αυτό δημιούργησε προβλήματα για τους γεωργούς, οι οποίοι όμως εξέφρασαν την πεποίθηση ότι θα βρεθούν κατάλληλες λύσεις και θα δοθούν αποζημιώσεις.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Οι εκπρόσωποι των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) συμφώνησαν ότι το συνολικό **περιβάλλον** για τις ΟΚΠ στη Δανία είναι ευνοϊκό. Πολλά άτομα στη Δανία συμμετέχουν σε δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών, παρόλο που οι εν λόγω δραστηριότητες πραγματοποιούνται όλο και περισσότερο εκτός των κλασικών πλαισίων των ΟΚΠ. Ένας συμμετέχων ανέφερε ότι αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει προβλήματα, καθώς οι άτυπες ομάδες τείνουν να εστιάζουν σχετικά λιγότερο στις δημοκρατικές αξίες.

Τόσο οι συμμετέχοντες σε ΟΚΠ όσο και οι δανικές αρχές ανέφεραν ότι οι σχετικοί με την κρίση της νόσου **COVID-19** περιορισμοί της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι παραμένουν εντός των ορίων του συντάγματος και δεν είναι δυσανάλογοι. Εξαιρέσεις από τους περιορισμούς προβλέπονται, για παράδειγμα, για πολιτικές ή άλλες σημαντικές συναντήσεις. Παρά το γενικά καλό επίπεδο προστασίας της ελευθερίας του συνέρχεσθαι, ένας συμμετέχων ανέφερε τους αντισυνταγματικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν στους φιλικούς προς το Θιβέτ διαδηλωτές κατά τη διάρκεια κινεζικής επίσημης επίσκεψης πριν από λίγα χρόνια, καθώς και το γεγονός ότι οι έρευνες βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.

Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι είναι γενικά εύκολο για τις ΟΚΠ να καταχωριστούν και να έχουν πρόσβαση σε **χρηματοδότηση**. Το επίπεδο της δημόσιας χρηματοδότησης είναι υψηλό και το εθνικό ταμείο λαχειοφόρων αγορών εξασφάλισε ποσά πέραν των βραχυπρόθεσμων πολιτικών αποφάσεων. Εκφράστηκαν ορισμένες ανησυχίες όσον αφορά την πιθανή μείωση, λόγω της κρίσης της νόσου COVID-19, της διαθέσιμης χρηματοδότησης για τις ΟΚΠ. Ένας εκπρόσωπος ανέφερε ότι οι ΟΚΠ θα μπορούσαν να είχαν συμπεριληφθεί καλύτερα στις διαπραγματεύσεις για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ και το σχέδιο ανάκαμψης μετά την πανδημία COVID-19, ενώ ένας άλλος εκπρόσωπος επέμεινε στην ανάγκη καλύτερης χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων προώθησης της δημοκρατίας. Οι δανικές αρχές εξήγησαν ότι η δημόσια χρηματοδότηση είναι πάντα διαθέσιμη βάσει διαφανών και ανταγωνιστικών δημόσιων συμβάσεων και ότι οι ΟΚΠ είναι βασικοί εταίροι σε πολιτικές, όπως η πολιτική για την ισότητα των φύλων.

Οι συμμετέχοντες στις ΟΚΠ παρείχαν την ανάλυσή τους σε πιο αμφιλεγόμενους τομείς, όπως το σχέδιο νόμου για την «**Ασφάλεια για όλους τους Δανούς**» («Tryghed for alle danskere»), το οποίο θα μπορούσε να εγκριθεί έως τα μέσα του 2021. Ο νόμος θα επιτρέψει στις αρχές να απαγορεύουν την πρόσβαση των ατόμων σε συγκεκριμένες περιοχές με βάση την ασαφώς οριζόμενη έννοια της «συμπεριφοράς και εμφάνισης που δημιουργεί ανασφάλεια στους δημόσιους χώρους». Οι συμμετέχοντες στη συνεδρίαση σχετικά με το «δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση» επεσήμαναν επίσης ότι το εν λόγω νομοσχέδιο πιθανόν να επηρεάσει τα μέλη εθνοτικών μειονοτήτων κατά τρόπο δυσανάλογο. Οι δανικές αρχές σχολίασαν ότι το νομοσχέδιο αποσκοπεί στην αντιμετώπιση του αισθήματος της ανασφάλειας σε ορισμένες περιοχές που ελέγχονται από ομάδες νέων και ότι σε μια γενική απαγόρευση περιλαμβάνονται όλα τα άτομα στη συγκεκριμένη περιοχή. Ως εκ τούτου, δεν συνιστά διάκριση.

Ένας συμμετέχων αναφέρθηκε στους κινδύνους για το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την ελευθερία του συνέρχεσθαι, τους οποίους συνήγαγε η δανική **αντιτρομοκρατική νομοθεσία** καθότι δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για προσήκουσα διαδικασία όσον αφορά ευρείες διατάξεις που αφήνουν μεγάλο περιθώριο ερμηνείας στην αστυνομία. Συνιστάται η πλήρης επανεξέταση της δανικής αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας και της εφαρμογής της και να διασφαλιστεί η εφαρμογή δικαστικού ελέγχου σε όλες τις πτυχές του. Το θέμα αυτό συζητήθηκε και σε επόμενες συνεδριάσεις.

Αρκετοί εκπρόσωποι στη συνεδρίαση αυτή, αλλά και άλλοι συμμετέχοντες, εξέφρασαν τις ανησυχίες τους όσον αφορά την επιδείνωση του **δημοκρατικού κλίματος** στη Δανία. Αναφέρθηκε ότι οι συζητήσεις έγιναν σκληρότερες και πιο πολωμένες, με όλο και λιγότερες προσπάθειες να καταβάλλονται για την κατανόηση των απόψεων των άλλων. Θεωρήθηκε ότι πρέπει να γίνουν περισσότερα στην εκπαίδευση για την καλλιέργεια μιας κουλτούρας της συζήτησης. Ένας συμμετέχων εξήγησε ότι, παρά το γενικά υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης των πολιτών στη δημοκρατία, το επίπεδο αυτό ήταν χαμηλότερο μεταξύ των νέων και των μειονοτήτων.

Ένας συμμετέχων θεώρησε προβληματικό το γεγονός ότι στο δανικό σύνταγμα κατοχυρώνεται με νόμο η **μη διάκριση μεταξύ του κράτους και της Εκκλησίας**. Ο συμμετέχων θεώρησε ότι οι επικρίσεις για την κατάσταση αυτή είναι πολύ συχνά επιθετικές, αντί να χρησιμοποιούνται ως βάση για μια ευρεία συζήτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα καταστεί η δανική κοινωνία πιο ανοικτή σε διάφορες επιλογές ζωής.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης

Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η **γενικότερη κατάσταση** όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης στη Δανία είναι καλή, αλλά ανέφεραν επίσης διάφορα παραδείγματα των σοβαρών προκλήσεων που αντιμετωπίζονται. Όπως και στις προηγούμενες συνεδριάσεις, θεώρησαν ότι η δημόσια συζήτηση ήταν πιο τεταμένη από ό,τι στο παρελθόν, ιδίως στο διαδίκτυο. Πολλοί φοβούνται τα αντίποινα όταν εκφέρουν άποψη για διάφορα θέματα. Για παράδειγμα, η ακαδημαϊκή ελευθερία επηρεάστηκε από τις αντιδράσεις ορισμένων μαθητών που θεώρησαν σε ορισμένες περιπτώσεις προσβλητικό το περιεχόμενο διδασκαλίας.

Παρόλο που ο νόμος **περί βλασφημίας** καταργήθηκε το 2017, ο αντίκτυπος της υπόθεσης που αφορούσε «γελοιογραφίες του Μοχάμεντ» ήταν ακόμη ισχυρός και οδήγησε τόσο σε αυτο λογοκρισία όσο και σε πόλωση του διαλόγου στο διαδίκτυο. Από την άλλη πλευρά, ένας συμμετέχων ανέφερε ότι η δανική νομοθεσία χειρίζεται διαφορετικά τις δημόσιες ομιλίες ανάλογα με το αν πραγματοποιήθηκαν σε θρησκευτικό πλαίσιο. Ένας άλλος συμμετέχων συνόψισε την πρόκληση ως εξής: Πρέπει να βρεθεί τρόπος για να διασφαλίζονται τόσο η ελευθερία της έκφρασης όσο και τα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Η δανική αντιτρομοκρατική νομοθεσία συζητήθηκε επίσης σε αυτή τη συνεδρίαση. Θεωρήθηκε προβληματικό το γεγονός ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να διευκολύνει την επείγουσα φραγή

ισοτοπίων και να παραβιάζει τα δικαιώματα των δημοσιογράφων για την προστασία των πηγών τους. Γενικότερα, ένας συμμετέχων εξέφρασε την ανησυχία ότι οι ευρέως διατυπωμένες διατάξεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μη ισορροπημένη εφαρμογή και ότι αυτός ο τομέας του δικαίου θα πρέπει να επαναξιολογηθεί σε σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη ισορροπία όσον αφορά τις πτυχές της αναλογικότητας, της αποτελεσματικότητας και της αναγκαιότητας των περιορισμών.

Ένας άλλος συμμετέχων επεσήμανε τον κίνδυνο ότι η δημόσια δράση κατά της **παραπληροφόρησης** θα μπορούσε να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ελευθερία της έκφρασης. Έγινε αναφορά σε πρόσφατη επέκταση της νομοθεσίας για την κατασκοπεία ώστε να καλύπτει τη συνδρομή για την άσκηση επιρροής σε επιχειρήσεις από ξένες δυνάμεις. Ο υπερβολικά ασαφής ορισμός των πράξεων αυτών θεωρήθηκε επικίνδυνος για την ελευθερία της έκφρασης. Σύμφωνα με δηλώσεις των δανικών αρχών, το ζήτημα της εσκεμμένης παραπληροφόρησης λαμβάνεται πολύ σοβαρά υπόψη, με διαχωρισμό μεταξύ εσκεμμένης και ακούσιας παραπληροφόρησης. Ανατέθηκε σε διακυβερνητική ειδική ομάδα η παρακολούθηση ψευδών αφηγημάτων προκειμένου να εντοπιστούν οι κρατικοί φορείς που διαδίδουν παραπληροφόρηση για τη Δανία. Ενδεχομένως να αναληφθεί δράση για την αντιμετώπιση αυτής της παραπληροφόρησης. Από την έναρξη της κρίσης της νόσου COVID-19, η διακυβερνητική ειδική ομάδα επικεντρώθηκε ιδιαίτερα στον έλεγχο του κατά πόσον τα ξένα κράτη χρησιμοποίησαν την κρίση ως ευκαιρία για τη δρομολόγηση εκστρατειών παραπληροφόρησης κατά της Δανίας. Οι δανικές αρχές δεν βλέπουν σαφή αποδεικτικά στοιχεία για τέτοιου είδους εκστρατείες από άλλα κράτη κατά της Δανίας.

Ένας συμμετέχων θεωρεί ότι οι **μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος** θα μπορούσαν να προστατεύονται περισσότερο στον δημόσιο και τον επιχειρηματικό τομέα. Σε αυτό το πλαίσιο, αναφέρθηκε το γενικότερο ζήτημα του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης των δημοσίων υπαλλήλων να επικρίνουν τον εργοδότη τους, με πρόσφατο παράδειγμα την περίπτωση των δημοσίων υπαλλήλων των σιδηροδρόμων που προειδοποιήθηκαν διότι είχαν επικρίνει δημοσίως της συνθήκης εργασίας τους. Οι δανικές αρχές δήλωσαν ότι βρίσκονται στη διαδικασία εφαρμογής της οδηγίας της ΕΕ για την καταγγελία δυσλειτουργιών, με νόμο που προβλέπεται να συζητηθεί στο κοινοβούλιο την άνοιξη του 2021. Όλα τα υπουργεία έχουν ήδη λάβει εντολή να δημιουργήσουν διαύλους καταγγελίας δυσλειτουργιών στο πλαίσιο των δομών τους.

Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η Δανία διαθέτει ισχυρό πλαίσιο για την προστασία των ελευθεριών των **μέσων ενημέρωσης**, με ελάχιστη παρέμβαση του κράτους. Υπάρχει τουλάχιστον ένα πρόσωπο υπεύθυνο για το περιεχόμενο (συντάκτης ή δημοσιογράφος) σε κάθε μέσο ενημέρωσης, γεγονός που διευκολύνει να εγείρονται αξιώσεις στα δικαστήρια και ενώπιον του Συμβουλίου Τύπου. Μολονότι η κατάσταση δεν θεωρήθηκε προβληματική, αναφέρθηκε ότι υπάρχει μια τάση συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, η οποία χρήζει παρακολούθησης. Παρότι θεωρήθηκε ότι οι αρχές δεν επιδίωξαν να χρησιμοποιήσουν την κατάσταση λόγω της νόσου COVID-19 για να περιορίσουν ή να επηρεάσουν τα μέσα ενημέρωσης, επισημάνθηκε ότι η ανταλλαγή μεταξύ δημοσιογράφων και εκπροσώπων της κυβέρνησης θα μπορούσε να είναι πιο ανοικτή στο πλαίσιο αυτό.

Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στη δημόσια χρηματοδότηση των μέσων ενημέρωσης ως σημαντική στήριξη της **ποιοτικής δημοσιογραφίας** και της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης, ιδίως των τοπικών και των μικρότερων, η ύπαρξη των οποίων εξαρτάται από αυτή. Οι δανικές αρχές επιβεβαίωσαν ότι η πολυφωνία και η ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης αποτελούν προτεραιότητα και ότι έλαβαν μέτρα για να στηρίξουν τα ισχυρά δημόσια και ιδιωτικά έντυπα μέσα ενημέρωσης, όπως και στον ψηφιακό Τύπο, και ότι σκοπεύουν να ενισχύουν ακόμη περισσότερο τα περιφερειακά μέσα ενημέρωσης.

Πολλοί συμμετέχοντες έκριναν ότι το άρθρο 24 του **νόμου περί ελευθερίας της πληροφόρησης** είναι προβληματικό, διότι παρεμποδίζει την πρόσβαση σε έγγραφα στον τομέα του κυβερνητικού έργου. Ως προς αυτό το συγκεκριμένο σημείο, οι δανικές αρχές εξέφρασαν την άποψη ότι η διάταξη επιτυγχάνει πράγματι ισορροπία μεταξύ της αναγκαιότητας για το δημόσιο συμφέρον διαφάνειας και της ανάγκης μιας κυβέρνησης να προστατεύει τις απόψεις της σχετικά με σημαντικά ζητήματα. Υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι ο νόμος υποστηρίζεται από ευρύ πολιτικό φάσμα, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν επίσης σε πρόσφατες συζητήσεις σχετικά με τις βελτιώσεις του εν λόγω νόμου, οι οποίες ωστόσο δεν κατέληξαν σε συμβιβασμό.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν σε **αλλαγή προτύπου** στη δανική πολιτική έναντι των μεταναστών κατά τα τελευταία έτη. Εξήγησαν ότι, ενώ η προηγούμενη προσέγγιση προσανατολιζόταν προς την ένταξη των αιτούντων άσυλο, η τρέχουσα προσέγγιση επικεντρώνεται στην επιστροφή τους ουσιαστικά στις χώρες καταγωγής τους. Για να παρουσιάσουν αυτήν την τρέχουσα προσέγγιση, οι συμμετέχοντες ανέφεραν τις αυξανόμενες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες όσον αφορά την άσκηση συναφών δικαιωμάτων, όπως η οικογενειακή επανένωση, ή τη διατήρηση άδειας παραμονής. Ανέφεραν το παράδειγμα του λεγόμενου «νόμου περί κοσμημάτων», ο οποίος συνεπάγεται την κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων των αιτούντων άσυλο κατά την είσοδό τους στη χώρα.

Η κατάσταση που επικρατεί στους **καταυλισμούς** προσφύγων που πρόκειται να απελαθούν χαρακτηρίστηκε επίσης πολύ σκληρή, όπου μεταξύ άλλων επιβάλλονται αδικαιολόγητοι και δυσανάλογοι περιορισμοί. Σύμφωνα με ορισμένους συμμετέχοντες, οι δανικές αρχές δεν εξέτασαν σοβαρά την επικριτική έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με αυτούς τους καταυλισμούς. Οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν, αφενός, ότι οι αρχές είχαν διατάξει την ελάχιστη ανακαίνιση των καταυλισμών, αλλά εξέφρασαν, αφετέρου, τη λύπη τους για το γεγονός ότι δεν αμφισβήτησαν τη συνολική προσέγγισή τους, η οποία συνίσταται στην κράτηση των αιτούντων άσυλο των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί. Όσον αφορά τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης, οι δανικές αρχές υποστήριξαν ότι όλες οι νομοθετικές πράξεις της έχουν συνταχθεί βάσει ενδελεχούς αξιολόγησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και, ως εκ τούτου, παραμένουν εντός των ορίων του δανικού συντάγματος, καθώς και του ευρωπαϊκού και του διεθνούς δικαίου. Πρόσθεσαν ότι αυτή η δέσμη νομοθετικών πράξεων έλαβε ευρεία πολιτική στήριξη από τις κοινοβουλευτικές δυνάμεις και ανταποκρίνεται στα αιτήματα της κοινωνίας.

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ επισήμαναν έναν σχετικό τομέα βασικής ανησυχίας, που είναι οι διακρίσεις που υφίστανται τα μέλη εθνοτικών και θρησκευτικών μειονοτήτων. Γι' αυτούς, το πιο εντυπωσιακό παράδειγμα μιας κατάστασης «διαρθρωτικών διακρίσεων» ήταν ο **«νόμος περί γκέτο»**. Περιέγραψαν τον τρόπο με τον οποίο ο εν λόγω νόμος παρέχει κριτήρια βάσει των οποίων οι αρχές δύνανται να κηρύξουν ως «γκέτο» μια συγκεκριμένη περιοχή. Ενώ τα κριτήρια αυτά ήταν φαινομενικά αντικειμενικά, όπως το εισόδημα, το ποσοστό ανεργίας, τα επίπεδα εκπαίδευσης και οι ποινικές καταδίκες, εκ των πραγμάτων αφορούσαν μόνο περιοχές στις οποίες κατοικούσε η πλειονότητα των «μη δυτικών» ατόμων. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η διάκριση μεταξύ «δυτικών» και «μη δυτικών» γίνεται σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες, όπως τα κέντρα απασχόλησης. Εξήγησαν επίσης τον τρόπο με τον οποίο το στίγμα «γκέτο» επιβάλλει περιορισμούς που εισάγουν διακρίσεις στους κατοίκους αυτών των περιοχών, αυξάνοντας τη πιθανότητα για αυστηρότερες καταδίκες σε περίπτωση εγκλήματος. Θεωρούν ότι τα άτομα που διαβιούν σε «γκέτο» δεν έχουν πολλές προοπτικές κοινωνικής χειραφέτησης και, αντ' αυτού, στιγματίζονται και διατρέχουν επιπλέον τον κίνδυνο αναγκαστικής έξωσης. Οι δανικές αρχές χαρακτήρισαν τον «νόμο περί γκέτο» ως επίσημη απάντηση στην πρόκληση του αυξανόμενου διαχωρισμού και της ανάπτυξης «παράλληλων κοινωνιών» από τη δεκαετία του 1990. Υποστήριξαν ότι η διάκριση αυτή δεν συνιστά εθνοτική ή θρησκευτική διάκριση και ότι είναι αναλογική και αναγκαία.

Ένας συμμετέχων ανέφερε ότι μειονότητες είχαν στοχοποιηθεί σε δημόσιες και διαδικτυακές συζητήσεις στο πλαίσιο της κρίσης της νόσου COVID-19. Ενώ οι μειονότητες υπερεκπροσωπούνται στις θέσεις εργασίας πρώτης γραμμής, πολλά άτομα που ανήκουν σε μειονότητες κατηγορήθηκαν ότι δεν επέδειξαν επαρκή υπευθυνότητα κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Ένας άλλος συμμετέχων ανέφερε ότι αρκετά κράτη είχαν συστήσει στη Δανία κατά την τελευταία καθολική περιοδική εξέταση (ΚΠΕ) να εκπονήσει **σχέδιο δράσης για τον ρατσισμό και τον αντισημιτισμό**. Ο εν λόγω συμμετέχων θεώρησε σημαντικό να εγκρίνουν οι αρχές ένα ολοκληρωμένο έγγραφο που θα καλύπτει όλους τους τομείς.

Εκπρόσωπος ΟΚΠ παρουσίασε την κατάσταση των **ατόμων με αναπηρία** στη Δανία, τα οποία αντιπροσωπεύουν έως και το ένα πέμπτο του πληθυσμού. Ο εν λόγω συμμετέχων εξήγησε ότι η χώρα υστερεί όσον αφορά τη νομική αναγνώριση των «εύλογων προσαρμογών» για τα άτομα με αναπηρία. Μια πρόσφατη θετική εξέλιξη συνίσταται στο ότι τα σχολεία και τα ιδρύματα δεν μπορούν πλέον να προβαίνουν σε διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία. Αντιθέτως, τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία εξακολουθούν να μπορούν να προβαίνουν σε διακρίσεις. Άλλες προκλήσεις που αναφέρθηκαν ήταν το de facto πρόβλημα της δυσκολότερης πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στη δικαιοσύνη σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό, καθώς και η έλλειψη πλήρους πρόσβασης στα δημόσια μέσα μεταφοράς. Τέλος, ο συμμετέχων εξέφρασε την ανησυχία ότι το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και του γενικού πληθυσμού ήταν υψηλό, ενώ το εκπαιδευτικό χάσμα αυξάνεται επίσης.

Εκπρόσωπος ΟΚΠ αναγνώρισε τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στη Δανία όσον αφορά τα δικαιώματα των **ΛΟΑΤΚΙ** κατά την τελευταία εικοσαετία, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμα στον γάμο και την υιοθεσία, και τη νομική αναγνώριση του φύλου. Ωστόσο, ο συμμετέχων επεσήμανε επίσης τις ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε τρανσεξουαλικά άτομα, τα δικαιώματα των μεσοφυλικών ατόμων (και το ζήτημα της

καταναγκαστικής ιατρικής περίθαλψης παιδιών) και την κατάσταση των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων αιτούντων άσυλο. Ο συμμετέχων εξέφρασε τη λύπη του για τη δυσκολία προσφυγής στο Δανικό Συμβούλιο Ίσης Μεταχείρισης των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ για διακρίσεις που υφίστανται εκτός της αγοράς εργασίας (για παράδειγμα όσον αφορά τη στέγαση).

5. Κράτος δικαίου

Οι συμμετέχοντες στην εν λόγω συνεδρίαση θεώρησαν ότι η **συνολική κατάσταση** όσον αφορά το κράτος δικαίου στη Δανία ήταν καλή. Επεσήμαναν ειδικότερα ότι η χώρα κατέλαβε την πρώτη θέση στον παγκόσμιο δείκτη για το κράτος δικαίου. Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η διαφθορά και οι συγκρούσεις συμφερόντων αποτελούν πολύ περιορισμένο φαινόμενο, γεγονός που δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να δοθεί προσοχή σε αυτό. Η ανεξαρτησία και η ποιότητα της δικαιοσύνης θεωρήθηκε καλή και όχι τομέας που δημιουργεί ιδιαίτερη ανησυχία. Μια πρόκληση που αναφέρθηκε ήταν η ανάγκη για εξασφάλιση μεγαλύτερης πρόσβασης στη νομική συνδρομή και τη δικαιοσύνη εν γένει για άτομα από περιθωριοποιημένες ομάδες.

Ωστόσο, ένας συμμετέχων εξέφρασε επίσης ανησυχίες σχετικά με αυτό που χαρακτηρίστηκε ως αργή αλλά σταθερή **οπισθοδρόμηση** του κράτους δικαίου κατά τα τελευταία έτη. Ενώ το κοινοβουλευτικό σύστημα θεωρήθηκε σταθερό, ο συμμετέχων επεσήμανε την αυξανόμενη διάδοση ιδεών κατά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες προέρχονται κυρίως από ακραίες δυνάμεις, αλλά επηρεάζουν την παραδοσιακή πολιτική. Ως παραδείγματα αναφέρθηκαν η σημαντική πρόσφατη αύξηση της ρητορικής μίσους και των επιθέσεων κατά μουσουλμάνων και Εβραίων.

Οι συμμετέχοντες κάλυψαν τις σχετικές με την **ασφάλεια** πτυχές του κράτους δικαίου. Το νομοσχέδιο που έχει ήδη συζητηθεί σχετικά με την «Ασφάλεια για όλους τους Δανούς» αναφέρθηκε επίσης σε αυτή τη συνεδρίαση και συνδεόταν με κινδύνους μεροληπτικής εφαρμογής λόγω της ασαφούς αντίληψης του τι σημαίνει «δημιουργία ανασφάλειας σε δημόσιους χώρους». Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης μια τάση προς την επέκταση της εποπτείας στη δημόσια σφαίρα και τον χειρισμό της διατήρησης δεδομένων που αντιβαίνει στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ένας συμμετέχων ανέφερε επίσης την έλλειψη εποπτείας των υπηρεσιών πληροφοριών, οι οποίες θα μπορούσαν να είχαν εμπλακεί στη διαβίβαση δεδομένων Δανών πολιτών σε ξένες υπηρεσίες.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι, ενώ η αρχική νομοθεσία που θεσπίστηκε για την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου **COVID-19** επέτρεπε υπερβολική μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο Υπουργείο Υγείας, οι απόψεις των ΟΚΠ και του εθνικού οργανισμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων ελήφθησαν επαρκώς υπόψη σε μεταγενέστερο στάδιο, γεγονός που οδήγησε σε μια δεύτερη πολύ πιο ισορροπημένη μορφή του νόμου. Ωστόσο, επεσήμαναν ότι πρόκειται για περιπτώσεις παράνομων εντολών από τις αρχές, μεταξύ των οποίων και η εντολή για μαζική θανάτωση βιζόν στη χώρα στο πλαίσιο της κρίσης της νόσου COVID-19, η οποία δεν είχε νομική βάση. Το άλλο παράδειγμα που αναφέρθηκε ήταν το κατά πόσον η πρώην Υπουργός Μετανάστευσης και Ένταξης εξέδωσε παράνομη διαταγή για τον χωρισμό των έγγαμων και των συζούντων ζευγαριών στα κέντρα

ασύλου, όπου ένας από τους διαδίκους ήταν ανήλικος. Η περίπτωση αυτή δεν έχει ακόμη διευκρινιστεί. Οι συνέπειες για τις ενέργειες αυτές συζητούνται κατά τη χρονική στιγμή της επίσκεψης. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι τα παραδείγματα αυτά έδειξαν ότι η Δανία δεν είναι απαλλαγμένη από ανησυχίες και ότι χρειάζεται συνεχή επαγρύπνηση.

Σχέδιο έκθεσης για την εικονική επίσκεψη στη Γερμανία 21-22 Απριλίου 2021

Έξι μέλη της ΕΟΚΕ συμμετείχαν στην εικονική επίσκεψη στη Γερμανία. Η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, και συγκεκριμένα με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικούς εταίρους και μέσα ενημέρωσης, αφενός, και με τις γερμανικές ομοσπονδιακές αρχές, καθώς και με αρχές των ομόσπονδων κρατιδίων της Σαξονίας και της Βαυαρίας, αφετέρου. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αποτυπώσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι απόψεις των αρχών θα αποτυπωθούν στις απαντήσεις τους στην έκθεση.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν τον **κοινωνικό διάλογο** ως ζωηρό· οι αρχές προσέθεσαν ότι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις απολαύουν πλήρους αυτονομίας, ενώ οι συνδικαλιστικές οργανώσεις επισήμαναν ότι τα οφέλη της συλλογικής διαπραγμάτευσης αξίζουν να προωθηθούν καλύτερα. Τα στατιστικά στοιχεία του 2016 κατέδειξαν ότι πάνω από το 50 % των εταιρειών (που αντιπροσωπεύουν περίπου τα 3/4 των εργαζομένων) καλύπτονταν από συμβάσεις συλλογικής διαπραγμάτευσης⁵. Τα στοιχεία αυτά παρουσίασαν μείωση τα τελευταία χρόνια και ήταν υψηλότερα στον δημόσιο τομέα απ' ό,τι στον ιδιωτικό τομέα. Οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να ζητούν έννομη προστασία και οι νομικές απαιτήσεις είναι ίδιες σε όλα τα ομόσπονδα κρατίδια. Επισήμαναν, ωστόσο, ότι, μολονότι το νομικό πλαίσιο είναι ικανοποιητικό, στην πράξη, παρατηρούνται προβληματικά ζητήματα, όπως τα ακόλουθα:

- εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των περιφερειών της πρώην Ανατολικής Γερμανίας και της πρώην Δυτικής Γερμανίας·
- οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι συγκεντρωμένες στη δυτική Γερμανία·
- οι μικρές επιχειρήσεις δεν διαθέτουν ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις·
- το ποσοστό ανεργίας είναι υψηλότερο στην ανατολική Γερμανία και εκεί οι εργαζόμενοι είναι πιο απρόθυμοι να προσχωρήσουν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις, καθώς φοβούνται ότι αυτό θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας τους·
- 30 χρόνια μετά την επανένωση, οι εργαζόμενοι στην ανατολική Γερμανία εξακολουθούν να αμείβονται λιγότερο από τους εργαζομένους στη δυτική Γερμανία, γεγονός που μπορεί να αποτελεί μία από τις αιτίες της αυξανόμενης κοινωνικής και πολιτικής δυσαρέσκειας στα ανατολικά, με αποτέλεσμα εν μέρει την ενίσχυση των ακροδεξιών κινημάτων·
- η ισότητα των φύλων σε μισθολογικό επίπεδο είναι καλύτερη στην πρώην Ανατολική Γερμανία·

⁵ <https://ilostat.ilo.org/topics/collective-bargaining/>

Συνολικά, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις παρατήρησαν μείωση του αριθμού των μελών τους μετά την επανένωση.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν τις προκλήσεις σε σχέση με την **πανδημία COVID-19**. Συμφώνησαν ότι η συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων παραμένει καλή. Οι κοινωνικοί εταίροι ζήτησαν την εφαρμογή μέτρων για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης, δηλαδή μείωση των ωρών εργασίας, χάρη στην οποία η πανδημία δεν επηρέασε την αγορά εργασίας σε τόσο σοβαρό βαθμό όσο αναμενόταν. Στον δημόσιο τομέα, οι εργαζόμενοι που έπρεπε να φροντίσουν τα παιδιά τους ή τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη της οικογένειάς τους λόγω των μέτρων στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19 μπόρεσαν να απαλλαγούν προσωρινά από τα καθήκοντά τους. Ωστόσο, οι κοινωνικοί εταίροι δεν συμμετείχαν εξ αρχής στον σχεδιασμό των μέτρων και η κατάσταση ήταν διαφορετική από το ένα ομοσπονδιακό κρατίδιο στο άλλο. Ένας συμμετέχων από τη Σαξονία επισήμανε ότι τα σύνορα με την Τσεχική Δημοκρατία και την Πολωνία έκλεισαν εν μία νυκτί χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, ενώ οι εργαζόμενοι δεν μπορούσαν να μεταβούν στον τόπο εργασίας τους.

Κατά τη διάρκεια της **μεταναστευτικής κρίσης την περίοδο 2015-2016**, οι κοινωνικοί εταίροι ήταν ιδιαίτερα δραστήριοι και οι συμμετέχοντες εξήραν τη μεταξύ τους συνεργασία για τη διαχείριση αυτής της κρίσης. Επισήμαναν ορισμένα μέτρα που τέθηκαν σε εφαρμογή σε συνέχεια των πρωτοβουλιών τους, όπως μαθήματα γλωσσών και επαγγελματική κατάρτιση για τους πρόσφυγες, καθώς και έργα για τη διευκόλυνση της ένταξης των προσφύγων στην αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου, οι μισοί από τους πρόσφυγες βρήκαν εργασία, γεγονός που αποδεικνύει ότι η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων από την έναρξη της κρίσης απέδωσε καρπούς.

Οι κοινωνικοί εταίροι δήλωσαν την πλήρη αντίθεσή τους σε οποιαδήποτε μορφή **εξτρεμισμού**. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις υλοποίησαν σχέδια που είχαν ως στόχο να βοηθήσουν τους ανθρώπους να αναγνωρίζουν στοιχεία εξτρεμισμού προκειμένου να τα καταπολεμήσουν. Κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής κρίσης, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις προώθησαν μια ανοικτή κοινωνία και υιοθέτησαν σαφή στάση ενάντια σε κάθε μορφή **διακρίσεων**. Στο πλαίσιο αυτό, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στον **χάρτη πολυμορφίας**, σκοπός του οποίου είναι η προστασία της ταυτότητας κάθε ατόμου και στον οποίο προσχωρούν όλο και περισσότερες επιχειρήσεις. Ένας συμμετέχων ανέφερε ότι έχει συσταθεί ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως οι διακρίσεις σε βάρος μειονοτήτων σεξουαλικού προσανατολισμού και θρησκευτικών μειονοτήτων στον χώρο εργασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι συμμετείχαν στον σχεδιασμό των μέτρων, τα οποία υποστηρίχθηκαν από την αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και η ελευθερία του συνέρχεσθαι διασφαλίζονται από το Γερμανικό Σύνταγμα. Ωστόσο, οι αρχές υπογράμμισαν ότι και οι δύο ελευθερίες μπορούν να περιοριστούν βάσει νόμου.

Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι ο ομοσπονδιακός φορολογικός νόμος προβλέπει απαλλαγές για **μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ)**. Στο πλαίσιο αυτό, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσον μια ΜΚΟ

μπορεί να είναι πολιτική και να διατηρεί το **φιλανθρωπικό⁶ καθεστώς** της. Οι ΜΚΟ που τάχθηκαν κατά των ακροδεξιών τάσεων κατηγορήθηκαν ότι εμφάνιζαν υπερβολικά πολιτικό χαρακτήρα, με αποτέλεσμα τη διενέργεια ερευνών. Παρόλο που οι κατηγορίες αυτές συχνά στερούνταν νομικής βάσης, αποθάρρυναν τις ΜΚΟ από το να δραστηριοποιούνται ενεργά και δημιούργησαν κλίμα δυσαρέσκειας. Εάν μια ΟΚΠ επιθυμεί να υποβάλει αίτηση για κυβερνητικά προγράμματα, πρέπει να καταχωριστεί ως φιλανθρωπική οργάνωση⁷. Το φθινόπωρο του 2020, εισήχθησαν νομικές αλλαγές στον **νόμο για τις φιλανθρωπικές οργανώσεις** και ο κατάλογος των σκοπών για τους οποίους μπορεί να χορηγηθεί φιλανθρωπικό καθεστώς σε μια οργάνωση τροποποιήθηκε και επεκτάθηκε. Υπογραμμίστηκε ότι το φιλανθρωπικό καθεστώς είναι ζωτικής σημασίας για πολλές οργανώσεις. Το καθεστώς αυτό μπορεί να ανακληθεί αυτόματα εάν η οργάνωση περιλαμβάνεται σε συγκεκριμένο κατάλογο της γερμανικής υπηρεσίας πληροφοριών και, στη συνέχεια, είναι εξαιρετικά δύσκολο να ανακτηθεί το καθεστώς αυτό. Ένας συμμετέχων χαρακτήρισε τον εν λόγω νόμο περιοριστικό. Επισημάνθηκε ότι η κοινωνία των πολιτών δεν λαμβάνει χρηματοδότηση διάσωσης από το κράτος για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 και ότι το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον περιοριστικό νόμο, ενδέχεται να είναι επιζήμιο για ορισμένες οργανώσεις. Οι οργανώσεις που ενεργούν ως φύλακες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, ιδίως εάν το πεδίο δραστηριότητάς τους περιλαμβάνει την εποπτεία μέτρων που συνδέονται με την πανδημία COVID-19. Ως εκ τούτου, ορισμένες οργανώσεις παραδέχθηκαν ότι τείνουν προς την αυτολογοκρισία, ώστε να μην χάσουν το φιλανθρωπικό καθεστώς.

Επιπλέον, ένας συμμετέχων επισήμανε ότι, σε ό,τι αφορά τη **διαφάνεια και τη δημόσια λογοδοσία των ΟΚΠ**, απομένουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν· ορισμένες ΟΚΠ εξακολουθούν να μην δημοσιοποιούν τις πηγές χρηματοδότησής τους, γεγονός που οδήγησε σε εκκλήσεις να καταστεί αυτό νομική υποχρέωση για τις ΟΚΠ. Επισημάνθηκε επίσης ότι δεν υπάρχει ενιαίο μητρώο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, αλλά αντ' αυτού, υπάρχουν διάφορα μητρώα, με διαφορετικές προϋποθέσεις καταχώρισης, γεγονός που οδηγεί σε μια συγκεχυμένη συνολική εικόνα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι δεν υπάρχει κυβερνητικός φορέας αρμόδιος για την κοινωνία των πολιτών. Πιστεύουν ότι υπάρχει κάποια έλλειψη κατανόησης σε κυβερνητικό επίπεδο όσον αφορά τον *λόγο ύπαρξης* και τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών. Ορισμένοι εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι δεν προβλέπεται η συμμετοχή των ΟΚΠ στη συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ότι, σε γενικές γραμμές, τα περιθώρια συμμετοχής τους στη λήψη πολιτικών αποφάσεων είναι περιορισμένα. Η σημασία και τα οφέλη της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών κατέστησαν σαφή κατά τη διάρκεια της προσφυγικής κρίσης την περίοδο 2015-2016, όταν οι ΟΚΠ διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση της κατάστασης, ιδίως στη Γερμανία.

Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν εν πολλοίς ότι η **αστυνομία** διαθέτει επαρκείς εξουσίες για την αντιμετώπιση της τρέχουσας κατάστασης και ότι δεν συντρέχει λόγος επέκτασής τους. Οι αρχές έκριναν ότι δεν υπάρχει διαρθρωτικό πρόβλημα όσον αφορά την αστυνομία και εξήγησαν ότι η αστυνομία στη Γερμανία υπάγεται στην αρμοδιότητα κάθε ομοσπονδιακού κρατιδίου. Οι αρχές της

⁶ Στη Γερμανία, η φιλανθρωπική οργάνωση ως νομικός όρος έχει συνάφεια μόνο στο φορολογικό δίκαιο.

⁷ Το φιλανθρωπικό καθεστώς χορηγείται σε οργανώσεις που επιδιώκουν σκοπούς που ωφελούν το κοινό, κοινωφελείς ή θρησκευτικούς σκοπούς.

Σαξονίας ανέφεραν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων, οι οποίες διοργανώνονται για μελλοντικούς αστυνομικούς. Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών επισήμαναν ότι, το 2018, ψηφίστηκε στη Βαυαρία ένας ανησυχητικός νόμος για την αστυνόμευση χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών κατά τη διαδικασία της εκπόνησης. Ο γερμανικός ομοσπονδιακός νόμος ορίζει ότι, εάν κατά τη διάρκεια μιας διαμαρτυρίας εντοπιστεί δράστης βίαιης πράξης, το άτομο αυτό πρέπει να απομακρυνθεί από τη διαδήλωση, χωρίς όμως να διαλυθεί η συγκέντρωση. Ωστόσο, ένας συμμετέχων τόνισε τις ανησυχίες του σχετικά με τις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας που διεξήχθησαν στο περιθώριο της συνόδου κορυφής της G-20 στο Αμβούργο το 2017. Άτομα που έλαβαν μέρος σε συλλαλητήρια διαμαρτυρίας στα οποία διαπράχθηκαν πράξεις βίας χωρίς, ωστόσο, την άμεση συμμετοχή τους τέθηκαν υπό κράτηση. (Οι γερμανικές αρχές αμφισβήτησαν τις απόψεις που εξέφρασε ο συμμετέχων). Επισημάνθηκε ότι η αστυνομία τείνει να διαχειρίζεται επιλεκτικά την προστασία των διαφόρων ειδών διαδηλώσεων διαμαρτυρίας: οι διαμαρτυρίες από αριστερά κινήματα φαίνεται να υπόκεινται σε ισχυρότερη επιτήρηση από ό, τι οι διαμαρτυρίες ακροδεξιών. Ένας συμμετέχων εξέφρασε ανησυχία για το γεγονός ότι οι τρέχουσες διαδηλώσεις διαμαρτυρίας για τα μέτρα κατά της πανδημίας COVID-19 θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως λόγος για τον περιορισμό της ελευθερίας του συνέρχεσθαι στο μέλλον. Οι αρχές δήλωσαν στην αντιπροσωπεία ότι προσπαθούν να επιτύχουν τη σωστή ισορροπία μεταξύ της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και της προστασίας της δημόσιας υγείας, εντός των νομικών ορίων.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης

Εισαγωγικά, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στον Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου⁸ για το 2020 που δημοσιεύθηκε από τους Δημοσιογράφους Χωρίς Σύνορα τον Απρίλιο του 2021. Η βαθμολογία της Γερμανίας μειώθηκε κατά δύο μονάδες και η συνολική αξιολόγηση άλλαξε από «καλή» σε «ικανοποιητική». Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στον υψηλότερο αριθμό επιθέσεων κατά δημοσιογράφων, οι οποίες σημειώθηκαν κυρίως κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων, και όχι στην αυξημένη επιρροή του κράτους. Οι αρχές σημείωσαν, ωστόσο, ότι οι νομικές διατάξεις για την προστασία των δημοσιογράφων είναι ικανοποιητικές και ότι έχουν ληφθεί περαιτέρω μέτρα για την καταπολέμηση του εξτρεμισμού. Οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η Γερμανία διαθέτει καλή νομοθεσία για την **πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης**.

Από το 2015, μετά τη μεταναστευτική κρίση, σημειώθηκε **αύξηση της αρνητικής στάσης** των ακροδεξιών κινήματων **απέναντι στα μέσα ενημέρωσης**. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αστυνομία δεν παρείχε την αναγκαία προστασία στους δημοσιογράφους, γεγονός που οδήγησε σε πρόταση πρωτοβουλίας από εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την αύξηση των επιθέσεων κατά δημοσιογράφων. Ωστόσο, οι αρχές υπογράμμισαν ότι η Γερμανία εφαρμόζει υψηλά πρότυπα όσον αφορά την προστασία των δημοσιογράφων και ότι δεν απαιτείται άμεση δράση. Μια μελέτη σχετικά με τον βαθμό στον οποίο οι δημοσιογράφοι τέθηκαν στο στόχαστρο από τη ρητορική μίσους κατέδειξε ότι ποσοστό 16 % των ερωτηθέντων υπέστησαν σωματικές επιθέσεις, ενώ ένα άλλο 16 % δέχθηκαν απειλές κατά της ζωής τους. Από αυτά τα περιστατικά, το 90 % αποδείχθηκε πολιτικά υποκινούμενο, ενώ το 80 % εξ αυτών καταλογίζεται

⁸ <https://rsf.org/en/ranking>.

στην ακροδεξιά⁹. Ως εκ τούτου, παρατηρείται **αυξανόμενη τάση για αυτολογοκρισία** προκειμένου να προληφθούν πιθανές συγκρούσεις. Ορισμένοι δημοσιογράφοι επιβεβαίωσαν ότι υπάρχουν θέματα ή εκδηλώσεις που αποφεύγουν σκοπίμως, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται πορείες για μέτρα κατά της COVID-19 και διαδηλώσεις διαμαρτυρίας της ακροδεξιάς. Όσον αφορά τους **έγχρωμους δημοσιογράφους** και τους **δημοσιογράφους που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών**, τείνουν να αποφεύγουν θέματα όπως ο ρατσισμός, προκειμένου να αποτρέπεται η ρητορική μίσους. Ένα άλλο ζήτημα που έθεσαν οι συμμετέχοντες ήταν η **έλλειψη προστασίας των αλλοδαπών εκπροσώπων των μέσων ενημέρωσης** που δραστηριοποιούνται στο γερμανικό έδαφος.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Στη Γερμανία έχει θεσπιστεί **νόμο κατά των διακρίσεων**. Ωστόσο, η προσφυγή σε νομική συνδρομή για όσους υφίστανται **διακρίσεις στον χώρο εργασίας** λόγω της ταυτότητάς τους μπορεί να είναι επαχθής, όχι μόνο επειδή είναι δύσκολο να αποδειχθεί, αλλά και επειδή το επίπεδο ευαισθητοποίησης αφενός σχετικά με τη νομική προστασία εν προκειμένω και, αφετέρου, σχετικά με τα απορρέοντα δικαιώματα αποζημίωσης είναι χαμηλό. Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ατόμων που υπήρξαν θύματα διακρίσεων και το ποσοστό των ατόμων που ζήτησαν νομική συνδρομή. Επισημάνθηκε επίσης ότι είναι πολύ δύσκολο να ασκηθεί ένδικο βοήθημα κατά κρατικών φορέων. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, μεταξύ του 2019 και του 2020, ο αριθμός των περιπτώσεων **διακρίσεων λόγω φυλής ή καταγωγής** αυξήθηκε. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, άτομα ασιατικής καταγωγής υπήρξαν θύματα αυτών των επιθέσεων.

Η **κοινότητα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+** έχει παρατηρήσει πολλές θετικές εξελίξεις τις τελευταίες δεκαετίες, μεταξύ άλλων και σε νομοθετικό επίπεδο, μολονότι οι προσπάθειες για τη βελτίωση της ένταξής τους πρέπει να ενταθούν. Το 2017 νομιμοποιήθηκαν οι γάμοι μεταξύ ατόμων του ιδίου φύλου. Στα **ζευγάρια λεσβιών**, εάν η μία από τις γυναίκες τεκνοποιήσει, η άλλη σύντροφος δεν απολαύει ίσων γονικών δικαιωμάτων. Πρόσφατα, η κοινότητα βρέθηκε στο στόχαστρο απειλών από ακροδεξιά και λαϊκιστικά κινήματα. Έρευνες κατέδειξαν ότι τα **διαφυλικά άτομα** υφίστανται ακόμη περισσότερες διακρίσεις στον χώρο εργασίας απ' ό,τι οι ομοφυλόφιλοι.

Το 2017, η Σαξονία πρότεινε ένα φιλόδοξο σχέδιο σχετικά με τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+, το οποίο όμως δεν εφαρμόστηκε πλήρως· το σχέδιο δεν παρείχε, για παράδειγμα, υγειονομική περίθαλψη στα διαφυλικά άτομα. Πολλές περιπτώσεις διακρίσεων αναφέρθηκαν στη Σαξονία, αλλά η αστυνομία δεν αντέδρασε επαρκώς. Τον Οκτώβριο του 2020, ένα ζευγάρι ομοφυλόφιλων μαχαιρώθηκε στη Δρέσδη· ο ένας από τους άνδρες έχασε τη ζωή του, ενώ ο άλλος τραυματίστηκε σοβαρά. Χρειάστηκε πολύς χρόνος έως ότου η αστυνομία να χαρακτηρίσει αυτή την ενέργεια ως έγκλημα μίσους. Η Βαυαρία είναι το μόνο ομοσπονδιακό κρατίδιο το οποίο δεν διαθέτει σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας. Ωστόσο, οι βαυαρικές αρχές εξήγησαν ότι, τον Ιανουάριο του 2021, συστάθηκε γραφείο για την προστασία των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ προκειμένου να παρασχεθεί προστασία τόσο στα θύματα όσο και στους μάρτυρες εγκλημάτων

⁹ Μελέτη που δημοσίευσε τον Μάιο του 2020 το Ινστιτούτο Διεπιστημονικής Έρευνας του Μπίλεφελντ σχετικά με τις Συγκρούσεις και τη Βία, https://pub.uni-bielefeld.de/download/2943243/2943245/Studie_Hass_und_Angriffe_auf_Medienschaffende.pdf.

κατά της κοινότητας. Οι συμμετέχοντες ζήτησαν να εφαρμοστεί η ευρωπαϊκή στρατηγική για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ 2020-2025¹⁰ και εξέφρασαν την πεποίθηση ότι θα βελτιώσει σημαντικά την κατάσταση στη Γερμανία.

Όσον αφορά τους **ηλικιωμένους**, ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη εξέφρασαν την πεποίθηση ότι το όριο ηλικίας που απαιτείται για ορισμένες υπηρεσίες συχνά δεν δικαιολογείται και ότι θα πρέπει να ακολουθείται εξατομικευμένη προσέγγιση, για παράδειγμα στην περίπτωση της ασφάλισης υγείας ή της ενοικίασης αυτοκινήτου. Οι αρχές εξήγησαν ότι, στις περιπτώσεις αυτές, χρησιμοποιούνται στατιστικά δεδομένα με τα οποία αξιολογούνται οι δυνητικοί κίνδυνοι για τον καθορισμό των ασφαλιστρών. Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν διακρίσεις κατά τη διαδικασία πρόσληψης και οι επακόλουθες καταγγελίες τους συνήθως απορρίπτονται με βάση το κριτήριο της ηλικίας. Τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών υποχρεούνται να καταβάλλουν πρόσθετες εισφορές για να αποκτήσουν πλήρη ασφάλιση αυτοκινήτου. Δεν είναι δυνατή η χορήγηση δανείου σε άτομα πάνω από ένα ορισμένο όριο ηλικίας. Υπογραμμίστηκε ότι η ψηφιοποίηση δημιουργεί δυσκολίες για τους ηλικιωμένους και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να διατηρηθούν διαθέσιμες μη ψηφιακές εναλλακτικές λύσεις ώστε να διασφαλιστεί ότι αυτά τα άτομα έχουν ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες, ιδίως όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη.

Παρόλο που **οι Σίντι και οι Ρομά** ζουν στη Γερμανία εδώ και 600 χρόνια, εξακολουθούν να μην απολαμβάνουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τους Γερμανούς. Τα παιδιά τους εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις στα σχολεία. Επισημάνθηκε ότι, κατά τις συζητήσεις στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων που συγκλήθηκαν μία εβδομάδα πριν από την επίσκεψη της ΕΟΚΕ στη Γερμανία, ο Γερμανός Υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων αναγνώρισε ότι η αύξηση της αθιγγανοφοβίας και του αντισημιτισμού στη Γερμανία θα πρέπει να αποτελέσουν νέα έκκληση αφύπνισης για τη χώρα.

Εκπρόσωποι **γλωσσικών μειονοτήτων** ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν επιθέσεις από ακροδεξιά κινήματα και υφίστανται διακρίσεις στον χώρο εργασίας. Στη Σαξονία, όπου κατοικούν οι Σόρβοι, το κείμενο των πινακίδων σήμανσης μπορεί να αναγράφεται και στη σορβική γλώσσα πέραν της γερμανικής.

Οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στη Γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή: λιγότερο από το ένα τρίτο των βουλευτών είναι γυναίκες¹¹. Το μέσο μισθολογικό χάσμα σε ομοσπονδιακό επίπεδο εκτιμάται σε 19% (2019)¹². Το συνταξιοδοτικό χάσμα είναι ακόμη εντονότερο: οι γυναίκες ηλικίας 65 ετών και άνω λαμβάνουν ποσοστό 59,6 % του ποσού των παροχών που λαμβάνουν οι άνδρες συνομήλικοί τους. Οι οργανώσεις προστασίας των γυναικών ανέφεραν περιπτώσεις καταναγκαστικών γάμων σε νεαρή ηλικία, ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων και εμπορίας γυναικών. Οι εγκαταστάσεις παιδικής φροντίδας παραμένουν ανεπαρκείς, γεγονός που καθιστά δυσκολότερη την ένταξη των μητέρων μικρών παιδιών στην αγορά εργασίας. Οι αρχές συμφώνησαν ότι η πανδημία COVID-19 αποτέλεσε αιτία να επιβληθούν πρόσθετα καθήκοντα, τα οποία κατά κανόνα επιβάρυναν τις γυναίκες· έπρεπε να τηλεργάζονται και ταυτοχρόνως να διασφαλίζουν την κατ' οίκον εκπαίδευση των παιδιών τους, πράγμα το οποίο ήταν συχνά δύσκολο

¹⁰ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/lesbian-gay-bi-trans-and-intersex-equality/lgbtiq-equality-strategy-2020-2025_el

¹¹ Γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή (Bundestag) – βουλευτές <https://www.bundestag.de/en/members>

¹² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_production_and_imports.

να συνδυαστεί. Ένας συμμετέχων μιας ΟΚΠ εξέφρασε την ανησυχία ότι οι θετικές εξελίξεις που επιτεύχθηκαν στα θέματα ισότητας των φύλων πριν από την πανδημία ενδέχεται να αντιστραφούν.

5. Κράτος δικαίου

Οι αρχές τόνισαν ότι οι νόμοι εκδίδονται με διαφανή, υπεύθυνο και δημοκρατικό τρόπο και ότι δίνεται μεγάλη προσοχή στις εκτιμήσεις επιπτώσεων. Όσον αφορά την **ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας**, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ δικαστηρίων και δικαστών, αφενός, και εισαγγελέων, αφετέρου. Στην περίπτωση των **δικαστηρίων και των δικαστών**, η ανεξαρτησία είναι εγγυημένη, αλλά η δομή τους ρυθμίζεται από το αρμόδιο υπουργείο. Σε ορισμένα ομόσπονδα κρατίδια, η επιλογή, ο διορισμός και η προαγωγή των δικαστών εκτελούνται αποκλειστικά από τα αρμόδια υπουργεία. Στη Σαξονία και στη Βαυαρία, η συμμετοχή των ελεύθερα εκλεγμένων δικαστών είναι πολύ περιορισμένη. Δεν ισχύει το ίδιο για τους **εισαγγελείς**, οι οποίοι είναι δημόσιοι υπάλληλοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ορισμένοι συμμετέχοντες εξέφρασαν αμφιβολίες σχετικά με την ανθεκτικότητα του γερμανικού δικαστικού συστήματος· οι αποδοχές δεν είναι επαρκείς και ορισμένοι δικαστές πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν εντός της επόμενης δεκαετίας. Τέλος, οι δικαστές δέχονται όλο και περισσότερες απειλές.

Ως καταληκτική παρατήρηση, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι η **διαφθορά** δεν αποτελεί μείζον ζήτημα στη Γερμανία.

Σχέδιο έκθεσης για την εικονική επίσκεψη στην Ιρλανδία 28-29 Ιουνίου 2021

Έξι μέλη συμμετείχαν στην εικονική επίσκεψη στην Ιρλανδία. Η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με διάφορους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικούς εταίρους και μέσα ενημέρωσης, αφενός, και με τις ιρλανδικές αρχές, αφετέρου. Κύριος σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αντικατοπτρίσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

6. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι ο **κοινωνικός διάλογος** κατέρρευσε το 2009 λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η διαβούλευση ξεκίνησε εκ νέου, προσωρινά μόνο, το 2014, όταν η Ιρλανδία επανεντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, και με τη σύσταση του «Οικονομικού Φόρουμ Εργοδοτών και Εργαζομένων» [Labour Employer Economic Forum (LEEF)] το 2016. Εντός λίγων μηνών από την έναρξη της πανδημίας, πραγματοποιήθηκε διαπραγμάτευση συμφωνίας για πρωτόκολλο επιστροφής στην εργασία στους κόλπους του LEEF. Οι κοινωνικοί εταίροι θέλησαν να αξιοποιήσουν την επιτυχία αυτού του ανανεωμένου και διευρυμένου κοινωνικού διαλόγου και το θετικό αποτέλεσμα φαίνεται ότι ενίσχυσε την προσήλωση της κυβέρνησης στη διαδικασία. Η δέσμευση της κυβέρνησης θα μπορούσε να βελτιωθεί όσον αφορά θέματα εκτός του LEEF: για παράδειγμα, μόλις τέθηκε σε ισχύ το πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία/Βόρεια Ιρλανδία, οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η κυβέρνηση σταμάτησε να συμμετέχει ως προς τις επιπτώσεις του Brexit στους εργαζομένους. Όσον αφορά τη διαβούλευση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις επέκριναν τα «σφιχτά» χρονοδιαγράμματα και έκριναν ότι η διαδικασία θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να καθιστά δυνατή την παρουσίαση εναλλακτικών αφηγημάτων και προτάσεων, και όχι απλώς αντιδράσεων στις κυβερνητικές προτάσεις.

Επισημάνθηκε ότι η κάλυψη των **συλλογικών διαπραγματεύσεων** ήταν αρκετά χαμηλή και ότι αυτό εξεταζόταν από το LEEF. Οι εργαζόμενοι σε ψηφιακές πλατφόρμες έμειναν εκτός του πεδίου εφαρμογής των συμφωνιών και, γενικά, δεν ήταν μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων. Το καθεστώς απασχόλησής τους τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Το LEEF είχε διάφορες υποομάδες για την εξέταση ζητημάτων όπως οι συντάξεις, η στέγαση, η φύλαξη παιδιών και οι διακρίσεις, αλλά πολλές υποομάδες δεν είχαν ακόμη δραστηριοποιηθεί. Στην Ιρλανδία, ο κοινωνικός διάλογος δεν περιλάμβανε μόνο κοινωνικούς εταίρους, αλλά εμπεριείχε κι έναν ευρύτερο διάλογο με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, και οι σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών ήταν καλές.

Η υποβολή εκθέσεων σχετικά με την **ισότητα** των φύλων και το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων αποτέλεσε σημαντικό τομέα εστίασης. Κατά τον χρόνο της επίσκεψης, υποβλήθηκε στο Κοινοβούλιο νομοσχέδιο για το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων. Όσον αφορά την αναπηρία, η υποομάδα LEEF επικεντρώθηκε στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στα κίνητρα, στις επιδοτήσεις και στις ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις. Υπήρξε ισχυρή συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις στρατηγικές για την ένταξη των ατόμων ΛΟΑΤΙ+, την ένταξη των Πλανόβιων και των Ρομά, καθώς και στις διαβουλεύσεις για την ανάπτυξη του εθνικού σχεδίου δράσης κατά του ρατσισμού.

Η Ιρλανδική Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων κάλυψε ολόκληρο το νησί, και τις δύο δικαιοδοσίες. Ορισμένοι συμμετέχοντες ζήτησαν περαιτέρω συζήτηση για τις **επιπτώσεις του Brexit** στα ανθρώπινα δικαιώματα για τους ανθρώπους που ζουν και εργάζονται στη νήσο της Ιρλανδίας. Ειδικότερα, όσον αφορά τα εργασιακά δικαιώματα, ο τερματισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας δημιούργησε σημαντικά προβλήματα στους εργαζομένους, ιδίως στους «μεθοριακούς εργαζομένους», δηλαδή στα άτομα που ζουν στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας αλλά εργάζονται στη Βόρεια Ιρλανδία: χρειαζόνταν διασυνοριακές άδειες για να εργάζονται νόμιμα στη Βόρεια Ιρλανδία, αλλά υπήρχε σοβαρή έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις νομικές απαιτήσεις. Παρά το πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία/Βόρεια Ιρλανδία, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι το Brexit θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφοροποίηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στη Δημοκρατία της Ιρλανδίας και στη Βόρεια Ιρλανδία.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία για την ύπαρξη εχθρικού κλίματος από πλευράς Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας έναντι των μεταναστών της ΕΕ στο πλαίσιο του Brexit. Οι μετανάστες από την ΕΕ που αντιμετώπιζαν δυσκολίες για την τεκμηρίωση του καθεστώτος τους, όπως οι Πλανόβιοι και οι άστεγοι, διέτρεχαν τον κίνδυνο να χάσουν τα δικαιώματά τους. Παρά το πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία/Βόρεια Ιρλανδία, το οποίο εξασφαλίζει ότι δεν υφίστανται σκληρά σύνορα στη νήσο της Ιρλανδίας, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία ότι μια πιθανή συνέπεια του Brexit θα ήταν ότι αυτό που προηγουμένως αποτελούσε αόρατο σύνορο θα μπορούσε να «σκληρύνει» όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία ορισμένων ομάδων ανθρώπων, και αυτό θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα ορισμένα άτομα να βρεθούν ακουσίως σε παράτυπη κατάσταση κατά τη διέλευση των συνόρων. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ανησυχίες σχετικά με πολίτες της ΕΕ που υφίστανται διαμόρφωση εικόνας με βάση φυλετικά χαρακτηριστικά κατά τη διάρκεια ελέγχων μετανάστευσης στη Βόρεια Ιρλανδία, καθώς και κίνδυνο κράτησης εάν δεν μπορούν να αποδείξουν το καθεστώς τους. Εξέφρασαν επίσης την ελπίδα ότι η ΕΕ θα συνεχίσει να συνεργάζεται με τους πολίτες της Βόρειας Ιρλανδίας.

7. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Σε γενικές γραμμές, οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ιρλανδία είναι ισχυρή, αν και υφίστανται ορισμένες προκλήσεις. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους, η πανδημία COVID-19 είχε οδηγήσει σε πολύ δύσκολη εξισορρόπηση μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιοριστικών μέτρων για την αποφυγή της εξάπλωσης του ιού.

Όσον αφορά την **ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι**, η κύρια ανησυχία των συμμετεχόντων ήταν οι μη επιδιωκόμενες επιπτώσεις του εκλογικού νόμου στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών: ο νόμος ρυθμίζει τις δωρεές σε πολιτικά κόμματα, αλλά ο κανόνας για τον περιορισμό των ιδιωτικών και ξένων δωρεών εφαρμόζεται και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η κυβέρνηση είχε εκφράσει την πρόθεσή της να αντιμετωπίσει τα ζητήματα αυτά και συνεχίστηκαν οι συζητήσεις για την τροποποίηση της διάταξης αυτής στον νόμο. Ορισμένες φορές υπήρξαν επίσης ζητήματα σχετικά με τον προορισμό της χρηματοδότησης: για παράδειγμα, χορηγήθηκε δημόσια χρηματοδότηση για την παροχή υπηρεσιών και όχι για την ανάπτυξη εκστρατειών

ευαισθητοποίησης, με αποτέλεσμα οι πόροι για την προώθηση να περιοριστούν περισσότερο. Οργανώσεις με γενική αποστολή όπως «η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» δεν θεωρήθηκαν φιланθρωπικές, γεγονός που είχε αρνητικό αντίκτυπο στην πρόσβασή τους σε δωρεές και δεν επέτρεπε τη φορολογική απαλλαγή για τις δωρεές. Η ανάγκη φορολογικών απαλλαγών θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει ορισμένες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις στο να περιορίσουν το έργο της προάσπισης. Σε ορισμένες οργανώσεις σημειώθηκε σημαντική μείωση του εισοδήματός τους λόγω της πανδημίας και του περιορισμού των ευκαιριών συγκέντρωσης κεφαλαίων. Για να λάβει μια οργάνωση χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης από το κράτος, τα έσοδά της έπρεπε να έχουν μειωθεί κατά 25 %.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θεωρούν ότι έχουν καλή πρόσβαση στις αρχές και ότι τους ζητήθηκε δεόντως **η γνώμη τους**, αλλά δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν έναν διευρυμένο κοινωνικό διάλογο όπως και στο παρελθόν. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι διαβουλεύσεις μετατοπίστηκαν στο διαδίκτυο, μια τάση για την οποία ένας συμμετέχων προειδοποίησε ότι θα μπορούσε να οδηγήσει στον αποκλεισμό των ατόμων χωρίς πρόσβαση σε ψηφιακές υποδομές.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι το **Brexit** δεν είχε ακόμη επηρεάσει τις περισσότερες ΟΚΠ. Ορισμένες οργανώσεις, για παράδειγμα στον τομέα του αθλητισμού, κάλυπταν ολόκληρη την Ιρλανδία, ενώ άλλες ήταν χωρισμένες. Ωστόσο, ανέμεναν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες σε σχέση με τα κονδύλια της ΕΕ για διασυνοριακές δραστηριότητες.

Το Σύνταγμα παρείχε ισχυρή προστασία στις **ειρηνικές διαμαρτυρίες**. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, θεσπίστηκαν μέτρα για τον περιορισμό της κυκλοφορίας και της συμμετοχής σε εκδηλώσεις, ενώ δεν είχαν γίνει εξαιρέσεις για να καταστεί δυνατή η συμμετοχή σε κοινωνικά αποστασιοποιημένες διαμαρτυρίες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την τυχαία εφαρμογή των κανόνων: σε ορισμένες περιπτώσεις, οι διαδηλωτές είχαν απειληθεί με δίωξη ή τους είχαν επιβληθεί πρόστιμα για συμμετοχή ή διοργάνωση διαδηλώσεων, ενώ σε άλλους είχε επιτραπεί να διαδηλώσουν χωρίς παρεμβάσεις.

8. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι η χώρα διαθέτει ένα **πολύ υγιές περιβάλλον για τα μέσα ενημέρωσης**, τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, και ότι η εμπιστοσύνη του κοινού στην ανεξαρτησία της ιρλανδικής δημοσιογραφίας είναι υψηλή.

Η κύρια ανησυχία που αναφέρθηκε ήταν ο νόμος περί δυσφήμισης και το υψηλό κόστος των προστίμων που επιβάλλονται λόγω δυσφήμισης. Η νομοθεσία είχε επικριθεί ως πολύ περιοριστική, τόσο από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όσο και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκθεσή της για το κράτος δικαίου. Το υψηλό κόστος των προστίμων που επιβάλλονται λόγω δυσφήμισης περιόρισε τον ρόλο των μέσων ενημέρωσης ως θεματοφυλάκων και την ικανότητά τους να αποκαλύπτουν ζητήματα δημόσιου ενδιαφέροντος. Η ελευθερία στη νομοθεσία για τα μέσα ενημέρωσης τελεί υπό αναθεώρηση.

Η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας, παρά τις βελτιώσεις, εξακολουθούσε να αποτελεί πηγή ανησυχίας στην Ιρλανδία, καθώς η κυβέρνηση δεν χρησιμοποιεί όλα τα υφιστάμενα εργαλεία της για να εξασφαλίσει μεγαλύτερη πολυμορφία στα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, η αγορά μέσων ενημέρωσης είναι εκτεθειμένη σε μεγάλο όγκο διεθνούς αγγλόγλωσσου περιεχομένου, γεγονός που επηρεάζει τη βιωσιμότητα και τη λειτουργικότητα των μέσων ενημέρωσης που εδρεύουν στη χώρα. Το Brexit κατέδειξε τη σημασία της ύπαρξης ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης στη χώρα, προκειμένου να προσφέρεται μια ιρλανδική προοπτική για τα ανακύπτοντα ζητήματα. Επιπλέον, η διαφημιστική αγορά αποτέλεσε θέμα ανησυχίας, διότι το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων του τομέα διοχετεύονταν στις εταιρείες υψηλής τεχνολογίας.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν την ανάγκη ρύθμισης από την ΕΕ των πλατφορμών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να μην παρεμποδίζεται η ελευθερία της έκφρασης, αλλά να αντιμετωπίζονται τα ζητήματα της ρητορικής μίσους, της διαδικτυακής παρενόχλησης, της παραπληροφόρησης και των ψευδών ειδήσεων. Η Ιρλανδία θα είναι ένας από τους οκτώ εθνικούς κόμβους του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ψηφιακών Μέσων, συμβάλλοντας στη συλλογή και την ανάλυση δεδομένων για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης.

Όσον αφορά την παρενόχληση στο διαδίκτυο, οι συμμετέχοντες ανέφεραν **απειλές κατά δημοσιογράφων, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης**, και επισήμαναν ότι οι επιθέσεις αυτές συχνά στρέφονταν κατά γυναικών δημοσιογράφων. Επιπλέον, έχουν αυξηθεί οι απειλές κατά δημοσιογράφων που καλύπτουν τη Βόρεια Ιρλανδία.

Ένας συμμετέχων ζήτησε καλύτερη προστασία της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των δικαιωμάτων συλλογικής διαπραγμάτευσης για τους δημοσιογράφους, ώστε να εξασφαλιστούν καλύτερες συνθήκες εργασίας. Συζητήθηκε η ιδέα της αύξησης των επενδύσεων και της κατάρτισης των δημοσιογράφων, συμπεριλαμβανομένου δημόσιου χρήματος για **ποιοτική δημοσιογραφία**. Εκφράστηκαν επίσης ανησυχίες σχετικά με το γεγονός ότι οι τομείς των έντυπων και των ραδιοτηλεοπτικών μέσων δεν αντικατοπτρίζουν την πολυμορφία της ιρλανδικής κοινωνίας και ότι οι εκπομπές στην ιρλανδική γλώσσα αμείβονταν λιγότερο.

9. Το δικαίωμα στη μη διάκριση

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η **νομοθεσία** για την καταπολέμηση των διακρίσεων πρέπει να επικαιροποιηθεί και τόνισαν ότι, αν και η κυβέρνηση είχε δώσει ελπιδοφόρα δείγματα επ' αυτού, υπάρχει ανάγκη για έγκαιρη εφαρμογή και επαρκείς πόρους. Στα οριζόντια θέματα περιλαμβάνεται η ανάγκη της έγκαιρης παρέμβασης για την αποφυγή του αποκλεισμού των ευάλωτων ομάδων και η ένταξη όσον αφορά την εκπαίδευση, τη στέγαση, την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και την απασχόληση. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΟΚΠ διαδραμάτισαν καίριο ρόλο στην προώθηση της καταπολέμησης των διακρίσεων στην εργασία, καθώς και στην κοινωνία γενικότερα. Πολλοί συμμετέχοντες ζήτησαν περισσότερα και αναλυτικά δεδομένα για την καλύτερη τροφοδότηση της πολιτικής. Οι συμμετέχοντες έκριναν λυπηρό το γεγονός ότι οι ευάλωτες ομάδες δεν αναφέρονταν

στο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ιρλανδίας 2021, καθώς είχαν πληγεί ιδιαίτερα σοβαρά κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

Η πανδημία επηρέασε δυσανάλογα **τους Ρομά και τους Πλανόβιους** και αποκάλυψε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες αυτές όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και κατάλληλη στέγαση. Οι συμμετέχοντες χαιρέτισαν την αναγνώριση των Ιρλανδών Πλανόβιων ως εθνοτικής ομάδας, τις νομοθετικές εξελίξεις σε σχέση με τα εγκλήματα μίσους και τη ρητορική μίσους, καθώς και το προτεινόμενο εθνικό σχέδιο δράσης κατά του ρατσισμού. Ωστόσο, οι διακρίσεις παρέμειναν σχετικά υψηλές στη χώρα και οι συμμετέχοντες τόνισαν την ανάγκη να μετουσιωθεί η πολιτική σε συγκεκριμένη δράση. Τόνισαν την ανάγκη για μια εθνική εκπαιδευτική στρατηγική για τους Πλανόβιους, η οποία θα περιλαμβάνει στόχους και χρονοδιαγράμματα για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των μειωμένων ωρών.

Οι συμμετέχοντες επισήμαναν ότι πρόσφατα σημειώθηκε σημαντική πρόοδος όσον αφορά τα **δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ**, ιδίως με την καθιέρωση της ισότητας στον γάμο. Ωστόσο, η νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους και η εκπαίδευση ως προς τις σχέσεις και τη σεξουαλικότητα πρέπει να επικαιροποιηθούν. Το μίσος στο διαδίκτυο δεν έχει εξαλειφθεί και το 70 % των νέων ΛΟΑΤΚΙ αισθάνονται ανασφαλείς στο σχολείο. Απαιτείται σαφής και άμεση απαγόρευση της θεραπείας μετατροπής, καθώς σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά την αναγνώριση φύλου για τα άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών και τα μη δυαδικά άτομα. Οι δυσκολίες πρόσβασης σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας πριν από την ηλικία των 18 ετών, χωρίς τη γονική συναίνεση, εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα. Επιπλέον, ένας συμμετέχων εξέφρασε ανησυχία για την κατάσταση σε επίπεδο ΕΕ των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ και κάλεσε την ΕΕ να τα προστατεύσει.

Η δημοσίευση Λευκής Βίβλου άμεσων παροχών (το σύστημα στέγασης των αιτούντων **άσυλο**) έτυχε ευνοϊκής υποδοχής. Στη Λευκή Βίβλο εκφράζεται η πρόθεση να θεσπιστεί ανεξάρτητο καθεστώς επιθεώρησης στα κέντρα υποδοχής. Άλλη θετική πτυχή ήταν η αναγγελία της κυβέρνησης ότι θα ρυθμιστεί η κατάσταση των παιδιών μεταναστών που δεν διαθέτουν επίσημα έγγραφα. Ένα δημοψήφισμα το 2004 κατήγγησε το δικαίωμα των παιδιών που γεννώνται στην Ιρλανδία από αλλοδαπούς γονείς να αποκτούν την ιρλανδική ιθαγένεια κατά τη γέννησή τους. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά αυτά δεν είναι εγγεγραμμένα και δεν έχουν πλέον δικαίωμα σε παροχές. Η αδυναμία των εργαζομένων που δεν διαθέτουν επίσημα έγγραφα να έχουν πρόσβαση στα εργατοδικεία τέθηκε επίσης ως ζήτημα.

Η παιδική φτώχεια επηρέασε δυσανάλογα τις μονογονεϊκές οικογένειες, τους Ρομά και τους Πλανόβιους, τα νοικοκυριά με άτομα με αναπηρία κ.λπ. Η νόσος COVID-19 επιδείνωσε τις υφιστάμενες μορφές φτώχειας, και ιδίως την επισιτιστική φτώχεια. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την ανακοίνωση της κυβέρνησης σχετικά με την αναθεώρηση της πολιτικής περί ισότιμου καθεστώτος, με στόχο την αναγνώριση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ως πιθανό λόγο διακρίσεων. Η χρήση μειωμένων χρονοδιαγραμμάτων στα σχολεία αναφέρθηκε επίσης ως στοιχείο ανησυχίας, καθώς σε γενικές γραμμές επηρέασε δυσανάλογα ορισμένες ομάδες παιδιών, επηρεάζοντας την ευεξία και την ψυχική τους υγεία.

Η Ιρλανδία είχε κυρώσει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Ωστόσο, οι υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα **ενδοοικογενειακής και σεξουαλικής βίας**, συμπεριλαμβανομένης της διαδικτυακής βίας και κακοποίησης, ήταν περιορισμένες, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ο αριθμός των καταγγελλόμενων υποθέσεων. Οι μεταρρυθμίσεις του δικαστικού συστήματος είναι αναγκαίες για την αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης.

Οι εμπειρίες φτώχειας και αποκλεισμού από την εκπαίδευση, τις μεταφορές, την απασχόληση και τη στέγαση εξακολουθούν να είναι συχνές για τα **άτομα με αναπηρία**. Η κοινωνική συνοχή είναι καίριας σημασίας για την αποφυγή του αποκλεισμού, όπως και η εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Επιδοκιμάστηκε η σύσταση κοινοβουλευτικής επιτροπής για θέματα αναπηρίας το 2020. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι θα πρέπει να προωθηθεί η έγκαιρη παρέμβαση, διότι είναι ζωτικής σημασίας για την παρεμπόδιση της περαιτέρω εξασθένησης. Δυστυχώς, η Ιρλανδία εξακολουθεί να τοποθετεί ανθρώπους σε ιδρύματα, ανεξάρτητα από τις εκκλήσεις για αποϊδρυματοποίηση.

Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό τις ίδιες προκλήσεις που προαναφέρθηκαν και υποφέρουν από σωρευτικά μειονεκτήματα. Τα στερεότυπα σχετικά με τη γήρανση περιγράφηκαν ως σημαντική πρόκληση για την ισότητα, όπως και η έλλειψη στοιχείων σχετικά με την ποικιλομορφία των καταστάσεων των ηλικιωμένων. Είναι αναγκαία μια στρατηγική ψηφιακής ένταξης, ιδίως κατά την πανδημία, όπου η έλλειψη δεξιοτήτων εμπόδισε την πρόσβαση στον δημόσιο διάλογο.

Αναφέρθηκε ότι **η έλλειψη στέγης** οδηγεί σε αύξηση των διακρίσεων και της περιθωριοποίησης. Οι περισσότεροι άστεγοι βρίσκονται ήδη σε κατάσταση περιθωριοποίησης προτού αντιμετωπίσουν την έλλειψη στέγης. Υπήρχε ένα καλό σύστημα προστασίας, αλλά ήταν υπερβολικά περίπλοκο και γραφειοκρατικό και απαιτούσε πάρα πολλά έγγραφα, γεγονός που θα μπορούσε να δημιουργήσει προβλήματα στους άστεγους που δεν ήταν σε θέση να τα προσκομίσουν. Παρουσίαζε επίσης προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τις υπηρεσίες.

Οι συμμετέχοντες ζήτησαν καλύτερη στήριξη για τους ανθρώπους, ώστε να βοηθηθούν στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων, μεταξύ άλλων μέσω της αποτελεσματικής αποκατάστασης. Ζήτησαν επίσης μια σαφέστερη εκ του νόμου υποχρέωση των δημόσιων φορέων να λαμβάνουν υπόψη την καταπολέμηση των διακρίσεων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει τον αντίκτυπο των φορέων ισότητας, με την υποστήριξη της ΕΟΚΕ.

10. Το κράτος δικαίου

Σε γενικές γραμμές, οι συμμετέχοντες έκριναν ότι το κράτος δικαίου λειτουργεί ικανοποιητικά στην Ιρλανδία. Όσον αφορά την **πρόσβαση στη δικαιοσύνη**, ορισμένοι συμμετέχοντες ανέφεραν υψηλά δικαστικά έξοδα και προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση στη νομική συνδρομή. Ο έλεγχος

επάρκειας πόρων είναι καθορισμένος σε επίπεδο που δεν αντανάκλα τα πραγματικά επίπεδα εισοδήματος στην Ιρλανδία, γεγονός που αποκλείει τους περισσότερους από το να λάβουν νομική συνδρομή. Επιπλέον, οι εξαιρέσεις από την κάλυψη είναι υπερβολικά ευρείες, καθώς εξαιρούνται τα νομικά έξοδα που συνδέονται π.χ. με δικαστήρια, οιονεί δικαιοδοτικά όργανα και εργατοδικεία. Μια πρόσφατη επανεξέταση συνέστησε να επιτραπεί η ανάληψη πολυκομματικής δράσης, αλλά δεν έχει σημειωθεί συγκεκριμένη πρόοδος. Η οργάνωση των δικαστηρίων χρήζει επίσης βελτίωσης, παρότι είχε σημειωθεί πρόοδος λόγω του εξορθολογισμού που επέβαλε η νόσος COVID-19.

Η διαφθορά έπληξε την Ιρλανδία περισσότερο από τις χώρες με καλύτερους δείκτες αντίληψης της διαφθοράς, παρότι υπήρχαν επαρκείς διασφαλίσεις κατά της κατάχρησης εξουσίας. Οι συστάσεις που εκδόθηκαν το 2012 από το δικαστήριο Mahon (το οποίο συστάθηκε το 1997 για να εξετάσει καταγγελίες για πληρωμές διαφθοράς σε πολιτικούς) εφαρμόστηκαν εν μέρει, συμπεριλαμβανομένων των διασφαλίσεων για τη σύγκρουση συμφερόντων και της σύστασης επιτροπής υπεύθυνης για τον έλεγχο των δηλώσεων συμφερόντων, των δώρων που λαμβάνονται και των δωρεών προς πολιτικά κόμματα και πολιτικούς, αλλά ορισμένες συστάσεις, για παράδειγμα όσον αφορά τις υποχρεώσεις, δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, δεν υπάρχει περιθώριο εφησυχασμού. Ένας συμμετέχων εξέφρασε ανησυχίες σχετικά με την εφαρμογή του νόμου για τη γνωστοποίηση συμφερόντων και του νόμου για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, καθώς και σχετικά με το φαινόμενο της μεταπήδησης από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα και αντίστροφα.

Αναφέρθηκε η **απουσία κατάλληλης και εμπειριστατωμένης ανάλυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσον αφορά τη σχετική με την κρίση COVID-19 νομοθεσία**. Αυτό θα μπορούσε να σχετίζεται και με την έλλειψη επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισότητας εντός του Κοινοβουλίου. Το σύστημα καταγγελιών κρατουμένων δεν λειτούργησε σωστά τα τελευταία χρόνια, γεγονός που έχει προκαλέσει ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά την αναφορά των αναγκών των κρατουμένων ή τις παραβιάσεις δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας δεν επιτρεπόταν σε εξωτερικούς παρατηρητές, όπως οι ΟΚΠ, να έχουν πρόσβαση στις φυλακές.

Έκθεση σχετικά με την επίσκεψη στην Τσεχία 30 Σεπτεμβρίου–1 Οκτωβρίου 2021

Πέντε μέλη συμμετείχαν στην επίσκεψη στην Τσεχία. Η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με διάφορους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, και ειδικότερα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικών εταίρων, μέσων ενημέρωσης και του νομικού κλάδου, καθώς και των τσεχικών αρχών. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αντικατοπτρίσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι κοινωνικοί εταίροι αξιολόγησαν θετικά τον κοινωνικό διάλογο στην Τσεχία. Θεώρησαν ότι οι συζητήσεις μεταξύ εργοδοτών και συνδικαλιστικών οργανώσεων λειτουργούν ικανοποιητικά, όπως και ο **τριμερής κοινωνικός διάλογος με την κυβέρνηση**, ο οποίος εκτείνεται από το επίπεδο των υπουργών σε διάφορες ομάδες εργασίας. Εξήγησαν ότι οι ΟΚΠ δεν εκπροσωπούνται άμεσα σε αυτούς τους τριμερείς διαλόγους, αλλά ότι οι βασικοί προβληματισμοί που υπερασπίζονται, για παράδειγμα η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην εργασία, λαμβάνονται υπόψη από τους ίδιους τους κοινωνικούς εταίρους.

Οι κοινωνικοί εταίροι θεώρησαν ότι η ύπαρξη ισχυρού κοινωνικού διαλόγου ήταν **πολύ σημαντική για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που σχετίζονται με την πανδημία COVID-19** αναφορικά με σειρά νομικών ασαφειών που έχρηζαν αποσαφήνισης, για παράδειγμα σε σχέση με την κατ' οίκον εργασία. Παρείχαν παραδείγματα τέτοιων νομικών ασαφειών που περιέπλεξαν τη ζωή των εργοδοτών και των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της κρίσης. Για παράδειγμα, η απουσία νομικών διατάξεων για την εργασία μειωμένου ωραρίου αποδείχθηκε πρόκληση κατά τη διάρκεια του οικονομικού περιορισμού της κυκλοφορίας. Η έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τους κανόνες που διέπουν τη διέλευση των συνόρων και την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των εργαζομένων δυσχέρανε επίσης την οικονομική ζωή. Το ζήτημα του κατά πόσον οι εργοδότες έπρεπε να εμποδίσουν την είσοδο μη εμβολιασμένων εργαζομένων στον χώρο εργασίας αποτέλεσε επίσης πηγή σύγχυσης.

Οι κύριες δυσκολίες που εντοπίστηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους αφορούσαν **ορισμένες νομικές πτυχές του εργατικού κώδικα**. Ειδικότερα, οι εκπρόσωποι των συνδικαλιστικών οργανώσεων εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι το άρθρο 24 του εργατικού κώδικα επιβάλλει την ύπαρξη αμοιβαίας συναίνεσης μεταξύ όλων των συνδικαλιστικών οργανώσεων μιας εταιρείας ως προϋπόθεση για τη σύναψη συλλογικής σύμβασης με τον εργοδότη, γεγονός που εκ των πραγμάτων καθιστά πολύ δύσκολη την επίτευξή τους. Εξηγήθηκε ότι ο αριθμός των συλλογικών συμβάσεων συρρικνώθηκε τα τελευταία χρόνια. Ένας εκπρόσωπος των εργοδοτών ανέφερε επίσης ότι ο εργατικός κώδικας δεν είναι σαφής ως προς το αν οι εργοδότες έχουν ή όχι την υποχρέωση να διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών συμφώνησαν ότι η **ελευθερία του συνέρχεσθαι** προστατεύεται επαρκώς στο τσεχικό δίκαιο. Ένας εκπρόσωπος αναφέρθηκε στο κίνημα «Million Moments for Democracy», το οποίο δεν έχει παρεμποδιστεί από τις αρχές από την ίδρυσή του το 2018. Τα τελευταία χρόνια έχουν παραπεμφθεί στο Δικαστήριο ορισμένες περιπτώσεις υπέρμετρης επίδειξης ισχύος από την αστυνομία και οι διαδικασίες βρίσκονται σε εξέλιξη. Κατά την κορύφωση της πανδημίας COVID-19, οι μαζικές συγκεντρώσεις ήταν περιορισμένες, αλλά το όριο του επιτρεπόμενου αριθμού διαδηλωτών προσαρμόστηκε στην εξέλιξη της κατάστασης.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι **δεν υπάρχει νομικός περιορισμός στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι**, αλλά ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί συγκεκριμένα εμπόδια. Υπάρχει τάση μεγαλύτερης δυσπιστίας μεταξύ του ευρέος κοινού απέναντι στις ΟΚΠ και κίνδυνος πόλωσης της τσεχικής κοινωνίας σχετικά με αυτό το θέμα. Ορισμένοι πολιτικοί υιοθετούν όντως αντιφατική στάση, ισχυριζόμενοι ότι είναι οι μόνες νόμιμες φωνές της κοινωνίας και αρνούνται τον ρόλο των ΟΚΠ. Χαρακτηρίζουν τις ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται πέραν του τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών ή του αθλητισμού ως «πολιτικές ΟΚΠ» και ισχυρίζονται ότι στερούνται διαφάνειας. Επί του σημείου αυτού, οι τσεχικές αρχές σημείωσαν ότι οι θέσεις μεμονωμένων πολιτικών δεν απηχούν τις θέσεις της κυβέρνησης και ότι το επίσημο έργο των αρχών επιδιώκει τη στήριξη ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για όλες τις ΟΚΠ.

Στο πλαίσιο αυτό, η **πρόσβαση στη χρηματοδότηση** καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολη για τις ΟΚΠ. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού που διατίθεται για δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών διατέθηκε για τον αθλητισμό, εις βάρος άλλων θεμάτων, ιδίως εκείνων που σχετίζονται με την απαγόρευση των διακρίσεων, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την υπεράσπιση. Θεωρούν ότι τομείς όπως το περιβάλλον ή η καταπολέμηση της διαφθοράς υποχρηματοδοτούνται και ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εξασφαλιστεί χρηματοδότηση για «καυτά» θέματα, όπως η ισότητα των φύλων ή η ένταξη των Ρομά. Οι συμμετέχοντες επισήμαναν το χάσμα του 2020 μεταξύ των δύο πολυετών δημοσιονομικών πλαισίων της ΕΕ, το οποίο διατάραξε το έργο των ΟΚΠ και δημιούργησε πρόσθετη επιβάρυνση για τις οργανώσεις αυτές όσον αφορά την εξεύρεση συγχρηματοδότησης. Ένας συμμετέχων επισήμανε επίσης σημαντικά διοικητικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στη διαδικασία καταχώρισης των ΟΚΠ. Έγινε επίσης αναφορά σε μελέτες που έδειξαν ότι οι περισσότερες ΟΚΠ θεωρούν ότι οι δραστηριότητές τους έχουν επηρεαστεί σοβαρά από την κρίση της νόσου COVID-19. Οι τσεχικές αρχές ανέφεραν ότι οι ΟΚΠ διαθέτουν χρηματοδότηση για να ηγηθούν εκστρατειών ευαισθητοποίησης για την καταπολέμηση της διαφθοράς και ότι το κυβερνητικό συμβούλιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι επίσης ανοικτό στις ΟΚΠ.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι πρέπει να βελτιωθεί η πρόσβαση στη **διαδικασία λήψης αποφάσεων**. Θεωρούν ότι η στρατηγική της κυβέρνησης για τη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών είναι καλή, αλλά ότι πρέπει να εφαρμοστεί καλύτερα. Οι ΟΚΠ συμμετέχουν επισήμως σε συμβουλευτικές επιτροπές, αλλά οι διαδικασίες ορισμού διαφέρουν μεταξύ των αρμόδιων αρχών. Οι ΟΚΠ θεωρούν ότι υπάρχει έλλειψη αντιπροσωπευτικότητας του τομέα τους και εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι αρχές μπορούν ελεύθερα να αποφασίσουν να εξετάσουν ή να απορρίψουν τις συνεισφορές των ΟΚΠ χωρίς κατάλληλη ανατροφοδότηση. Τα τελευταία χρόνια, ορισμένοι εκπρόσωποι των ΟΚΠ έχουν παραιτηθεί από το συμβουλευτικό όργανο που αποτελείται από ΟΚΠ και κυβερνητικούς αξιωματούχους. Το Γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη ως θεσμικό όργανο συνεργάζεται πολύ καλά με τις ΟΚΠ. Ωστόσο, οι ΟΚΠ επέκριναν τις αμφιλεγόμενες δημόσιες τοποθετήσεις του εντολοδόχου. Θεωρούν ότι η άρνηση του Συνηγόρου του Πολίτη να ασχοληθεί με ορισμένα ζητήματα, όπως οι μειονότητες, και ιδίως οι Ρομά, υπονομεύει τη συνολική εμπιστοσύνη στο θεσμικό όργανο και στην εξουσία του. Σε πιο επιχειρησιακό επίπεδο, οι ΟΚΠ στον τομέα του περιβάλλοντος αντιμετωπίζουν περιορισμούς όσον αφορά την πρόσβαση στον χωροταξικό σχεδιασμό ή τις σχετικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν επίσης ότι η **κρίση COVID-19** επηρέασε περαιτέρω την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαβούλευσης των ΟΚΠ. Οι ΟΚΠ θεωρούν ότι δεν συμμετείχαν δεόντως στην κατάρτιση του τσεχικού εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) και ότι αναγκάστηκαν να απευθυνθούν απευθείας στις Βρυξέλλες για να λάβουν πληροφορίες.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Οι εκπρόσωποι των μέσων ενημέρωσης συμφώνησαν ότι οι δημοσιογράφοι απολαύουν **ασφαλούς περιβάλλοντος** στην Τσεχία και ότι, συνολικά, η κατάσταση είναι καλύτερη από ό, τι σε ορισμένες γειτονικές χώρες. Η ελευθερία της έκφρασης και η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης προστατεύονται δεόντως στον τσεχικό Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Ωστόσο, οι συμμετέχοντες εκτιμούν επίσης ότι η **γενική τάση κινείται προς τη λανθασμένη κατεύθυνση**. Οι δημοσιογράφοι στην Τσεχία συνήθως δεν διατρέχουν κίνδυνο για τη ζωή τους, όπως σε ορισμένες άλλες χώρες, ενώ ορισμένες απόπειρες άσκησης πίεσης σε ορισμένους δημοσιογράφους απέτυχαν. Για παράδειγμα, πριν από λίγα χρόνια είχε προταθεί ένα νομοσχέδιο «φίμωσης», το οποίο θα μπορούσε να έχει περιορίσει το έργο των δημοσιογράφων, αλλά δεν ψηφίστηκε ποτέ. Όσον αφορά τη συκοφαντική δυσφήμιση, στην Τσεχία οι συμμετέχοντες εκτιμούν θετικά το γεγονός ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα δημόσια πρόσωπα δεν δύνανται να διεκδικούν το ίδιο επίπεδο προστασίας από τη δυσφήμιση με τους ιδιώτες, μειώνοντας επομένως τον κίνδυνο άσκησης καταχρηστικών αγωγών κατά δημοσιογράφων στηριζόμενων σε αυτή τη βάση.

Ωστόσο, η **επιρροή των πολιτικών** (μεταξύ άλλων και από το υψηλότερο επίπεδο) στα μέσα ενημέρωσης θεωρήθηκε ιδιαίτερα προβληματική. Οι λίγοι κύριοι ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης στη χώρα θεωρείται ότι συνδυάζουν το επιχειρηματικό κέρδος με την πολιτική επιρροή — μεταξύ άλλων μέσω της διάδοσης ψευδών ειδήσεων. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τους προβληματισμούς τους σχετικά με την πρόσφατη απαγόρευση της συμμετοχής εκπροσώπων διεθνών μέσων ενημέρωσης σε συνέντευξη Τύπου του πρωθυπουργού με τον ομόλόγο του στην Ουγγαρία, η οποία ήταν πρωτοφανής. Ερωτηθέντες από την αντιπροσωπεία της ΕΟΚΕ σχετικά με τα κίνητρα για τον εν λόγω αποκλεισμό και την πιθανή σύνδεσή του με εν εξελίξει νομικές διαδικασίες που αφορούν τον πρωθυπουργό, οι εκπρόσωποι των αρχών δεν εξέφρασαν τις απόψεις τους. Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι τα τοπικά μέσα ενημέρωσης είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένα στον κίνδυνο να επηρεαστούν από τοπικούς πολιτικούς. Ωστόσο, υπάρχει επίσης ζήτηση από το κοινό για ποιοτική και ανεξάρτητη πληροφόρηση, γεγονός που εξηγεί την επιτυχία ορισμένων μιντιακών εγχειρημάτων στον εν λόγω τομέα. Οι τσεχικές αρχές εξήγησαν ότι η νομοθεσία για τις συγκρούσεις συμφερόντων εμποδίζει τους δημόσιους υπαλλήλους να πραγματοποιούν απευθείας τηλεοπτικές, ραδιοφωνικές ή περιοδικές εκπομπές, αλλά ότι αυτό δεν εμποδίζει την κατοχή μετοχών στην αγορά μέσων ενημέρωσης.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η **αυξανόμενη οικονομική αστάθεια** του τομέα των μέσων ενημέρωσης κατέστησε τα μέσα ενημέρωσης πιο επιρρεπή σε επιρροή. Οι πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης απορρόφησαν τη συντριπτική πλειονότητα των διαφημιστικών εσόδων, αφήνοντας μικρό μόνο μερίδιο στα κλασικά μέσα που παράγουν περιεχόμενο. Η τάση αυτή επιταχύνθηκε με την κρίση της νόσου COVID-19, καθώς ο αντίκτυπός της στην οικονομία εξάλειψε τις πηγές διαφήμισης. Ως εκ τούτου, ορισμένα από τα μικρότερα και ασθενέστερα μέσα ενημέρωσης αναγκάστηκαν να κλείσουν ή να προβούν σε αναδιάρθρωση και οι επισφαλείς συνθήκες των δημοσιογράφων αυξήθηκαν. Πολλοί δημοσιογράφοι εργάζονται με επισφαλείς συμβάσεις εργασίας ή ως ελεύθεροι επαγγελματίες, ενώ η συμμετοχή σε συνδικάτα δημοσιογράφων έχει μειωθεί, ακολουθώντας παρόμοια τάση σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Παρότι οι εκπρόσωποι των μέσων ενημέρωσης θεωρούν ότι δεν υπάρχει θέμα που δεν μπορεί να καλυφθεί από δημοσιογράφους στη χώρα, θεωρούν επίσης ότι ο κίνδυνος αυτολογοκρισίας αυξάνεται. Ο αριθμός των ερευνητών δημοσιογράφων που είναι σε θέση να συνεχίσουν μακροχρόνιες έρευνες θεωρείται πολύ χαμηλός, και δεν υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τέτοιου είδους σταδιοδρομία μεταξύ των νέων. Οι συμμετέχοντες θεωρούν απαραίτητη την καλύτερη υποστήριξη της ποιοτικής δημοσιογραφίας, μεταξύ άλλων μέσω της κατάρτισης σχετικά με τον τρόπο επεξεργασίας και ανάλυσης των πληροφοριών.

Οι συμμετέχοντες φρονούν επίσης ότι απειλείται η ανεξαρτησία των δημόσιων μέσων ενημέρωσης. Μέχρι πρόσφατα, δεν είχαν υπάρξει πραγματικές απόπειρες πολιτικής παρέμβασης στο περιεχόμενο από μέλη των εποπτικών οργάνων των μέσων ενημέρωσης που εκλέγονται από το κοινοβούλιο.

Ωστόσο, είχε εμφανιστεί σχετική τάση, ιδίως σε σχέση με τον δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα της Czech Television.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Οι συμμετέχοντες στην εν λόγω συνεδρία θεωρούν ότι η πολυμορφία δεν αναγνωρίζεται ακόμη ως θετική αξία για την τσεχική κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, θεωρούν ότι τα επίσημα στοιχεία σχετικά με τις διακρίσεις είναι ελλιπή και ότι η **αποτελεσματική προστασία από τις διακρίσεις** εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τα θύματα διακρίσεων και τις ευάλωτες ομάδες είναι προβληματική. Θεωρείται ότι η αστυνομία δεν διαθέτει επαρκή κατάρτιση στον τομέα αυτό και ότι οι έρευνες από τη γενική επιθεώρηση των αστυνομικών δυνάμεων δεν οδηγούν σε πραγματικά ορατό αποτέλεσμα. Η νομική συνδρομή είναι πολύ περιορισμένη· για παράδειγμα, οι μετανάστες αναγκάζονται να απευθυνθούν σε ιδιώτες δικηγόρους, εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς χρηματοδότησης προς τις ΟΚΠ που προσφέρουν παρόμοια βοήθεια δωρεάν. Οι τσεχικές αρχές ανέφεραν ότι στην πραγματικότητα συλλέγονται δεδομένα σχετικά με τα εγκλήματα μίσους, αν και δεν καλύπτουν όλους τους λόγους διακρίσεων. Παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τα προγράμματα κατάρτισης για τον καλύτερο εντοπισμό και την προστασία των θυμάτων.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι υπάρχουν αρκετά όργανα για την αντιμετώπιση ζητημάτων διακρίσεων, αλλά ότι οι διαδικασίες λειτουργίας τους πρέπει να βελτιωθούν. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν συνεδριάζε τακτικά τα τελευταία χρόνια και ορισμένοι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το Κυβερνητικό Συμβούλιο για την Ισότητα των Φύλων δεν έχει επαρκή επιρροή. Σημειώθηκε ότι η θέση του Υπουργού Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών καταργήθηκε πριν από λίγα χρόνια και ότι ο Συνήγορος του Πολίτη δεν είναι πρόθυμος να ασχοληθεί με ζητήματα που αφορούν τις μειονότητες, τους μετανάστες και την ισότητα των φύλων. Η χρηματοδότηση των ΟΚΠ που ασχολούνται με τις διακρίσεις, για παράδειγμα στους τομείς της μετανάστευσης και του φύλου, προέρχεται κυρίως από το επίπεδο της ΕΕ και όχι από το κράτος. Οι τσεχικές αρχές αναγνώρισαν ότι υπήρξε διακοπή στις συνεδριάσεις του Κυβερνητικού Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, αλλά έκτοτε οι συνεδριάσεις αυτές έχουν επαναληφθεί, μεταξύ άλλων διαδικτυακά κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Η διεύρυνση της εντολής του Συνηγούρου του Πολίτη βρίσκεται υπό εξέταση.

Οι εκπρόσωποι των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών εξήγησαν ότι ο τσεχικός χάρτης πολυμορφίας εγκρίθηκε από ορισμένες μεγάλες εταιρείες, όπως οι πολυεθνικές, αλλά θεωρούν ότι οι εργοδότες σε μικρότερες εταιρείες αντιλαμβάνονται τους **μετανάστες** περισσότερο ως ευκαιρία για φθηνό εργατικό δυναμικό και όχι μέσω της θετικής οπτικής της πολυμορφίας. Ένας συμμετέχων θεώρησε επίσης ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν εντάσσουν αρκετούς μετανάστες στις τάξεις τους, συνδέοντάς τους πολύ συχνά με το κοινωνικό ντάμπινγκ. Ομοίως, οι τοπικοί δήμοι σε βιομηχανικές περιοχές δεν γνωρίζουν πώς να προσεγγίσουν την ένταξη των μεταναστών εργαζομένων. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν επίσης ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν έχουν πλήρη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη –δεν μπορούν να επωφεληθούν από τη δημόσια ασφάλιση και αναγκάζονται να συνάψουν ιδιωτική ασφάλιση, που προσφέρει λιγότερη προστασία και επιστροφή εξόδων.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την αίσθηση ότι η γενική ευαισθητοποίηση και η πολιτική υποστήριξη για την ισότητα των φύλων είναι ελάχιστες. Η θέση των γυναικών στον πολιτικό κόσμο είναι ανεπαρκής πέραν ορισμένων εξαιρέσεων σε ανώτατο επίπεδο. Υπάρχει θετική πλην αργή τάση για περισσότερες γυναίκες υποψήφιες στις γενικές εκλογές. Σε γενικές γραμμές, οι γυναίκες απολαμβάνουν καλού επιπέδου εκπαίδευσης, αλλά αυτό δεν μεταφράζεται σε μεγαλύτερη εκπροσώπηση σε κορυφαίες θέσεις δημόσιων επιχειρήσεων. Οι γυναίκες θα μπορούσαν να επωφεληθούν από μακρά

άδεια μητρότητας, η οποία είναι θετική αλλά δημιουργεί δυσκολίες όσον αφορά την ανάκτηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, ιδίως ελλείψει προσαρμοσμένων θέσεων μερικής απασχόλησης.

Εξηγήθηκε ότι η **βία λόγω φύλου** αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19. Παρά την ανησυχητική αυτή εξέλιξη, ο κρατικός προϋπολογισμός που διατίθεται για τις ΟΚΠ που ασχολούνται με την ισότητα των φύλων και τη βία λόγω φύλου θεωρείται πολύ χαμηλός. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν τον τρόπο με τον οποίο ορισμένοι πολιτικοί ηγούνται μιας εκστρατείας παραπληροφόρησης που συνδέει οποιαδήποτε δραστηριότητα στον εν λόγω τομέα με τη λεγόμενη «ιδεολογία του φύλου» υπό ξένη επιρροή, και τον τρόπο με τον οποίο τη χρησιμοποιούν ως επιχείρημα για τον περιορισμό της οικονομικής και πολιτικής στήριξης. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ελπίδα ότι η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία θα συμπεριληφθεί στην ημερήσια διάταξη του Κοινοβουλίου κατά τους προσεχείς μήνες. Οι τσεχικές αρχές ζήτησαν να γίνει διάκριση μεταξύ του ζητήματος της κύρωσης της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και των απτών δράσεων υπό την ηγεσία της κυβέρνησης, και έκριναν ότι το Κυβερνητικό Συμβούλιο για την Ισότητα των Φύλων λειτουργεί ικανοποιητικά.

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ εξήγησαν ότι από το 2006 υφίσταται καταχωρισμένη συμβίωση για ομοφυλόφιλους και λεσβίες, αλλά έκτοτε δεν έχει θεσπιστεί νομοθεσία για την προστασία των δικαιωμάτων των **ΛΟΑΤΚΙ ατόμων**. Εκτιμούν το γεγονός ότι ευρεία πλειοψηφία του τσεχικού πληθυσμού τάσσεται υπέρ του ισότιμου γάμου για όλους, αλλά εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι οι πολιτικοί δεν είναι πιο τολμηροί, αφήνοντας στάσιμο σχετικό νομοσχέδιο στο Κοινοβούλιο από το 2018. Ομοίως, νομοσχέδιο για τη δυνατότητα άγαμων ζευγαριών να γίνουν ανάδοχη οικογένεια σταμάτησε κατά τα αρχικά στάδια της κοινοβουλευτικής διαδικασίας. Εξέφρασαν επίσης τη λύπη τους για το γεγονός ότι η στρατηγική που εκπόνησε η επιτροπή για τις σεξουαλικές μειονότητες του Κυβερνητικού Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δεν διαβιβάστηκε στην κυβέρνηση. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ότι τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ δεν καταγγέλλουν το μεγαλύτερο μέρος της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους στην αστυνομία. Επεσήμαναν επίσης ότι η χώρα δεν έχει ακόμη προσαρμόσει τη νομοθεσία της ώστε να εκτελεστεί απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με τα διεμφυλικά άτομα. Η εν λόγω απόφαση ορίζει ότι η τσεχική νομοθεσία παραβιάζει το δικαίωμα στην υγεία των διεμφυλικών ατόμων καθότι τους επιβάλλει στειρώση προτού αλλάξουν την ταυτότητά τους στα προσωπικά τους έγγραφα. Οι τσεχικές αρχές δήλωσαν ότι καταρτίστηκε νομοσχέδιο για την προσαρμογή του νόμου και ότι είναι έτοιμο προς εξέταση από την επόμενη κυβέρνηση.

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ εξήγησαν ότι η κατάσταση των **Ρομά** προσεγγίζεται γενικά από τις αρχές ως κοινωνικό ζήτημα και όχι ως ζήτημα διακρίσεων. Οι Ρομά αντιμετωπίζουν διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη στέγαση, την υγεία, την εκπαίδευση και την απασχόληση, παρά την ύπαρξη προγραμμάτων συμπερίληψης μέσω της εργασίας. Θεωρούν ότι τα ειδικά σχολεία για παιδιά Ρομά είναι στην πραγματικότητα διαχωρισμένα σχολεία. Πρόσφατα ψηφίστηκε νόμος για την αποζημίωση των γυναικών Ρομά που υποχρεώνονται να υποβληθούν σε αναγκαστική στειρώση, αλλά επικρατεί αβεβαιότητα ως προς το κατά πόσον ο νόμος εφαρμόζεται επαρκώς λόγω της δυσκολίας προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων στην επιτροπή αποζημιώσεων ή προσφυγής στη δικαιοσύνη χωρίς αποτελεσματικό σύστημα νομικής συνδρομής.

5. Κράτος δικαίου

Οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου αξιολόγησαν τη συνολική κατάσταση του κράτους δικαίου στην Τσεχία ως καλή αλλά εύθραυστη. Θεωρούν ότι η **ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας** είναι εγγυημένη και ότι η γενική κατάσταση όσον αφορά τη δικαιοσύνη είναι καλύτερη από ό,τι σε ορισμένες γειτονικές χώρες.

Ωστόσο, εκτιμούν επίσης ότι ένα βασικό σημείο ανησυχίας είναι η πίεση που ασκεί η εκτελεστική εξουσία στον **προϊστάμενο εισαγγελέα**, καθώς έχει την εξουσία να απολύσει ανά πάσα στιγμή τον

εντολοδόχο. Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα προβληματική στο πλαίσιο των ερευνών για συγκρούσεις συμφερόντων στην κορυφή του κράτους. Ο προηγούμενος προϊστάμενος εισαγγελέας παραιτήθηκε λόγω της πίεσης αυτής και οι τσεχικές αρχές δεν έχουν ακόμη τροποποιήσει τον νόμο για να διασφαλίσουν την πλήρη ανεξαρτησία της θέσης του προϊσταμένου εισαγγελέα, όπως συνέστησε ιδίως η ομάδα κρατών του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά της διαφθοράς (GRECO). Μολονότι δεν θεωρούν ότι η κατάσταση θα μπορούσε να γενικευθεί, οι συμμετέχοντες φρονούν ότι οι δικαστές στα ανώτατα δικαστήρια είναι πιο επιρρεπείς σε πιέσεις από πολιτικούς από ό, τι οι τακτικοί δικαστές.

Οι συμμετέχοντες επισήμαναν τον κίνδυνο «ομηρίας» του κράτους εάν δεν αντιμετωπιστούν δεόντως οι **υψηλού επιπέδου υποθέσεις σύγκρουσης συμφερόντων**. Τέτοιες περιπτώσεις, σε συνδυασμό με την επιρροή των πολιτικών στα μέσα ενημέρωσης και την πίεση στο υψηλότερο επίπεδο του δικαστικού συστήματος, θα μπορούσαν επίσης να τροφοδοτήσουν μια μακροπρόθεσμη τάση διάβρωσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στα θεσμικά όργανα. Οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου έκριναν ότι, όπως και σε άλλες χώρες, η ευαισθητοποίηση σχετικά με το κράτος δικαίου και τις βασικές αρχές, όπως η διάκριση των εξουσιών, μεταξύ των πολιτών είναι πολύ χαμηλή και θα άξιζε μεγαλύτερη υποστήριξη. Ωστόσο, κατά την άποψή τους, το κίνημα «Million Moments for Democracy» αποτέλεσε σημάδι πραγματικής αίσθησης δικαιοσύνης των πολιτών και κάλεσμα για ένα δίκαιο και διαφανές πολιτικό σύστημα.

Ένα θετικό παράδειγμα της σημασίας μιας ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας δόθηκε στο πλαίσιο της **κρίσης COVID-19**. Ορισμένοι πολίτες μήνυσαν το κράτος για δυσανάλογες, ασαφείς ή αδικαιολόγητες νομικές αποφάσεις, γεγονός που οδήγησε το Ανώτατο Δικαστήριο να ακυρώσει ορισμένες αποφάσεις σε αυτή τη βάση. Οι συμμετέχοντες έκριναν ότι δεν υπήρξε επαρκής γενική συζήτηση σχετικά με τη λήψη αποφάσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης, ούτε εξέταση ορισμένων θεμιτών επικρίσεων που προέρχονται από την κοινωνία των πολιτών. Αυτό, σε συνδυασμό με την ακύρωση ορισμένων αποφάσεων των αρχών από το δικαστικό σώμα, όπως προαναφέρθηκε, συνέβαλε στην απώλεια της εμπιστοσύνης του πληθυσμού στην ικανότητα των αρχών να προσφέρουν τις κατάλληλες απαντήσεις στην κρίση.

Μια άλλη πρόκληση που έθεσαν οι συμμετέχοντες ήταν η **επιβολή του νόμου**. Ένας συμμετέχων επεσήμανε την έλλειψη ενοποιημένου συστήματος νομολογίας στη χώρα και την προβληματική ασυνέπεια όσον αφορά τη βαρύτητα των ποινών που επιβάλλουν τα δικαστήρια ανάλογα με το που εντοπίζονται γεωγραφικά οι υποθέσεις ή ανάλογα με τον τομέα του δικαίου. Στον τομέα του κατασκευαστικού δικαίου, πολλές παράνομες πράξεις δεν διώχθηκαν ποτέ, ενώ στον τομέα του δικαίου του χρέους και των κατασχέσεων, ο νόμος εφαρμόζεται πολύ αυστηρά, γεγονός που επηρεάζει ιδιαίτερα τον πληθυσμό με χαμηλό εισόδημα. Αυτό έχει οδηγήσει πολλούς ανθρώπους να πέσουν σε παγίδες χρέους επειδή δεν κατάφεραν να πληρώσουν πρόστιμα ή χρέη και τους επακόλουθους συσσωρευμένους τόκους, με αποτέλεσμα την κατάσχεση των περιουσιακών τους στοιχείων.

Έκθεση με θέμα την επίσκεψη στην Ισπανία, 14-15 Οκτωβρίου 2021

Έξι μέλη της ΕΟΚΕ συμμετείχαν στην επίσκεψη στην Ισπανία. Η αντιπροσωπεία είχε συναντήσεις, αφ' ενός, με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, κοινωνικούς εταίρους και μέσα ενημέρωσης και, αφ' ετέρου, με διάφορες κυβερνητικές και δικαστικές αρχές. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αποτυπώσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι απόψεις των αρχών θα διατυπωθούν με παράθεση των απαντήσεών τους στην έκθεση.

11. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι ο **κοινωνικός διάλογος** λειτουργεί αρκετά καλά στην Ισπανία. Σε αντίθεση με την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, οι ενώσεις εργοδοτών, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και η κυβέρνηση συνήψαν συμφωνίες που κατέστησαν δυνατή τη διατήρηση των θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Ένα ιδιαίτερο παράδειγμα ήταν η συμφωνία για την αύξηση του κατώτατου μισθού.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η **διαφάνεια και το δικαίωμα στην πληροφόρηση** πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω. Οι κοινωνικοί εταίροι δήλωσαν ότι ο νόμος περί διαφάνειας δεν εφαρμόστηκε σωστά και ότι ορισμένες δημόσιες πληροφορίες δεν δημοσιοποιήθηκαν (π.χ. δαπάνες για την αγορά ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας). Πολύ συχνά, η προσφυγή στα δικαστήρια ήταν ο μόνος τρόπος για να λάβουν τις σχετικές πληροφορίες όσα άτομα και οργανώσεις το επιθυμούσαν. Ωστόσο, οι δικαστικές διαδικασίες είναι συχνά χρονοβόρες και οι ζητούμενες πληροφορίες ενίοτε κοινοποιούνται χρόνια μετά την υποβολή του αιτήματος, όταν πλέον δεν έχουν σημασία. Ως εκ τούτου, για την υπέρβαση των δυσκολιών προσπέλασης σε πληροφορίες, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η νομοθεσία περί διαφάνειας πρέπει να προαχθεί αποτελεσματικότερα και να τυγχάνει θεσμικής υποστήριξης για την επαλήθευση και την εποπτεία τους.

Μία από τις κύριες βελτιώσεις που οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι πρέπει να γίνουν αφορά τον **οργανικό νόμο 4/2015, της 30ής Μαρτίου, περί προστασίας των πολιτών** (χαρακτηρίστηκε από τους συμμετέχοντες και ως «νόμος-φίμωτρο»). Συγκεκριμένα κρίνουν ότι παραβιάζει την ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμα στη διαδήλωση και το δικαίωμα στην απεργία, και ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, ποινικοποιεί το δικαίωμα της απεργίας και της διαδήλωσης και όσους υπερασπίζονται τα δικαιώματα αυτά. Βάσει του εν λόγω νόμου είναι δυνατή η επιβολή κυρώσεων στους διαδηλωτές: οι συμμετέχοντες αναφέρουν περιπτώσεις συνδικαλιστικών οργανώσεων στις οποίους επιβλήθηκε πρόστιμο, δίωξη ή καταδίκη μετά τη συμμετοχή τους σε διαδηλώσεις. Ενώ οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι διατάξεις του νόμου τείνουν προς την ποινικοποίηση ορισμένων μορφών συμπεριφοράς, οι δημόσιες αρχές αντιτείνουν ότι ο οργανικός νόμος 4/2015 δεν ποινικοποιεί καμία συμπεριφορά, καθότι βάσει αυτού θεσπίζονται μόνο διοικητικές κυρώσεις. Αναφέρθηκε επίσης ότι στο Ισπανικό Κοινοβούλιο συζητείται πρόταση να επέλθουν πιθανές τροποποιήσεις στον νόμο.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης άλλα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στην καθημερινή τους ζωή. Αφ' ενός, η **δυνατότητα κοινωνικής στέγασης** θεωρείται πολύ δύσκολη. Οι

κοινωνικοί εταίροι ζητούν την άσκηση εθνικής ενιαίας πολιτικής στα κοινωνικά μισθώματα, η οποία θα βασίζεται στις ορθές πρακτικές των περιφερειακών πολιτικών στη Χώρα των Βάσκων και στην Καταλονία.

Αφ' ετέρου, οι συμμετέχοντες προς απογοήτευσή τους σημείωσαν ότι ορισμένοι εργαζόμενοι —ιδίως οι νέοι— δεν αμείβονται επαρκώς ώστε να ικανοποιούν τις ανάγκες τους. Επεσήμαναν επίσης το μεγάλο **μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων**, με τους μέσους ετήσιους μισθούς για τις γυναίκες να είναι περίπου 16 % χαμηλότεροι από αυτούς των ανδρών, ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όπου η παρουσία συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι ασθενέστερη και οι συλλογικές συμβάσεις είναι σπάνιες. Επίσης, παρατήρησαν ότι, παρά την αισθητή επέκταση της άδειας πατρότητας και μητρότητας, οι γυναίκες είναι αυτές που εξακολουθούν να επωμίζονται σε μεγάλο βαθμό τα οικογενειακά βάρη. Εξάλλου, η έλλειψη δημόσιων υπηρεσιών, όπως οι βρεφονηπιακοί σταθμοί, περιπλέκει τον συνδυασμό της εργασίας με την παιδική φροντίδα.

Ένα άλλο σημείο ανησυχίας είναι **η πρόσβαση των διακινούμενων εργαζομένων στις υπηρεσίες υγείας**, ιδίως όσον αφορά τη νοσηλεία, που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι είναι πιο δύσκολη απ' ό,τι για τους υπόλοιπους εργαζομένους. Ωστόσο, ένα διάταγμα του Ιουλίου 2018 για τη χορήγηση καθολικής πρόσβασης στην υγεία παρουσιάστηκε ως θετική προσπάθεια στο εν λόγω ζήτημα.

12. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι στην Ισπανία η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και η ελευθερία του συνέρχεσθαι κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία τους ως προς την πραγματική εφαρμογή αυτών των ελευθεριών.

Η κύρια ανησυχία που διατύπωσαν όλοι οι συμμετέχοντες έγκειται στην εφαρμογή του **νόμου περί ασφάλειας των πολιτών**, ο οποίος, κατά την άποψή τους, **έχει συρρικνώνει το πεδίο δράσης των πολιτών**. Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν τις διατάξεις του νόμου ως παραβίαση των διεθνών προτύπων και ως υπερβολικά διφορούμενες, κάτι που σημαίνει ότι είναι δυνατόν να ερμηνεύονται κατά το δοκούν, και τόνισαν ότι βάσει αυτού του νόμου έχουν επιβληθεί εκατοντάδες χιλιάδες πρόστιμα.

Δήλωσαν ότι ο νόμος επιτρέπει την επιβολή κυρώσεων για ευρύ φάσμα συμπεριφορών που συνήθως συνδέονται με **το δικαίωμα στη διαδήλωση και το δικαίωμα στην απεργία**.

Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ο νόμος επιτρέπει την επιβολή κυρώσεων στους διαδηλωτές με δυσανάλογο τρόπο (πρόστιμα έως 600.000 ευρώ για πολύ σοβαρά αδικήματα σύμφωνα με το άρθρο 39 του νόμου).

Επιπροσθέτως, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν εν προκειμένω δύο συγκεκριμένα άρθρα, το άρθρο 36 παράγραφος 6 περί σοβαρής απείθειας και το άρθρο 37 παράγραφος 4 περί έλλειψης σεβασμού των οργάνων της τάξης.

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι αστυνομικές δυνάμεις διαθέτουν σημαντική διακριτική ευχέρεια στην ερμηνεία των δύο αυτών άρθρων για την επιβολή προστίμων. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η παροχή σημαντικής διακριτικής ευχέρειας στην αστυνομία όσον αφορά την

εφαρμογή νόμου που ρυθμίζει την ατομική συμπεριφορά αλλάζει την ισορροπία εξουσίας εις βάρος του δικαστικού σώματος.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης την ανησυχία τους για τον —ενίοτε πολύ βίαιο— **τρόπο με τον οποίο η αστυνομία διαλύει τις διαδηλώσεις**. Εν είδει παραδείγματος ανέφεραν την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην υπόθεση «Laguna Guzman κατά Ισπανίας», η οποία αφορούσε διαδηλώτρια η οποία τραυματίστηκε λόγω της βίαιης διάλυσης μιας διαδήλωσης από την αστυνομία.

Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με τη δυσκολία, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, **να ταυτοποιούνται σαφώς οι αστυνομικοί** από διάφορα διακριτικά στη στολή τους σε περίπτωση εικαζόμενης υπερβολικής χρήσης βίας. Οι συμμετέχοντες επεσήμαναν μια ορθή πρακτική από την Καταλονία, όπου στις στολές των αστυνομικών αναγράφονται πλέον ευκρινώς τα διακριτικά τους στην πλάτη, στον θώρακα και στο κράνος τους. Εξέφρασαν επίσης την ανησυχία τους για την προφανώς σπάνια καταδίκη όσων αστυνομικών δικάζονται για υπερβολική χρήση βίας.

Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν επίσης στους περιορισμούς στην **ελευθερία του συνέρχεσθαι κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19**. Ανέφεραν την υπερβολική και δυσανάλογη χρήση βίας από την αστυνομία για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τους κανόνες περιορισμού της κυκλοφορίας κατά τη διάρκεια της «κατάστασης συναγερμού». Οι δημόσιες αρχές τόνισαν ανεξαιρέτως ότι οι ενέργειες της αστυνομίας συμμορφώνονταν αυστηρά με τον νόμο και απέρριψαν ως ανυπόστατους τους ισχυρισμούς περί υπερβολικής και ασύμμετρης χρήσης βίας.

13. **Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης**

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί συνταγματικό δικαίωμα στην Ισπανία. Ωστόσο, θεωρούν επίσης ότι το δικαίωμα αυτό έχει παραβιαστεί κατά τα τελευταία έτη λόγω της έναρξης ισχύος το 2015 του **νόμου περί ασφάλειας των πολιτών**.

Οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι ο νόμος αυτός παραβιάζει τα διεθνή πρότυπα στα της **ελευθερίας της έκφρασης και της ελευθερίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης**. Κατά τους συμμετέχοντες, από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, οι διοικητικές αρχές τον έχουν επικαλεστεί για να επιβάλουν πρόστιμα σε δημοσιογράφους και δη σε φωτογράφους και εικονολήπτες που καταγράφουν εικόνες της αστυνομίας.

Οι συμμετέχοντες επέκριναν επίσης την ασάφεια ορισμένων άρθρων του ποινικού κώδικα σχετικών με την ελευθερία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και την ελευθερία του λόγου, τα οποία επιδέχονται υπερβολικά ευρεία ερμηνεία και οδηγούν σε κατάχρηση των διατάξεών τους από την αστυνομία. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες επιβλήθηκαν πρόστιμα σε δημοσιογράφους κατά την εργασία τους λόγω «έλλειψης σεβασμού και παρεμπόδισης του έργου της αστυνομίας» ή λόγω «απειθείας».

Οι συμμετέχοντες επέκριναν επίσης τον νόμο περί ασφάλειας των πολιτών, ο οποίος, κατά την άποψή τους, ποινικοποιεί ορισμένες μορφές έκφρασης ως καθύβριση θρησκευμάτων, προσβολή της βασιλικής οικογένειας ή της ισπανικής σημαίας. Ανέφεραν ότι ένας κωμικός διώχθηκε δικαστικώς γιατί κατά τη διάρκεια ενός σκετς φύσηξε τη μύτη του σε μια ισπανική σημαία και ότι

τραγουδιστές ραπ φυλακίστηκαν για στίχους τραγουδιών τους που υποτίθεται ότι προάγουν την τρομοκρατία.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι στην Ισπανία **το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες** κατοχυρώνεται στο ισπανικό Σύνταγμα ως διοικητικό και όχι ως θεμελιώδες δικαίωμα, με συνέπεια να μην προστατεύεται αρκούντως. Όσον αφορά την πρόσβαση σε πληροφορίες, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους διότι ο νόμος περί διαφάνειας (που αποσκοπεί στο να επιτρέπει σε δημοσιογράφους ή ιδιώτες να ζητούν πληροφορίες από την κυβέρνηση ή τη δημόσια διοίκηση) δεν εφαρμόζεται σωστά. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι δημοσιογράφοι δυσκολεύονται να βρίσκουν πληροφορίες σχετικές με τους μισθούς των δημόσιων υπαλλήλων. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ο νόμος περί διαφάνειας ανεστάλη κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, εμποδίζοντας την προσπέλαση πληροφοριών σχετικών με τα υγειονομικά μέτρα.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν την άνοδο του φαινομένου της **βίας κατά δημοσιογράφων** με δράστες κυρίως αστυνομικούς, αλλά μερικές φορές και τους ίδιους τους διαδηλωτές. Οι συμμετέχοντες τόνισαν επίσης την εικαζόμενη δυσκολία σαφούς ταυτοποίησης των αστυνομικών σε περίπτωση επίθεσης ή υπερβολικής χρήσης βίας κατά δημοσιογράφων. Οι δημόσιες αρχές ανέφεραν ότι, από το 1979 έως σήμερα, δεν έχει διαπιστωθεί στην Ισπανία παραβίαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ του κράτους και των δημοσιογράφων ή προστατεύουν την ανεξαρτησία τους από απειλές της κυβέρνησης. Οι δημόσιες αρχές έδωσαν επίσης πληροφορίες σχετικές με το φάσμα των συμφωνιών μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών και των ενώσεων δημοσιογράφων με σκοπό την προστασία των δεύτερων από απειλές και επισφαλείς καταστάσεις.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης ανησυχία όσον αφορά τον **πλουραλισμό της ενημέρωσης**. Υπογράμμισαν ότι είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικές με την κατανομή των δημόσιων πόρων για τη θεσμική διαφήμιση. Εξέφρασαν επίσης τη διαφωνία τους με την απουσία στην Ισπανία αρχής οπτικοακουστικών μέσων που να εγγυάται την ανεξαρτησία των δημόσιων μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι σε ορισμένους δημοσιογράφους **δεν έχει επιτραπεί να συμμετάσχουν σε συνεντεύξεις Τύπου με κυβερνητικούς εκπροσώπους**, καθώς και με ορισμένα πολιτικά κόμματα. Τόνισαν ότι ορισμένοι εκπρόσωποι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης δεν έχουν δεχθεί να απαντήσουν σε ερωτήσεις ορισμένων δημοσιογράφων σε μερικές συνεντεύξεις Τύπου. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν επίσης ότι κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η κυβέρνηση εμπόδισε τους επαγγελματίες του κλάδου της υγείας να κάνουν δηλώσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η Ισπανία δεν διαθέτει ειδική νομοθεσία για τις **ψευδείς ειδήσεις** και ότι η επαλήθευσή τους πραγματοποιείται από δημοσιογράφους και εταιρείες μέσων μαζικής ενημέρωσης με τη χρήση επαγγελματικού μηχανισμού. Όσον αφορά την **παραπληροφόρηση**, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι συντελείται πρόοδος και ότι το ισπανικό Υπουργείο Εθνικής Ασφαλείας έχει συγκροτήσει ομάδες εργασίας για την εκπόνηση λευκής βίβλου με θέμα τον τρόπο αντιμετώπισης των εκστρατειών παραπληροφόρησης.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία τους όσον αφορά τη μη μεταφορά από την Ισπανία της οδηγίας της ΕΕ για την **υπεράσπιση των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος**.

Μια άλλη ανησυχία που εξέφρασαν οι συμμετέχοντες αφορούσε τη **ρύθμιση του διαδικτύου**. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2019, της 31ης Οκτωβρίου, με το οποίο θεσπίζονται επείγοντα μέτρα για λόγους δημόσιας ασφάλειας σε θέματα ψηφιακής διοίκησης, σύναψης συμβάσεων του δημόσιου τομέα και τηλεπικοινωνιών, επιτράπηκε στην κυβέρνηση να αναλάβει τον έλεγχο του ραδιοτηλεοπτικού δικτύου. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, το νομοθετικό διάταγμα όριζε ότι η διαχείριση του δικτύου εναπόκειται όλο και περισσότερο στο κράτος, χωρίς να προαπαιτείται δικαστική απόφαση που να περιορίζει την πρόσβαση στο διαδίκτυο.

14. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, το νομικό πλαίσιο της Ισπανίας δεν διαθέτει γενικό νόμο για την προστασία και την επιβολή ποινών εξαιτίας διακρίσεων οποιασδήποτε μορφής. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμφώνησαν ως προς την ανάγκη θέσπισης **ολοκληρωμένου νόμου περί ισότητας** σε εθνικό επίπεδο για την πάταξη όλων των μορφών διακρίσεων. Ανέφεραν επίσης ότι η Καταλονία διαθέτει νόμο περί ισότητας. Ένας νόμος περί ίσης μεταχείρισης συζητείται επί του παρόντος στην Ισπανική Βουλή. Οι δημόσιες αρχές δήλωσαν επίσης ότι συγκροτούν ομάδες επιφορτισμένες με την ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας στη δημόσια διοίκηση και έδωσαν πληροφορίες σχετικές με πρωτοβουλίες υπέρ της ουσιώδους ισότητας γυναικών και ανδρών στην Ισπανία (ο οργανικός νόμος 3/2007, της 22ας Μαρτίου 2007 περί ουσιώδους ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών που ισχύει από το 2007, το γενικό νομοσχέδιο για την ίση μεταχείριση και την απαγόρευση των διακρίσεων, οι πολιτικές συμβιβασμού, το νομοσχέδιο περί οικογενειακής πολυμορφίας και υποστήριξης των οικογενειών ή η θεσμική απάντηση στην έμφυλη βία).

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν την πρόοδο που έχει συντελεστεί σε διάφορους τομείς. Υπογράμμισαν την επικύρωση από την Ισπανία του αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης τον Μάιο του 2021. Ομοίως, τον Μάρτιο του 2021, θεσπίστηκε το Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους με σκοπό την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους τόσο εν γένει όσο και στο διαδίκτυο. Το σχέδιο αυτό παρουσιάστηκε από την ισπανική κυβέρνηση με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, επαγγελματιών του νομικού κλάδου και διαδικτυακών εταιρειών. Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι εκτιμούν επίσης την πληθώρα κοινωνικών καταβολών των αστυνομικών. Οι δημόσιες αρχές δήλωσαν ότι η καταπολέμηση των διακρίσεων από το Υπουργείο Εσωτερικών επικεντρώθηκε στην πάταξη των εγκλημάτων μίσους λόγω φυλετικής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γλώσσας, χρώματος δέρματος, θρησκείας, φύλου, ηλικίας, διανοητικής ή σωματικής αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού ή άλλων παρόμοιων κριτηρίων. Το σχέδιο δράσης της περιόδου 2019-2021 αξιολογήθηκε πρόσφατα και η αξιολόγηση αυτή θα ενσωματωθεί στο Β' Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους.

Οι **Ρομά** θεωρούνται ακόμη η μειονοτική ομάδα που υφίστανται τις μεγαλύτερες διακρίσεις στην Ισπανία, αντιμετωπίζοντας γενικευμένες διακρίσεις σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής, ιδίως δε στην επικοινωνία, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στη δυνατότητα εύρεσης εργασίας και στέγασης. Η διακρίσεις από την αστυνομία εις βάρος των Ρομά λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού θεωρείται πολύ σύνηθες φαινόμενο — η αστυνομία σταματά δέκα φορές πιο συχνά έναν Ρομά για

εξακρίβωση στοιχείων απ' ό,τι ένα άτομο από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι συμμετέχοντες ζήτησαν όργανα ισότητας, όπως το Συμβούλιο για την Εξάλειψη των Φυλετικών ή Εθνοτικών Διακρίσεων, να συμμετέχουν πιο ενεργά στην καταπολέμηση της αθιγγανοφοβίας. Εν προκειμένω, οι δημόσιες αρχές παρουσίασαν πληροφορίες σχετικές με το Στρατηγικό σχέδιο κοινωνικής ένταξης, το Διοργανικό σχέδιο καταπολέμησης του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της φοβίας έναντι των ΛΟΑΤΙ και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, καθώς και την Εθνική στρατηγική ισότητας, κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής των Ρομά για την περίοδο 2021-2030. Τέλος, ως δείγμα προόδου επισημάνθηκε η σύσταση κοινοβουλευτικής επιτροπής για την καταπολέμηση της αθιγγανοφοβίας, με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

Οι **γυναίκες** εξακολουθούν να επωμίζονται τα βάρη της οικογενειακής φροντίδας, κάτι που περιπλέκει την πρόσβασή τους στον πολιτικό, οικονομικό και εργασιακό στίβο. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι περισσότερες γυναίκες απ' ό,τι άνδρες εργάζονται σε επισφαλείς ή προσωρινές θέσεις εργασίας και ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν υψηλότερα ποσοστά ανεργίας και εισπράττουν χαμηλότερους μισθούς από τους άνδρες. Οι συμμετέχοντες επισήμαναν επίσης το ζήτημα της έμφυλης βίας, με τις γυναικοκτονίες να έχουν αυξηθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αύξηση διαπιστώθηκε και ως προς τη σεξουαλική βία. Οι δημόσιες αρχές δήλωσαν ότι λαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και των δομών φροντίδας με σκοπό την επίτευξη της ισότητας των φύλων.

Η **κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ** διατύπωσε ανησυχίες σχετικές με την αύξηση της ρητορικής μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ιδίως κατά των ατόμων τρανς. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν επίσης ότι η ρητορική μίσους κατά της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ προέρχεται κυρίως από ορισμένες πολιτικές ομάδες. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν επίσης ότι η καταγγελία στην αστυνομία περιστατικών διακρίσεων ή εγκλημάτων μίσους είναι δύσκολη. Επιπλέον, κρίνουν ότι δεν είναι αποτελεσματική η ισπανική νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους. Τέλος, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους για την ερμηνεία του νόμου από το δικαστικό σώμα, η οποία ενίοτε περιορίζει την ελευθερία της κοινότητας.

Όλοι οι συμμετέχοντες διατύπωσαν το αίτημα μεταρρύθμισης της ισπανικής **νομοθεσίας περί μετανάστευσης**, την οποία θεωρούν παρωχημένη και ακατάλληλη για τις ανάγκες των μεταναστών. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, οι μετανάστες είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στην επισφάλεια, βλέπουν τα δικαιώματά τους ως ανθρώπων να παραβιάζονται και έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες (όπως η υγεία και η εκπαίδευση). Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ανησυχία τους όσον αφορά τη μεταχείριση των μεταναστών που φθάνουν στην Ισπανία εντός των ισπανικών κέντρων υποδοχής (*Centros de Internamiento de Extranjeros*). Εξήγησαν ότι ορισμένα άτομα διέμεναν έως και 60 ημέρες χωρίς τη δυνατότητα να συμβουλευτούν δικηγόρο ή να λάβουν εν γένει νομικές συμβουλές. Δήλωσαν ότι οι περισσότεροι από αυτούς απελαύνονται αεροπορικώς στη χώρα καταγωγής τους.

Ένα άλλο πρόβλημα που εξέθεσαν οι συμμετέχοντες είναι ότι ένα «φυλετικά χαρακτηριζόμενο» άτομο ή μετανάστης είναι περίπου επτά φορές πιθανότερο να συλληφθεί από ό,τι ένα άτομο από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο νόμος περί ασφάλειας των πολιτών περιλαμβάνει ένα σύνολο διατάξεων που επιτρέπουν την επαναπροώθηση μεταναστών που διέρχονται τα σύνορα, χωρίς να ελέγχεται η κατάστασή τους ή η δυνατότητά τους να αιτηθούν άσυλο.

Τα **άτομα με αναπηρία** εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε διάφορους τομείς, όπως η υγεία, η εργασία, η στέγαση και η εκπαίδευση. Ως εκ τούτου, οι εκπρόσωποι ζήτησαν να ακολουθηθεί μια γενική προσέγγιση που θα καλύπτει όλους αυτούς τους τομείς. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ιδιαίτερη ανησυχία για τις αναγκαστικές ιατρικές θεραπείες στις οποίες υποβάλλονται τα άτομα με διανοητικές αναπηρίες και για το γεγονός ότι είναι αδύνατο για τα εν λόγω άτομα να ενημερώνονται σχετικά με την ιατρική τους περίθαλψη. Οι συμμετέχοντες διαμαρτυρήθηκαν για άλλες δυσκολίες που συνδέονται με την αναπηρία. Η αντιπροσωπεία της ΕΟΚΕ παρατήρησε με απογοήτευση ότι μία από τις δυσκολίες αυτές βίωσε και από τα μέλη της κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, κατά την άφιξή του στο αεροδρόμιο της Μαδρίτης, χάθηκε το αναπηρικό αμαξίδιο ενός εκ των μελών της ΕΟΚΕ, του κ. Pietro Vittorio Barbieri. Οι αστυνομικοί τον υποχρέωσαν να κατέβει από το αεροπλάνο, και αφού ο Μ. Barbieri είχε αναμείνει για περισσότερο από μία ώρα το αναπηρικό αμαξίδιο του. Οι συμμετέχοντες συζήτησαν επίσης για τη νομική ικανότητα των ατόμων με αναπηρία, όπως αναφέρεται στο άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Επισήμαναν ότι οι δημόσιες αρχές έχουν λάβει μέτρα για την εφαρμογή της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας. Για παράδειγμα, σημειώθηκε πρόοδος ως αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης του αστικού κώδικα που παρέχει καλύτερη νομική υποστήριξη στα άτομα με αναπηρία.

Τέλος, οι συμμετέχοντες επισήμαναν τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι **ηλικιωμένοι** κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID, καθώς υπέστησαν ορισμένες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους στους οίκους ευγηρίας και στα κέντρα για ηλικιωμένους.

15. **Κράτος δικαίου**

Παρά τα λίγα προβλήματα, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι το κράτος δικαίου είναι σταθερό. Υπογράμμισαν ότι το ισπανικό σύστημα βασίζεται στα δικαιώματα και παρέχει εγγυήσεις στους πολίτες.

Το κύριο πρόβλημα στον τομέα αυτό αφορά την **καθυστέρηση στην ανανέωση του διοικητικού οργάνου του δικαστικού σώματος (Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο / GCJP)**. Λόγω δυσκολιών στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο δεν έχει ανανεωθεί εδώ και τρία έτη. Οι δημόσιες αρχές επιβεβαίωσαν ότι δεν έχει επιτευχθεί πολιτική συμφωνία επί της ανανέωσης του. Οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι η μη ανανέωση του συνιστά απειλή για την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος και ότι η εκλογή των μελών του έχει υπερβολικά κομματικό χαρακτήρα.

Οι συμμετέχοντες πρότειναν να αλλάξει η διαδικασία εκλογής των μελών του εν λόγω συμβουλίου, με μέλημα τα μέλη του να εκλέγονται απευθείας από δικαστές αντί από τα νομοθετικά σώματα. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι, πέραν του ζητήματος της διαδικασίας ανάδειξης των μελών του συμβουλίου, το δικαστικό σώμα είναι εν γένει ανεξάρτητο. Πιστεύουν ότι οι Ισπανοί δικαστές θα μπορούσαν να επιτελούν τα καθημερινά τους καθήκοντα με ανεξάρτητο τρόπο, χωρίς να υφίστανται πολιτικές πιέσεις.

Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι το δικαστικό σώμα δεν διαθέτει επαρκή μέσα. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ο **αριθμός των δικαστών ανά κάτοικο** είναι ανεπαρκής, κάτι που προκαλεί υπερβολικά χρονοβόρες διαδικασίες, ιδίως στα ανώτερα και στο Ανώτατο Δικαστήριο. Εντούτοις, οι

δημόσιες αρχές επισήμαναν ότι ο αριθμός των δικαστών ανά 100.000 κατοίκους στην Ισπανία είναι παρόμοιος με αυτόν άλλων γειτονικών χωρών με παρόμοιο πληθυσμό, όπως η Γαλλία ή η Ιταλία.

Οι συμμετέχοντες φρονούν ότι η **διαφθορά** είναι αρκετά μεγάλη στην Ισπανία, ιδίως σε θέματα των δημόσιων συμβάσεων. Μολονότι έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τη δίωξη και την επιβολή κυρώσεων για διαφθορά, εξακολουθούν να απαιτούνται βελτιώσεις. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες πρότειναν την ενίσχυση της εποπτικής εξουσίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το οποίο είναι αρμόδιο για την εποπτεία των δημόσιων δαπανών. Οι ισπανικές αρχές θεώρησαν ότι είχαν σημειώσει **πρόοδο όσον αφορά τη δίωξη και την επιβολή κυρώσεων για διαφθορά**, περιγράφοντας ένα πρόσθετο πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς στην Ισπανία, το οποίο **έχει ενισχύσει επίσης την εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της απάτης**.

Όσον αφορά τη **δίωξη αστυνομικών για αδικήματα βίας** και εγκλήματα μίσους, οι συμμετέχοντες δεν είχαν την εντύπωση ότι οι αστυνομικοί τυγχάνουν ειδικής προστασίας από το δικαστικό σώμα έναντι του ευρέος κοινού.

Τέλος, οι συμμετέχοντες δεν θεώρησαν ότι η **πανδημία COVID-19** είχε ιδιαίτερο αντίκτυπο στην κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ισπανία.

Έκθεση σχετικά με την επίσκεψη στην Κύπρο

25-26 Νοεμβρίου 2021

Έξι μέλη της ΕΟΚΕ συμμετείχαν στην επίσκεψη στην Κύπρο. Η αντιπροσωπεία είχε συναντήσεις, αφενός, με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικούς εταίρους και μέσα ενημέρωσης και, αφετέρου, με διάφορες κυβερνητικές και δικαστικές αρχές. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αντικατοπτρίσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι απόψεις των αρχών θα διατυπωθούν μέσω παραθέσεως των απαντήσεών τους στην έκθεση.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι συμμετέχοντες σε αυτήν την θεματική ενότητα εξέφρασαν την άποψη ότι η Κύπρος διαθέτει **πολύ μεγάλη παράδοση στον κοινωνικό διάλογο**, με έντονη παρουσία των συνδικαλιστικών οργανώσεων και καλή αλληλεπίδραση μεταξύ σωματείων των εργοδοτών και των εργαζομένων. Η γνώμη των κοινωνικών εταίρων ζητείται συστηματικά σχετικά με εργασιακές πολιτικές και άλλους σχετικούς τομείς, μέσω μηχανισμών όπως το Εργατικό Συμβουλευτικό Σώμα, το υψηλότερα ιστάμενο συμβουλευτικό όργανο του Υπουργείου Εργασίας. Παρά την άνω του μέσου όρου παρουσία συνδικαλιστικών οργανώσεων στην Κύπρο, οι συμμετέχοντες επισήμαναν το παράδοξο ότι η Κύπρος έχει ταυτόχρονα χαμηλό αριθμό εργαζομένων που καλύπτονται από συλλογικές συμβάσεις στον ιδιωτικό τομέα. Το παραπάνω ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των εργαζομένων που δεν είναι πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, ανεξαρτήτως αν προέρχονται από χώρες της ΕΕ ή από τρίτες χώρες.

Επισημάνθηκε επίσης ότι **οι διαβουλεύσεις ενίοτε παρακάμπτονται** καθώς τα πολιτικά κόμματα κατέθεταν νομοθετικές προτάσεις που δεν είχαν συζητηθεί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις ή τα σωματεία των εργοδοτών. Επιπλέον, οι κοινωνικοί εταίροι κατήγγειλαν επίσης ότι οι συμβουλές τους δεν ζητήθηκαν ούτε ακολουθήθηκαν αναφορικά με την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας, ούτε αναφορικά με ουσιώδη συναφή νομοθεσία, όπως για θέματα διαφθοράς ή προστασίας των πληροφοριοδοτών.

Οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η εφαρμογή της **εργατικής νομοθεσίας** παραμένει πεδίο αδυναμίας στην Κύπρο, κυρίως επειδή το Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας δεν είναι επαρκώς στελεχωμένο. Συνεπώς τα μέτρα που αφορούν τις διακρίσεις, την ισότητα των αμοιβών ανδρών και γυναικών, την προστασία των μεταναστών εργαζομένων στην Κύπρο, καθώς και άλλες νομοθετικές πράξεις, δεν έχουν εφαρμοστεί σωστά.

Το 2020 ζητήθηκε η γνώμη των κοινωνικών εταίρων σχετικά με το πρώτο **εθνικό σχέδιο για την ένταξη των μεταναστών**. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι χρειάζονται επείγοντως δημόσιες πολιτικές στον εν λόγω τομέα, καθώς οι μετανάστες συχνά αποτελούν αντικείμενο κατάχρησης και εκμετάλλευσης. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι συνήθως εργάζονται ως ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, ανεξαρτήτως των δεξιοτήτων και της πείρας τους. Σε ορισμένες εκθέσεις αναφέρεται επίσης ότι οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης αποθάρρυναν τους αιτούντες άσυλο από την αναζήτηση εργασίας στην Κύπρο. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν επίσης ότι οι εργαζόμενοι

μετανάστες εκτίθενται σε ρητορική μίσους και διακρίσεις στους δημόσιους χώρους, ενίοτε ακόμη και από δημοσίους υπαλλήλους.

Όσον αφορά τη **νόσο COVID-19**, οι κοινωνικοί εταίροι ανέφεραν ότι ο παραδοσιακός κοινωνικός διάλογος είχε εγκαταλειφθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης περιόδου της πανδημίας. Ωστόσο, φρονούν ότι ζητήθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό η γνώμη τους σε μια σειρά παραμέτρων όπως τα μέτρα για την υγεία, η οικονομική βοήθεια και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Επιπλέον, οι κοινωνικοί εταίροι ανέφεραν ότι, από τον Ιούλιο του 2021, οι διαβουλεύσεις σχετικά με εργασιακά θέματα επέστρεψαν στα προπανδημικά επίπεδα.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών θεωρούν ότι, παρά την επαρκή προστασία της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι σε συνταγματικό επίπεδο, ορισμένες ενέργειες των αρχών προκάλεσαν την ταχεία συρρίκνωση **του χώρου της κοινωνίας των πολιτών**. Ως πρώτο παράδειγμα αναφέρεται το κλείσιμο του εθνικού μητρώου για τις ΟΚΠ και η αντικατάστασή του με περιφερειακά μητρώα. Το εν λόγω μέτρο, σε συνδυασμό με την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των τοπικών και των κεντρικών αρχών, οδήγησαν σε μακροχρόνιες διαδικασίες καταχώρισης, διάρκειας έως και 18 μηνών, και σε ασυνάρτητους κανόνες σχετικά με τη δημιουργία και τη λειτουργία των ΟΚΠ. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι έκριναν ότι η διαδικασία καταχώρισης περιπλέκεται επίσης επειδή υπάρχουν πολλαπλά δυνητικά καθεστώτα για τις ΟΚΠ, οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν ως οργανισμοί, ως μη κερδοσκοπικές εταιρείες ή ως αθλητικές ενώσεις.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης τη διαμαρτυρία τους για τις **επαχθείς, περιττές γραφειοκρατικές απαιτήσεις** που επιβάλλονται στις ΟΚΠ. Τέτοιου είδους παράδειγμα αποτελεί η υποχρέωση των οργανώσεων με ετήσια εισοδήματα άνω των 40 000 ευρώ να προβαίνουν σε ετήσιο λογιστικό έλεγχο. Ενώ οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν τη νομιμότητα του ελέγχου όσον αφορά την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, εξέφρασαν τη λύπη τους διότι το κατώτατο όριο ορίστηκε πολύ χαμηλά, φέρνοντας σε μειονεκτική θέση τις μικρές οργανώσεις με περιορισμένη ικανότητα ή πόρους για τη διενέργεια ενός τέτοιου ελέγχου. Ένα άλλο παράδειγμα αμφιλεγόμενης διοικητικής επιβάρυνσης αποτελεί η υποχρέωση των μελών του διοικητικού συμβουλίου να παρέχουν αντίγραφο ποινικού μητρώου. Δεδομένου ότι δεν υπήρξε επαρκής ενημέρωση σχετικά με το ποιες ποινικές καταδίκες δεν συνάδουν με τη θέση, υπάρχει ασάφεια ως προς τις αιτήσεις που απορρίφθηκαν για τους λόγους αυτούς.

Οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι το 2020 οι κυπριακές αρχές είχαν δημοσιεύσει κατάλογο με πάνω από 2 500 ΟΚΠ οι οποίες **διαγράφηκαν από το μητρώο** επειδή δεν εκπλήρωναν ορισμένες διοικητικές υποχρεώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν είχαν εκπληρώσει την υποχρέωση να υποβάλλουν ελεγμένους λογαριασμούς ή να διεξάγουν καταστατικές και εκλογικές συνελεύσεις. Ορισμένες οργανώσεις φέρονται να διαγράφηκαν από το μητρώο μολονότι εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους εντός της δέμηνης προθεσμίας. Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ θεώρησαν τη διαδικασία αυτή δυσανάλογη, φρονώντας ότι διεξήχθη χωρίς επαρκή επίσημη ενημέρωση, και έκριναν ότι επρόκειτο για μια προσπάθεια περιορισμού του χώρου της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, κατά τις κυπριακές αρχές, η διαδικασία διαγραφής εφαρμόστηκε προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνία των πολιτών με τη διαγραφή από το μητρώο ενώσεων που δεν ήταν πλέον

ενεργές. Επισήμαναν ότι οι εν λόγω οργανώσεις είχαν ειδοποιηθεί για τις παρατυπίες τους με επιστολή πολύ πριν από τη δημοσίευση του καταλόγου και ότι ορισμένες από αυτές δεν είχαν λάβει την ειδοποίηση επειδή δεν είχαν επικαιροποιήσει τη διεύθυνση της έδρας τους μετά τη μετακόμισή τους.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ορισμένοι δημόσιοι υπάλληλοι συχνά **δυσφημούν** ορισμένες οργανώσεις, απλά και μόνο επειδή οι οργανώσεις αυτές εργάζονται με μετανάστες ή διατηρούν δεσμούς με οργανώσεις από την περιοχή που ελέγχεται de facto από την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αυτό συντελεί στη διαμόρφωση ενός κλίματος όπου ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θεωρούνται αντίπαλοι των δημόσιων αρχών. Οι συμμετέχοντες αναφέρουν επίσης ότι οι οργανώσεις που επικρίνουν περισσότερο την κυβέρνηση τείνουν να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδότηση.

Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι **δεν ζητείται ενεργά η γνώμη τους** για θέματα νομοθεσίας επί του τομέα δραστηριότητάς τους. Για παράδειγμα, επισημάνθηκε ότι, όσον αφορά το κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η κυβέρνηση ζήτησε τη γνώμη μόνο των κοινωνικών εταίρων, αφήνοντας στην άκρη άλλες οργανώσεις.

Όσον αφορά το δικαίωμα του συνέρχεσθαι, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι υγειονομικοί περιορισμοί λόγω της νόσου **COVID-19** όσον αφορά τις δημόσιες διαδηλώσεις άρθηκαν πολύ αργότερα από εκείνους που αφορούσαν άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Αυτό σημαίνει ότι επιβλήθηκαν πρόστιμα σε άτομα λόγω συμμετοχής σε διαμαρτυρίες, ενώ τα άτομα αυτά μπορούσαν νομίμως να συμμετάσχουν σε άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις, για παράδειγμα σε γάμους.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και η ελευθερία της έκφρασης τυγχάνουν, συνολικά, επαρκούς προστασίας στην Κύπρο, τόσο από τις **συνταγματικές διατάξεις** όσο και από το κοινό δίκαιο. Βρίσκουν ωστόσο το θεσμικό πλαίσιο των μέσων ενημέρωσης παρωχημένο. Οι συζητήσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς για την επικαιροποίηση της νομοθεσίας ξεκίνησαν εδώ και σχεδόν επτά χρόνια· οι συμμετέχοντες ελπίζουν ότι θα καταλήξουν σε ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο μέχρι το τέλος της τρέχουσας κοινοβουλευτικής περιόδου. Κατά τη γνώμη των συμμετεχόντων, η νέα νομοθεσία αναμένεται να δίνει στους δημοσιογράφους τη δυνατότητα να αυτορυθμίζονται, ιδίως στον τομέα των πειθαρχικών διαδικασιών και των θεμάτων δεοντολογίας· ωστόσο, η δυνατότητα ήδη υπήρχε, σύμφωνα με μεταγενέστερο σχόλιο των κυπριακών αρχών, βάσει του κώδικα δεοντολογίας που θεσπίστηκε από την Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας της Κύπρου. Εξέφρασαν επίσης τις ανησυχίες τους σχετικά με το σχέδιο νόμου για τις στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPP).

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο **πλουραλισμός των μέσων ενημέρωσης** ανθεί στην Κύπρο, καθώς είναι πολλές οι έντυπες εκδόσεις, οι ραδιοφωνικοί και οι τηλεοπτικοί σταθμοί. Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας λήφθηκαν μέτρα κατά της συγκέντρωσης της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας: για παράδειγμα, απαιτείται από τις επιχειρήσεις στον κλάδο των ΜΜΕ να καταχωρούν όλους τους μετόχους τους των οποίων το μερίδιο δεν είναι μικρό, και απαγορεύεται

σε κάθε μέτοχο να κατέχει άνω του ενός τετάρτου των μετοχών. Ωστόσο, ορισμένοι συμμετέχοντες θεωρούν ότι τα μέτρα αυτά καταστρατηγούνται από μετόχους που λειτουργούν μέσω τρίτων, ενώ οι δυνατότητες των αρχών να αντιμετωπίσουν αυτό το φαινόμενο είναι περιορισμένες.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι η νομοθεσία για την εμπορική δυσφήμιση στην Κύπρο είναι πολύ αυστηρή. Αναφέρθηκε ως παράδειγμα ότι υπάρχουν κανόνες που δίνουν στα δικαστήρια τη δυνατότητα να απαγορεύουν στα μέσα ενημέρωσης να αναφέρονται στις δημοσιεύσεις τους σε συγκεκριμένη εταιρεία, πρόσωπο ή οργανισμό. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν μια τάση **αυτολογοκρισίας** όταν τα μέσα καλύπτουν ορισμένα θέματα που μπορεί να έχουν οικονομικές επιπτώσεις για το εν λόγω μέσο ή όταν καλύπτουν ορισμένα ευαίσθητα θέματα. Για παράδειγμα, οι δημοσιογράφοι αποφεύγουν θέματα όπως η μετανάστευση ή η τουρκοκυπριακή κοινότητα, από φόβο μήπως στιγματιστούν ή χαρακτηριστούν ως μη πατριώτες. Ορισμένες ειδήσεις σχετικά με τη διαφθορά στην Κύπρο έτυχαν καλής κάλυψης στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, αλλά όχι τόσο στα εθνικά μέσα ενημέρωσης.

Όσον αφορά τη **ρητορική μίσους**, η Επιτροπή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας έλαβε πολλές καταγγελίες για κρούσματα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν σε θέματα που αφορούσαν τη μετανάστευση ήταν ακατάλληλες.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι **ψευδείς ειδήσεις** είναι πιο διαδεδομένες στο διαδίκτυο παρά στα κλασικά μέσα ενημέρωσης. Ωστόσο υπάρχουν συμμετέχοντες που θεωρούν ότι ορισμένες παραγωγές των μέσων ενημέρωσης ήταν προδήλως μονόπλευρες, ιδίως σε σχέση με το Κυπριακό ζήτημα, ή ότι ο χειρισμός ορισμένων θεμάτων, όπως η μετανάστευση, γίνεται με υπερβολή. Κατά τις απόψεις των συμμετεχόντων, η πιο αξιόπιστη πηγή ειδήσεων είναι ο γραπτός τύπος, όπου τηρούνται αυστηρά πρότυπα.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους για την **έλλειψη συνεργασίας** μεταξύ των αρχών και των ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της μη διακριτικής μεταχείρισης, καθώς και για την έλλειψη διατομεακής προσέγγισης στον σχεδιασμό πολιτικών για θέματα όπως η ενδοοικογενειακή βία και οι μετανάστες.

Όσον αφορά τα **δικαιώματα των γυναικών**, οι συμμετέχοντες εξήγησαν ότι η υποβοηθούμενη άμβλωση είναι νόμιμη στην Κύπρο από το 2018. Η σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας τέθηκε σε ισχύ στη χώρα την ίδια χρονιά, αλλά τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συχνότητα της ενδοοικογενειακής βίας παραμένουν ελάχιστα.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες τόσο για την **υποεκπροσώπηση των γυναικών** στα υψηλότερα διοικητικά και πολιτικά επίπεδα όσο και για την έλλειψη δημόσιων πολιτικών προς αντιμετώπιση του ζητήματος. Επισήμαναν επίσης το γεγονός ότι οι γυναίκες στην Κύπρο αμείβονται

περίπου 10 % λιγότερο από τους άνδρες συναδέλφους τους και ότι οι συντάξεις τους είναι σχεδόν τέσσερις φορές χαμηλότερες. Οι γυναίκες άνω των 65 ετών είναι περισσότερο εκτεθειμένες στη φτώχεια από ό,τι οι άνδρες παρόμοιας ηλικίας, γεγονός που οι συμμετέχοντες απέδωσαν στον συντηρητισμό της κοινωνίας και στην έλλειψη κέντρων ανοιχτής προστασίας ηλικιωμένων. Επιπλέον, σύμφωνα με τους κοινωνικούς εταίρους, ο αριθμός των γυναικών που εργάζονται σε άτυπες και μερικές θέσεις εργασίας έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι οι μετανάστες (συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο) αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες, δεδομένου ότι ορισμένα δημόσια πρόσωπα παρουσιάζουν το προσφυγικό ζήτημα ως απειλή για την κυπριακή εθνική ταυτότητα, πράγμα που δεν βοήθησε να αρθεί η γενικώς αρνητική αντίληψη του κοινού για τους μετανάστες. Ένας συμμετέχων εξήγησε ότι μια μουσουλμάνα που φοράει μαντίλα θα δυσκολευτεί κατά κανόνα να βρει δουλειά στην Κύπρο. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν επίσης ότι μέσω διατάγματος απαγορεύεται στους μετανάστες να ενοικιάζουν κατοικίες σε συγκεκριμένη περιοχή, με το σκεπτικό ότι το μέτρο είναι αναγκαίο για την αποτροπή δημογραφικών μεταβολών.

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για ορισμένα θετικά μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση για την ενσωμάτωση των **παιδιών μεταναστών**, όπως ο διορισμός δίγλωσσων εκπαιδευτικών. Ωστόσο η κατάσταση παραμένει προβληματική, καθώς τα παιδιά μεταναστών αντιμετωπίζουν προκλήσεις στο σχολείο, όπως η τυχαία κατανομή σε τάξεις χωρίς περαιτέρω εξέταση του ιστορικού τους ή του μορφωτικού τους επιπέδου. Η περίοδος απαγόρευσης της κυκλοφορίας λόγω της νόσου COVID-19 ήταν ιδιαίτερα δύσκολη για τα παιδιά μεταναστών που είχαν απομονωθεί σε κέντρα μεταναστών. Σε γενικές γραμμές, αντιμετώπιζαν προβλήματα πρόσβασης στο σύστημα υγείας.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν την έντονη έλλειψη χρηματοδότησης για τη στέγαση **ατόμων με αναπηρία**. Επίσης, εξέφρασαν τη λύπη τους για το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως. Οι συμμετέχοντες διευκρίνισαν ότι δεν υπάρχει ειδικός μηχανισμός προσφυγής για καταγγελίες που υποβάλλονται από άτομα με αναπηρία. Επίσης, η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τα άτομα με αναπηρία. Οι συμμετέχοντες θεωρούν επίσης ότι οι αρχές ολιγόρησαν κατά την προσπάθεια να υποστηρίξουν την ένταξη των παιδιών με αναπηρία στα κανονικά σχολεία.

Όσον αφορά τα δικαιώματα των **ΛΟΑΤΚΙ**, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι τα σύμφωνα συμβίωσης είναι νόμιμα στην Κύπρο από το 2015. Θεωρούν ότι υπάρχει πολλή ρητορική μίσους κατά των ΛΟΑΤΚΙ, αλλά ότι το θέμα διερευνάται από τις αρχές.

5. Το κράτος δικαίου

Οι συμμετέχοντες στην επίσκεψη διευκρίνισαν ότι, μετά τα γεγονότα του 1963, ορισμένες πτυχές του δικαιοδικού Συντάγματος της Κύπρου κατέστησαν ανεφάρμοστες. Ως επείγουσα απάντηση στην κρίση αυτή, οι κυπριακές αρχές ανέπτυξαν ένα «**δόγμα αναγκαιότητας**», το οποίο προοριζόταν ως προσωρινό μέτρο αλλά εφαρμόζεται έκτοτε, οδηγώντας σε συγκέντρωση εξουσίας (σύμφωνα με τους συμμετέχοντες) και κωλύοντας τη λειτουργία κατάλληλου συστήματος δημοκρατικών ελέγχων και ισορροπιών. Οι συμμετέχοντες έδωσαν πολυάριθμα παραδείγματα

διακριτικών εξουσιών στο πλαίσιο αυτού του δόγματος, όπως: το προνόμιο του προέδρου να διορίζει σημαντικό αριθμό υψηλόβαθμων αξιωματούχων, όπως οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου, ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Γενικός Εισαγγελέας· η δυνατότητα της κυβέρνησης να παρακάμπτει τα πολεοδομικά σχέδια μιας τοπικής αρχής, χωρίς καμία αιτιολόγηση ή προηγούμενη τεχνική αξιολόγηση· η δυνατότητα που παρέχεται στο Υπουργείο Εσωτερικών να ενεργεί μονομερώς σε όλα τα θέματα μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένων των απελάσεων· το προνόμιο της πρώην κυβέρνησης να χορηγεί ιθαγένεια σε επενδυτές στο πλαίσιο του πρώην προγράμματος «χρυσών διαβατηρίων».

Ένα άλλο θέμα που αναφέρθηκε αφορά το γεγονός ότι ο **Γενικός Εισαγγελέας της Κύπρου** είναι ταυτοχρόνως νομικός σύμβουλος της εκτελεστικής εξουσίας και υπεύθυνος για την άσκηση δίωξης. Οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι η εγγύτητα αυτών των εκτελεστικών και δικαστικών προνομίων αποτελεί πιθανή σύγκρουση συμφερόντων, ιδίως δεδομένου ότι ο σημερινός Γενικός Εισαγγελέας είχε διατελέσει υπουργός Δικαιοσύνης στο παρελθόν.

Παρά τις συζητήσεις σχετικά με τη δικαστική μεταρρύθμιση κατά την τελευταία δεκαετία, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν τη λύπη τους διότι **οι δικαστικές διαδικασίες παραμένουν εξαιρετικά αργές**, διαρκώντας μερικές φορές επτά ή οκτώ χρόνια. Οι κυπριακές αρχές ανέφεραν ότι νομοσχέδιο για τη δικαστική μεταρρύθμιση σχετικά με τη δικαιοδοσία του δεύτερου βαθμού, συζητείται στο κοινοβούλιο και ότι στόχος του είναι να μειώσει τους χρόνους αναμονής για τις δικαστικές αποφάσεις.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι **δεν υπάρχουν αποτελεσματικά μέσα εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται κατά δημόσιων αρχών** και ότι η μη συμμόρφωση των αρχών δεν συνεπάγεται κυρώσεις. Τα κυπριακά δικαστήρια φέρονται επίσης ως απρόθυμα να στείλουν αιτήσεις γνωμοδότησης στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι συμμετέχοντες επικαλέστηκαν επίσης ορισμένες περιπτώσεις όπου **η νομοθεσία δεν είναι σαφής και διαφανής**. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει διαφανής και σαφής μεταναστευτική πολιτική που θα επέτρεπε στους μετανάστες να είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις συνθήκες εισόδου στην Κύπρο πριν εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους.

Κατά τους συμμετέχοντες, το **τεκμήριο αθωότητας** δεν εφαρμόζεται επαρκώς στην Κύπρο και τα πολιτικά δικαστήρια θεωρούν μερικές φορές την ύπαρξη ποινικής έρευνας ως απόδειξη αδικήματος, κάτι που οι αρχές αρνούνται σθεναρά.

Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι υπάρχει γενικευμένη αίσθηση **διαφθοράς** στην Κύπρο. Αναφέρθηκαν κυρίως στο πρώην πρόγραμμα «χρυσών διαβατηρίων» — το οποίο, για περισσότερο από μια δεκαετία, επέτρεπε στην κυβέρνηση να χορηγεί ιθαγένεια σε επενδυτές — ως παράδειγμα του γεγονότος ότι η διαφθορά είναι εξέχουσα σε όλο το πολιτικό φάσμα. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν επίσης ότι η διαφθορά ενθάρρυνε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η εμπορία ανθρώπων.

6. Προκλήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα στις μη κυβερνητικά ελεγχόμενες περιοχές της Κύπρου

Οι συμμετέχοντες σημείωσαν ότι οι άνθρωποι στις μη ελεγχόμενες από την κυβέρνηση περιοχές δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στα δικαιώματα της ιθαγένειας της ΕΕ όπως στις περιοχές που τελούν υπό πραγματικό έλεγχο της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αυτό ισχύει ιδίως όσον αφορά την αναγνώριση της ιθαγένειας που δικαιούνται και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν. Οι συμμετέχοντες εξήγησαν επίσης ότι τα παιδιά από μεικτούς γάμους με τους λεγόμενους «ηπειρωτικούς Τούρκους» υφίστανται διακρίσεις.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που περιέγραψαν οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ από τις μη κυβερνητικά ελεγχόμενες περιοχές της Κύπρου αφορά την **εμπορία ανθρώπων**, η οποία επεκτείνεται στη σεξουαλική εμπορία, την καταναγκαστική εργασία και την εμπορία ανθρώπινων ωαρίων, η οποία πραγματοποιείται μέσω ορισμένων κλινικών εξωσωματικής γονιμοποίησης (IVF). Οι συμμετέχοντες διαπίστωσαν ότι είναι δύσκολο να παράσχουν στήριξη στα θύματα ελλείψει προγραμμάτων προστασίας μαρτύρων, καταφυγίων και οικονομικής βοήθειας.

Οι εκπρόσωποι των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών από τις μη κυβερνητικά ελεγχόμενες περιοχές φρονούν ότι το πεδίο εφαρμογής της **ελευθερίας της έκφρασης** στενεύει, όπως καταδεικνύεται από το γεγονός ότι ορισμένοι άνθρωποι συλλαμβάνονται και κρατούνται για όσα γράφουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή για ομιλίες που γίνονται κατά τη διάρκεια τηλεοπτικών προγραμμάτων. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης ανησυχίες σχετικά με την παραπληροφόρηση και την έλλειψη γραμματισμού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αν και υπήρξαν κάποιες προσπάθειες για την αντιμετώπιση του τελευταίου.

Εξέφρασαν ακόμα τον προβληματισμό τους σχετικά με τις **θρησκευτικές ελευθερίες**, επισημαίνοντας ορισμένες δράσεις ακτιβισμού που αποσκοπούν να καταστήσουν τη θρησκεία μέρος της κοινωνικής ζωής, καθώς και την πίεση που ασκείται στις θρησκευτικές μειονότητες.

Οι συμμετέχοντες παρατήρησαν επίσης μια κάποια οπισθοδρόμηση στα **δικαιώματα των γυναικών** σε μια κοινωνία που γίνεται πιο συντηρητική.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανέφεραν ότι δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να λάβουν **χρηματοδότηση** για να λειτουργήσουν.

Έκθεση σχετικά με την εικονική επίσκεψη στη Λιθουανία 15 και 17 Δεκεμβρίου 2021

Έξι μέλη συμμετείχαν στην εικονική επίσκεψη στην Λιθουανία. Η αντιπροσωπεία συναντήθηκε με διάφορους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ), κοινωνικούς εταίρους, μέσα ενημέρωσης και νομικούς, αφενός, και με τις λιθουανικές αρχές, αφετέρου. Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να αντικατοπτρίσει και να αναπαραγάγει πιστά τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Οι κοινωνικοί εταίροι συμφώνησαν ως προς τη διαφορά μεταξύ του νομικού πλαισίου όσον αφορά τον κοινωνικό διάλογο και της πρακτικής. Αναφέρθηκε ότι, παρόλο που η νομική βάση είναι ευνοϊκή, η προθυμία των δημόσιων αρχών να διαβουλευονται και να διαπραγματεύονται με τους κοινωνικούς εταίρους δεν είναι επαρκής. Πολλοί από τους οργανισμούς που συμμετείχαν στη συζήτηση ήταν μέλη του Τριμερούς Συμβουλίου, το οποίο τους έδωσε πρόσβαση στη διαδικασία χάραξης πολιτικής. Ωστόσο, κατά την άποψή τους, ο βαθμός στον οποίο οι κοινωνικοί εταίροι ακούγονται πραγματικά από τις δημόσιες αρχές δεν είναι ικανοποιητικός.

Σημειώνεται ότι τόσο οι κοινωνικοί εταίροι όσο και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα έπρεπε να ενημερώνονται συχνά αντί να ζητείται η γνώμη τους (ορισμένες φορές εκ των υστέρων), και να διαθέτουν επαρκή χρόνο για να προετοιμάσουν μια απάντηση που θα λαμβάνεται υπόψη κατά τη χάραξη των πολιτικών. Ωστόσο, οι λιθουανικές αρχές ισχυρίστηκαν ότι δεν είχαν λάβει καταγγελίες σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο και ότι ο αριθμός των συνεδριάσεων έχει μάλιστα αυξηθεί και ενταθεί σε όλα τα επίπεδα λόγω της ψηφιοποίησης που επέφερε η πανδημία COVID-19. Τούτο επισημάνθηκε επίσης από εκπρόσωπο των κοινωνικών εταίρων. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι των δημόσιων αρχών σημείωσαν ότι όλα τα νομοσχέδια διατίθενται δημοσίως στο διαδίκτυο στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου και είναι ανοικτά σε σχόλια.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, το **δικαίωμα στην απεργία** κατοχυρώνεται στο λιθουανικό δίκαιο, αλλά στην πράξη το νομικό πλαίσιο καθιστά πολύ δύσκολη την οργάνωση των απεργιών· αναφέρθηκε επίσης ότι ο βαθμός στον οποίο οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να κάνουν χρήση αυτού του δικαιώματος είναι περιορισμένος. Επιπλέον, η εκπροσώπηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι πολύ χαμηλή και μόνο ένα πολύ μικρό μέρος των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα μπορεί να συνδικαλιστεί, ενώ οι εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα αντιμετωπίζουν αυστηρότερες ρυθμίσεις για τις απεργίες σύμφωνα με το εργατικό δίκαιο.

Τέλος, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, οι διαβουλεύσεις για τον **μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας** δεν ήταν εποικοδομητικές. Υπήρξαν πάρα πολλοί συμμετέχοντες στις συνεδριάσεις, πολύ λίγος χρόνος, οι πληροφορίες που παρουσιάστηκαν ήταν συχνά ασαφείς και δεν δόθηκε καμία ευκαιρία για πραγματική συζήτηση. Επιπλέον, δεν διασφαλίστηκε η συνέχεια των διαβουλεύσεων και οι κοινωνικοί εταίροι δεν είχαν πρόσβαση στην παρακολούθηση της εφαρμογής της πολιτικής.

2. **Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι**

Οι συμμετέχοντες έκριναν ότι η κρίση COVID αποτέλεσε πρόκληση για τις δραστηριότητες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, καθώς οι εξ αποστάσεως συνεδριάσεις ήταν η μόνη επιλογή. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι οι εν λόγω εξ αποστάσεως συνεδριάσεις επέτρεψαν τη συμμετοχή ευρύτερου φάσματος εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών στις ομάδες εργασίας που διοργανώθηκαν από τα υπουργεία. Ταυτόχρονα, οι συμμετέχοντες στη συζήτηση συμφώνησαν ότι οι συνεδριάσεις συχνά πραγματοποιούνται με σκοπό τη διαβίβαση πληροφοριών στους εκπροσώπους των ΟΚΠ και όχι τη διεξαγωγή συζήτησης και τη λήψη ανατροφοδότησης. Οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι επέμειναν ότι πραγματοποιήθηκαν πολλές εποικοδομητικές συναντήσεις με τις ΟΚΠ κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Όσον αφορά το θέμα της χρηματοδότησης, οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ συμφώνησαν ότι η **έλλειψη οικονομικού και ανθρώπινου κεφαλαίου** αποτελούν τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επίτευξη των στόχων τους. Παρά το γεγονός ότι η πανδημία COVID-19 είχε θετικό αντίκτυπο στην κρατική χρηματοδότηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων, σε γενικές γραμμές υπάρχει έλλειψη συστηματικής προσέγγισης και δεδομένων ώστε να διευκολυνθεί η υποβολή αιτήσεων για ευκαιρίες χρηματοδότησης. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τη σύσταση ενός ταμείου ΜΚΟ υπό την αιγίδα του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων, το οποίο ξεκίνησε τη δραστηριότητά του το 2021. Το 2021 εγκρίθηκε νέος νόμος για την κρατική χρηματοδότηση των ΜΚΟ, ο οποίος όμως δεν έχει τεθεί σε ισχύ, δεδομένου ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι απαιτούνται ορισμένες τροποποιήσεις. Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ εξέφρασαν την ανησυχία τους για τις καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση και την επακόλουθη διακοπή των δραστηριοτήτων τους λόγω της αναποτελεσματικής χάραξης πολιτικής. Μια άλλη αρνητική πτυχή που επισημάνθηκε από τους συμμετέχοντες είναι ότι το ποσοστό των κονδυλίων του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που διατέθηκε στον δημόσιο τομέα σε σύγκριση με τους φορείς του ιδιωτικού τομέα που παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες είναι δυσανάλογο, καθώς η πλειονότητα των κονδυλίων προορίζεται κυρίως για τον δημόσιο τομέα.

Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι η αλλαγή κυβέρνησης που πραγματοποιήθηκε το φθινόπωρο του 2021 διέκοψε τη συνεργασία μεταξύ των ΟΚΠ και του κράτους, αλλά η διακοπή ήταν προσωρινή και σύντομα επανήλθε ως συνήθως. Μια αρνητική εξέλιξη που σημείωσαν οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ είναι ο μεγάλος αριθμός νομοθετικών προτάσεων και τροποποιήσεων που υποβλήθηκαν στις υπουργικές ομάδες εργασίας. Συχνά είναι δύσκολο να παρακολουθούνται οι παράλληλες διαδικασίες, γεγονός που μειώνει την ποιότητα της συμβολής που θα μπορούσαν να παράσχουν οι ΟΚΠ στους φορείς χάραξης πολιτικής.

Οι συμμετέχοντες εξέτασαν επίσης ορισμένους πρόσφατους περιορισμούς στην ελευθερία του συνέρχεσθαι. Για παράδειγμα, διάφοροι δήμοι έχουν απορρίψει αιτήματα από την κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+ και από όσους αντιτίθενται στον γάμο μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου για τη διοργάνωση δημόσιων συνεδριάσεων τον Σεπτέμβριο του 2021. Η πρώτη, ωστόσο, έλαβε τελικά άδεια κατόπιν προσφυγής της στη δικαιοσύνη. Σημειώθηκε ότι η ανακοίνωση κατάστασης έκτακτης ανάγκης στα σύνορα με τη Λευκορωσία έχει προσωρινά περιορίσει την πρόσβαση στην περιοχή για δημοσιογράφους και ΜΚΟ. Μετά την άρση των περιορισμών, οι ΜΚΟ συνεργάστηκαν επιτυχώς με το Υπουργείο Εσωτερικών και μπόρεσαν να παράσχουν ανθρωπιστική βοήθεια στους μετανάστες.

Ένας συμμετέχων δήλωσε ότι η Λιθουανία φιλοξενούσε περίπου **200 ΟΚΠ της Λευκορωσίας** που δεν θα μπορούσαν να υπάρχουν στη Λευκορωσία. Η σύσταση μιας αλλοδαπής ΟΚΠ στη Λιθουανία θεωρήθηκε περίπλοκη διαδικασία, η οποία επιβαρύνθηκε επίσης από την απροθυμία των λιθουανικών τραπεζών να παρέχουν υπηρεσίες σε Λευκορώσους υπηκόους. Επίσης, επισημάνθηκε ότι οι αυστηρές απαιτήσεις διαφάνειας που εφαρμόζονται στις ΟΚΠ της Λιθουανίας θα μπορούσαν να βλάψουν

πολλές οργανώσεις της Λευκορωσίας με έδρα τη Λιθουανία, οι οποίες συχνά χρειάζονται προστασία και ανωνυμία για την ασφάλεια των μελών τους.

3. **Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης**

Όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης στη Λιθουανία, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι τα μέσα ενημέρωσης είναι ασφαλή και ανεξάρτητα. Επιπλέον, υπάρχει ποικιλομορφία και πολυφωνία των απόψεων και δεν αναφέρονται σοβαρά προβλήματα στον τομέα αυτό. Ιδίως στον τομέα του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, στη Λιθουανία υπάρχει πολύ μεγάλη ποικιλία μέσων ενημέρωσης (παρά την υψηλή συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας). Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι ο γραπτός Τύπος έχει απωλέσει το προπύργιό του στη Λιθουανία σε σύγκριση με πολλές άλλες χώρες της ΕΕ, με μόνο μία ημερήσια εφημερίδα, και το διαδίκτυο να αποτελεί σήμερα την κύρια πηγή πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης. Η αγορά ειδησεογραφικών πυλών στο διαδίκτυο είναι πολύ ανταγωνιστική και οι περισσότερες δημοσιογραφικές καινοτομίες λαμβάνουν χώρα εκεί. Η τηλεόραση λέγεται ότι είναι το πιο ισχυρό και πλούσιο μέσο ενημέρωσης στη χώρα, ενώ το Διαδίκτυο θεωρείται από τους συμμετέχοντες ως το πιο εύκολα προσβάσιμο κανάλι για να εκφράσει κανείς τη γνώμη του.

Όσον αφορά τη **ρητορική μίσους** και την υποκίνηση μίσους, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι είναι παρούσα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ειδικά στις ενότητες σχολίων, με το φύλο, την εθνικότητα και την κοινωνική θέση να είναι οι κύριες στοχευμένες πτυχές. Ωστόσο, η ρητορική μίσους στη Λιθουανία δεν στοχεύει συστηματικά δημοσιογράφους. Επιπλέον, σημειώθηκε ότι η Επιτροπή Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης της Λιθουανίας έχει την εξουσία να διακόψει την αναμετάδοση προγραμμάτων από άλλες χώρες στην επικράτεια της χώρας, εάν εντοπιστούν ρητορική μίσους ή άλλες παραβάσεις. Ωστόσο, οι αποφάσεις αυτές ισχύουν μόνο για την αναμετάδοση τηλεοπτικών προγραμμάτων και δεν καλύπτουν το διαδίκτυο.

Η **ελευθερία των μέσων ενημέρωσης** αξιολογήθηκε ως τομέας που δεν προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, παρόλο που επισημάνθηκε ότι οι δημοσιογράφοι αντιμετωπίζουν ορισμένες απόπειρες απόκρυψης ορισμένων πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό, αρκετοί συμμετέχοντες ανέφεραν πτυχές της **εφαρμογής του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ)** στη Λιθουανία, οι οποίες αποτέλεσαν μια χρονοβόρα και περίπλοκη διαδικασία. Ένα στοιχείο που προέβλεπαν οι συμμετέχοντες είναι ότι οι δημόσιες αρχές προσφεύγουν ενίοτε στην εφαρμογή του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ) για να δικαιολογήσουν την άρνηση παροχής πληροφοριών σε δημοσιογράφους, για παράδειγμα στο πλαίσιο δημοσιογραφικών ερευνών.

Η εφαρμογή του ΓΚΠΔ αναφέρθηκε επίσης ως ο τομέας στον οποίο οι δημοσιογράφοι πρέπει να «αγωνιστούν» περισσότερο λόγω της περιορισμένης νομικής πρακτικής στη χώρα, καθώς και λόγω ορισμένων αποφάσεων που ελήφθησαν από τον επιθεωρητή δεοντολογίας του Γραφείου Επιθεωρητή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας, ο οποίος λογοδοτεί στο λιθουανικό κοινοβούλιο, αποφάσεις που στη συνέχεια ακυρώθηκαν από τα δικαστήρια. Οι ερευνητές δημοσιογράφοι έχουν προσβάλει τις αποφάσεις αυτές, καθώς εργάζονται για σημαντικά ζητήματα δημόσιου συμφέροντος και εάν ο ΓΚΠΔ χρησιμοποιηθεί εναντίον τους ως μέσο στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (**SLAPP**) για τη φήμωσή τους, τότε θα παραβίαζε σημαντικά την ελευθερία του λόγου στη χώρα.

Επιπλέον, σημειώθηκε ότι οι δημοσιογράφοι τηρούν τα **πρότυπα δεοντολογίας** και οι συντακτικές επιτροπές έχουν κάνει πολλά για να διασφαλίσουν την ασφάλεια των δημοσιογράφων και να αποφύγουν τη δίωξη. Επισημάνθηκε επίσης η αναζωογόνηση της ποιοτικής δημοσιογραφίας, με τη μορφή ερευνητικών ομάδων που δραστηριοποιούνται σήμερα στα μέσα ενημέρωσης. Ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχει μηχανισμός αυτορρύθμισης στη χώρα. Επιπλέον, επισημάνθηκε η ανάγκη για κατάρτιση και παροχή συμβουλών στους δημοσιογράφους, ιδίως όσον αφορά τα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης, η οποία φέρεται να παρέχεται από το Γραφείο Επιθεωρητή Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας τόσο γραπτώς όσο και προφορικά, καθώς και μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Όσον αφορά τη **χρηματοδότηση των μέσων ενημέρωσης**, τα εμπορικά μέσα ενημέρωσης θεωρούν ότι η κρατική ενίσχυση προς τον εθνικό δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα αποτελεί πρόβλημα, καθώς η στήριξη αυτή είναι μεγαλύτερη από το ποσό για όλους τους εμπορικούς τηλεοπτικούς φορείς συνολικά. Τα μέσα ενημέρωσης έχουν περιορισμένες δυνατότητες να παρακολουθούν τον τρόπο με τον οποίο δαπανάται αυτή η χρηματοδότηση από τον δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό φορέα και τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνεται στην αποστολή του. Όσον αφορά τα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης, αναφέρθηκε ότι θα μπορούσαν να λάβουν χρηματοδότηση από το Ταμείο Στήριξης των Μέσων Ενημέρωσης, καθώς και από διάφορα έργα. Ωστόσο, η χρηματοδότηση δεν θεωρείται επαρκής.

Ένα άλλο σημείο που αναφέρθηκε σε σχέση με τη χρηματοδότηση του δημόσιου ραδιοτηλεοπτικού φορέα είναι το γεγονός ότι η σημαντική χρηματοδότηση που λαμβάνει από τον κρατικό προϋπολογισμό (μέσω του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και των εισπραχθέντων ειδικών φόρων κατανάλωσης) είναι αυτόματη, χωρίς ο ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός να χρειάζεται να αιτιολογήσει τις ανάγκες του. Ως εκ τούτου, ορισμένοι πιστεύουν ότι αυτό στρεβλώνει ολόκληρη την αγορά. Επιπλέον, λόγω του κεφαλαίου αυτού, ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας θα μπορούσε επίσης να προσελκύσει τους καλύτερους και πιο έμπειρους δημοσιογράφους, γεγονός που επηρεάζει επίσης τους μισθούς που καταβάλλονται σε δημοσιογράφους σε ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης.

Τέλος, όσον αφορά την πανδημία COVID-19, αναφέρθηκε ότι έχει επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα της δημοσιογραφίας, λόγω της μείωσης των εσόδων από τη διαφήμιση για τα μέσα ενημέρωσης.

4. Το δικαίωμα στη μη διάκριση

Οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ διαπίστωσαν τόσο αρνητικές όσο και θετικές πτυχές στον τομέα της εξάλειψης των διακρίσεων στη Λιθουανία. Το εθνικό πρόγραμμα για την ισότητα ευκαιριών ανδρών και γυναικών διακόπηκε το 2021, με σκοπό την αντικατάστασή του με οριζόντια εφαρμογή της ισότητας των φύλων σε πρωτοβουλίες στρατηγικού σχεδιασμού. Ένας συμμετέχων εξέφρασε την ανησυχία του για το γεγονός ότι η γενική έλλειψη κατανόησης των **θεμάτων ισότητας των φύλων** εμποδίζει την πρόοδο στον τομέα αυτό. Άλλοι συμφώνησαν ότι η εφαρμογή ενός στρατηγικού σχεδιασμού που δεν εισάγει διακρίσεις θα ήταν δύσκολο να παρακολουθείται, ιδίως σε τομείς που έχουν μακρόχρονες παραδόσεις συστημικών διακρίσεων. Επιπλέον, σημειώθηκε ότι, καθώς δεν υπάρχει ξεχωριστό Υπουργείο Ισότητας, όλα τα σχετικά θέματα περιήλθαν στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Ωστόσο, το τελευταίο δεν έχει την ικανότητα να αντιμετωπίσει σε βάθος υποθέσεις διακρίσεων.

Αναφέρθηκε ότι από το 2010 η σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (**CRPD**) έχει εφαρμοστεί απευθείας στο λιθουανικό δίκαιο, σύμφωνα με το Σύνταγμα, προστατεύοντας έτσι τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Ωστόσο, ένας συμμετέχων στη συζήτηση εξέφρασε την άποψη ότι το λιθουανικό κοινοβούλιο άρχισε να αναλαμβάνει δράση μόλις το 2019, για παράδειγμα με την κατάργηση του όρου «ανίκανος προς εργασία» όταν αναφέρεται σε άτομο με αναπηρία και με τη θέσπιση νομοθεσίας για τη βελτίωση των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρία.

Υπογραμμίστηκε ότι ο ισχύων λιθουανικός **νόμος για την ισότητα ευκαιριών** περιλαμβάνει εξαντλητικό κατάλογο δεκατεσσάρων λόγων για τους οποίους απαγορεύονται οι διακρίσεις. Το 2019 υποβλήθηκε στο Κοινοβούλιο τροπολογία για την επέκταση του καταλόγου ώστε να συμπεριλάβει την ταυτότητα φύλου, την οικογενειακή κατάσταση και την κατάσταση της υγείας ως περαιτέρω πιθανούς λόγους διακρίσεων. Η πρόταση προέβλεπε επίσης ότι όλοι οι κρατικοί φορείς, οι εργοδότες και οι πάροχοι υπηρεσιών πρέπει να εγγυώνται εύλογα μέτρα προσαρμογής για τα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, έχει αναφερθεί ότι δεν έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την έγκριση της τροπολογίας.

Όσον αφορά τη **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης** για τη δράση κατά της βίας εναντίον των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, οι εκπρόσωποι των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών δήλωσαν ότι, παρόλο που η σημερινή κυβέρνηση φαίνεται να είναι διατεθειμένη να την επικυρώσει, η πρωτοβουλία υπήρξε αντικείμενο έντονων αντιδράσεων από το ευρύ κοινό. Αυτή η δημόσια κατακραυγή αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πρόκληση για την πρόοδο προς την επικύρωση και δεν υπήρξε αρκετή πολιτική βούληση για την αντιμετώπισή της.

Επιπλέον, η **πρόσβαση σε ασφαλή άμβλωση** είναι περιορισμένη και δεν είναι εγγυημένη από τον νόμο. Σημειώτεον ότι ο νυν Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει ταχθεί υπέρ της απαγόρευσης των αμβλώσεων και η επιρροή της Εκκλησίας σε αυτό το θέμα θεωρείται επίσης πολύ σημαντική. Οι αμβλώσεις, καθώς και η βία λόγω φύλου, είναι θέματα που στιγματίζονται έντονα στη λιθουανική κοινωνία, γεγονός που ασκεί περαιτέρω πίεση στις γυναίκες. Οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι οι διατομεακές ομάδες, όπως οι γυναίκες με αναπηρία, αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία. Πρόσφατα, το Κοινοβούλιο υπέβαλε πρόταση για την επικαιροποίηση του νόμου για την προστασία από την ενδοοικογενειακή βία, η οποία θα καταργούσε τη ρητή αναφορά στη βία κατά των γυναικών στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, εκπρόσωπος του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ισχυρίστηκε ότι το εν λόγω σχέδιο νόμου θα εφαρμόσει τις βασικές ιδέες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Σύμφωνα με έναν συμμετέχοντα, τα σχέδια δράσης 2017-2019 και 2021-2023 για την προώθηση της καταπολέμησης των διακρίσεων δεν είναι επαρκή, καθώς δεν περιλαμβάνουν ούτε ένα μέτρο που να αφορά ειδικά την **κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ+**. Ο ισχύων νόμος για την ισότητα ευκαιριών δεν καλύπτει ειδικά τις διακρίσεις λόγω έκφρασης φύλου ή ταυτότητας φύλου, οι οποίες θέτουν τα διεμφυλικά άτομα σε μειονεκτική θέση όσον αφορά τον νόμο. Μικρή πρόοδος σημειώθηκε το 2019, όταν δεν απαγορεύονταν πλέον στα διεμφυλικά άτομα να αναζητούν ορισμένα ιατρικά και νομικά επαγγέλματα. Επιπλέον, το 2021 το Υπουργείο Δικαιοσύνης συγκρότησε ομάδα εργασίας για τη δημιουργία νομοθετικού πλαισίου που θα παρέχει αναγνώριση και προστασία στα διεμφυλικά άτομα.

Αναφέρθηκε ότι **δεν υπάρχει νόμιμη σχέση συμβίωσης ουδέτερης ως προς το φύλο** στη χώρα, δεδομένου ότι το λιθουανικό σύνταγμα ορίζει τον γάμο μεταξύ άνδρα και γυναίκας, και μια πρόταση για σύμφωνο συμβίωσης ομοφύλων απορρίφθηκε από το Κοινοβούλιο το φθινόπωρο του 2021. Γενικά, ένας συμμετέχων θεώρησε σοβαρή την κατάσταση στη Λιθουανία όσον αφορά τα δικαιώματα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+. Εκπρόσωποι της λιθουανικής κυβέρνησης δήλωσαν ότι δεν υπάρχει σχέδιο για τη δημιουργία προγράμματος που να αποσκοπεί ειδικά στην προστασία της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά ότι η πρόθεση θα πρέπει να συμπεριληφθεί σε όλες τις πρωτοβουλίες στρατηγικού σχεδιασμού ορίζοντα.

Εκπρόσωπος χρηματοδοτούμενης από το κράτος οργάνωσης που παρέχει νομική καθοδήγηση στα **θύματα διακρίσεων** δήλωσε ότι οι περισσότερες αξιώσεις που είχαν λάβει το 2021 αφορούσαν διακρίσεις λόγω φύλου, αναπηρίας και ηλικίας. Το γραφείο διεκπεραίωσε περίπου 400 έρευνες τον τελευταίο χρόνο αν και πολλές από αυτές δεν οδήγησαν σε νομικές διαδικασίες. Σύμφωνα με άλλον συμμετέχοντα, οι ήσσονος σημασίας συνέπειες που υφίσταται ο κατηγορούμενος εάν κριθεί ένοχος συχνά αποθαρρύνουν τα θύματα να προσφύγουν στη δικαιοσύνη. Η έλλειψη αναγνώρισης της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους στο κοινό και εντός των αρχών αναφέρθηκε ως ένα ακόμη στοιχείο που οδηγεί σε σχετικά μικρό αριθμό καταγγελιών.

Οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών εξέφρασαν την άποψη ότι οι κρατικοί θεσμοί δεν είναι εξοπλισμένοι για τη διαχείριση της **εισροής μεταναστών**, πολλοί από τους οποίους είναι παιδιά και γυναίκες, και οι οποίοι παραμένουν αποκλεισμένοι στα σύνορα μεταξύ Λευκορωσίας και Λιθουανίας. Τα δικαιώματα των ανθρώπων αυτών δεν γίνονται πάντοτε σεβαστά και οι ΜΚΟ και οι εθελοντές παρέχουν συχνά τη βοήθεια που λείπει από τους κρατικούς θεσμούς, από ζεστά καλύμματα τον χειμώνα έως νομική καθοδήγηση. Επιπλέον, η κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης στις παραμεθόριες περιοχές έχει περιορίσει προσωρινά την πρόσβαση των ΜΚΟ στην περιοχή.

Εκπρόσωπος της κυβέρνησης επισημαίνει ότι η άδεια εισόδου στην περιοχή περιορισμένης πρόσβασης μπορεί να ληφθεί από την κρατική υπηρεσία συνοριοφυλακής. Αναφέρθηκε επίσης ότι εκπρόσωποι κυβερνητικών οργανισμών και ΜΚΟ πραγματοποιούν κάθε εβδομάδα συνεδριάσεις για την ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών και την αντιμετώπιση διαφορών ζητημάτων.

Όλοι οι συμμετέχοντες στη συνεδρίαση συμφώνησαν ότι η **Καθολική Εκκλησία** έχει μεγάλη επιρροή στους φορείς χάραξης πολιτικής, καθώς συναντώνται ανεπίσημα με ανώτατους εκπροσώπους της Εκκλησίας για να συζητήσουν όλα τα σημαντικά θέματα. Επιπλέον, η Καθολική Εκκλησία έχει λάβει ριζική στάση κατά της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, της πρόσβασης σε ασφαλείς αμβλώσεις και του δικαίου της συμβίωσης μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, καθώς οι προοδευτικές καθολικές φωνές αποτελούν μειοψηφία. Ταυτόχρονα, εκτός από τη λήψη άμεσης χρηματοδότησης χωρίς την υποχρέωση δήλωσης του εισοδήματός της, η Καθολική Εκκλησία έχει επωφεληθεί από πολλές εξαιρέσεις βάσει του λιθουανικού δικαίου, οι οποίες θα μειώνονταν με την έγκριση της προαναφερθείσας τροποποίησης του νόμου περί ισότητας ευκαιριών.

Οι συμμετέχοντες συζήτησαν ότι, αν και ορισμένες φορές προσκλήθηκαν σε ομάδες εργασίας που διοργανώθηκαν από τα υπουργεία, η θέση τους στο τραπέζι δεν ήταν εγγυημένη. Επίσης, δεν είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο τα υπουργεία αποφάσισαν σχετικά με τον κατάλογο των προσκεκλημένων. Συχνά, οι συμμετέχουσες ΟΚΠ έχουν μόνο την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με το τελικό σχέδιο νομοθεσίας, αντί να συμμετάσχουν στη σύνταξη. Από την άλλη πλευρά, ένας εκπρόσωπος θεωρεί ότι οι κυβερνητικές αρχές ανέθεσαν στις ΟΚΠ μεγάλο μέρος του έργου, συμπεριλαμβανομένης τόσο της δημιουργίας όσο και της εφαρμογής μηχανισμών στήριξης.

Τέλος, σημειώθηκε ότι η κυβέρνηση που εξελέγη το φθινόπωρο του 2020 περιλαμβάνει περισσότερες γυναίκες εκπροσώπους από ποτέ (οι μισοί υπουργοί είναι γυναίκες). Παρά την αυξημένη αυτή εκπροσώπηση, το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων δεν έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια.

5. Το κράτος δικαίου

Οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα που συμμετείχαν στη συζήτηση εξέφρασαν τη μεγαλύτερη ανησυχία για τον **πολλαπλασιασμό της ανεξέλεγκτης μυστικής παρακολούθησης** ιδιωτών από υπηρεσίες επιβολής του νόμου, όπως η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Διαφθοράς. Έχει παρατηρηθεί ένα πρόβλημα διαρθρωτικής φύσεως: οι δικαστές εκδίδουν άδειες παρακολούθησης σχεδόν στο 100 % των υποθέσεων, καθώς οι προοπτικές σταδιοδρομίας τους εξαρτώνται άμεσα από τις ενημερωτικές εκθέσεις που παρέχονται σχετικά με το πρόσωπό τους από την Υπηρεσία Καταπολέμησης της Διαφθοράς στους φορείς λήψης αποφάσεων, χωρίς οι δικαστές να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν γνώση αυτών των πληροφοριών. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί έμμεση πίεση, καθώς σχεδόν κανένας δικαστής δεν θα εξέταζε τη λήψη απόφασης που θα ήταν αντίθετη προς τα συμφέροντα της Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Διαφθοράς.

Όταν ο δικηγορικός σύλλογος της Λιθουανίας κίνησε νομική διαδικασία το 2019, με βάση την πεποίθηση ότι ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του δικηγορικού συλλόγου τελούσαν υπό νομική εποπτεία, η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ). Το περιστατικό οδήγησε στην άσκηση σημαντικής πίεσης στον δικηγορικό σύλλογο από την εκτελεστική εξουσία, γεγονός που επηρέασε την ανεξαρτησία του δικηγορικού συλλόγου. Το 2020 υποβλήθηκε επίσης καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με παραβίαση του δικαίου της ΕΕ λόγω κατάχρησης της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων, αλλά ο δικηγορικός σύλλογος της Λιθουανίας δεν έχει ακόμη λάβει απάντηση.

Σημειωτέον ότι το συμβούλιο δικαστών της Λιθουανίας δεν έχει άμεση επαφή με το Υπουργείο Δικαιοσύνης και δεν συμμετέχει στην κατάρτιση του **προϋπολογισμού για τη δικαιοσύνη** ούτε εκπροσωπείται στην κυβέρνηση. Ωστόσο, σύμφωνα με έναν συμμετέχοντα, δεν υπάρχουν σαφή κριτήρια για τον τρόπο με τον οποίο αποφασίζεται ο εν λόγω προϋπολογισμός. Οι συμμετέχοντες

υπογράμμισαν τους ανεπαρκώς χαμηλούς μισθούς των δικαστών, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη φθάσει στο επίπεδο πριν από την κρίση του 2008. Αναφέρθηκε ότι οι δικαστές ήταν η ομάδα που επλήγη περισσότερο από την κρίση μεταξύ όλων των υψηλόβαθμων δημόσιων υπαλλήλων, καθώς οι μισθοί τους θα αυξάνονταν λιγότερο από τους μισθούς άλλων υψηλόβαθμων δημόσιων υπαλλήλων. Θεωρήθηκε ότι αυτή η κατάσταση δεν συνάδει με την αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας και ότι, ως εκ τούτου, τα δικαστήρια χάνουν ειδικευμένους δικηγόρους προς όφελος του ιδιωτικού τομέα.

Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν επίσης ανησυχίες σχετικά με τη διαδικασία **επιλογής των δικαστών**. Μολονότι η Ειδική Επιτροπή Επιλογής Δικαστών παρέχει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας έναν πίνακα κατάταξης υποψηφίων, ο Πρόεδρος έχει την απόλυτη εξουσία να επιλέξει οποιονδήποτε υποψήφιο από τον κατάλογο, χωρίς να υποχρεούται να παράσχει οποιαδήποτε ουσιαστική επιχειρηματολογία. Ομοίως, οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα επισήμαναν τους ασαφείς κανόνες σχετικά με τις προσωρινές μεταθέσεις δικαστών χωρίς τη συγκατάθεσή τους από το ένα δικαστήριο στο άλλο. Το συμβούλιο δικαστών έχει το δικαίωμα να μεταθέσει προσωρινά έναν δικαστή σε δικαστήριο για να διασφαλίσει την ορθή λειτουργία του δικαστηρίου, αλλά δεν υπάρχουν σαφή νομικά κριτήρια όσον αφορά την επιλογή του δικαστή που θα μετεγκατασταθεί. Στο πλαίσιο αυτό, τονίστηκε ότι από τα δικαστήρια στη Λιθουανία λείπει περίπου το 20 % των αναγκαίων δικαστών και, ως εκ τούτου, ο φόρτος εργασίας των δικαστών είναι συχνά υπερβολικά υψηλός, με αποτέλεσμα είτε μεγαλύτερες προθεσμίες για την έκδοση απόφασης επί μιας υπόθεσης είτε χαμηλότερη ποιότητα λήψης αποφάσεων.

Επιπλέον, εκφράστηκε ανησυχία για το γεγονός ότι, λόγω συγκρούσεων μεταξύ πολιτικών δυνάμεων, ορισμένα μεγάλα δικαστήρια δεν έχουν πλήρη σύνθεση. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας δεν έχει πρόεδρο από το 2019 και το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει επίσης κενές έδρες. Η κατάσταση αυτή παρατείνει τις δικαστικές διαδικασίες, επηρεάζει την ποιότητα των αποφάσεων και υπονομεύει το κύρος των δικαστηρίων.

Όσον αφορά τη διαφθορά, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι έγιναν ορισμένες αλλαγές για τη δημιουργία δυσμενών συνθηκών για τη **διαφθορά** στον νομικό κόσμο. Για παράδειγμα, η διαδικασία ανάθεσης των υποθέσεων στους δικαστές έχει μηχανογραφηθεί και το σύστημα συνδέεται με τη βάση δεδομένων για τις δηλωθείσες συγκρούσεις συμφερόντων. Ωστόσο, ορισμένοι συμμετέχοντες εξέφρασαν την άποψη ότι η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Διαφθοράς δεν είναι ο αποτελεσματικότερος δίαυλος για την αντιμετώπιση του ζητήματος, καθώς οι πράξεις τους στερούνται διαφάνειας. Αντίθετα, θα πρέπει να υπάρχει αυστηρότερο νομικό πλαίσιο και μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία για τους δικαστές.

Όσον αφορά την αντιμετώπιση της **πανδημίας COVID-19**, συμφωνήθηκε ότι είχε αντίκτυπο στα ανθρώπινα δικαιώματα, π.χ. περιορισμένη ελευθερία κυκλοφορίας, αλλά μόνο τώρα τα δικαστήρια έλαβαν αιτήματα από την κυβέρνηση για να αξιολογήσουν κατά πόσον οι εν λόγω περιορισμοί ήταν σύμφωνοι με το Σύνταγμα. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι παρόμοια ζητήματα υπήρχαν και πριν από την πανδημία, καθώς το κοινοβούλιο συχνά ενέκρινε κανονισμούς μέσω ενός πλαισίου «επείγουσας διαδικασίας», το οποίο δεν άφηνε χρόνο για τη συμμετοχή των δικαστηρίων ή της κοινωνίας των πολιτών στη χάραξη πολιτικής. Τονίστηκε, ωστόσο, ότι η πανδημία επιδείνωσε τη νομοθετική διαδικασία και μετέθεσε την ισορροπία των εξουσιών από το νομοθετικό στο εκτελεστικό σκέλος.

JUSTITS MINISTERIET

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου»

Ημερομηνία: 4 Μαρτίου 2021

Γραφείο: Τμήμα συνταγματικού δικαίου και
ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Υπεύθυνη επικοινωνίας: Karen Fowler Lund

Αριθμός αναφοράς: 2020-301/21-0001

Έγγραφο: 1861661

**Παρατηρήσεις της κυβέρνησης της Δανίας επί του σχεδίου έκθεσης που
συνέταξε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της
Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κατόπιν εικονικής
επίσκεψης στη Δανία στις 21-22 Δεκεμβρίου 2020**

Η κυβέρνηση της Δανίας θα ήθελε να ευχαριστήσει την ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για τις εποικοδομητικές συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 22 Δεκεμβρίου 2020 και επιθυμεί να υποβάλει πρόσθετες παρατηρήσεις επί του επακόλουθου σχεδίου έκθεσης κατόπιν εικονικής επίσκεψης στη Δανία στις 21-22 Δεκεμβρίου 2020 στις ακόλουθες ενότητες.

Η κυβέρνηση της Δανίας πιστεύει ότι το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν σημαντικές βασικές αρχές σε μια δημοκρατική κοινωνία και, ως εκ τούτου, στηρίζει το έργο της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» στις προσπάθειές της να προωθήσει τον σεβασμό αυτών των αξιών στα κράτη μέλη της ΕΕ.

1. Θεμελιώδη δικαιώματα των κοινωνικών εταίρων

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κυβέρνηση έλαβε ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση του *κοινωνικού ντάμπινγκ*. Με τον δημοσιονομικό νόμο του 2020, η κυβέρνηση ενίσχυσε τα συνολικά κονδύλια για την καταπολέμηση του κοινωνικού ντάμπινγκ κατά 245 εκατ. DKK επιπλέον. Το κονδύλι θα αυξηθεί για τα επόμενα τρία έτη στο υψηλότερο επίπεδο όλων των εποχών. Μεγάλο μέρος των χρημάτων διοχετεύεται στην κοινή κυβερνητική δράση, η οποία υλοποιείται σε συνεργασία μεταξύ του δανικού οργανισμού για το εργασιακό περιβάλλον, τις

Slotsholmsgade 10
DK - 1216

φορολογικές αρχές και της αστυνομίας.

København K.

Η κυβέρνηση σύστησε νέα κρατική μονάδα ελέγχου για την παρακολούθηση των εργασιακών ρητρών, επαληθεύοντας ότι οι ιδιώτες προμηθευτές και οι υπεργολάβοι τους που εκτελούν εργασίες για το κράτος συμμορφώνονται με τις κατάλληλες μισθολογικές και εργασιακές συνθήκες σε όλα τα τμήματα των μεγάλων κατασκευαστικών έργων στη Δανία.

Τηλ.: +45 7226 8400

Φαξ: +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Επιπλέον, η κυβέρνηση έχει αυστηροποιήσει τις απαιτήσεις για τους Δανούς και τους αλλοδαπούς οδηγούς, με σκοπό την αποτροπή του μισθολογικού ντάμπινγκ στους δρόμους. Όλοι οι οδηγοί που δραστηριοποιούνται στις ενδομεταφορές στη Δανία πρέπει να λαμβάνουν μισθό αντίστοιχο με τον πλέον αντιπροσωπευτικό του κλάδου των οδικών μεταφορών.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Λόγω της πανδημίας COVID-19 οι ελευθερίες του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι περιορίστηκαν μερικώς. Όπως αναφέρθηκε κατά τη συνεδρίαση, οι περιορισμοί αυτοί είναι αναλογικοί και εντός των ορίων του συντάγματος και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η κυβέρνηση θα ήθελε, ωστόσο, να προσθέσει ότι ένα ευρύ φάσμα συνελεύσεων, εκδηλώσεων, δραστηριοτήτων κ.λπ. εξαιρούνται από την απαγόρευση. Ως εκ τούτου, το εκτελεστικό διάταγμα, για παράδειγμα, δεν ισχύει για το δανικό κοινοβούλιο, τα δικαστήρια ή τις πολιτικές συνελεύσεις, εκδηλώσεις, δραστηριότητες κ.λπ.

Στο σχέδιο έκθεσης υπάρχει επίσης αναφορά στο σχέδιο νόμου για την «Ασφάλεια όλων των Δανών» (*Tryghed for alle danskere*). Σκοπός της παρούσας νομοθετικής πρότασης είναι, μεταξύ άλλων, να δοθεί η δυνατότητα στην αστυνομία να απαγορεύει την παραμονή σε συγκεκριμένο τόπο όπου δεν υπάρχει κοινή πρόσβαση, εάν μια ομάδα ατόμων επιδεικνύει συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει αίσθημα ανασφάλειας στους κατοίκους και τους περαστικούς. Δια του παρόντος παρέχεται στην αστυνομία ένα νέο εργαλείο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ομάδων ατόμων που προκαλούν ανασφάλεια σε μια περιοχή.

Όσον αφορά τη νομοθεσία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, σημειώνεται ότι τα τελευταία χρόνια, και συγκεκριμένα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις του 2015 στην Κοπεγχάγη, έχουν δρομολογηθεί σημαντικές αντιτρομοκρατικές πρωτοβουλίες. Πρόσφατες πρωτοβουλίες επικεντρώθηκαν στους τομείς των αλλοδαπών μαχητών και της καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Επί του παρόντος, διενεργείται επανεξέταση της νομοθεσίας σχετικά με τη Δανική Υπηρεσία Ασφάλειας και Πληροφοριών με τη συμμετοχή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και σχετικών ΜΚΟ.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Όσον αφορά την ανησυχία σχετικά με το κλίμα που επικρατεί στη Δανία όσον αφορά τη δημοκρατία, η κυβέρνηση θα ήθελε να προσθέσει τα συμπεράσματα της Επιτροπής για την ελευθερία της έκφρασης. Η Επιτροπή, η οποία συστάθηκε το 2017, είναι επιφορτισμένη με την εξέταση και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το γενικό πλαίσιο και τις γενικές συνθήκες που επικρατούν όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης στη Δανία. Το 2020, η Επιτροπή κατέληξε

στο γενικό συμπέρασμα ότι η ελευθερία της έκφρασης προστατεύεται επαρκώς στη Δανία. Ωστόσο, η ελευθερία της έκφρασης αντιμετωπίζει ορισμένες προκλήσεις οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως καταστάσεις στις οποίες άνθρωποι παρενοχλούν, εξαναγκάζουν ή τρομοκρατούν άλλους προκειμένου να μη συμμετέχουν στον δημόσιο διάλογο. Η κυβέρνηση θα συμπεριλάβει τις παρατηρήσεις και τις συστάσεις της Επιτροπής στις περαιτέρω πολιτικές εργασίες της στον τομέα.

Η κυβέρνηση βρίσκεται επί του παρόντος στη διαδικασία μεταφοράς της οδηγίας της ΕΕ για την καταγγελία δυσλειτουργιών στο εθνικό δίκαιο. Το νομοσχέδιο για τη μεταφορά προβλέπεται να συζητηθεί στο δανικό κοινοβούλιο την άνοιξη 2021. Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας περιορίζεται σε παραβιάσεις συγκεκριμένων τομέων του ενωσιακού δικαίου. Για να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη και συνεκτική νομική βάση για την προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος στο εθνικό δίκαιο, προτείνεται να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής του νομοσχεδίου για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, ώστε να συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, σοβαρές παραβιάσεις του εθνικού και του ενωσιακού δικαίου.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Οι πάσης φύσεως διακρίσεις είναι απαράδεκτες και η Δανία επιδιώκει να διασφαλίσει την ίση μεταχείριση όλων των κοινωνικών ομάδων. Ο νόμος για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω αναπηρίας σε ολόκληρη την κοινωνία, μεταξύ άλλων, και εκτός της αγοράς εργασίας. Ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα υποβολής καταγγελιών για άμεση και έμμεση διάκριση στο Δανικό Συμβούλιο Ίσης Μεταχείρισης. Το συμβούλιο μπορεί να επιδικάσει αποζημίωση και να ακυρώσει απολύσεις.

Στις 1 Ιανουαρίου 2021 τέθηκε σε ισχύ τροποποίηση του νόμου, στην οποία επισημαίνεται η ευθύνη των σχολείων και των κέντρων ημερήσιας φροντίδας να λαμβάνουν εύλογα μέτρα για τα παιδιά και τους νέους. Με αυτήν την τροποποίηση, το Δανικό Συμβούλιο Ίσης Μεταχείρισης θα έχει επίσης την αρμοδιότητα να εξετάζει καταγγελίες για έλλειψη εύλογων μέτρων και να επιδικάζει αποζημιώσεις εάν η καταγγελία είναι δικαιολογημένη.

Όσον αφορά την προαναφερθείσα στο σχέδιο έκθεσης *αλλαγή προτύπου*, η κυβέρνηση επισημαίνει ότι μετά την προσφυγική κρίση, και ειδικότερα υπό το πρίσμα της κατάστασης στη Συρία, η (πρώην) δανική κυβέρνηση εισήγαγε μια νέα μορφή καθεστώτος προσωρινής προστασίας, η οποία θα εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου η υποχρέωση παροχής (επικουρικής) προστασίας βάσει διεθνών συμβάσεων βασίζεται σε ιδιαίτερα σοβαρή κατάσταση σε τρίτη χώρα, η οποία οδηγεί σε αυθαίρετη βία και επιθέσεις κατά αμάχων.

Το 2015, θεσπίστηκε ως προϋπόθεση για την οικογενειακή επανένωση αλλοδαπών που τελούν υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας, η παράταση του καθεστώτος προσωρινής προστασίας μετά από ένα έτος. Το 2016, υπήρξε τροποποίηση και το μέλος της οικογένειας που διαμένει στη Δανία πρέπει να τελεί υπό καθεστώς προσωρινής προστασίας για τρία έτη. Η προϋπόθεση αυτή δεν ισχύει για τα μέλη της οικογένειας που είναι πρόσφυγες, όπως ορίζεται στη Σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων, ή δικαιούχοι

επικουρικής προστασίας όταν είναι θύματα ατομικής δίωξης. Σε κάθε περίπτωση, εφαρμόζεται παρέκκλιση από την αναβολή, όπου το απαιτούν οι διεθνείς υποχρεώσεις της Δανίας.

Όσον αφορά την αναφορά στον «νόμο περί κοσμημάτων», ο οποίος επιτρέπει την κατάσχεση πολύτιμων περιουσιακών στοιχείων από αιτούντες άσυλο, θα κατάσχονται μόνο ποσά που υπερβαίνουν

τις 10.000 κορώνες ανά άτομο και αντικείμενα μεγάλης αξίας, δηλαδή άνω των 10.000 κορωνών. Ωστόσο, τα προσωπικά αντικείμενα ιδιαίτερης συναισθηματικής αξίας δεν θα κατάσχονται, π.χ. βέρες, δαχτυλίδια αρραβώνων κ.λπ.

Όσον αφορά την κατάσταση στους *καταυλισμούς προσφύγων*, η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αλλοδαποί υπήκοοι, χωρίς νόμιμο δικαίωμα παραμονής στη Δανία, υποχρεούνται να εγκαταλείψουν τη χώρα το συντομότερο δυνατόν. Συνεπώς, οι προσπάθειες επιστροφής είναι υψίστης προτεραιότητας για την κυβέρνηση. Η κυβέρνηση επιθυμεί να διευκρινίσει ότι μετά την απόρριψη αίτησης ασύλου, ο αιτών άσυλο υποχρεούται να εγκαταλείψει τη χώρα σύμφωνα με την απόφαση επιστροφής. Εάν ο αιτών/η αιτούσα άσυλο δεν εγκαταλείψει οικειοθελώς τη χώρα, το εν λόγω άτομο θα μεταφερθεί σε κέντρο επιστροφής και θα επιστραφεί στη χώρα καταγωγής του διά της βίας, εφόσον χρειαστεί.

Ένας από τους σκοπούς της διοικητικής κράτησης μπορεί να είναι η παροχή κινήτρων σε αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση απορρίφθηκε και οι οποίοι αρνούνται να συνεργαστούν με τις δανικές αρχές για την επιστροφή τους. Κατά γενικό κανόνα, ο αιτών άσυλο μπορεί να τερματίσει τη διοικητική κράτηση συνεργαζόμενος με τις αρχές. Η νομιμότητα της διοικητικής κράτησης μπορεί να προσβληθεί σε δικαστήριο και το δικαστήριο πρέπει να εξετάσει τη νομιμότητα και την αναλογικότητα της κράτησης.

Όσον αφορά την αναφορά στην έκθεση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη των βασανιστηρίων (έκθεση CPT), η κυβέρνηση επιθυμεί να διευκρινίσει ότι διεθνείς εκθέσεις, όπως η προαναφερθείσα έκθεση, θα λαμβάνονται πάντοτε δεόντως υπόψη.

Σχετικά με το σχέδιο δράσης για τις πρωτοβουλίες στέγασης για την αντιμετώπιση των παράλληλων κοινωνιών που εγκρίθηκε το 2018, μπορεί να σημειωθεί ότι ο γενικός στόχος του σχεδίου είναι η δημιουργία ανοικτών, μη απομονωμένων οικιστικών περιοχών όπου διαμένουν άτομα από διαφορετικές εισοδηματικές τάξεις. Οι εν λόγω οικιστικές περιοχές πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ευρύτερη κοινότητα και να προσφέρουν ένα καλύτερο περιβάλλον για κοινωνική ανάπτυξη. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι όλα τα άτομα στη Δανία, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο και τον τόπο γέννησής τους, θα μεγαλώσουν έχοντας τις ίδιες ευκαιρίες στη ζωή.

Αναποκρινόμενη στην διατυπωθείσα σύσταση της Δανίας να αναπτύξει ένα εθνικό σχέδιο δράσης κατά του αντισημιτισμού, η κυβέρνηση ενημερώνει την ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» ότι έχουν ξεκινήσει οι εργασίες για ένα εθνικό σχέδιο δράσης κατά του αντισημιτισμού. Το εν λόγω σχέδιο δράσης θα επικεντρωθεί, μεταξύ άλλων, στην ενημέρωση σχετικά με την

εβραϊκή ζωή και στην εκπαίδευση σχετικά με το Ολοκαύτωμα, με σκοπό να αντιμετωπιστούν οι προκαταλήψεις κατά των Εβραίων. Το σχέδιο δράσης αναμένεται να δρομολογηθεί το 2021.

Τέλος, τον Αύγουστο 2020 η κυβέρνηση πρότεινε 10 νομοθετικές πρωτοβουλίες για την καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ στη Δανία. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις θα απαγορεύουν ρητά τις διακρίσεις βάσει γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου και χαρακτηριστικών φύλου τόσο εντός όσο και εκτός της αγοράς εργασίας. Το δικαίωμα προσφυγής στο Δανικό Συμβούλιο Ίσης Μεταχείρισης θα ακολουθήσει αναλόγως. Οι τροποποιήσεις αναμένεται να υποβληθούν στο κοινοβούλιο το φθινόπωρο 2021.

Η κυβέρνηση επισημαίνει ότι η Δανία ακολουθεί τα διεθνή πρότυπα και τις διεθνείς διαδικασίες όσον αφορά την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των διεμφυλικών ατόμων. Όσον αφορά τα μεσοφυλικά άτομα, η Δανία επισημαίνει ότι οι πλαστικές επεμβάσεις είναι παράνομες για παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών. Οι χειρουργικές επεμβάσεις πραγματοποιούνται μόνο για ιατρικούς λόγους κατόπιν ενδελεχούς ιατρικής αξιολόγησης από ειδικευμένους ιατρούς σε πολυεπιστημονικό πλαίσιο. Δεν πραγματοποιούνται ποτέ αποκλειστικά με σκοπό τον καθορισμό του φύλου του παιδιού ή για λόγους «κανονικοποίησης» φύλου. Η κατάρτιση του υγειονομικού προσωπικού ενισχύεται συνεχώς και οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη θεραπεία των μεσοφυλικών ατόμων αξιολογούνται και αποτιμούνται.

5. Κράτος δικαίου

Στο τμήμα του σχεδίου έκθεσης αφιερωμένο στο κράτος δικαίου γίνεται αναφορά στην πρόκληση της διασφάλισης προσβάσιμης νομικής συνδρομής και δικαιοσύνης. Όσον αφορά το θέμα αυτό, θα πρέπει να σημειωθεί ότι έχει συσταθεί επιτροπή που έχει ως σκοπό την αναθεώρηση των ισχυόντων κανονισμών σχετικά με τη νομική συνδρομή. Η επιτροπή έχει επίσης επιφορτιστεί με το έργο να υποβάλει συστάσεις σχετικά με τον τρόπο βελτίωσης του ισχύοντος κανονισμού. Η επιτροπή αναμένεται να ολοκληρώσει την επανεξέτασή της πριν το καλοκαίρι 2022.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης μια τάση προς την επέκταση της εποπτείας στη δημόσια σφαίρα και τον χειρισμό της διατήρησης δεδομένων που αντιβαίνει στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Όσον αφορά το ζήτημα της διατήρησης δεδομένων, η κυβέρνηση σημειώνει ότι αναμένει να υποβάλει νέο σχέδιο νόμου για τη διατήρηση δεδομένων στο κοινοβούλιο τον Οκτώβριο 2021 υπό το πρίσμα των πρόσφατων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και ιδίως των αποφάσεων της 6ης Οκτωβρίου 2020.

Η κυβέρνηση θα ήθελε εκ νέου να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της στην ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για την επίσκεψή της στη Δανία στις 22 Δεκεμβρίου 2020 και να ενημερώσει την ομάδα ότι η κυβέρνηση είναι διαθέσιμη, εάν υπάρξουν περαιτέρω ερωτήσεις με βάση αυτές τις πρόσθετες

παρατηρήσεις.

Με εκτίμηση,

Anders Sparholt Jørgensen

Βερολίνο, 7 Ιουλίου 2021

Παρατηρήσεις των γερμανικών αρχών σχετικά με την έκθεση της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για την εικονική επίσκεψή της στη Γερμανία στις 21-22 Απριλίου 2021

Η Γερμανία αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον σεβασμό των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κράτος δικαίου —ως μία από τις θεμελιώδεις αξίες που κατοχυρώνονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ— αποτελεί προαπαιτούμενο για την προστασία όλων των άλλων θεμελιωδών αξιών και για τη λειτουργία της ΕΕ ως συστήματος που βασίζεται σε κανόνες. Δεσμευόμαστε να αναπτύξουμε περαιτέρω τα μέσα της ΕΕ για την ενίσχυση του κράτους δικαίου.

Υπό τη γερμανική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, με βάση τη νέα ετήσια έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στην ΕΕ, καθιερώσαμε στο Συμβούλιο διάλογο για το κράτος δικαίου, ο οποίος συνεχίστηκε με επιτυχία υπό την πορτογαλική Προεδρία. Εκφράζουμε επίσης την ικανοποίησή μας για το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της γερμανικής Προεδρίας του Συμβουλίου, με τον μηχανισμό αιρεσιμότητας εισήχθη στον προϋπολογισμό της ΕΕ ένα περαιτέρω μέσο με το οποίο μπορούν, μελλοντικά, να επιβάλλονται κυρώσεις για παραβιάσεις του κράτους δικαίου υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης καθώς και το δικαίωμα απεργίας διασφαλίζονται πλήρως στη Γερμανία. Οι κοινωνικοί εταίροι περιέγραψαν το νομικό πλαίσιο για την αυτονομία των συλλογικών διαπραγματεύσεων ως καλό, εκτίμησαν την οποία συμμερίζεται η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Όσον αφορά τις πρακτικές δυσκολίες που επισήμαναν οι κοινωνικοί εταίροι —όπως, λόγου χάρη, οι διαφορές μεταξύ ανατολικής και δυτικής Γερμανίας, το γεγονός ότι η πλειονότητα των μεγάλων επιχειρήσεων είναι εγκατεστημένες στα ομόσπονδα κρατίδια της πρώην Δυτικής Γερμανίας, τα διαφορετικά επίπεδα ανεργίας και μισθολογικά επίπεδα στις αντίστοιχες περιφέρειες, καθώς και η μικρότερη κάλυψη των συλλογικών διαπραγματεύσεων στις μικρές επιχειρήσεις—, πρόκειται ιδίως για ζητήματα οικονομικής ισχύος και διαρθρωτικών οικονομικών διαφορών στις αντίστοιχες περιφέρειες, στα οποία η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση έχει περιορισμένη μόνο επιρροή. Δεδομένου ότι η οργάνωση των οικονομικών και εργασιακών συνθηκών αποτελεί πρωτίστως ευθύνη των συμβαλλομένων μερών των συλλογικών συμβάσεων, την οποία ασκούν αυτόνομα και κατ' αρχήν χωρίς κρατική επιρροή, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση ανησυχεί επίσης για τη φθίνουσα κάλυψη των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Ως εκ τούτου, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση έλαβε υποστηρικτικά μέτρα, όπως για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της τελευταίας κοινοβουλευτικής περιόδου, ο νόμος για την ενίσχυση της αυτονομίας της συλλογικής διαπραγμάτευσης, ο οποίος καθιστά ευκολότερη την παράταση των συλλογικών συμβάσεων, διευρύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το πεδίο εφαρμογής των συλλογικών συμβάσεων.

Ο κοινωνικός διάλογος στη Γερμανία είναι ισχυρός. Οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν κατ' αρχήν και ζητείται η γνώμη τους σε πρώιμο στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας. Οι επικρίσεις που διατυπώθηκαν για λιγότερο εντατική ή ενδεχομένως ακόμη και για έλλειψη συμμετοχής σε νομοθετικές και κανονιστικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οφείλονται στον ιδιαίτερα επείγοντα χαρακτήρα μεμονωμένων μέτρων, τα οποία ελήφθησαν —ορισμένες φορές

υπό άκρως επείγουσα χρονική πίεση— προκειμένου να ανταποκριθούν σε μία από τις σοβαρότερες κρίσεις μετά την ίδρυση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Ωστόσο, αυτό δεν αποτελεί παρέκκλιση από τον καθιερωμένο κοινωνικό διάλογο.

Όσον αφορά το κλείσιμο των συνόρων με την Τσεχία και την Πολωνία, η κυβέρνηση του ομόσπονδου κρατιδίου της Σαξονίας επισημαίνει ότι η προστασία της υγείας των πολιτών αποτέλεσε κορυφαία προτεραιότητα στο πλαίσιο των μέτρων που έλαβαν οι κυβερνήσεις. Η ταχεία θέσπιση και εφαρμογή των διατάξεων για την ανάλυση της πανδημίας ήταν εν προκειμένω επιτακτική ανάγκη. Προκειμένου να μειωθεί η επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους που προκλήθηκε από το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ Σαξονίας και Τσεχίας και Σαξονίας και Πολωνίας με σκοπό τον περιορισμό της εξάπλωσης των λοιμώξεων, η κυβέρνηση του ομόσπονδου κρατιδίου της Σαξονίας θέσπισε πρόγραμμα στήριξης για να βοηθήσει τους διασυνοριακά διακινούμενους εργαζομένους να χρηματοδοτήσουν το κόστος στέγασης καθώς και πρόσθετες δαπάνες για υποχρεωτικές εξετάσεις ανίχνευσης του κορονοϊού.

Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση αναδεικνύει τακτικά τη σημασία της κοινωνίας των πολιτών, της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και του εθελοντισμού· στη συμφωνία συνασπισμού κατοχυρώνονται σαφώς η προώθηση και η ενίσχυσή τους σε διάφορους τομείς· εκστρατείες του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών, Στέγασης και Εθνικών Θεμάτων, καθώς και πολυάριθμες δηλώσεις υπουργών, τονίζουν και προβάλλουν σε τακτική βάση το θέμα αυτό.

Στο μέτρο που η έκθεση εκφράζει τη λύπη της «για την απουσία οποιασδήποτε διάταξης αναφορικά με τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και, γενικά, για τα ελάχιστα περιθώρια συμμετοχής τους στη λήψη πολιτικών αποφάσεων», πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 5 του νόμου για το νομικό καθεστώς και τα καθήκοντα του Γερμανικού Ινστιτούτου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Γερμανικό Ινστιτούτο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Deutsche Institut für Menschenrechte e.V.) υποβάλλει στη Γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή (Bundestag) ετήσια έκθεση σχετικά με το έργο του θεσμικού οργάνου και την εξέλιξη της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Γερμανία, επί της οποίας η Ομοσπονδιακή Βουλή καλείται να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της. Επιπλέον, η κοινωνία των πολιτών συμμετέχει κατ' αρχήν στη νομοθετική διαδικασία. Της παρέχεται η δυνατότητα να διατυπώνει παρατηρήσεις επί νομοσχεδίων της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης, ιδίως στο πλαίσιο της συμμετοχής των ομόσπονδων κρατιδίων και των ενώσεων. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών καλούνται σε ακροάσεις εμπειρογνομόνων στη Γερμανική Ομοσπονδιακή Βουλή.

Όσον αφορά την τροποποίηση του νόμου περί καθηκόντων της αστυνομίας της Βαυαρίας το 2018, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακολουθήθηκε η δέουσα νομοθετική διαδικασία πριν από την ψήφισή του από το Βαυαρικό Κοινοβούλιο ως νομοθετική πράξη. Οι κανόνες που διέπουν τη νομοθετική διαδικασία προβλέπουν επίσης την εκ των προτέρων συμμετοχή ενώσεων, συνδικαλιστικών οργανώσεων και άλλων επαγγελματικών ενώσεων, η οποία εφαρμόστηκε επίσης στη συγκεκριμένη περίπτωση. Εκτός από την εν λόγω ακρόαση των ενώσεων, πραγματοποιήθηκε ακρόαση εμπειρογνομόνων στο Κοινοβούλιο της Βαυαρίας για την εν λόγω νομοθετική πρόταση, κατά την οποία εμπειρογνώμονες στη νομολογία και τη νομική πρακτική διατύπωσαν τη γνώμη τους σχετικά με το εν λόγω σχέδιο νόμου. Επομένως, ο ισχυρισμός ότι η κοινωνία των πολιτών δεν συμμετείχε στη νομοθετική διαδικασία αντικρούεται.

Δεν υφίσταται άνιση μεταχείριση εκ μέρους της αστυνομίας όσον αφορά το ζήτημα των διαδηλώσεων στη Βαυαρία. Τα μέτρα ασφαλείας της αστυνομίας και, στο πλαίσιο αυτό, η συλλογή πληροφοριών πριν από, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας διαδήλωσης λαμβάνονται πάντοτε σε περιπτωσιολογική βάση σε συνάρτηση με τις προβλέψεις επικινδυνότητας της αστυνομίας. Αυτές περιλαμβάνουν, ειδικότερα, πορίσματα από γενικών προσιτές πηγές [πληροφορίες ανοικτής πηγής (OSINT/open source intelligence), π.χ. δημόσιες εκκλήσεις με σκοπό βίαιες ενέργειες], διαταραχές σε προηγούμενες συγκεντρώσεις του ίδιου διοργανωτή ή παρόμοιες συγκεντρώσεις, καθώς και τρέχουσες εξελίξεις στην κατάσταση ή το κλίμα που επικρατεί την ημέρα της ίδιας της συγκέντρωσης.

Εάν, στο πλαίσιο αυτών των προβλέψεων επικινδυνότητας της αστυνομίας, διαπιστωθεί ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα βίαιων ταραχών ή άλλων διαταραχών μείζονος σημασίας για τη δημόσια ασφάλεια πριν από, κατά τη διάρκεια ή μετά από μια συγκέντρωση διαδήλωσης, τα αστυνομικά μέτρα για την αντιμετώπιση τέτοιων απειλών ενισχύονται αναλόγως. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν πραγματοποιείται οποιαδήποτε αβάσιμη «παρακολούθηση» των συναθροίσεων από την αστυνομία, ιδίως με τεχνικά μέσα. Ως εκ τούτου, δεν συμμεριζόμαστε τις ανησυχίες που εκφράστηκαν σχετικά με τη λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση των συγκεντρώσεων ομάδων που ανήκουν στην αριστερή πτέρυγα του πολιτικού φάσματος.

Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Η Γερμανία καταδικάζει κάθε είδους απειλή, επίθεση και παρενόχληση σε βάρος δημοσιογράφων. Λαμβάνουμε πολύ σοβαρά υπόψη τέτοιου είδους περιστατικά και υποστηρίζουμε την αυστηρή δίωξη. Η ελεύθερη και απρόσκοπτη καταγγελία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια δυναμική δημοκρατία και για τη διαμόρφωση της ατομικής και της κοινής γνώμης. Ως εκ τούτου, πρέπει να διασφαλίζεται πάντοτε το δικαίωμα στην ελεύθερη δημοσιογραφία. Αυτό ισχύει και στο πλαίσιο των διαδηλώσεων. Δεν μπορούμε να επαναπαυτούμε με την κατάταξη της Γερμανίας μόνο ως «ικανοποιητική» σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα. Οι ανεξάρτητοι δημοσιογράφοι δεν επιτρέπεται να εκφοβίζονται ούτε να φιμώνονται. Ως εκ τούτου, θα συνεχίσουμε να επαγρυπνούμε ότι η νομοθεσία αλλά και η νομική πρακτική παρέχουν επαρκή προστασία για την ανεξάρτητη δημοσιογραφία. Στο πλαίσιο αυτό, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση δρομολόγησε μια δέσμη νομοθετικών μέτρων που ποινικοποιεί, μεταξύ άλλων, τη διάδοση των λεγόμενων «καταλόγων εχθρών», ούτως ώστε τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως οι ιδιωτικές διευθύνσεις, να μην διατίθενται πλέον στο διαδίκτυο για σκοπούς εκφοβισμού και απειλών¹³.

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση επισημαίνει επίσης ότι η πρόσβαση στις πληροφορίες είναι νομικά κατοχυρωμένη στη Γερμανία. Ο νόμος περί ελευθερίας της πληροφόρησης (IFG/Informationsfreiheitsgesetz) παρέχει σε κάθε πρόσωπο απεριόριστο δικαίωμα πρόσβασης σε επίσημες πληροφορίες εκ μέρους των ομοσπονδιακών αρχών. Αντίστοιχες νομοθετικές διατάξεις ισχύουν στα ομόσπονδα κρατίδια. Επιπλέον, δυνάμει της νομολογίας του Ομοσπονδιακού Διοικητικού Δικαστηρίου, το δικαίωμα δημοσιογραφικής ενημέρωσης απορρέει άμεσα από το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο 2 του γερμανικού Συντάγματος (Grundgesetz).

Το δικαίωμα στη μη διάκριση

¹³ Η Ομοσπονδιακή Βουλή ψήφισε τον νόμο στις 24 Ιουνίου 2021.

Το συμπέρασμα της έκθεσης ότι το σχέδιο δράσης του ομόσπονδου κρατιδίου της Σαξονίας για την αποδοχή της πολυμορφίας στην επιλογή του τρόπου ζωής δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως και εν μέρει έχει αποτύχει είναι αβάσιμο. Το εν λόγω σχέδιο δράσης βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της εφαρμογής και αποτελεί μια εν εξελίξει διαδικασία. Ανεξάρτητα από αυτό, τα τρανσεξουαλικά άτομα έχουν ασφαλώς πρόσβαση στο γερμανικό σύστημα υγειονομικής περίθαλψης. Όσον αφορά τον στόχο που καθορίζεται στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της «άνευ διακρίσεων παροχής υγειονομικής περίθαλψης στα διεμφυλικά και τα μεσοφυλικά άτομα στη Σαξονία», έχει ήδη διοργανωθεί εργαστήριο με εκπροσώπους της κοινότητας, ως πρώτο βήμα για τον προσδιορισμό της ανάγκης για δράση. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε συζήτηση με τον ιατρικό σύλλογο του ομόσπονδου κρατιδίου της Σαξονίας και με την οργάνωση Queeres Netzwerk Sachsen όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την εκπαίδευση και την κατάρτιση των επαγγελματιών του τομέα της υγείας επί του θέματος. Η δράση αυτή θα πρέπει να συνεχιστεί. Το εν λόγω σχέδιο δράσης του ομόσπονδου κρατιδίου της Σαξονίας περιλαμβάνει επίσης τον στόχο της «ευαισθητοποίησης της αστυνομίας, του δικαστικού σώματος, του Συμβουλίου Πρόληψης της Εγκληματικότητας και των κέντρων παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για το φαινόμενο της ‘βίας μίσους κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ*’», για την επίτευξη του οποίου λαμβάνονται μέτρα σε συνεχή βάση. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η ευαισθητοποίηση των αστυνομικών στο πλαίσιο της βασικής τους κατάρτισης και της μετεκπαίδευσής τους.

Όσον αφορά τις επικρίσεις που εξέφρασαν ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη σχετικά με τα όρια ηλικίας ή τις υψηλότερες εισφορές για ορισμένες υπηρεσίες που επιβάλλονται στα ηλικιωμένα άτομα, ιδίως για ορισμένες συμβάσεις ασφάλισης, ενοικίασης και δανεισμού, θα πρέπει να επισημανθούν τα εξής: η νομοθεσία για τις συμβάσεις ασφάλισης της Γερμανίας δεν προβλέπει περιορισμούς που να σχετίζονται με την ηλικία του ασφαλισμένου. Το άρθρο 19 του γενικού νόμου περί ίσης μεταχείρισης (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz/AGG) απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω, μεταξύ άλλων, ηλικίας. Το άρθρο 20 επιτρέπει τη διαφορετική μεταχείριση με κριτήριο την ηλικία, εάν αυτή βασίζεται σε αναγνωρισμένες αρχές υπολογισμών σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο, ιδίως σε εκτιμήσεις κινδύνου που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο προσδιορισμού των ασφαλιστρών και θεμελιώνονται σε ακριβή στατιστικά δεδομένα. Στην πράξη, αυτό μπορεί να οδηγήσει στον συνυπολογισμό του κριτηρίου της ηλικίας, π.χ. στον καθορισμό του επιπέδου των ασφαλιστρών· για παράδειγμα, στην ασφάλιση αυτοκινήτων, τα ασφαλιστρα για τους παλαιούς αλλά και τους πολύ νέους οδηγούς μπορεί να είναι υψηλότερα από ό, τι για άλλους ασφαλισμένους, εάν, βάσει στατιστικών πορισμάτων, οι εν λόγω αντισυμβαλλόμενοι προκαλούν περισσότερα από τον μέσο όρο ατυχήματα. Κατ’ αρχήν, δεν υφίσταται υποχρεωτικό δικαίωμα σύναψης ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Ωστόσο, υπάρχει υποχρέωση σύναψης συμβολαίου όσον αφορά την ασφάλιση της αστικής ευθύνης αυτοκινήτου και την ιδιωτική ασφάλιση υγείας σε βασική τιμή χρέωσης· συνεπώς, μπορεί να απαιτείται η σύναψη ασφαλιστηρίου συμβολαίου· αυτό ισχύει και για τους μεγαλύτερης ηλικίας αντισυμβαλλόμενους. Επιπλέον, η γερμανική νομοθεσία δεν προβλέπει περιορισμούς όσον αφορά τη λήψη δανείου ή τις συμβάσεις μίσθωσης από ηλικιωμένους. Αντιθέτως, ορίζει ρητώς ότι η ηλικία δεν αποτελεί εμπόδιο για τη δανειοληψία. Ωστόσο, όπως και στον τομέα των ασφαλίσεων, δεν προβλέπεται δικαίωμα σύναψης σύμβασης στους τομείς δανεισμού και μίσθωσης.

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση θεωρεί ότι η καταπολέμηση του ρατσισμού, συμπεριλαμβανομένης της αθιγγανοφοβίας, αποτελεί σημαντική πολιτική προτεραιότητα (βλ., λόγου χάρη, την πρόσφατη τελική έκθεση και τον κατάλογο μέτρων της Επιτροπής του Υπουργικού Συμβουλίου κατά του ρατσισμού και του ακροδεξιού εξτρεμισμού, απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2021). Η αποτελεσματική καταπολέμηση της αθιγγανοφοβίας αποτελεί επίσης μέρος της ευρείας διαδικασίας

διαβούλευσης (σε ομοσπονδιακό επίπεδο και σε επίπεδο ομόσπονδων κρατιδίων με τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών) σχετικά με την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο του νέου στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά έως το 2030.

Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση επιθυμεί να συμμετέχουν επί ίσοις όροις οι γυναίκες και οι άνδρες στα κοινοβούλια όλων των επιπέδων. Προκειμένου να αυξηθεί η εκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική, η συμφωνία συνασπισμού για την τρέχουσα 19η κοινοβουλευτική περίοδο προβλέπει την καθιέρωση του κολεγίου και του βραβείου Helene Weber. Η αποστολή αυτή επιτεύχθηκε κατά τη διάρκεια της τρέχουσας 19ης κοινοβουλευτικής περιόδου, μεταξύ άλλων, μέσω προγραμμάτων καθοδήγησης και χειραφέτησης των γυναικών στο πλαίσιο του κολεγίου, καθώς και μέσω της απονομής του βραβείου Helene Weber το 2020 σε εξέχουσες γυναίκες πολιτικούς σε τοπικό επίπεδο. Από τον Ιούνιο του 2021 έως τον Δεκέμβριο του 2024, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση θα χορηγήσει 1,7 εκατομμύρια ευρώ για την προώθηση του προγράμματος δράσης με τίτλο «Το μέλλον στην πράξη – διαμόρφωση της τοπικής πολιτικής από κοινού» της EAF Berlin και της γερμανικής Ένωση Γυναικών Αγροτικών Περιοχών (Deutscher Landfrauenverband), με στόχο την αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης υποεκπροσώπησης των γυναικών στα δημοτικά συμβούλια (δήμοι, δημοτικά διαμερίσματα και κοινότητες) και στα γραφεία των δημάρχων. Το πρόγραμμα συνδυάζει περιφερειακές δραστηριότητες ή συμμαχίες δράσης με δραστηριότητες προβολής σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την κινητοποίηση και τη δικτύωση.

Κράτος δικαίου

Θα πρέπει να σημειωθεί εξ αρχής ότι οι δηλώσεις που περιέχονται στην έκθεση για το κράτος δικαίου είναι πολύ ασαφείς και γενικές. Ως εκ τούτου, στη συνέχεια παρέχονται λεπτομερέστερες εξηγήσεις σχετικά με τα επιμέρους σημεία:

Η δήλωση ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι εγγυημένη, αλλά η δομή τους καθορίζεται από το εκάστοτε αρμόδιο υπουργείο, οδηγεί σε παρανοήσεις. Πρέπει να απορριφθεί η εσφαλμένη αντίληψη ότι η εκτελεστική εξουσία ασκεί επιρροή στη «δομή» των δικαστηρίων. Οι «διαρθρωτικές αποφάσεις» περιορίζονται ουσιαστικά στην τοποθεσία, τις θέσεις του πίνακα προσωπικού και τους γενικούς διοικητικούς πόρους, ενώ η διαχείριση των εσωτερικών δικαστικών διαδικασιών (ιδίως η κατανομή των υποθέσεων) υπάγεται σε μεγάλο βαθμό στο Προεδρείο των Δικαστών.

Το πόρισμα ότι σε ορισμένα ομόσπονδα κρατίδια η επιλογή, ο διορισμός και η προαγωγή των δικαστών πραγματοποιείται αποκλειστικά από το εκάστοτε αρμόδιο Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν αναφέρει ότι οι αρμόδιοι υπουργοί είναι, με τη σειρά τους, υπόλογοι στο Κοινοβούλιο, με αποτέλεσμα να νομιμοποιείται δημοκρατικά η επιλογή. Ο βαυαρικός νόμος περί δικαστών και εισαγγελέων προβλέπει εκτεταμένα δικαιώματα συμμετοχής των οργάνων εκπροσώπησης του προσωπικού που εκλέγονται από δικαστές και εισαγγελείς. Στη Σαξονία, οι απαιτήσεις για τον διορισμό και την προαγωγή των δικαστών κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα και στις διατάξεις του Δικαστικού Νόμου της Σαξονίας. Αυτό αποφασίζεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Σαξονίας με βάση τις διατάξεις αυτές και, στην περίπτωση των προαγωγών, με βάση την αξιολόγηση των υποψηφίων. Αυτό συνάδει με την πρακτική που ακολουθείται σε πολλά ομόσπονδα κρατίδια. Στο ομόσπονδο κρατίδιο της Σαξονίας, η κυβέρνηση συμμετέχει μόνο στην πλήρωση των θέσεων του προέδρου του Ανώτατου Δικαστηρίου και του γενικού εισαγγελέα.

Η διατύπωση «οι εισαγγελείς είναι κρατικοί υπάλληλοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης» δεν αντικατοπτρίζει την ειδική θέση που αυτοί κατέχουν στη Γερμανία. Οι εισαγγελείς υπάγονται στην υπηρεσία είτε του εκάστοτε ομόσπονδου κρατιδίου είτε της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης. Ωστόσο, ο διορισμός και η προαγωγή τους βασίζονται, γενικά, στα ίδια κριτήρια που ισχύουν για τους δικαστές. Υπάρχουν επίσης πολλές ομοιότητες στους κανόνες περί απολύσεων. Επιπλέον, οι εισαγγελείς — ακριβώς όπως και οι δικαστές — καλούνται αρχικά να υπηρετήσουν ως δικαστές υπό δοκιμαστική περίοδο. Επιπλέον, οι εισαγγελείς αποτελούν μέρος της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο. Η αρχή της δημοκρατίας συμβαδίζει με την υποχρέωση των εισαγγελέων να ακολουθούν τις οδηγίες των Υπουργείων Δικαιοσύνης. Ωστόσο, το δικαίωμα παροχής οδηγιών περιορίζεται από τον νόμο. Ειδικότερα, οι οδηγίες δεν πρέπει να περιέχουν απρόσφορες εκτιμήσεις. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, μια έγκυρη απόφαση εισαγγελικής αρχής δεν μπορεί να αντικατασταθεί από απόφαση Υπουργού Δικαιοσύνης στηριζόμενη σε εκτιμήσεις αμιγώς πολιτικής σκοπιμότητας οι οποίες είναι άσχετες με τη διαδικασία.

Το σύμφωνο για το κράτος δικαίου συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα και την ανθεκτικότητα του δικαστικού συστήματος στη Γερμανία. Το ομόσπονδο κρατίδιο της Βαυαρίας έχει ήδη υπερβεί τις υποχρεώσεις του βάσει του συμφώνου για το κράτος δικαίου με τη δημιουργία και την πλήρωση 322,75 νέων θέσεων δικαστών και εισαγγελέων. Επιπλέον, έως το τέλος του 2021, θα έχουν δημιουργηθεί 315,71 μη δικαστικές και μη εισαγγελικές θέσεις σε ολόκληρη τη Βαυαρία, από το 2017. Η ηλικιακή δομή του δικαστικού συστήματος της Βαυαρίας είναι υγιής. Παρά την επικείμενη συνταξιοδότηση των γενεών του «baby-boom» —χάρη στην επιτυχή πρόσληψη μεγάλου αριθμού νέων υπαλλήλων στη δικαστική και την εισαγγελική υπηρεσία τα τελευταία χρόνια— αναμένεται ότι, στο μέλλον, θα εξακολουθήσει να υπάρχει επαρκής αριθμός υποψηφίων. Επομένως, δεν υπάρχουν φόβοι ότι θα προκύψουν ελλείψεις προσωπικού.

Το δικαστικό σύστημα της Σαξονίας αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις κατά τα επόμενα έτη λόγω της σημαντικής αύξησης του αριθμού των συνταξιοδοτούμενων, μεταξύ άλλων στον τομέα των δικαστών. Ωστόσο, η τάση αυτή έχει αντιστραφεί εδώ και αρκετά χρόνια με την αύξηση των προσλήψεων. Ένα άλλο πρόβλημα για το οποίο γίνεται λόγος στην έκθεση είναι το γεγονός ότι οι δικαστές αντιμετωπίζουν αυξανόμενες απειλές ή προσβολές από διαδίκους ή τρίτους στο πλαίσιο του έργου τους. Δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι δεν ασκούνται απειλές εκ μέρους του κράτους. Προκειμένου να υποστηριχθούν οι δικαστές στις ολοένα αυξανόμενες επαγγελματικές τους προκλήσεις, το Υπουργείο Δικαιοσύνης θέσπισε, το περυσινό έτος, ειδική διάταξη σχετικά με την προσφορά εποπτείας (supervision), στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του υπουργείου, προκειμένου να συμπληρωθεί η μακροχρόνια παράδοσή του στο πεδίο της παροχής συμβουλών σε δικαστικές διαφορές.

Παρατηρήσεις της κυβέρνησης της Ιρλανδίας επί του σχεδίου έκθεσης που συνέταξε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κατόπιν εικονικής επίσκεψης στην Ιρλανδία στις 28-29 Ιουνίου 2021

Η Ιρλανδία θα ήθελε να ευχαριστήσει την Ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) για την εικονική επίσκεψή της τον Ιούνιο του 2021.

Η Ιρλανδία παραμένει προσηλωμένη στη διαφύλαξη και την προώθηση του κράτους δικαίου σε ολόκληρη την ΕΕ και χαιρέτισε την ευκαιρία να συμμετάσχει στη διαδικασία αυτή.

Αναγνωρίζουμε τη σημαντική συμβολή της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» στην προώθηση του σεβασμού των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ.

1. Το Brexit και τα θεμελιώδη δικαιώματα που σχετίζονται με τους κοινωνικούς εταίρους

Το πρωτόκολλο για τις Ιρλανδία/Βόρεια Ιρλανδία, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συμφωνίας αποχώρησης ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου, προστατεύει τη συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής, τη συνεργασία Βορρά-Νότου και την οικονομία ολόκληρης της νήσου. Αποτρέπει τη δημιουργία σκληρών συνόρων στη νήσο της Ιρλανδίας, διαφυλάσσοντας παράλληλα την ακεραιότητα της ενιαίας αγοράς της ΕΕ και τη θέση της Ιρλανδίας σε αυτήν. Μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει δεσμεύσεις για την κατοχύρωση της μη συρρίκνωσης των δικαιωμάτων, των διασφαλίσεων και της ισότητας των ευκαιριών, όπως ορίζεται στη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής, και επιβεβαιώνει ότι οι Ιρλανδοί πολίτες στη Βόρεια Ιρλανδία θα συνεχίσουν να απολαύουν των δικαιωμάτων τους ως πολίτες της ΕΕ.

Ενώ το πρωτόκολλο σχεδιάστηκε και συμφωνήθηκε από την ΕΕ και το Ηνωμένο Βασίλειο ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι αναπόφευκτοι κραδασμοί λόγω του Brexit στη νήσο της Ιρλανδίας, υπάρχουν σημαντικές και μόνιμες αλλαγές ως απόρροια της απόφασης του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την ΕΕ. Η ιρλανδική κυβέρνηση γνωρίζει ότι, όπως περιγράφεται στην έκθεση της ΕΟΚΕ, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ έχει προκαλέσει ανησυχίες σε ορισμένα άτομα που ζουν και εργάζονται στη Βόρεια Ιρλανδία σχετικά με το τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει για τα δικαιώματα και τις παροχές που δικαιούνται.

Η ιρλανδική κυβέρνηση έχει επίσης επίγνωση του διασυνοριακού χαρακτήρα της ζωής πολλών ανθρώπων στο νησί, με χιλιάδες άτομα να διασχίζουν καθημερινά τα σύνορα για να εργάζονται, να

σπουδάζουν, να πραγματοποιούν αγορές και να έχουν κοινωνικές επαφές. Η συνεχής προστασία αυτού του τρόπου ζωής αποτέλεσε προτεραιότητα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας του Brexit. Η οικονομία ολόκληρης της νήσου, η οποία διευκολύνει τις συνθήκες διαβίωσης πολλών ανθρώπων σε ολόκληρη τη νήσο της Ιρλανδίας, είναι ιδιαίτερα σημαντική από την άποψη αυτή. Η ιρλανδική κυβέρνηση έρχεται επίσης συστηματικά σε επαφή με τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών, και στις δύο πλευρές των συνόρων, όσον αφορά μεταξύ άλλων τις προκλήσεις που έθεσε το Brexit.

Η Κοινή Ταξιδιωτική Περιοχή, η οποία αναγνωρίζεται στο πρωτόκολλο, διασφαλίζει ότι οι Ιρλανδοί και Βρετανοί πολίτες που ζουν και εργάζονται οπουδήποτε στη νήσο της Ιρλανδίας (ή μεταξύ Ιρλανδίας και Μεγάλης Βρετανίας), συμπεριλαμβανομένων των μεθοριακών εργαζομένων, δεν χρειάζεται να προβούν σε καμία ενέργεια για να συνεχίσουν να εργάζονται και/ή να διαμένουν σε οποιαδήποτε από τις δύο περιοχές δικαιοδοσίας. Από την 1 Ιανουαρίου 2021, το Ηνωμένο Βασίλειο εισήγαγε αλλαγές για τους μεθοριακούς εργαζομένους (και άλλους εργαζομένους) που δεν είναι Ιρλανδοί ή Βρετανοί. Οι ιρλανδικές αρχές συνεργάστηκαν εντατικά με τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου για το θέμα αυτό και διαθέτουν αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τις νέες απαιτήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου στο gov.uk.

Όσον αφορά την ανησυχία για το ότι η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφοροποίηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στην Ιρλανδία και τη Βόρεια Ιρλανδία, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας περιλαμβάνει διατάξεις περί ισότιμων όρων ανταγωνισμού, για τη διασφάλιση ανοικτού και θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου. Όπως επισημαίνεται, το πρωτόκολλο δεσμεύει επίσης το Ηνωμένο Βασίλειο να διασφαλίσει ότι δεν θα υπάρξει συρρίκνωση των δικαιωμάτων, των διασφαλίσεων ή της ισότητας ευκαιριών, όπως ορίζεται στη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής. Αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα σε ίσες ευκαιρίες σε όλες τις κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες, ανεξαρτήτως τάξης, θρησκείας, αναπηρίας, φύλου ή εθνοτικής καταγωγής. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργικό Συμβούλιο Βορρά-Νότου θα έχει επίσης ρόλο στην εξέταση τυχόν ζητημάτων Βορρά-Νότου.

Όσον αφορά την έκφραση ανησυχίας των συμμετεχόντων ως προς το ότι τα σύνορα μεταξύ Ιρλανδίας και Βόρειας Ιρλανδίας θα μπορούσαν να «καταστούν σκληρά» για ορισμένες ομάδες ανθρώπων ως απόρροια της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το πρωτόκολλο εξασφαλίζει ότι δεν θα υπάρξουν σκληρά σύνορα στη νήσο της Ιρλανδίας. Ωστόσο, οι σχετικοί κανόνες μεταναστευσης και στις δύο περιοχές δικαιοδοσίας εξακολουθούν να ισχύουν, όπως και πριν από το Brexit.

2. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι

Όσον αφορά την έκφραση ανησυχίας των συμμετεχόντων ως προς τον αντίκτυπο του εκλογικού νόμου στην ικανότητα των ομάδων της κοινωνίας των πολιτών να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση, οι ιρλανδικές αρχές θα ήθελαν να σημειώσουν το ακόλουθο σημείο.

- Πρόθεση της κυβέρνησης είναι η εκλογική επιτροπή (όταν συσταθεί) να προβεί σε συνολική αναθεώρηση του εκλογικού νόμου του 1997 με σκοπό τη διατύπωση συστάσεων για την αντιμετώπιση, μεταξύ άλλων, των ανησυχιών της κοινωνίας των πολιτών. Το γενικό πρόγραμμα του νομοσχεδίου για την εκλογική μεταρρύθμιση, το οποίο προβλέπει τη σύσταση εκλογικής επιτροπής, δημοσιεύθηκε στις αρχές του τρέχοντος έτους και συνεχίζονται οι εργασίες για την ολοκλήρωση της κατάρτισης του νομοσχεδίου.

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της ιρλανδικής νομοθεσίας περί δυσφήμισης, οι ιρλανδικές αρχές σημειώνουν τα ακόλουθα τρία σημεία.

- Η αναθεώρηση του νόμου περί συκοφαντικής δυσφήμισης του 2009 αποτελεί νομοθετική προτεραιότητα για την κυβέρνηση, όπως αντικατοπτρίζεται στο κυβερνητικό πρόγραμμα, το οποίο δεσμεύεται να «επανεξετάσει και να μεταρρυθμίσει τη νομοθεσία περί δυσφήμισης, ώστε να εξασφαλιστεί ισόρροπη προσέγγιση όσον αφορά το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης, το δικαίωμα προστασίας του καλού ονόματος και της υπόληψης και το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη».
- Στόχος της επανεξέτασης είναι να διασφαλιστεί, σύμφωνα με το ιρλανδικό Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ότι ο νόμος μας περί δυσφήμισης εξακολουθεί να επιτυγχάνει τη ορθή ισορροπία μεταξύ της προστασίας του καλού ονόματος και της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και της προστασίας του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης, λαμβανομένου υπόψη του ζωτικού ρόλου που διαδραματίζει στη δημοκρατία μας ο ελεύθερος και ανεξάρτητος Τύπος.
- Αναμένεται ότι η έκθεση της επανεξέτασης θα δημοσιευθεί σύντομα, με την επιφύλαξη της σύμφωνης γνώμης της κυβέρνησης. Όπως περιγράφεται στο σχέδιο για τη δικαιοσύνη του 2021, προβλέπεται η κατάρτιση γενικού σχεδίου νόμου για τη δυσφήμιση (τροποποίηση) έως το τέλος του 2021.

4. Το δικαίωμα στη μη διάκριση

Όσον αφορά τα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ, οι ιρλανδικές αρχές θα ήθελαν να σημειώσουν ότι η διυπουργική, με γνώμονα την ανάληψη δράσης ΛΟΑΤΙ+, εθνική στρατηγική για τη νεολαία 2018-2020, παρατάθηκε για το 2021, ώστε να αντισταθμιστούν τυχόν καθυστερήσεις στην υλοποίηση που προξένησε η πανδημία.

Όσον αφορά το ζήτημα της σεξουαλικής βίας, οι ιρλανδικές αρχές επιθυμούν να σημειώσουν την ακόλουθη επικαιροποίηση σχετικά με την εξέλιξη που σημειώθηκε μετά την επίσκεψη της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της ΕΟΚΕ τον Ιούνιο του 2021. Στις 2 Σεπτεμβρίου 2021, το Υπουργείο Δικαιοσύνης δημιούργησε μια πύλη που επιτρέπει στα θύματα μη συναινετικού διαμοιρασμού ιδιωτικών εικόνων να αναφέρουν και να αφαιρούν εικόνες και βίντεο, στο πλαίσιο της εκστρατείας #NoExcuses. Η λειτουργία αυτής της πύλης, η οποία φιλοξενείται διαδικτυακά στο [hotline.ie](https://www.hotline.ie), συνάδει με τις διατάξεις του νόμου του 2020 περί παρενόχλησης, διακίνησης επιβλαβούς περιεχομένου και συναφών αδικημάτων, ο οποίος ποινικοποιεί τη μαγνητοσκόπηση, τη διανομή ή την απειλή διανομής ιδιωτικών εικόνων χωρίς συγκατάθεση και με ή χωρίς πρόθεση πρόκλησης βλάβης. Παρέχοντας στα θύματα τη δυνατότητα να αναφέρουν αυτές τις εικόνες μέσω του [hotline.ie](https://www.hotline.ie), το οποίο στη συνέχεια θα εκδίδει εντολές ειδοποίησης και αφαίρεσης περιεχομένου, η πύλη αυτή αντιμετωπίζει τη διαδικτυακή σεξουαλική βία και κακοποίηση και συμβάλλει στην πρόληψη της επαναθυματοποίησης του πληττόμενου ατόμου. Η πύλη διευκολύνει επίσης τη δυνατότητα αναφοράς αυτών των εικόνων στην An Garda Síochána για πιθανή ποινική έρευνα.

5. Το κράτος δικαίου

Όσον αφορά το σημείο που επιβεβαιώνει ότι η διαφθορά έπληξε την Ιρλανδία περισσότερο από τις χώρες με καλύτερους δείκτες αντίληψης της διαφθοράς, αν και υπήρχαν επαρκείς διασφαλίσεις κατά της κατάχρησης εξουσίας, οι ιρλανδικές αρχές επιθυμούν να διατυπώσουν τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

Νόμος του 2018 περί ποινικής δικαιοσύνης (αδικήματα διαφθοράς)

Ο νόμος του 2018 περί ποινικής δικαιοσύνης (αδικήματα διαφθοράς) κατήργησε και αντικατέστησε τους επτά προηγούμενους νόμους -1889 έως 2010- για την πρόληψη της διαφθοράς. Ο νόμος παρέχει μια ενιαία, ενοποιημένη, σύγχρονη νομοθετική πράξη, η οποία είναι πιο ολοκληρωμένη και πιο προσιτή. Πέραν της ενοποίησης, ο νόμος ανταποκρίνεται στις συστάσεις του δικαστηρίου Mahon, της GRECO (Ομάδα χωρών του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά της διαφθοράς), της ομάδας εργασίας του ΟΟΣΑ για τη δωροδοκία και του μηχανισμού για τον έλεγχο της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC). Ορισμένες από τις βασικές πτυχές του νόμου περιλαμβάνουν την εισαγωγή νέων αδικημάτων και αυστηρότερων κυρώσεων σε τομείς που σχετίζονται με: την παροχή δώρων· την άσκηση επιρροής· τα πλαστά έγγραφα· και τα αδικήματα βάσει αντικειμενικής ευθύνης για νομικά πρόσωπα στα οποία οποιοδήποτε πρόσωπο που συνδέεται με την εταιρεία έχει κριθεί ένοχο διαφθοράς.

Επανεξέταση των δομών και των στρατηγικών για την πρόληψη, τη διερεύνηση και την καταστολή του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς

Τον Δεκέμβριο του 2020, ο Υπουργός Δικαιοσύνης δημοσίευσε διακυβερνητική έκθεση στην οποία εξετάζεται ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς στην Ιρλανδία: «Επανεξέταση των δομών και των στρατηγικών για την πρόληψη, τη διερεύνηση και την καταστολή του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς». Στη συνέχεια, τον Απρίλιο του 2021, δημοσιεύθηκε σχέδιο εφαρμογής για το σύνολο του κρατικού μηχανισμού ώστε να επιτευχθεί πρόοδος ως προς τις συστάσεις της έκθεσης. Το σχέδιο ταξινομούσε γενικά τις συστάσεις στους ακόλουθους τομείς: i) Διαρθρωτικό/Συστημικό, ii) Πόρων και iii) Νομοθετικό.

Ορισμένες συστάσεις περιλαμβάνουν:

- Τη σύσταση Συμβουλευτικού Οργάνου κατά του Οικονομικού Εγκλήματος και της Διαφθοράς που θα υποβάλει προτάσεις στην κυβέρνηση σχετικά με στρατηγικές και πολιτικές για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς.
- Ένα μόνιμο φόρουμ ανώτερων εκπροσώπων των κρατικών οργανισμών ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών.
- Επανεξέταση της δεοντολογίας στη δημόσια διοίκηση με σκοπό την ενίσχυση της νομοθεσίας όσον αφορά τη δεοντολογία στη δημόσια διοίκηση.
- Ανάπτυξη συνεχούς κατάρτισης για τους ανακριτές οικονομικού εγκλήματος και διαφθοράς.
- Συνεργασία με το δικαστικό σώμα για την ανάπτυξη κατάρτισης σε υποθέσεις οικονομικού εγκλήματος/διαφθοράς και δυνατότητα ειδίκευσης δικαστών στον εν λόγω τομέα.

Αναθεώρηση της νομοθεσίας δεοντολογίας

Το Υπουργείο Δημοσίων Δαπανών και Μεταρρυθμίσεων επανεξετάζει επί του παρόντος το θεσμικό πλαίσιο για τη δεοντολογία στον δημόσιο βίο, το οποίο προτείνεται να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Επανεξέταση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου δεοντολογίας της Ιρλανδίας, συμπεριλαμβανομένης μιας επαναξιολόγησης του νομοσχεδίου του 2015 για τα πρότυπα του δημόσιου τομέα·
- Επανεξέταση των συστάσεων των αρμόδιων δημόσιων εξεταστικών επιτροπών·
- Επανεξέταση των συστάσεων της επιτροπής κανόνων για τη δημόσια διοίκηση (SIPO) με βάση τη λειτουργία του ισχύοντος καθεστώτος — και εξέταση δεοντολογικών ζητημάτων που έχουν ανακύψει από το 2017·

- Διαβουλεύσεις με το Υπουργείο Στέγασης, Πολεοδομίας και Τοπικής Αυτοδιοίκησης σχετικά με τις πτυχές της τοπικής αυτοδιοίκησης ενός ενοποιημένου νομικού καθεστώτος
- Επανεξέταση των υφιστάμενων βέλτιστων ενωσιακών/διεθνών πρακτικών
- Δημόσια διαβούλευση — Διαβουλεύσεις με διάφορα μέρη.

Ως προς την αναφορά στη μη λειτουργία του συστήματος καταγγελιών κρατουμένων, οι ιρλανδικές αρχές θα ήθελαν να επισημάνουν ορισμένα σημεία:

- Το σύστημα καταγγελιών κρατουμένων των ιρλανδικών σωφρονιστικών αρχών λειτουργεί πλήρως και εξακολουθεί να λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.
- Μετά από ζητήματα που έθιξε το Γραφείο Επιθεωρητή Φυλακών, εκπονείται μια νέα πολιτική και διαδικασία για τις καταγγελίες κρατουμένων, η οποία υποστηρίζεται από ένα νέο σύστημα ΤΠΕ για τις καταγγελίες κρατουμένων, το οποίο θα συμβάλει στη διαχείριση και τη διεκπεραίωση των καταγγελιών.
- Μολονότι έχουν ανακύψει ορισμένα ζητήματα όσον αφορά τη διαχείριση των καταγγελιών στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος, δεν είναι σωστό να δηλώνεται ότι το σύστημα δεν λειτουργεί.
- Οι κρατούμενοι μπορούν και συνεχίζουν να εγείρουν ζητήματα μέσω του ισχύοντος συστήματος καταγγελιών.
- Ενώ υπήρχαν περιορισμοί στις μη αναγκαίες επισκέψεις στις φυλακές, η εποπτεία συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.
- Ο επιθεωρητής φυλακών συνέχισε να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στις φυλακές κατά τη διάρκεια της νόσου COVID-19 και διενήργησε επιθεωρήσεις που κατέληξαν στην ολοκλήρωση σημαντικού αριθμού θεματικών εκθέσεων επιθεώρησης για τη νόσο COVID-19.
- Επιπλέον, τον Ιούλιο του 2020, ο επιθεωρητής φυλακών, σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο Maynooth, δημοσίευσε έκθεση με τίτλο «Βελτίωση των επιπτώσεων της απομόνωσης στα άτομα που τελούν υπό κράτηση». Η εν λόγω έκθεση βασίζεται σε μια πρωτοποριακή συνεργασία μεταξύ του Γραφείου Επιθεωρητή Φυλακών και εγκληματολόγων, η οποία είχε ως στόχο να ακούσει και να καταγράψει τις εμπειρίες των ατόμων που απομονώθηκαν ενώ τελούσαν υπό κράτηση κατά τη διάρκεια των μέτρων εγκλεισμού.
- Τα μέλη των ομάδων επίσκεψης φυλακών, τα οποία διορίζονται βάσει νόμου, συνέχισαν να έχουν πρόσβαση στις φυλακές κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Αποστολή τους είναι να επισκέπτονται ανά τακτά διαστήματα τη φυλακή στην οποία έχουν διοριστεί και να εξετάζουν τυχόν καταγγελίες που μπορεί να τους υποβάλει οποιοσδήποτε κρατούμενος.
- Οι κρατούμενοι συνέχισαν να είναι σε θέση να επικοινωνούν με τον επιθεωρητή φυλακών και άλλα καταστατικά όργανα, όπως οι ομάδες επίσκεψης φυλακών καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας.

Παρατηρήσεις των τσεχικών αρχών σχετικά με την έκθεση της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» σχετικά με την επίσκεψή της στην Τσεχία στις 30 Σεπτεμβρίου–1 Οκτωβρίου 2021

Παρατηρήσεις επί ειδικών ζητημάτων:

4) Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Νομική συνδρομή σε θύματα διακρίσεων και εγκλημάτων μίσους

Γενικά, σύμφωνα με τον νόμο περί θυμάτων εγκληματικών πράξεων (νόμος αριθ. 45/2013 Συλλ.), παρέχεται νομική βοήθεια στα θύματα από φορείς που είναι καταχωρισμένοι στο μητρώο παρόχων βοήθειας στα θύματα εγκληματικών πράξεων, το οποίο είναι προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης¹⁴. Οι εν λόγω οντότητες που μπορεί να είναι τόσο ΟΚΠ όσο και δικηγόροι πρέπει να παρέχουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν στο καταχωρισμένο πεδίο εφαρμογής. Στο Μητρώο είναι δυνατόν να βρεθεί άλλος ένας πάροχος βοήθειας, η Υπηρεσία Επιτήρησης και Διαμεσολάβησης. Πρόκειται για κρατική οργάνωση χρηματοδοτούμενη από το κράτος, η οποία λειτουργεί σε περισσότερα από 74 κέντρα παροχής υπηρεσιών σε ολόκληρη την Τσεχία και παρέχει επίσης τις υπηρεσίες της στα θύματα δωρεάν.

Επιπλέον, για όλα τα ιδιαίτερα ευάλωτα θύματα, υπηρεσίες εκπροσώπησης διατίθενται δωρεάν σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ο εκπρόσωπος έχει το δικαίωμα να καταθέτει προτάσεις και να υποβάλλει αναφορές και προσφυγές εξ ονόματός τους, καθώς και να συμμετέχει σε όλες τις ενέργειες στις οποίες θα μπορούσε να συμμετάσχει ο ζημιωθείς. Εάν πληρούνται και άλλες νομικές προϋποθέσεις, δικαιούται επίσης να παρίσταται σε ανακριτικές πράξεις που αποσκοπούν στη διευκρίνιση των πραγματικών περιστατικών που είναι σημαντικά για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των προσώπων που εκπροσωπεί και τα αποτελέσματα των οποίων μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο της δίκης. Τα θύματα αποφασίζουν μόνα τους ποιος θα επιθυμούσαν να τους εκπροσωπήσει. Κατόπιν αιτήματος του θύματος, μπορεί επίσης να διοριστεί εκπρόσωπος για αυτό. Αυτό γίνεται κυρίως μέσω του προαναφερθέντος μητρώου και, δεύτερον, μέσω των δικηγόρων *ex officio*.

¹⁴ <https://otc.justice.cz/verejne/rychleVyhledavani.jsf>

Εν κατακλείδι, δεν είναι αλήθεια ότι μόνο οι ΟΚΠ παρέχουν βοήθεια και είναι οι μόνες που παρέχουν δωρεάν βοήθεια. Παρέχονται ακόμα υπηρεσίες δικηγόρων και η Υπηρεσία Επιτήρησης και Διαμεσολάβησης. Σε περίπτωση συνδρομής βάσει του νόμου περί θυμάτων εγκληματικών πράξεων, η Υπηρεσία Επιτήρησης και Διαμεσολάβησης παρέχει δωρεάν συνδρομή, δικηγόρους και ΟΚΠ που εμπίπτουν στο καταχωρισμένο πεδίο εφαρμογής. Στην περίπτωση που ενεργεί ως εκπρόσωπος ιδιαίτερα ευάλωτων θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, η εκπροσώπηση αυτή είναι δωρεάν. Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός ότι η συνδρομή παρέχεται αποκλειστικά από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ότι η νομική συνδρομή από δικηγόρους είναι πάντοτε επί πληρωμή δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

5) Κράτος δικαίου

Εικαζόμενη πίεση στον προϊστάμενο εισαγγελέα από την εκτελεστική εξουσία και παραίτησή του

Ούτε η επίσημη δήλωση του πρώην προϊσταμένου εισαγγελέα ούτε η επιστολή παραίτησής του αναφέρονται στους λόγους παραίτησής του. Επιπλέον, ο νόμος για την εισαγγελία δεν απαιτεί από τον προϊστάμενο εισαγγελέα να αιτιολογήσει την παραίτησή του από τα καθήκοντά του.

Δεδομένου ότι η δήλωση που περιλαμβάνεται στην έκθεση δεν αναφέρει την προέλευση και εκφράζει απλώς εικασίες, η δήλωση αυτή δεν είναι επαληθεύσιμη. Ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να συνάγονται συμπεράσματα από αυτές τις εικασίες. Η τσεχική νομοθεσία προβλέπει επαρκή νομοθετικά μέτρα για την ασφάλεια, τα οποία διασφαλίζουν ότι η διερεύνηση συγκρούσεων συμφερόντων στην κορυφή του κράτους μπορεί να διεξαχθεί και ότι μπορούν να επιτευχθούν σαφή αποτελέσματα.

Παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών επί της έκθεσης της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της ΕΟΚΕ κατόπιν της αποστολής της εν λόγω ομάδας στην Ισπανία στις 14 και 15 Οκτωβρίου.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις:

Η Ισπανία θα ήθελε να επισημάνει εξ αρχής ότι η έκθεση της ομάδας «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» (FFRL) της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) κατόπιν της αποστολής της εν λόγω ομάδας στην Ισπανία στις 14 και 15 Οκτωβρίου δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ανάλυση της κατάστασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου στην Ισπανία, παρά μόνο αποτυπώνει τις απόψεις των επιλεγμένων εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών που η αποστολή της FFRL όρισε ως συνομιλητές της κατά την επίσκεψή της. Η Ισπανία επισημαίνει ότι μια αυστηρή μεθοδολογία σύνταξης εκθέσεων σχετικών με τα ζητήματα αυτά είναι καίριας σημασίας για την αξιοπιστία τους και, κατ' επέκταση, την εκπλήρωση των σκοπών της διαδικασίας.

Παρατηρήσεις των ισπανικών αρχών:

Η έκθεση παραθέτει διάφορες δηλώσεις των συμμετεχόντων ως προς τον **οργανικό νόμο 4/2015, της 30ής Μαρτίου, περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών** (Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana), οι οποίες χρήζουν διευκρινίσεων.

Με τον οργανικό νόμο περί ασφάλειας των πολιτών δεν τροποποιήθηκε ο Ποινικός Κώδικας ούτε θεσπίστηκε νέα κατηγορία αδικημάτων. Ο νόμος αυτός θεσπίζει μόνο διοικητικές κυρώσεις. Το άρθρο 36 παράγραφος 6 διαλαμβάνει σοβαρές παραβάσεις που τιμωρούνται με πρόστιμο από 600 έως 30.000 ευρώ, το δε άρθρο 37 παράγραφος 4 διαλαμβάνει παραβάσεις ήσσονος σημασίας, οι οποίες τιμωρούνται με πρόστιμο έως 600 ευρώ. Κυρώσεις ύψους έως 600.000 ευρώ είναι δυνατόν να επιβληθούν μόνο σε περίπτωση πολύ σοβαρής παράβασης.

Οι συμμετέχοντες ανέφεραν επίσης ότι «οι αστυνομικές δυνάμεις διαθέτουν σημαντική διακριτική ευχέρεια στην ερμηνεία των δύο αυτών άρθρων για την επιβολή προστίμων που [...] αλλάζει την ισορροπία εξουσίας εις βάρος του δικαστικού σώματος». Αυτό είναι εσφαλμένο, καθότι οι αρχές επιβολής του νόμου δεν επιβάλλουν πρόστιμα, παρά μόνο εισηγούνται την επιβολή τους μέσω αστυνομικής έκθεσης¹⁵. Ο οργανικός νόμος περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών ορίζει ότι οι κυρώσεις επιβάλλονται, κατά περίπτωση, από τη διοικητική αρχή σύμφωνα με ρυθμιζόμενη διαδικασία, η οποία μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου. Κάθε κύρωση υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο και οι δικαστές έχουν απόλυτη εξουσία, όχι μόνο να αποφαινούνται επί της νομιμότητας της κύρωσης, αλλά και να τροποποιούν το ύψος της, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης.

Η απόφαση στην υπόθεση «**Laguna Guzmán κατά Ισπανίας**» που αναφέρεται στην έκθεση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απόδειξη διαδεδομένης υπερβολικής χρήσης βίας κατά των διαδηλωτών από την ισπανική αστυνομία, όπως φαίνεται να υποδηλώνει η έκθεση, αλλά μάλλον ως απόφαση που αφορά συγκεκριμένη υπόθεση. Τούτο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η εν λόγω υπόθεση είναι η μοναδική παραβίαση από την Ισπανία του άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από το 1979 μέχρι σήμερα¹⁶ στο πεδίο αυτό. Συν τοις άλλοις, η

¹⁵ Οι αστυνομικές διαδικασίες που σχετίζονται με τον οργανικό νόμο 4/2015 ρυθμίστηκαν περαιτέρω με την εγκύκλιο 13/2018, της 17ης Οκτωβρίου, της υφυπουργού Ασφαλείας, περί μεθόδων διενέργειας ερευνών από εξωτερικά σώματα, ερμηνείας ορισμένων αδικημάτων και δικονομικών ζητημάτων σχετικών με τον οργανικό νόμο 4/2015, της 30ής Μαρτίου, περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών.

¹⁶ https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf

παρούσα υπόθεση δεν αφορά τον οργανικό νόμο 4/2015 περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών, διότι τα γεγονότα που περιγράφονται στην υπόθεση έλαβαν χώρα πάνω από ένα έτος πριν από την τελευταία μεταρρύθμισή του το έτος 2015.

Στην έκθεση γίνεται επίσης μνεία στις δυσκολίες **ταυτοποίησης των αστυνομικών**. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι οι αστυνομικοί, τόσο από το Εθνικό Αστυνομικό Σώμα (Cuerpo Nacional de Policía) όσο και από την Ισπανική Πολιτοφυλακή (Guardia Civil), υποχρεούνται από το 2007 να αναγράφονται ευκρινώς στη στολή τα διακριτικά τους, όπως ορίζεται στην εγκύκλιο 13/2007 της υφυπουργού Ασφαλείας. Οι σχετικοί κανονισμοί περιλαμβάνουν επίσης το δικαίωμα των πολιτών να ζητούν από τους αστυνομικούς να δηλώνουν την ταυτότητά κατά τη διάρκεια των αστυνομικών επιχειρήσεων. Οι βέλτιστες πρακτικές μιας αυτόνομης περιφέρειας που αναφέρονται στο έγγραφο εγκρίθηκαν βάσει της εθνικής νομοθεσίας.

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι ο οργανικός νόμος 4/2015 περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών έχει εξεταστεί σε δύο αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου (υπόθεση 172/2020, της 19ης Νοεμβρίου 2020, και υπόθεση 13/2021, της 28ης Ιανουαρίου 2021). Στις αποφάσεις αυτές γίνεται δεκτό το περιεχόμενο του οργανικού νόμου, εκτός από μία παραπομπή στο κείμενό του. Η απόφαση 13/2021, της 28ης Ιανουαρίου 2021, του Συνταγματικού Δικαστηρίου έκρινε ότι η αναφορά του άρθρου 36 παράγραφος 23 στην «μη εξουσιοδοτημένη» χρήση εικόνων, προσωπικών ή επαγγελματικών δεδομένων αρχών ή μελών των υπηρεσιών επιβολής του νόμου αντίκειται στο ισπανικό Σύνταγμα και, ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη διάταξη κηρύχθηκε άκυρη.

Όσον αφορά την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι σημαντικό να σημειωθεί η συγκρότηση της Εθνικής Υπηρεσίας Εγγύησης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Oficina Nacional de Garantía de los Derechos Humanos) υπό τον υφυπουργό Ασφαλείας. Με την πρωτοβουλία αυτή πιστοποιείται η δέσμευση των ισπανικών αστυνομικών δυνάμεων να σέβονται τα ανθρωπινά δικαιώματα και να μεριμνούν για τη βελτίωση των διαδικασιών με μέλημα την προστασία τους¹⁷.

Όσον αφορά τους ισχυρισμούς περί δυσκολίας πρόσβασης στην **κοινωνική στέγαση**, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελεί δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Συντάγματος. Το δικαίωμα σε αξιοπρεπή στέγαση προστατεύεται από τον Διαμεσολαβητή και η αναγνώριση, ο σεβασμός και η προστασία του αποτελούν τον πυρήνα του παράγωγου δικαίου, της πρακτικής των δικαστικών αρχών και των ενεργειών των δημόσιων αρχών. Συναφώς, αξίζει να σημειωθούν τα εξής:

- Προσφάτως εγκρίθηκε το βασιλικό διάταγμα 42/2022, της 18ης Ιανουαρίου, το οποίο αφορά το κουπόνι ενοικίασης για τη νεολαία και το κρατικό σχέδιο πρόσβασης στη στέγαση για την περίοδο 2022-2025 (Real Decreto 42/2022, de 18 de enero, por el que se regula el Bono Alquiler Joven y el Plan Estatal para el acceso a la vivienda 2022-2025)¹⁸.
- Με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 2/2022, της 22ας Φεβρουαρίου, παρατάθηκαν ορισμένα μέτρα, μεταξύ των οποίων η αναστολή των εξώσεων και της κατάσχεσης πρώτης κατοικίας έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2022 για τα ευάλωτα άτομα και τις οικογένειες στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 11/2020 της 31ης Μαρτίου και στο βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 37/2020 της 22ας Δεκεμβρίου.
- Επί του παρόντος, προχωρεί η έγκριση του νομοσχεδίου για το δικαίωμα στη στέγαση στη Βουλή μέσω της επείγουσας διαδικασίας. Πρόκειται για την πρώτη νομική διάταξη σε επίπεδο κεντρικής δημόσιας διοίκησης για τη ρύθμιση του εν λόγω ζητήματος. Αποσκοπεί δε στη θέσπιση, για το σύνολο της ισπανικής επικράτειας, των βασικών προϋποθέσεων που εγγυώνται

¹⁷ Instrucción 1/2022 de la Secretaría de Estado de Seguridad.

¹⁸ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-802>

την ισότητα κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των συνταγματικών υποχρεώσεων που σχετίζονται με τη στέγαση.

Στην έκθεση θίγονται επίσης τα **ζητήματα της διαφάνειας και της προσπέλασης των δημόσιων πληροφοριών**. Το δικαίωμα προσπέλασης των δημόσιων πληροφοριών κατοχυρώνεται από το ίδιο το ισπανικό Σύνταγμα, και συγκεκριμένα στο άρθρο 105 β): «Η πρόσβαση των πολιτών σε διοικητικά αρχεία και έγγραφα ρυθμίζεται από τον νόμο, εξαιρουμένων των θεμάτων που αφορούν την ασφάλεια και την άμυνα του κράτους, τη διερεύνηση αδικημάτων και την ιδιωτική ζωή των ατόμων»

Το δικαίωμα αυτό ενισχύθηκε με τον νόμο 19/2013, της 9ης Δεκεμβρίου, περί διαφάνειας, προσπέλασης δημόσιων πληροφοριών και χρηστής διακυβέρνησης, ο οποίος αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου να έχει πρόσβαση σε δημόσιες πληροφορίες και εφαρμόζεται αυστηρά από την ισπανική δημόσια διοίκηση. Με τον λόγω νόμο έχει θεσπιστεί διαδικασία βάσει της οποίας οι πολίτες μπορούν να ζητούν πληροφορίες που κατέχει η δημόσια διοίκηση. Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία που παρασχέθηκαν από το Συμβούλιο Διαφάνειας και Χρηστής Διακυβέρνησης, το οποίο επιβλέπει και ελέγχει την εφαρμογή του νόμου 19/2013, το 46 % των αιτήσεων παροχής πληροφοριών έγινε άμεσα δεκτό (με τη διαβίβαση των ζητηθέντων εγγράφων¹⁹) και, ως εκ τούτου, δεν ήταν αναγκαία η προσφυγή στο δικαστήριο για την κοινοποίηση των πληροφοριών.

Ο νόμος 19/2013 εμπνέεται σε μεγάλο βαθμό από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα («σύμβαση του Τρόμσο»), η οποία υπεγράφη από την Ισπανία τον Νοέμβριο του 2021. Η Ισπανία διαθέτει θεσμικό και νομικό πλαίσιο που περιλαμβάνει όλους τους κανόνες που απαιτούνται από το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, το οποίο συμπληρώνεται από κανόνες που υπερβαίνουν αυτούς που απαιτούνται από την ΕΕ, γεγονός που καθιστά την Ισπανία παράδειγμα όσον αφορά τη διαφάνεια, την πρόληψη της διαφθοράς και τη χρηστή διακυβέρνηση.

Εν προκειμένω, ο Μηχανισμός Αναθεώρησης της Συμμαχίας για την Ανοικτή Διακυβέρνηση τόνισε στην έκθεση αξιολόγησής του ότι η εφαρμογή του τρίτου ισπανικού σχεδίου ανοικτής διακυβέρνησης «ενίσχυσε τη διαδικασίας της ανοικτής διακυβέρνησης μέσω της δημιουργίας του Φόρουμ Ανοικτής Διακυβέρνησης, το οποίο παρείχε βήμα διαλόγου στην κοινωνία των πολιτών. Το υψηλό επίπεδο συμμόρφωσης που επιτεύχθηκε κατά τη διάρκεια αυτού του κύκλου επέτρεψε σημαντική πρόοδο στον ανοικτό χαρακτήρα της διακυβέρνησης, ιδίως στους τομείς της πρόσβασης σε πληροφορίες και της συμμετοχής των πολιτών»²⁰.

Σύμφωνα με τον νόμο 19/2013 της 9ης Δεκεμβρίου, οι πληροφορίες που υπόκεινται σε υποχρεώσεις διαφάνειας πρέπει να δημοσιεύονται στους σχετικούς ιστοτόπους κατά τρόπο σαφή, δομημένο και κατανοητό για όλους τους ενδιαφερομένους. Επιπλέον, η Γενική Κρατική Διοίκηση διαθέτει **διαδικτυακή πύλη για τη διαφάνεια**²¹, η οποία διαθέτει ένα τμήμα ενεργητικής δημοσιοποίησης με σκοπό να διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών σε όλες τις πληροφορίες (άρθρο 10). Το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο (Consejo General del Poder Judicial), η Βουλή και η Γερουσία διαθέτουν επίσης τις αντίστοιχες διαδικτυακές πύλες διαφάνειας. Ο νόμος προβλέπει επίσης τη δημιουργία διαδικτυακών πυλών διαφάνειας για τις αυτόνομες περιφέρειες και τις τοπικές αρχές. Όλοι οι δημόσιοι οργανισμοί, καθώς και τα πολιτικά κόμματα, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι επιχειρηματικές οργανώσεις και οι ιδιωτικές οντότητες που λαμβάνουν δημόσια

19 https://www.consejodetransparencia.es/ct_Home/Actividad/Datos-actividades/Estadisticas2021.html

20 Η έκθεση είναι διαθέσιμη στη διαδικτυακή πύλη για τη διαφάνεια στον ακόλουθο σύνδεσμο: https://transparencia.gob.es/transparencia/dam/jcr:2fb5b3e9-d444-4ec7-8472-464fa3c61927/Spain_ImplementationReport_2017-2019.pdf

21 <https://transparencia.gob.es/>

ενίσχυση ή επιδοτήσεις που υπερβαίνουν ορισμένα οικονομικά όρια κατά τη διάρκεια περιόδου ενός έτους υπόκεινται επίσης σε υποχρεώσεις ενεργού γνωστοποίησης.

Η διαδικτυακή πύλη διαφάνειας της Γενικής Κρατικής Διοίκησης δημοσιεύει προορατικά τις ετήσιες αποδοχές των ανώτερων υπάλληλων και των προϊσταμένων των οργάνων που εντάσσονται από το πεδίο εφαρμογής του νόμου, καθώς και την αποζημίωση που λαμβάνουν, κατά περίπτωση, όταν τα εν λόγω πρόσωπα παύουν να ασκούν τα καθήκοντά τους (άρθρο 8 παράγραφος στοιχείο στ) του νόμου 19/2013 της 9ης Δεκεμβρίου)²².

Όσον αφορά την πρόσβαση σε πληροφορίες για τις δημόσιες συμβάσεις, στη διαδικτυακή πύλη για τη διαφάνεια δημοσιεύονται όλες τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν μια σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων του αναδόχου. Οι πληροφορίες αυτές συντονίζονται από κεντρική πηγή υπό τη Γενική Κρατική Διοίκηση (Βάση δημοσίων συμβάσεων του Υπουργείου Οικονομικών και της Δημόσιας Διοίκησης).

Όσον αφορά τη νόσο COVID-19, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, η διαδικτυακή πύλη διαφάνειας της Γενικής Κρατικής Διοίκησης λειτουργούσε κανονικά όσον αφορά την ενεργό δημοσιοποίηση και συνέχισε να παρέχει σχετικές και επικαιροποιημένες δημόσιες πληροφορίες σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 19/2013. Όλες οι αγορές ιατροφαρμακευτικού υλικού κατά τη διάρκεια της πανδημίας διέπονται από την υποχρέωση δημοσίευσης δημόσιων συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων των συμβάσεων μικρότερης οικονομικής αξίας²³.

Το βασιλικό διάταγμα 463/2020, της 14ης Μαρτίου, με το οποίο κηρύχθηκε κατάσταση έκτακτης ανάγκης για τη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης που προκλήθηκε από τη νόσο COVID-19, θέσπισε γενική αναστολή όλων των διοικητικών προθεσμιών, συμπεριλαμβανομένων των υφιστάμενων αιτήσεων πρόσβασης σε δημόσιες πληροφορίες. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, όλες οι υπουργικές υπηρεσίες έδωσαν προτεραιότητα στα αιτήματα παροχής πληροφοριών σχετικών με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, με σκοπό να αποφευχθεί η συσσώρευση εκκρεμών αιτήσεων και να είναι σε θέση να διεκπεραιώσουν όλα τα αιτήματα με την αντίστοιχη απόφαση μόλις λήξει η κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Μετά τη λήξη της κατάστασης έκτακτης ανάγκης την 1η Ιουνίου 2020, αποκαταστάθηκαν πλήρως οι προθεσμίες για τις διαδικασίες που σχετίζονται με το δικαίωμα πρόσβασης σε δημόσιες πληροφορίες.

Όσον αφορά το ζήτημα της **προστασίας των δημοσιογράφων**, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ισπανία δεν έχει διαπιστωθεί πρόσφατα ότι παραβιάζει τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που ρυθμίζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του κράτους και των δημοσιογράφων ή προστατεύουν την ανεξαρτησία τους από απειλές από την κυβέρνηση.

Εκτός από την προστασία που παρέχει το ισπανικό Σύνταγμα στην αποτελεσματική άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης (άρθρο 20), αξίζει να επισημανθούν οι σχετικές συμφωνίες συνεργασίας και επιχειρησιακές οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, οι οποίες ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι αστυνομικοί οφείλουν να ενεργούν για την προστασία του έργου των επαγγελματιών δημοσιογράφων, ήτοι:

²² https://transparencia.gob.es/transparencia/transparencia_Home/index/PublicidadActiva/AltosCargos/Retribuciones-de-altos-cargos.html).

²³ Όλες οι πληροφορίες όσον αφορά τη σύναψη συμβάσεων προμηθειών ιατροφαρμακευτικού υλικού και τα σχετικά ποσά διατίθενται στην διαδικτυακή πύλη διαφάνειας στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://transparencia.gob.es/servicios-buscador/buscar.htm?pag=1&categoria=licitaciones&categoriasPadre=conconvsub&ente=E04921901,E05025001,E05070101&historico=false&lang=es>

- Η ανανέωση, τον Δεκέμβριο του 2020, της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εσωτερικών και της Ομοσπονδίας Ενώσεων Δημοσιογράφων της Ισπανίας (Federación de Asociaciones de Periodistas de España), στην οποία συμμετέχουν επίσης η Ομοσπονδία Ενώσεων Δημοσιογράφων της Ισπανίας (Federación de Asociaciones de Periodistas de España) και η Εθνική Ένωση Φωτορεπόρτερ και Εικονοληπτών του Τύπου και της Τηλεόρασης (Asociación Nacional de Informadores Gráficos de Prensa y Televisión) για τον εντοπισμό και την προστασία των επαγγελματιών στον κλάδο της ενημέρωσης σε γεγονότα που απαιτούν παρέμβαση της αστυνομίας. Σκοπός της παρούσας συμφωνίας είναι η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δημοσιογράφων, με κύριο στόχο τη διευκόλυνση του έργου των επαγγελματιών στον κλάδο της ενημέρωσης, ώστε να μπορούν να ασκούν τη δραστηριότητά τους σε ασφαλές περιβάλλον, ακόμη και όταν πρόκειται για τόπους και γεγονότα όπου ενδέχεται να προκύψουν καταστάσεις κινδύνου ή βίας.
- Το Υπουργείο Εσωτερικών παρακολουθεί συνεχώς την κατάσταση των θυμάτων, και ιδίως εκείνων που ενδέχεται να υποστούν οποιαδήποτε παράνομη πράξη με στόχο την παραβίαση των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους (για παράδειγμα, λόγω της ευάλωτης θέσης τους, της ηλικίας τους, της κοινωνικής τους κατάστασης ή του επαγγέλματός τους). Υπό την έννοια αυτή, πραγματοποιείται επί του παρόντος μεταρρύθμιση του συστήματος στατιστικών για την εγκληματικότητα (Sistema Estadístico de Criminalidad). Στο σύστημα αυτό θα λαμβάνονται υπόψη τα δεδομένα που περιλαμβάνονται στην Εθνική Κατηγοριοποίηση Επαγγελμάτων, με την οποία γίνονται η κατηγοριοποίηση και η καταχώριση του επαγγέλματος όλων των θυμάτων παραβατικών πράξεων που το αποκαλύπτουν. Η Εθνική Κατηγοριοποίηση Επαγγελμάτων θα περιλαμβάνει ειδική κατηγορία για δημοσιογράφους.

Όσον αφορά την **πολυφωνία της ενημέρωσης**, είναι αναγκαίο να γίνουν ορισμένες διευκρινίσεις στο κείμενο του εγγράφου:

Η θεσμική διαφήμιση ρυθμίζεται στην Ισπανία τόσο από κρατικές όσο και από περιφερειακές διατάξεις. Η Γενική Διοίκηση του Κράτους, ο νόμος 29/2005, της 29ης Δεκεμβρίου, περί θεσμικής διαφήμισης και επικοινωνίας, και το βασιλικό διάταγμα 947/2006, το οποίο ρυθμίζει τη λειτουργία της Επιτροπής Θεσμικής Διαφήμισης, θεσπίζουν ορισμένες διατάξεις που αποσκοπούν στη διασφάλιση της δημοσίευσης των προβλέψεων δαπανών και της εκτέλεσής τους σε σχέση με τις θεσμικές διαφημιστικές εκστρατείες.

Στην αρχή κάθε έτους, οι διατάξεις προβλέπουν την έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο ενός σχεδίου διαφήμισης και επικοινωνίας που περιλαμβάνει όλες τις θεσμικές εκστρατείες που σχεδιάζει να πραγματοποιήσει η Γενική Διοίκηση του Κράτους. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του νόμου 29/2005, της 29ης Δεκεμβρίου, «στο σχέδιο προσδιορίζονται, τουλάχιστον, οι αναγκαίες ενδείξεις σχετικά με το στόχο κάθε εκστρατείας, το προβλέψιμο κόστος, την περίοδο εκτέλεσης, τα χρησιμοποιούμενα βοηθήματα επικοινωνίας, το νόημα των μηνυμάτων, τους αποδέκτες τους και τα όργανα και λοιπές οντότητες που επηρεάζονται». Μετά την εκτέλεση του ετήσιου σχεδίου, πρέπει να υποβληθεί στη Βουλή έκθεση με θέμα την εφαρμογή του, η οποία θα είναι διαθέσιμη σε όλες τις επαγγελματικές οργανώσεις του κλάδου.

Κατά συνέπεια, οι πληροφορίες σχετικά με την κατανομή των δημόσιων πόρων για τη θεσμική διαφήμιση στη Γενική Διοίκηση του Κράτους είναι διαθέσιμες μέσω του ετήσιου σχεδίου, το οποίο παρέχει πληροφορίες συναφείς με τον προϋπολογισμό που προβλέπεται για τις εκστρατείες που έχει προγραμματίσει κάθε υπουργική υπηρεσία, καθώς και της αντίστοιχης ετήσιας έκθεσης, η

οποία περιλαμβάνει το συνολικό ποσό που δαπανήθηκε²⁴. Οι αρμόδιες υπηρεσίες υπόκεινται επίσης στα αιτήματα παροχής πληροφοριών που προβλέπονται στον νόμο 19/2013, της 9ης Δεκεμβρίου, περί διαφάνειας, προσπέλασης δημόσιων πληροφοριών και χρηστής διακυβέρνησης.

Όσον αφορά τη μνεία της έκθεσης στη μη ύπαρξη συμβουλίου μέσω ενημέρωσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ισπανία διαθέτει **ανεξάρτητη εποπτική αρχή στον οπτικοακουστικό τομέα**, την Εθνική Επιτροπή Αγορών και Ανταγωνισμού (CNMC). Ο νόμος 3/2013 της 4ης Ιουνίου 2013 ορίζει ότι το εν λόγω όργανο εποπτεύει και παρακολουθεί την ομαλή λειτουργία της αγοράς οπτικοακουστικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένης της συμμόρφωσης του οπτικοακουστικού περιεχομένου με την ισχύουσα νομοθεσία και τους κώδικες αυτορρύθμισης, καθώς και την εκπλήρωση της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί στους παρόχους δημόσιων υπηρεσιών.

Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι **δεν επιτράπη σε ορισμένους δημοσιογράφους να συμμετάσχουν σε συνεντεύξεις Τύπου** με μέλη της κυβέρνησης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, παρά τα μέτρα για τη μείωση της χωρητικότητας των καθημένων στις αίθουσες κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων λόγω της πανδημίας COVID-19, δεν υπάρχουν στοιχεία ότι δεόντως διαπιστευμένα άτομα από μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν μπόρεσαν να παραστούν σε συνεντεύξεις Τύπου που διοργάνωσε η κυβέρνηση. Επιπλέον, η διαδικασία διαπίστευσης των μέσων μαζικής ενημέρωσης για εκδηλώσεις που διοργανώνει το Γραφείο του προέδρου της κυβέρνησης είναι δημόσια και ανοικτή σε όλους τους επαγγελματίες που ενδιαφέρονται να συμμετέχουν σε αυτές²⁵.

Στο σχέδιο έκθεσης επισημαίνεται η ανησυχία των συμμετεχόντων για τη μη μεταφορά από την Ισπανία της οδηγίας της ΕΕ για την **υπεράσπιση των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος**. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης συντονίζει επί του παρόντος τη μεταφορά της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης. Το κείμενο του νομοσχεδίου βρίσκεται στο στάδιο της οριστικοποίησης και αναμένεται να υποβληθεί σύντομα στο Υπουργικό Συμβούλιο για δεύτερη ανάγνωση.

Όσον αφορά την **καταπολέμηση των διακρίσεων**, η έκθεση παραλείπει να αναφέρει τον μεγάλο αριθμό μέτρων που έλαβαν οι ισπανικές αρχές (και παρουσιάστηκαν κατά τη συνάντηση με τις δημόσιες αρχές στις 15 Οκτωβρίου) για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους λόγω φυλετικής, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γλώσσας, χρώματος, θρησκευματος, φύλου, ηλικίας, διανοητικής ή σωματικής αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού ή οποιουδήποτε άλλου παρόμοιου κριτηρίου.

Αξίζει να επισημανθεί, κατ' αρχάς, ότι κάθε πολίτης μπορεί να επιδιώκει την προστασία των ελευθεριών και των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο άρθρο 14 (αρχή της ισότητας) και στο Α' τμήμα του κεφαλαίου 2 (Θεμελιώδη δικαιώματα και δημόσιες ελευθερίες) του τίτλου Ι (Θεμελιώδη δικαιώματα και υποχρεώσεις) του Συντάγματος ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων, μέσω διαδικασίας που βασίζεται στις αρχές της προτίμησης και της συνοπτικής διαδικασίας και, κατά περίπτωση, μέσω προσφυγής ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

²⁴ Από την έναρξη ισχύος των κανονισμών το 2006, όλα τα ετήσια σχέδια και εκθέσεις έχουν δημοσιευτεί γενικά και μπορούν να ανατρέχουν σε αυτά όλοι ενδιαφερόμενοι στον ιστότοπο της Προεδρίας της Κυβέρνησης (<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/cpci/paginas/PlanesEInformes.aspx>) και στη δικτυακή πύλη για τη διαφάνεια (<https://transparencia.gob.es/>).

²⁵ Είναι αναρτημένη στον σχετικό ιστότοπο και αφορά μόνο τις ανάγκες διοργάνωσης και ασφάλειας των επίσημων εκδηλώσεων (<https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/acredita/Paginas/index.aspx>).

Εν προκειμένω, και εκτός από το νομοσχέδιο περί ίσης μεταχείρισης —το οποίο συζητείται επί του παρόντος στη Βουλή και αναφέρεται στην έκθεση— είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο Οργανικός νόμος κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και των συναφών μορφών μισαλλοδοξίας έχει συμπεριληφθεί στο Ετήσιο ρυθμιστικό σχέδιο για το 2022. Στις 22 Μαρτίου 2022, ξεκίνησε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης για τη συγκέντρωση των απόψεων των πολιτών, των οργανώσεων και των ενώσεων.

Η απαγόρευση των διακρίσεων στον οπτικοακουστικό τομέα θεσπίζεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2 του νόμου 7/2010 της 31ης Μαρτίου, όπου ορίζεται ότι «δεν πρέπει ποτέ μέσω της οπτικοακουστικής επικοινωνίας να υποκινούνται μίσος ή διακρίσεις λόγω φύλου ή οποιασδήποτε προσωπικής ή κοινωνικής περιστάσης και πρέπει να γίνεται σεβαστές η ανθρωπινή αξιοπρέπεια και οι συνταγματικές αξίες, με ιδιαίτερη προσοχή στην εξάλειψη συμπεριφορών που ευνοούν καταστάσεις ανισότητας εις βάρος των γυναικών».

Ομοίως, στο **Σχέδιο γενικού νόμου περί οπτικοακουστικής επικοινωνίας**, το οποίο βρίσκεται επί του παρόντος συζητείται στη Βουλή, οι αρχές που αναφέρονται στον νόμο 7/2010 της 31ης Μαρτίου διευρύνθηκαν και ενισχύθηκαν. Για τον σκοπό αυτό, το άρθρο 4 παράγραφος 2 του σχεδίου ορίζει τα εξής: «Η οπτικοακουστική επικοινωνία δεν πρέπει να υποκινεί βία, μίσος ή διακρίσεις εις βάρος ομάδας ή μελών ομάδας λόγω ηλικίας, φύλου, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου, φυλής, χρώματος δέρματος, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, σεξουαλικών ή γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιθαγένειας, κληρονομιάς ή γέννησης».

Το άρθρο 71 του οργανικού νόμου 4/2000, της 11ης Ιανουαρίου, περί δικαιωμάτων και ελευθεριών των αλλοδαπών στην Ισπανία και της κοινωνικής τους ένταξης προβλέπει τη σύσταση του **Ισπανικού Παρατηρητηρίου για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία (OBERAXE)**. Το εν λόγω θεσμικό όργανο ασχολείται με την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας, την προώθηση της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων, τη συναφή ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση, καθώς και τη συνεργασία με εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς και λοιπούς συναρμοδίους για την πρόληψη, την καταγγελία και την προστασία των θυμάτων.

Το 2020, το *Στρατηγικό πλαίσιο για την ιθαγένεια και την ένταξη κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, 2021-2027* επικαιροποίησε την *Ολοκληρωμένη στρατηγική κατά του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων και της ξενοφοβίας, 2021-2027* και τα στρατηγικά σχέδια για την ιθαγένεια και την ένταξη (PECI I και PECI II). Στόχος της παρούσας επανεξέτασης είναι η προσαρμογή των σχετικών στρατηγικών στη νέα μεταναστευτική κατάσταση και η ενσωμάτωση των συστάσεων που διατυπώθηκαν προς την Ισπανία από τους κύριους διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς σε θέματα πρόληψης του ρατσισμού, των φυλετικών διακρίσεων, της ξενοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας.

Η ύπαρξη της **Διοργανικής συμφωνίας κατά του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, των προκαταλήψεων έναντι των ΛΟΑΔΜ** και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας οδήγησε στην έγκριση του *Πρωτοκόλλου για την καταπολέμηση της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο*. Το πρωτόκολλο αυτό αποτελεί βασικό μέσο που θέτει τις βάσεις για αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο στην Ισπανία και περιλαμβάνει δημόσιες αρχές, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εταιρείες και παρόχους υπηρεσιών φιλοξενίας δεδομένων.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, το 2018, το Υπουργείο Εσωτερικών εγκαθίδρυσε το **Εθνικό Γραφείο για την Καταπολέμηση των Εγκλημάτων Μίσους (ONDOD)**²⁶, κύριο καθήκον του οποίου είναι να παρέχει συμβουλές στον Υπουργό Ασφάλειας σχετικά με εγκλήματα μίσους και να παρέχει τις κατάλληλες στρατηγικές και τεχνικές πληροφορίες για τη θέσπιση δημόσιων πολιτικών σχετικών με τα αδικήματα αυτά. Το ONDOD είναι επίσης αρμόδιο για την επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων με σκοπό την παροχή βοήθειας στα θύματα εγκλημάτων μίσους και λειτουργεί ως παρατηρητήριο, συλλέγοντας πληροφορίες και εκπονώντας στρατηγικές αναλύσεις για την έγκριση νέων πρωτοβουλιών επίλυσης αυτού του προβλήματος. Το ONDOD είναι επίσης το εθνικό σημείο επαφής με άλλους διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο αυτό.

Διεθνείς και ευρωπαϊκοί οργανισμοί, όπως ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODHIR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), έχουν εκτιμήσει ιδιαίτερα τις πρωτοβουλίες αυτές και έχουν επισημάνει την Ισπανία ως παράδειγμα προς μίμηση στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους.

Όσον αφορά επίσης την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους, αξίζει να σημειωθεί ότι προσφάτως ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση του σχεδίου δράσης της περιόδου 2019-2021. Η διαδικασία αυτή ήταν ουσιαστικής σημασίας για τον σχεδιασμό του δεύτερου σχεδίου δράσης κατά των εγκλημάτων μίσους²⁷.

Στην έκθεση αναφέρονται οι συχνές διακρίσεις από την αστυνομία εις βάρος των **Ρομά** λόγω εθνοτικού χαρακτηρισμού. Ωστόσο, η έκθεση δεν παρέχει στοιχεία που να τεκμηριώνουν αυτόν τον ισχυρισμό για μια συμπεριφορά η οποία, σε κάθε περίπτωση, αντίκειται στο σύνολο της ισχύουσας νομοθεσίας. Ως προς τούτο, το άρθρο 16 του οργανικού νόμου 4/2015, της 30ής Μαρτίου, περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών, ορίζει τα εξής: «Κατά την εξακρίβωση στοιχείων, τηρούνται αυστηρά οι αρχές της αναλογικότητας, της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω γέννησης, ιθαγένειας, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, φύλου, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, ηλικίας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού ή ταυτότητας, γνώμης ή κάθε άλλης προσωπικής ή κοινωνικής κατάστασης ή περίπτωσης». Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνονται επίσης σε όλους τους κανονισμούς λειτουργίας και δεοντολογίας της αστυνομίας, και η μη συμμόρφωση με όλες αυτές τις αρχές οδηγεί στην παρέμβαση των μηχανισμών ελέγχου που εφαρμόζονται για τον σκοπό αυτό και στην επιβολή των αντίστοιχων κυρώσεων. Ο ισχυρισμός ότι η αστυνομία σταματά δέκα φορές πιο συχνά έναν Ρομά για εξακρίβωση στοιχείων απ' ό,τι ένα άτομο από τον υπόλοιπο πληθυσμό είναι επίσης ατεκμηρίωτος. Επ' αυτού είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου στην Ισπανία δεν καταγράφουν τα φυλετικά δεδομένα των κρατουμένων.

Άλλες πρωτοβουλίες της ισπανικής κυβέρνησης για την καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των Ρομά αξίζει να επισημανθούν, όπως η *Εθνική στρατηγική για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά της περιόδου 2021-2030*²⁸, ή ο ρόλος του Συμβουλίου για την Εξάλειψη των Φυλετικών ή Εθνοτικών Διακρίσεων, αποστολή του οποίου είναι η παροχή βοήθειας στα θύματα διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής. Όσον αφορά το εν λόγω συμβούλιο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πέρυσι αυξήθηκε ο προϋπολογισμός για την παροχή βοήθειας στα

²⁶ Συμπληρωματικές πληροφορίες διατίθενται στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://www.interior.gob.es/web/servicios-al-ciudadano/delitos-de-odio>.

²⁷ https://www.lamondcloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/2022/120422_II_Plan_Accion_contra_delitos_odio.pdf

²⁸ https://www.mdsocialesa2030.gob.es/derechos-sociales/poblacion-gitana/docs/estrategia_nacional/Estrategia_nacional_21_30/Estrategia_aprob_cm_2_nov_ENGLISH.pdf

θύματα. Ως εκ τούτου, κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, ο αριθμός των γραφείων που ασχολούνται με τα ζητήματα αυτά θα αυξηθεί σε τουλάχιστον 21 σημεία ανά την Ισπανία.

Όσον αφορά τις δηλώσεις ως προς το ισπανικό νομοθετικό πλαίσιο για τα **άτομα με αναπηρία**, η Ισπανία θα ήθελε να δηλώσει ότι η αρχή της πάγιας συνεκτίμησης του φύλου περιλαμβάνεται στις αρχές που πρέπει να διέπουν τις κυβερνητικές πολιτικές στον τομέα αυτό στο άρθρο 3 στοιχείο ιγ) του Βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 1/2013, της 29ης Νοεμβρίου, περί δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και κοινωνικής τους ένταξης.

Όσον αφορά την παρατήρηση «Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ιδιαίτερη ανησυχία για τις αναγκαστικές ιατρικές θεραπείες στις οποίες υποβάλλονται τα άτομα με διανοητικές αναπηρίες και για το γεγονός ότι είναι αδύνατο για τα εν λόγω άτομα να ενημερώνονται σχετικά με την ιατρική τους περίθαλψη», διευκρινίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 763 παράγραφος 1 εδάφιο 1 του Νόμου 1/2000, της 7ης Ιανουαρίου, της Πολιτικής Δικονομίας, η κράτηση, για λόγους ψυχικής διαταραχής, ατόμου που δεν είναι σε θέση να αποφασίζει το ίδιο για τον εαυτό του απαιτεί προηγούμενη δικαστική έγκριση, εκτός εάν συντρέχουν λόγοι επείγουσας ανάγκης οι οποίοι, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να επικυρώνονται από δικαστή εντός μέγιστης προθεσμίας 72 ωρών. Επιπλέον, η Ισπανία εξακολουθεί να μην έχει επικυρώσει τη *Σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου σε σχέση με τις εφαρμογές της βιολογίας και της ιατρικής* όσον αφορά το πρόσθετο πρωτόκολλο για την ακούσια νοσηλεία και θεραπεία.

Στην έκθεση αναφέρονται επίσης τα **εμπόδια που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι γυναίκες**. Ως ισπανικές αρχές, θα θέλαμε να παράσχουμε ορισμένες διευκρινίσεις όσον αφορά τους ισχυρισμούς που παρατίθενται σε αυτήν και να ανασκευάσουμε ορισμένες ερμηνείες των αναφερόμενων στοιχείων.

Στην Ισπανία, ο οργανικός νόμος 3/2007, της 22ας Μαρτίου 2007, περί **ουσιώδους ισότητας γυναικών και ανδρών**, ισχύει από το 2007. Πρόκειται για έναν νόμο μεγάλης σημασίας, με τον οποίος θεσπίζονται διάφορες πολιτικές και πρωτοβουλίες για την εξάλειψη των διακρίσεων και των ανισοτήτων λόγω φύλου και θεσπίζεται το δικαίωμα στην ίση μεταχείριση και τις ίσες ευκαιρίες. Επί του παρόντος, και με στόχο τη συμπλήρωση του εν λόγω κανονιστικού πλαισίου, το Γενικό νομοσχέδιο περί ίσης μεταχείρισης και απαγόρευσης των διακρίσεων, που αναφέρεται στην έκθεση, συζητείται στη Βουλή.

Στην έκθεση γίνεται επίσης μνεία στο **μισθολογικό χάσμα μεταξύ των ανδρών και γυναικών** στην Ισπανία. Επ' αυτού, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, για να επιτευχθεί πραγματική και αποτελεσματική ισότητα και να γεφυρωθεί το μισθολογικό χάσμα, το 2020, πραγματοποιήθηκε η κανονιστική εξέλιξη που προβλέπεται στο Βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 6/2019, της 1ης Μαρτίου, περί επειγόντων μέτρων για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία²⁹, μέσω των βασιλικών διαταγμάτων 901/2020, της 13ης Οκτωβρίου, περί ρύθμισης των σχεδίων ισότητας και 902/2020, της 13ης Οκτωβρίου, περί ίσης αμοιβής ανδρών και γυναικών. Τα μέτρα αυτά έχουν ήδη συμβάλει στη μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων στο 16,2 %, ποσοστό που συνιστά μείωση κατά 4,8 μονάδες από το 2018.

Όσον αφορά τις **πολιτικές συμβιβασμού**, αξίζει να επεκταθούμε ως προς τις πληροφορίες που παρέχονται στην έκθεση. Όπως αναφέρθηκε κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, η κυβέρνηση

²⁹ Με το οποίο, μεταξύ άλλων κανονισμών, τροποποιήθηκαν ο οργανικός νόμος 3/2007, της 22ας Μαρτίου, περί ουσιώδους ισότητας γυναικών και ανδρών και το Εργατικό Δίκαιο (Βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 2/2015 της 23ης Οκτωβρίου).

εφάρμοσε ποικίλες πολιτικές στον τομέα της οικογενειακής φροντίδας. Το 2021, το Υπουργείο Ισότητας δρομολόγησε το «Σχέδιο οικογενειακών φροντιστών» (Plan Corresponsables) σε συνεργασία με τις αυτόνομες περιφέρειες της χώρας. Στόχος του σχεδίου είναι η κατοχύρωση της φροντίδας ως δικαιώματος στην Ισπανία από την άποψη της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Έχει σχεδιαστεί ως πολιτική-μήτρα με σκοπό την ανάπτυξη ενός συστήματος κρατικής φροντίδας. Μέσω αυτής επιδιώκεται να σχεδιαστούν ολοκληρωμένα συστήματα περίθαλψης με γνώμονα το φύλο, τη διατομεακότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα που θα προάγουν τη συνυπευθυνότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, του κράτους, της αγοράς, των οικογενειών και της κοινότητας.

Επιπλέον, το Υπουργείο Κοινωνικών Δικαιωμάτων και η Ατζέντα 2030 επεξεργάζονται το **Νομοσχέδιο περί πολυμορφίας και υποστήριξης των οικογενειών**, με το οποίο επιδιώκεται να θεσπιστούν, μεταξύ άλλων μέτρων, επτά ημέρες άδειας μετ' αποδοχών, ένα καθολικό εισόδημα ανατροφής τέκνων για όλα τα ισπανικά νοικοκυριά και παράταση της γονικής άδειας στους 24 μήνες και για τους δύο γονείς.

Ως μέρος μιας συνολικής διαδικασίας επανεξέτασης και της ενίσχυσης της **θεσμικής αντίδρασης στην έμφυλη βία**, το Συμβούλιο Υπουργών ενέκρινε τη *Συμφωνία για την έγκριση του καταλόγου επειγόντων μέτρων του σχεδίου για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της αντίδρασης στην έμφυλη βία* κατόπιν πρωτοβουλίας των υπουργών Ισότητας, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών, Υγείας και Κοινωνικών Δικαιωμάτων και της Ατζέντας 2030. Ο εν λόγω κατάλογος επειγόντων μέτρων περιλαμβάνει 15 μέτρα σε έξι διαφορετικούς τομείς. Επιπλέον, η κυβερνητική αντιπροσωπεία κατά της έμφυλης βίας πραγματοποίησε σειρά εκστρατειών επικοινωνίας το 2021 με στόχο την καλύτερη ευαισθητοποίηση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, όπως προβλέπεται στον κατάλογο επειγόντων μέτρων που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2021, καθώς και στο ίδιο το κρατικό σύμφωνο.

Είναι εξίσου σημαντικό να σημειωθεί ότι, στις 24 Νοεμβρίου 2021, το Διαπεριφερειακό Συμβούλιο του Εθνικού Συστήματος Υγείας ενέκρινε το **τυποποιημένο μέσο για την έγκαιρη ανίχνευση της έμφυλης βίας στο εθνικό σύστημα υγείας**, το οποίο συμπληρώνει το *Κοινό πρωτόκολλο ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κατά της έμφυλης βίας στο εθνικό σύστημα υγείας* (του 2012) για την επίτευξη τυποποιημένων και ομοιογενών κατευθυντήριων γραμμών δράσης.

Το **Σχέδιο οργανικού νόμου περί συνολικής εγγύησης της σεξουαλικής ελευθερίας**, το οποίο αποσκοπεί στην παροχή ολοκληρωμένης προστασίας του δικαιώματος στη σεξουαλική ελευθερία και στην εξάλειψη κάθε σεξουαλικής βίας, συζητείται επί του παρόντος στη Βουλή, μετά την έγκρισή του από το Συμβούλιο Υπουργών τον Ιούλιο του 2021. Ο νόμος προβλέπει τη θέσπιση και εφαρμογή αποτελεσματικών, ολοκληρωμένων και συντονισμένων πολιτικών μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες θα εγγυώνται την πρόληψη και την πάταξη της σεξουαλικής βίας, καθώς και τη θέσπιση ειδικής και ολοκληρωμένης προστασίας των γυναικών, των κοριτσιών και των αγοριών, ως κύριων θυμάτων όλων των μορφών σεξουαλικής βίας.

Εν προκειμένω, είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί το σχέδιο **«Η Ισπανία σας προστατεύει από τη βία των ανδρών»**. Η στρατηγική επικεντρώνεται στην επέκταση, τη βελτίωση και τη διεύρυνση ολοκληρωμένων υπηρεσιών φροντίδας για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών, με στόχο τη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα και το ισχύον νομικό πλαίσιο. Για τον σκοπό αυτό, προβλέπεται η δημιουργία κέντρων παροχής βοήθειας επί 24ωρου βάσεως σε θύματα σεξουαλικής βίας σε όλες τις περιφέρειες και τις αυτόνομες πόλεις της επικράτειας.

Όσον αφορά τη **ρητορική μίσους κατά της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ**, αξίζει να επισημανθεί το νομοσχέδιο περί ουσιώδους και αποτελεσματικής ισότητας των ατόμων τρανς και διασφάλισης των

δικαιωμάτων των **ΛΟΑΤΚΙ**, το οποίο εκπονείται επί του παρόντος. Ο νόμος αυτός ενοποιεί και εγγυάται τα δικαιώματα και αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου για τα άτομα τρανς και εν γένει τα **ΛΟΑΤΚΙ**.

Στην έκθεση οι «συμμετέχοντες εξήγησαν επίσης ότι η καταγγελία στην αστυνομία περιστατικών διακρίσεων ή εγκλημάτων μίσους είναι δύσκολη». Επ' αυτού, είναι σημαντικό να επισημανθεί το **Πρωτόκολλο δράσης για την επιβολή του νόμου στα εγκλήματα μίσους**. Επιπλέον, όλες οι αστυνομικές αναφορές διαβιβάζονται στην κατά τόπους Εισαγγελία που είναι αρμόδια για αδικήματα μίσους και διακρίσεων, ακόμη και όταν δράστης δεν είναι γνωστός.

Ο οργανικός νόμος 4/2000, της 11ης Ιανουαρίου, περί δικαιωμάτων και ελευθεριών των αλλοδαπών στην Ισπανία και της κοινωνικής τους ένταξης ορίζει ότι η κράτηση σε κέντρο κράτησης αλλοδαπών (Centro de Internamiento de Extranjeros) μπορεί να αποφασιστεί μόνο από την αρμόδια δικαστική αρχή. Εν προκειμένω, πρέπει να λαμβάνει υπόψη η αρχή της αναλογικότητας και άλλες εφαρμοστέες περιστάσεις, όπως η έλλειψη εγγράφων, η ύπαρξη προηγούμενων καταδικαστικών αποφάσεων ή διοικητικών κυρώσεων, οι εκκρεμείς ποινικές ή διοικητικές διαδικασίες επιβολής κυρώσεων ή οι πιθανοί κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία ή την υγεία του ίδιου του αλλοδαπού. Επιπροσθέτως, το άτομο παραμένει υπό κράτηση για το χρονικό διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της διαδικασίας και για μέγιστο διάστημα 60 ημερών. Η αναφορά στην κράτηση επί 60 ημέρες στα κέντρα κράτησης αλλοδαπών δεν συνάδει μόνο με την οδηγία 2008/115 (η οποία προβλέπει τη δυνατότητα περιόδων κράτησης έως 18 μηνών), αλλά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ισπανία είναι ένα από τα κράτη μέλη με τις μικρότερες περιόδους κράτησης.

Επιπλέον, αξίζει να επισημανθεί ότι υπάρχει διπλός δικαστικός έλεγχος επί της κράτησης μεταναστών, δεδομένου ότι, πέραν του δικαστή που είναι αρμόδιος για την έγκριση και την ακύρωση της κράτησης, υπάρχει ένας επιπλέον δικαστής αρμόδιος για την εποπτεία της διαμονής των αλλοδαπών στα εν λόγω κέντρα. Οι δικαστές αυτοί είναι αρμόδιοι να εξετάζουν αναφορές και καταγγελίες κρατουμένων στον βαθμό που θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματά τους. Οι εν λόγω δικαστές μπορούν επίσης να επισκέπτονται τα εν λόγω κέντρα όταν υποπίπτει στην αντίληψή τους οποιαδήποτε σοβαρή παραβίαση ή όταν το κρίνουν σκόπιμο. Εάν η κράτηση πραγματοποιείται υπό παράνομες συνθήκες, ο αλλοδαπός έχει το δικαίωμα να υποβάλει αίτηση habeas corpus (αίτηση περί αμφισβήτησης της νομιμότητας της κράτησης).

Συν τοις άλλοις, το Βασιλικό διάταγμα 220/2022, της 29ης Μαρτίου, με το οποίο εγκρίνονται οι κανονισμοί που διέπουν το σύστημα υποδοχής για τη διεθνή προστασία, εγκρίθηκε με σκοπό την ανάπτυξη του κεφαλαίου III του τίτλου II του νόμου 12/2009, της 30ής Οκτωβρίου 2009, που ρυθμίζει το δικαίωμα ασύλου και επικουρικής προστασίας. Μεταξύ των διαφόρων στοιχείων που περιέχει ο κανονισμός, υπάρχει κατάλογος δικαιωμάτων για τα άτομα στα οποία απευθύνεται το σύστημα, καθώς και αξιολόγηση των αναγκών των ατόμων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση κατά τη διάρκεια της υπαγωγής τους στο σύστημα υποδοχής. Για να καθοριστούν οι υλικές συνθήκες υποδοχής των δικαιούχων, θα λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, οι ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι υπάρχουν τα εξής δύο νομικά πλαίσια για την έκδοση απόφασης επιστροφής:

- Η μεν απέλαση, η οποία ισχύει για όσους έχουν βρεθεί στο ισπανικό έδαφος σε παράτυπη κατάσταση και η οποία συνεπάγεται απαγόρευση εισόδου.
- Η δε επιστροφή, η οποία ισχύει για αλλοδαπούς οι οποίοι, αφού απελάθηκαν, παραβαίνουν απαγόρευση εισόδου, καθώς και για όσους συλλαμβάνονται επειδή επιχειρούν να εισέλθουν παράνομα στην Ισπανία.

Και στις δύο περιπτώσεις, οι οποίες ρυθμίζονται από τον οργανικό νόμο 4/2000, λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι ισχύουσες εγγυήσεις, όπως τα δικαιώματα δωρεάν νομικής συνδρομής, παροχής διερμηνέα, αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και προσφυγής κατά διοικητικών αποφάσεων. Συν τοις άλλοις, πρόκειται για εξατομικευμένες διαδικασίες, και οι οποίες δεν είναι ποτέ δυνατόν να διεκπεραιώνονται συλλογικά. Στις διαδικασίες αυτές πρέπει να τηρείται η αρχή της μη επαναπροώθησης και να προβλέπεται το δικαίωμα υπαγωγής σε διεθνή προστασία.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην απόφασή του της 13ης Φεβρουαρίου 2020 (N.D και N.T κατά Ισπανίας), και το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (αποφάσεις 172/2020 και 13/2021) επικύρωσαν το καθεστώς **διαδικασίας στα σύνορα** που θεσπίζεται στη δέκατη πρόσθετη διάταξη του οργανικού νόμου 4/2000, μέσω της πρώτης τελικής διάταξης του οργανικού νόμου 4/2015, της 30ής Μαρτίου, περί προστασίας της ασφάλειας των πολιτών. Στόχος της διαδικασίας αυτής είναι η εκπλήρωση, στη Θέουτα και τη Μελίγια, της υποχρέωσης προστασίας των εξωτερικών συνόρων της Ισπανίας, όπως ορίζεται στον κώδικα συνόρων του Σένγκεν και στο άρθρο 72 της ΣΛΕΕ.

Όσον αφορά την **ανανέωση του Γενικού Δικαστικού Συμβουλίου**, η φράση «μη ανανέωση του συνιστά απειλή για την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος» δεν θεωρείται αποδεκτή. Είναι επίσης αντιφατική με άλλες παρατηρήσεις της έκθεσης όπου αναφέρεται ότι το κράτος δικαίου στην Ισπανία είναι σταθερό και ότι οι Ισπανοί δικαστές μπορούν να επιτελούν τα καθημερινά τους καθήκοντα με ανεξάρτητο τρόπο. Μετά την έναρξη ισχύος του οργανικού νόμου 4/2021, το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο εξακολουθεί να ασκεί το κύριο καθήκον του, ήτοι την προάσπιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Καθότι το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο δεν είναι δικαιοδοτικό όργανο, η προσωρινή κατάσταση δεν εμποδίζει την ορθή εκτέλεση των καθηκόντων που ανατίθενται στα δικαστήρια και η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών διασφαλίζεται πλήρως.

Η Ισπανία επισημαίνει ότι το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο προεδρεύεται από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, και, επιπλέον αυτού, απαρτίζεται από είκοσι μέλη που διορίζει η Αυτού Μεγαλειότης ο Βασιλιάς της Ισπανίας για περίοδο πέντε ετών. Από αυτούς, δώδεκα επιλέγονται μεταξύ δικαστών και ειρηνοδικών όλων των κατηγοριών δικαστών και οκτώ μεταξύ δικηγόρων και άλλων νομικών. Όλοι πρέπει να είναι επαγγελματίες με αναγνωρισμένη ικανότητα και με περισσότερα από δεκαπέντε έτη άσκησης του επαγγέλματός τους. Επιπλέον, η Βουλή και η Γερουσία εκλέγουν αντιστοίχως δέκα μέλη του Γενικού Δικαστικού Συμβουλίου, τέσσερα μεταξύ νομικών εγνωσμένης αξίας με περισσότερα από δεκαπέντε έτη άσκησης του επαγγέλματός και έξι από έναν κατάλογο δικαστών. Για την εκλογή των μελών απαιτείται πλειοψηφία τριών πέμπτων σε κάθε σώμα. Ως εκ τούτου, δεν πρόκειται για συμφωνία μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, αλλά μεταξύ των κοινοβουλευτικών ομάδων της Βουλής και της Γερουσίας. Η εκλογή των μελών από τον κατάλογο των δικαστών από κάθε σώμα πραγματοποιείται μεταξύ των υποψηφίων που υποβάλλουν τα μέλη του δικαστικού σώματος, δεδομένου ότι κάθε υποψήφιος πρέπει να έχει εγκριθεί από 25 δικαστές ή από μία ένωσης δικαστών.

Στην έκθεση επισημαίνεται ότι «[σ]ύμφωνα με τους συμμετέχοντες, ο αριθμός των δικαστών ανά κάτοικο είναι ανεπαρκής, κάτι που προκαλεί υπερβολικά χρονοβόρες διαδικασίες, ιδίως στα ανώτερα και στο Ανώτατο Δικαστήριο». Επ' αυτού, πρέπει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των δικαστών ανά 100.000 κατοίκους στην Ισπανία (11,5 %) είναι παρόμοιος με τα ποσοστά άλλων γειτονικών χωρών με παρόμοιο πληθυσμό (Γαλλία (10,9 %) ή Ιταλία (11,6 %)). Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το γράφημα 3.4 της έκθεσης της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης (CEPEJ) του 2020.

Στην έκθεση αναφέρεται ότι «**δικαστικές διαδικασίες** είναι συχνά χρονοβόρες και οι ζητούμενες πληροφορίες ενίοτε κοινοποιούνται χρόνια μετά την υποβολή του αιτήματος». Εν προκειμένω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τον *Πίνακα αποτελεσμάτων στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2021*³⁰, η Ισπανία βρίσκεται σε εύλογη συγκριτική θέση όσον αφορά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών στα της επίλυσης διοικητικών διαφορών.

Όσον αφορά το θέμα της διαφθοράς, οι ισπανικές αρχές **υπογραμμίζουν τις θετικές εξελίξεις που έχουν σημειωθεί στον τομέα της δίωξης και της επιβολής κυρώσεων για συμπεριφορές που σχετίζονται με τη διαφθορά.**

Το έργο «**Ενίσχυση της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της απάτης στην Ισπανία**», το οποίο εκτελεί επί του παρόντος η Εθνική Υπηρεσία Συντονισμού της Καταπολέμησης της Απάτης της IGAE, με την τεχνική βοήθεια του ΟΟΣΑ και με χρηματοδότηση από τη Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχει ιδιαίτερη σημασία στο θέμα αυτό. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα:

- Το *Σχέδιο εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της απάτης*, το οποίο αναμένεται να υποβληθεί τον Ιούλιο - Αύγουστο του 2022.
- Την επέκταση του πεδίου δράσης στα της πρόληψης της απάτης και της διαφθοράς πέραν των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, μέσω μιας γενικότερης προσέγγισης της καταπολέμησης της διαφθοράς, όπως συμφωνήθηκε κατά τη συνεδρίαση της Συντονιστικής Επιτροπής των Γενικών Επιθεωρήσεων Υπηρεσιών των Υπουργείων της Γενικής Κρατικής Διοίκησης στις 15 Μαρτίου 2022.

Στη στρατηγική θα λαμβάνονται επίσης υπόψη οι κίνδυνοι που συνδέονται με τη διάθεση των κονδυλίων που χρησιμοποιούνται για την άμβλυνση των οικονομικών και κοινωνικών συνεπειών της νόσου COVID-19, όπως οι κίνδυνοι που ενέχουν οι δημόσιες συμβάσεις που συνάπτονται βάσει της διαδικασίας έκτακτης ανάγκης ή οι προσπάθειες να επηρεαστούν οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διαχείριση των εν λόγω κονδυλίων.

Όσον αφορά την **καταπολέμηση της απάτης, της διαφθοράς, της υπεξαίρεσης, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, του οργανωμένου εγκλήματος και άλλων αδικημάτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ**, η Εθνική Υπηρεσία Συντονισμού Καταπολέμησης της Απάτης της IGAE διατηρεί επιχειρησιακές και συντονιστικές σχέσεις με την Ειδική Εισαγγελία κατά της Διαφθοράς και του Οργανωμένου Εγκλήματος, με το Εθνικό Αστυνομικό Σώμα, με την Ισπανική Πολιτοφυλακή και —κυρίως— με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία από την έναρξη λειτουργίας της την 1η Ιουνίου 2021.

Επιπροσθέτως, εκπρόσωποι των προαναφερθέντων θεσμικών οργάνων συμμετέχουν στην *Επιτροπή Χάραξης της Εθνικής Στρατηγικής για την Καταπολέμηση της Απάτης*, η οποία δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, το οποίο θα επικουρεί και θα συμβουλεύει την Εθνική Υπηρεσία Συντονισμού Καταπολέμησης της Απάτης της IGAE κατά τη χάραξη της στρατηγικής.

Συν τοις άλλοις, το 2017, η Εθνική Υπηρεσία Συντονισμού για την Καταπολέμηση της Απάτης της IGAE εγκαθίδρυσε το **σύστημα Infofraud**. Οι καταγγελίες σχετικά με τη διαχείριση του Μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα διοχετεύονται μέσω του εν λόγω συστήματος, στο οποίο θα εξετάζονται καταγγελίες για απάτη, διαφθορά και κάθε άλλη παράνομη δραστηριότητα όσον

30

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_el

αφορά κονδύλια υπό άμεση, έμμεση ή κοινή διαχείριση. Επ' αυτού, αξίζει να σημειωθεί ότι οι καταγγελίες σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις παρακολουθούνται ιδιαίτερα στενά, αλλά αποτελούν μόλις το 6,69 % του συνολικού αριθμού των καταγγελιών που έχουν υποβληθεί από το 2017. Ο διάυλος αυτός τροποποιείται επί του παρόντος με σκοπό την προσαρμογή του στην οδηγία (ΕΕ) 2019/1937 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2019, σχετικά με την προστασία των προσώπων που αναφέρουν παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης

Παρατηρήσεις της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας επί του σχεδίου έκθεσης που συνέταξε η ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κατόπιν επίσκεψης στην Κύπρο στις 25-26 Νοεμβρίου 2021

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα ήθελε να εκφράσει την εκτίμησή της στην ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για την ενδιαφέρουσα ανταλλαγή απόψεων στις 25 Νοεμβρίου και να υποβάλει πρόσθετα σχόλια στο επακόλουθο σχέδιο έκθεσης κατόπιν επίσκεψης στην Κύπρο στις 25-26 Νοεμβρίου 2021, στις ακόλουθες ενότητες.

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα ήθελε να υπογραμμίσει για ακόμη μια φορά τη δέσμευσή της να προασπίζει την αρχή του κράτους δικαίου, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αξία της ΕΕ και απαραίτητο συστατικό μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

1. Θεμελιώδη δικαιώματα στο πλαίσιο των κοινωνικών εταίρων

Ο **κοινωνικός διάλογος** συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες συνιστώσες για τη χάραξη εργασιακής πολιτικής. Ειδικά στον εργασιακό τομέα, αλλά και γενικά στον κοινωνικό τομέα, η αξιοποίηση του ειλικρινούς κοινωνικού διαλόγου σε περιβάλλον εμπιστοσύνης, με σκοπό την ανάπτυξη αποφάσεων πολιτικής, παραμένει στον πυρήνα των διαδικασιών της συνειδητής διαμόρφωσης πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί στην Κύπρο μεγάλος αριθμός μόνιμων οργάνων τριμερούς κοινωνικού διαλόγου, τα οποία ασχολούνται με τις πολιτικές εργασίας, το εργασιακό δίκαιο, καθώς και με κοινωνικά θέματα όπου οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ως σύμβουλοι. Κορυφαία μεταξύ αυτών είναι η Συμβουλευτική Επιτροπή Εργασίας, η οποία ασχολείται σε τακτική βάση με όλα τα εργασιακά και κοινωνικά ζητήματα που έχουν αντίκτυπο στον κόσμο της εργασίας. Η θέσπιση νέας νομοθεσίας ή τροποποιήσεων στην ισχύουσα νομοθεσία συζητούνται πάντα στο υψηλότερο επίπεδο τριμερούς διαλόγου, δηλαδή στη Συμβουλευτική Επιτροπή Εργασίας.

Προκειμένου, ειδικότερα, να ενισχυθούν περαιτέρω η υλοποίηση και η επιβολή της νομοθεσίας για ίσες αμοιβές, οι υπάλληλοι και οι επιθεωρητές του υπουργείου, παράλληλα με υπαλλήλους από το γραφείο του Διαμεσολαβητή, συμμετέχουν σε λεπτομερές πρόγραμμα κατάρτισης με θεωρητικό και πρακτικό περιεχόμενο, με στόχο την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους κατά τις επιθεωρήσεις ή τον χειρισμό καταγγελιών που αφορούν τον νόμο για ίσες αμοιβές ανδρών και γυναικών ή για την αμοιβή εργασίας ίσης αξίας. Η εκπαίδευσή τους περιλαμβάνει μεθόδους αξιολόγησης της εργασίας. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010-2021 πραγματοποιήθηκαν επιθεωρήσεις βάσει ετήσιου στόχου, που ορίστηκε στις 200 με 300 επιθεωρήσεις ετησίως, τόσο προληπτικής όσο και κατασταλτικής φύσεως. Η απαίτηση δεδομένων, κυρίως με σκοπό να εντοπιστούν άμεσες διακρίσεις στις

αμοιβές, είναι βασική παράμετρος του έργου του ελεγκτικού σώματος, το οποίο επικεντρώνεται επίσης στην ενημέρωση εργοδοτών και εργαζομένων σχετικά με τις νομοθετικές διατάξεις, καθώς και στην πρακτική καθοδήγηση των εργοδοτών στο τομέα της συμμόρφωσης. Το 2022 πραγματοποιήθηκαν στοχευμένες και πιο λεπτομερείς επιθεωρήσεις, με βάση μια αξιολόγηση κινδύνου η οποία είχε διεξαχθεί.

Είναι σημαντικό, στο πλαίσιο αυτό, να διευκρινιστεί ότι υπάρχουν ειδικά νομοθετήματα που καλύπτουν τα αντίστοιχα μέτρα για τις διακρίσεις, την ισότητα των αμοιβών ανδρών και γυναικών, την προστασία των μεταναστών εργαζομένων στην Κύπρο, και άλλα νομοθετικά ζητήματα που άπτονται της επιθεώρησης εργασίας.

Τέτοιο νομοθέτημα αποτελεί ο νόμος 205(Ι)/2002 σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες για τους άντρες και τις γυναίκες στο εργασιακό περιβάλλον και στην επαγγελματική εκπαίδευση, ο οποίος παρακολουθείται από το Τμήμα Εργασίας. Το Τμήμα Εργασίας λαμβάνει ενεργά όλα τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας σχετικά με την επιβολή της αρχής της ισότητας και την προώθηση των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες στον χώρο εργασίας και στην επαγγελματική κατάρτιση, σύμφωνα με τον Νόμο 205(Ι)/2002 όπως έχει τροποποιηθεί και είναι πλήρως εναρμονισμένος με την ενωσιακή οδηγία 2006/54/ΕΚ. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού των επιθεωρητών ισότητας φύλου που υπάγονται στο Τμήμα Εργασίας, το οποίο συνεχίζει να είναι αρμόδιο να εξετάζει καταγγελίες που αφορούν διακρίσεις λόγω φύλου (συμπεριλαμβανομένων καταγγελιών σεξουαλικής παρενόχλησης στον χώρο εργασίας και καταγγελιών που αφορούν την εγκυμοσύνη και τη μητρότητα), προκειμένου να διασφαλίζεται ισότητα στην εργασία και να καταπολεμούνται οι διακρίσεις. Τα άτομα που αντιμετωπίζουν διακρίσεις λόγω φύλου δύνανται να υποβάλουν καταγγελία στους επιθεωρητές με βάση τον νόμο περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην εργασία και στην επαγγελματική κατάρτιση. Ο εν λόγω νόμος 205(Ι)/2002, όπως τροποποιήθηκε, περιέχει στην ενότητα 27 τη διαδικασία με την οποία διερευνούν τις καταγγελίες οι επιθεωρητές ισότητας των φύλων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Συγκεκριμένα, ο επιθεωρητής ισότητας των φύλων ορίζει διαμεσολάβηση μεταξύ του καταγγέλλοντος και του εργοδότη προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα. Σε περίπτωση που επιτευχθεί συμφωνία, ο επιθεωρητής συντάσσει έκθεση και τα δύο μέρη την υπογράφουν. Σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί συμφωνία, συντάσσεται έκθεση η οποία θα μπορεί να παρουσιαστεί ενώπιον δικαστηρίου. Οι επιθεωρητές ισότητας είναι τοποθετημένοι σε κάθε τοπικό γραφείο Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) και μπορούν να συμβουλεύουν ή να λαμβάνουν και να εξετάζουν καταγγελίες σχετικά με την προστασία της μητρότητας ή να λαμβάνουν καταγγελίες σχετικά με διακρίσεις λόγω φύλου, οι οποίες διερευνώνται σύμφωνα με τον Περί Ίσης Μεταχείρισης Ανδρών και Γυναικών στην Απασχόληση και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση Νόμο 205(Ι)/2002.

Όσον αφορά το **εθνικό σχέδιο δράσης για την ένταξη των μεταναστών** θα πρέπει να αναφερθεί ότι ένα προσχέδιο δράσης είχε καταρτιστεί από το Υπουργείο Εσωτερικών

το 2020 και, μολονότι εκκρεμεί η επίσημη υιοθέτησή του από το Υπουργικό Συμβούλιο, πολλές δράσεις έχουν υλοποιηθεί από τις αρμόδιες αρχές.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι οι Δ.ΥΠ.Α του Τμήματος Εργασίας προσφέρουν σε όλους τους αιτούντες εργασία (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών) βοήθεια στην εύρεση εργασίας χωρίς διακρίσεις, μέσω καταχώρησης σε μητρώα, παροχής υπηρεσιών αναζήτησης εργασίας και υπηρεσιών πρακτικής άσκησης, οι οποίες περιλαμβάνουν επαγγελματική καθοδήγηση, συμβουλευτική, καθώς και συστάσεις για προγράμματα κατάρτισης και θέσεις εργασίας. Οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένους τομείς απασχόλησης, οι οποίοι ρυθμίζονται με υπουργική απόφαση. Το εύρος των εν λόγω τομέων/επαγγελμάτων διευρύνθηκε, το 2019, προκειμένου να συμπεριλάβει πιο ελκυστικά επαγγέλματα.

Κατά την περίοδο 2018-2021, προκειμένου να βελτιωθούν οι υπηρεσίες που παρέχονται από τη Δ.ΥΠ.Α, το Τμήμα Εργασίας προσέλαβε 30 νέους προσωρινούς συμβούλους απασχόλησης για την παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών στους ανέργους, ιδίως στα άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Οι εν λόγω τοποθετήθηκαν στα γραφεία των Δ.ΥΠ.Α σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι συμβάσεις τους έχουν παραταθεί έως το τέλος του 2023.

2. **Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του συνέρχεσθαι**

Όσον αφορά την παρατήρηση για **συρρίκνωση του χώρου της κοινωνίας των πολιτών**, εν μέρει λόγω της αντικατάστασης των εθνικών μητρώων με περιφερειακά μητρώα, και τις καθυστερήσεις που έχει προκαλέσει το γεγονός αυτό, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η αποκέντρωση των διαδικασιών που ακολουθούνται από τη δημόσια υπηρεσία αποτελούν διεργασία πού έχει αποδειχθεί επανειλημμένα ότι ωφελεί τους πολίτες. Η καθυστέρηση που παρατηρήθηκε οφείλεται στο γεγονός ότι ξαφνικά ένας τεράστιος αριθμός ΜΚΟ έπρεπε να ελεγχθεί, όσον αφορά τη συμμόρφωση των καταστατικών τους με τις διατάξεις του νέου νομοθετήματος [104(I)/2017]. Οι έλεγχοι είχαν ως κύριο στόχο να διασφαλίσουν ότι, αντίθετα με την προηγούμενη νομοθεσία, τα καταστατικά ενισχύθηκαν διότι αυξήθηκε ο βαθμός διαφάνειας και δημοκρατίας. Προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία, ιδίως στην περιοχή της Λευκωσίας, η οποία έχει το μεγαλύτερο αριθμό καταχωρίσεων, το υπουργείο προέβη στην αγορά υπηρεσιών από νομικές εταιρείες.

Οι αλλαγές που επιβλήθηκαν από τον νόμο 104(I)/2017 στόχευαν, αφενός, στην ορθή διαχείριση των οικονομικών των ΜΚΟ προκειμένου να αποτρέπονται φαινόμενα φοροδιαφυγής και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και, αφετέρου, στην ενίσχυση της δημοκρατίας στο πλαίσιο της λειτουργίας των ΜΚΟ. Για πρώτη φορά, η απαίτηση για συλλογική λήψη αποφάσεων μέσω γενικών συνελεύσεων ενισχύθηκε σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι ΜΚΟ κατέστησαν πυλώνας δημοκρατίας, σε σύγκριση με τις μονοπρόσωπες ή ολιγοπρόσωπες οντότητες που

αποτελούσαν στο παρελθόν, και συστάθηκε υγιέστερο πλαίσιο για τη λειτουργία τους. Όσον αφορά την υλοποίηση μιας ενιαίας πολιτικής, οργανώθηκαν εκπαιδευτικά σεμινάρια και επενδύθηκε τεράστιο ποσό χρόνου και χρημάτων για τη βελτίωση των διαδικασιών. Κατά τη διάρκεια της αναθεώρησης των καταστατικών διαπιστώθηκε ότι μεγάλο μέρος του προβλήματος που αντιμετωπίζει ο τομέας των ΜΚΟ στην Κύπρο σήμερα είναι κυρίως η προσπάθεια εκμετάλλευσης του ορισμού της «ένωσης», ώστε ποικίλες επιχειρήσεις, κυρίως αθλητικές σχολές ή άλλες σχολές, να μην καταχωρούνται ως εταιρείες αλλά ως ενώσεις, σε μια προσπάθεια να επιτύχουν φορολογικές και άλλες ελαφρύνσεις, καθώς και να λαμβάνουν δωρεές. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι ιδιοκτήτες των αθλητικών σχολών προβληματίζονται σχετικά με την εφαρμογή του νέου νόμου, δεδομένου ότι μόλις εντοπιστούν τέτοιες περιπτώσεις, διαγράφονται από τα μητρώα των ενώσεων. Δεν συμφωνούμε ότι είναι πολύπλοκη η διαδικασία για τα σωματεία που λειτουργούν με βάση το συνταγματικό δικαίωμα του συνέρχεσθαι. Αντιθέτως η διαδικασία κατέστη πολύ απαιτητική για όσες ενώσεις ήταν στην πραγματικότητα επιχειρήσεις, λανθασμένα καταχωρημένες ως ενώσεις. Η πολυπλοκότητα προέκυψε διότι το Υπουργείο Εσωτερικών θέσπισε απαιτήσεις απόδειξης, μέσω του νόμου 104(Ι)/2017, ότι οι εκπρόσωποι των ενώσεων δεν είναι στην πραγματικότητα φοροδιαφεύγοντες επιχειρηματίες.

Όσον αφορά τους ισχυρισμούς για **«επιβαρυντικές και περιττές γραφειοκρατικές απαιτήσεις»** που επιβάλλονται στις ΟΚΠ, το Υπουργείο Εσωτερικών θεωρεί ότι το ποσό των 40 000 ευρώ είναι υπερβολικά υψηλό, καθώς περισσότερο από το 90 % των ΜΚΟ δηλώνουν ετήσιο εισόδημα κάτω των 40 000 ευρώ. Επιπλέον, μεγάλος αριθμός των ΜΚΟ που δηλώνουν εισόδημα κάτω των 40 000 ευρώ, δεν έχουν υποβάλει ακόμη την απλή δημοσιονομική έκθεση που απαιτείται από τον νόμο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ένας μεγάλος αριθμός ενώσεων είναι στην πραγματικότητα επιχειρήσεις οι οποίες, εάν ήταν εγγεγραμμένες ως οφειλέτριες στο μητρώο εταιρειών, θα έπρεπε να υποβάλλουν λογιστικές καταστάσεις ακόμη και όταν έχουν μηδενικά έσοδα: γίνεται λοιπόν φανερό ότι το ποσό των 40 000 ευρώ δίνει τεράστιο κίνητρο στις εταιρείες να υποβάλουν ψευδείς δηλώσεις (δηλώνοντας π.χ. ότι αντί για σχολή καράτε είναι σύλλογος καράτε, αντί για σχολή τένις είναι σύλλογος τένις) προκειμένου, αφενός, να καταφέρουν να φοροδιαφύγουν και, αφετέρου, να δημιουργήσουν αθέμιτο ανταγωνισμό. Οι εν λόγω περιπτώσεις έχουν εντοπιστεί και εφαρμόζεται αυστηρό πλαίσιο ελέγχου, από το οποίο μέχρι τώρα καταδεικνύεται ότι, μεταξύ άλλων, σε αρκετές περιπτώσεις, στους ελεγμένους λογαριασμούς που υποβλήθηκαν για εισοδήματα άνω των 40 000 ευρώ, δεν ακολουθούνται τα ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα ελέγχου. Επιπλέον ξεκίνησε αξιολόγηση κινδύνου ολοκλήρου του μητρώου των ΜΚΟ, σε σχέση με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, βάσει των οδηγιών της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF). Με βάση τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα, το 24 % των ΜΚΟ διατρέχει μέτρια υψηλό και υψηλό κίνδυνο για νομιμοποίηση εσόδων από

εγκληματικές δραστηριότητες και το 13 % για χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Το υπουργείο έχει καταρτίσει πρόγραμμα περαιτέρω ελέγχου για αυτές τις περιπτώσεις. Η απαίτηση για καθαρό ποινικό μητρώο και πιστοποιητικό μη καταδίκης για εγκλήματα κατά ανηλίκων [στην περίπτωση των ενώσεων οι οποίες στοχεύουν και σε ανηλίκους στις δραστηριότητές τους, π.χ. χορός, πολεμικές τέχνες, αθλήματα, ανάγνωση κ.λπ.], η οποία προβλέπεται από τον νόμο 104(I)/2017, δεν διαφέρει από τους ορισμούς στην υπόλοιπη νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας η οποία προβλέπει τέτοιου είδους υποχρεώσεις. Τέλος, το αποτέλεσμα των ελέγχων που διενεργούνται από τους γραμματείς δεν υποστηρίζει τους ισχυρισμούς των ΜΚΟ σχετικά με τους λόγους πίσω από την απόρριψη των αιτήσεων πολλών ΟΚΠ.

Όσον αφορά τη **διαδικασία διαγραφής**, η ένταξη των εν λόγω οργανώσεων στους καταλόγους των ενώσεων/ιδρυμάτων που πρόκειται να διαγραφούν, σχετίζονται πρωτίστως με τη μη υποβολή, μετά το πέρας 4 ετών, ενός καταστατικού εναρμονισμένου με το νομοθέτημα 104(I)/2017. Η διαδικασία διαγραφής στοχεύει στη συντριπτική πλειονότητα των αδρανών ΜΚΟ, οι οποίες ιδρύθηκαν από τότε που θεσπίστηκε η προηγούμενη νομοθεσία το 1972 και οι οποίες έπαυσαν τη λειτουργία τους χωρίς να είναι υποχρεωμένες να ενημερώσουν τον γραμματέα. Το γεγονός ότι, από τα 2 500 σωματεία, μόνο γύρω στα 60 εμφανίστηκαν και διαμαρτυρήθηκαν για τη διαγραφή τους και μόνο ένα προσέφυγε στο Δικαστήριο, με την απόφαση να εκδίδεται εναντίον του, αποδεικνύει ότι η συντριπτική πλειονότητα των διαγραφμένων ΟΚΠ ήταν ανενεργά σωματεία. Υπήρχαν ακόμη και ορισμένες ΜΚΟ που δεν προσήλθαν για ενημέρωση επειδή όφειλαν φόρο εισοδήματος και εισφορές στο ταμείο κοινωνικής ασφάλισης και είδαν τη διαδικασία ως ευκαιρία για να διαγραφούν. Φυσικά, σύμφωνα με τον νόμο 104(I)/2017 ακολουθείται διαδικασία ρευστοποίησης.

Επιπλέον, επαναλαμβάνουμε τη θέση μας ότι ισχυρισμοί σχετικά με **δυσφήμιση** είναι εντελώς αβάσιμοι και μη τεκμηριωμένοι.

Τέλος, θα θέλαμε να αναφέρουμε ορισμένα μέτρα που έχει λάβει η Κυπριακή Δημοκρατία για την ενίσχυση του ρόλου και της συμμετοχής των ΟΚΠ στη δημόσια ζωή:

Το 2021, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την εκπόνηση **εθνικής στρατηγικής για την ενεργό πολιτότητα και τη συμμετοχική διακυβέρνηση**, η οποία διεξάγεται επί του παρόντος από το Γραφείο του Επιτρόπου για τον Πολίτη.

Η κυβέρνηση κατέθεσε στο κοινοβούλιο τη **νομοθεσία για την «Πρωτοβουλία των Πολιτών»**, η φιλοσοφία της οποίας βασίζεται στην Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία των

Πολιτών. Η νομοθεσία έχει ήδη συζητηθεί στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών Υποθέσεων και θα συζητηθεί στην ολομέλεια του κοινοβουλίου το φθινόπωρο, προκειμένου να εγκριθεί.

Το Γραφείο του Επιτρόπου για τον Πολίτη αναλαμβάνει **δράσεις για την ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών**, ως εξής:

- Τον Δεκέμβριο του 2021 διοργανώθηκε ένα μεγάλο συνέδριο με τίτλο «Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) και η πτυχή του συν-σχεδιασμού και των συμμετοχικών διαδικασιών όσον αφορά την εφαρμογή της Ατζέντας 2030», με τη συμμετοχή ΜΚΟ, πολιτών, πολιτικών, της κυβέρνησης και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων.
- Το 2022 ιδρύθηκε το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πολιτών, με τακτικές συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης ανοικτές στο κοινό.
- Το πρώτο Φόρουμ Δημοκρατίας στην Κύπρο πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2022, με δύο προ-εκδηλώσεις, δηλαδή ένα εργαστήριο ιδεών για τις δημόσιες διαβουλεύσεις και έναν Hackathon (μαραθώνιο ανάπτυξης εφαρμογών) Ψηφιακής Δημοκρατίας.
- Το 2021 διοργανώθηκε σε όλη την Κύπρο μια σειρά παρουσιάσεων για το ενωσιακό πρόγραμμα CERV («Ιθαγένεια, ισότητα, δικαιώματα και αξίες») και τις ευκαιρίες χρηματοδότησής του για τις ΜΚΟ.

3. Ελευθερία της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης

Όσον αφορά τον **πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης**, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η διαφάνεια έχει ενισχυθεί (άρθρο 30Α) μετά την ψήφιση του τροποποιητικού νόμου για τους νόμους περί ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών στις 23/12/2021 (ευθυγράμμιση της εθνικής νομοθεσίας με την οδηγία 2018/1808/ΕΕ). Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2 του άρθρου 30Α ορίζεται ότι ο πάροχος υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης οφείλει να παρέχει στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου πληροφορίες σχετικά με την ιδιοκτησιακή του δομή, συμπεριλαμβανομένων των πραγματικών δικαιούχων. Στην παράγραφο 3 προβλέπεται ότι σε κάθε μέτρο που λαμβάνει η Αρχή για τον σκοπό αυτόν πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός για τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή των πραγματικών δικαιούχων. Το μέτρο πρέπει επίσης να είναι αναγκαίο και αναλογικό και να αποσκοπεί στην επίτευξη στόχου γενικού συμφέροντος.

4. Το δικαίωμα στη μη διάκριση

Το **μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων** έχει μειωθεί σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία και συνεχίζει να ακολουθεί πτωτική τάση. Έχει μειωθεί περαιτέρω

κατά 20 % από το 2017 (11,2 %) και σήμερα ανέρχεται στο 9 % σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για το 2020.

Η εξάλειψη του μισθολογικού χάσματος μεταξύ ανδρών και γυναικών, αποτελεί σαφή και σταθερό στόχο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ο οποίος επιδιώκεται μέσω διαφόρων στοχευμένων δράσεων. Έχει αναπτυχθεί ένα εθνικό μοντέλο για την πιστοποίηση επιχειρήσεων που υιοθετούν πολιτικές προώθησης της ισότητας των φύλων στον εργασιακό χώρο και ιδίως της ισότητας στις αμοιβές, και από τον Απρίλιο του 2014 έχει συσταθεί ένας εθνικός φορέας πιστοποίησης. Μέχρι στιγμής, 61 επιχειρήσεις έχουν επιβραβευθεί, μεταξύ άλλων, για: τις προσπάθειές τους να διασφαλίσουν ίσες αμοιβές και να προσελκύσουν και να διατηρήσουν το υποεκπροσωπούμενο φύλο· την εφαρμογή δράσεων για τη βελτίωση της ισορροπίας των φύλων σε θέσεις λήψης αποφάσεων· την υιοθέτηση συστημάτων ταξινόμησης θέσεων εργασίας ουδέτερων ως προς το φύλο· την εφαρμογή πολιτικών που αποσκοπούν στη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Οι 25 από τις πιστοποιημένες εταιρείες ανανέωσαν την πιστοποίησή τους.

Επιπλέον, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων συμμετέχει σε δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων και τις δυσμενείς συνέπειές του στην οικονομική και κοινωνική ζωή των γυναικών, όπως η διοργάνωση ετήσιων εκδηλώσεων για την Ημέρα της Ισότητας των Αμοιβών. Μια συζήτηση με συντονιστή και με θέμα «Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η τρέχουσα κατάσταση και οι ανησυχίες για το μέλλον», καθώς και μια διαδικτυακή εκστρατεία σηματοδότησαν την Ημέρα της Ισότητας των Αμοιβών το 2022. Στη συζήτηση με συντονιστή συμμετείχαν ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου και ένας εκπρόσωπος από κάθε συνδικαλιστική και εργοδοτική ένωση, με στόχο να φωτίσουν θέματα όπως οι επιπτώσεις του χάσματος για τους εργαζόμενους, την οικονομία και την κοινωνία, ο αντίκτυπος στους νέους και η σημασία της επιλογής επαγγέλματος, μεταξύ άλλων. Περισσότερα από 1700 άτομα παρακολούθησαν τη συζήτηση διαδικτυακά, σχολιάζοντας και θέτοντας ερωτήσεις.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό και ο αριθμός των γυναικών σε μερική απασχόληση για τα τελευταία 10 χρόνια σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κύπρου:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ποσοστό γυναικών που εργάζονται με μερική απασχόληση	12,9%	13,7%	16,1%	17,2%	16,5%	16,5%	16,1%	14,9%	15,1%	14,2%	13,4%

Αριθμός γυναικών που εργάζονται με μερική απασχόληση	24.505	25.138	28.103	30.597	28.721	28.785	29.315	28.362	29.401	27.749	27.138
--	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Όπως φαίνεται παραπάνω, ο αριθμός και το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται με μερική απασχόληση έχει μειωθεί τα τελευταία 2 χρόνια. Επίσης, το ποσοστό των απασχολούμενων γυναικών που εργάζονται σε μερική απασχόληση το 2021 είναι το χαμηλότερο από το 2012.

Επιπλέον, καταβλήθηκαν πρόσθετες προσπάθειες για τη διασφάλιση των **δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία**. Μετά την κύρωση της σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία το 2011, η Κυπριακή Δημοκρατία υιοθέτησε την εθνική στρατηγική για τα άτομα με αναπηρία 2018-2028 και εφαρμόζει ανά τριετία εθνικά σχέδια δράσης για την αναπηρία (2013-2015, 2018-2020 και 2021-2023), καθορίζοντας το όραμα, τις αξίες, τους στρατηγικούς στόχους και τις δράσεις για την περαιτέρω εκπλήρωση των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία, σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Η στρατηγική και τα σχέδια δράσης της Κύπρου για την αναπηρία συνδέονται με τις καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία προς την Κυπριακή Δημοκρατία το 2017 και ενσωματώνουν τις απόψεις και τις προτάσεις των οργανώσεων που εκπροσωπούν τα άτομα με αναπηρία.

Επιπλέον, η εθνική στρατηγική για τα άτομα με αναπηρία 2018-2028 και τα εθνικά σχέδια δράσης για την αναπηρία (2013-2015, 2018-2020 και 2021-2023) συνάδουν με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2021-2020 και την ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2021-2030. Το εθνικό σχέδιο δράσης για την αναπηρία 2018-2020 περιλάμβανε 86 δράσεις, εκ των οποίων 54 (ποσοστό 63 %) υλοποιήθηκαν πλήρως, 26 (ποσοστό 30 %) υλοποιήθηκαν μερικώς και 6 (ποσοστό 7 %) δεν υλοποιήθηκαν. Το νέο εθνικό σχέδιο δράσης για την αναπηρία 2021-2023 εμπλουτίστηκε με περισσότερες δράσεις (135 συνολικά) που θα υλοποιηθούν από 8 υπουργεία και 3 υφυπουργεία.

Για τους σκοπούς της παρακολούθησης της αποτελεσματικής εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής για την αναπηρία και των NDAP (εθνικά προγράμματα συνηγορίας υπέρ των ατόμων με αναπηρία), το Τμήμα Κοινωνικής Ένταξης των Ατόμων με Αναπηρία ζητά από κάθε αρμόδιο φορέα να αυτοαξιολογεί τις δράσεις υλοποίησής του ετησίως. Τα αποτελέσματα υποβάλλονται στο Παγκύπριο Συμβούλιο Ατόμων με Αναπηρία και στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Όσον αφορά τις καταγγελίες των ατόμων με αναπηρία, το Γραφείο του Επιτρόπου Διοίκησης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει οριστεί ως ο ανεξάρτητος μηχανισμός από το Υπουργικό Συμβούλιο με την απόφαση αριθ. 73.519 με ημερομηνία 9.5. 2012. Κάθε άτομο με αναπηρία έχει πρόσβαση στην υποβολή καταγγελίας που τυγχάνει

ανεξάρτητης διερεύνησης. Επιπλέον, η Κύπρος έχει επικυρώσει το προαιρετικό πρωτόκολλο της UNCRPD που δίνει το δικαίωμα σε κάθε πρόσωπο να υποβάλει καταγγελία στην Επιτροπή του ΟΗΕ για την ΣΗΕΔΑΑ (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία).

Αναφορικά με την πρόσβαση στη στέγαση, σημειώνεται ότι κάθε άτομο με αναπηρία που πληροί τα οικονομικά κριτήρια και δικαιούται ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, δικαιούται επίσης μηνιαία επιδότηση για ενοικίαση κατοικίας, υψηλότερη από την επιδότηση ατόμου χωρίς αναπηρία.

Για το θέμα που τέθηκε σχετικά με τους περιορισμούς στον **τόπο διαμονής των μεταναστών** διευκρινίζεται ότι το σχετικό διάταγμα που απαγορεύει στους αιτούντες άσυλο να διαμένουν σε συγκεκριμένες περιοχές αποσκοπούσε στην αποφυγή δημιουργίας γκέτο που θα προέκυπτε από τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού μεταναστών σε περιοχές με μικρό πληθυσμό κατά τρόπο που θα απαγόρευε την ένταξή τους στις τοπικές κοινωνίες. Υπενθυμίζεται ότι το σχετικό κοινοτικό κεκτημένο (οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, άρθρο 7 παράγραφος 2) επιτρέπει στα κράτη μέλη να αποφασίζουν για τη διαμονή του αιτούντος άσυλο.

5. Το κράτος δικαίου

Το «**δόγμα της αναγκαιότητας**» είναι άσχετο με το κράτος δικαίου και τις μεταρρυθμίσεις που προωθεί η κυβέρνηση με στόχο την περαιτέρω διασφάλιση της εφαρμογής αυτής της θεμελιώδους αρχής.

Ωστόσο, δεδομένου ότι αναφέρεται στο σχέδιο έκθεσης, είναι απαραίτητο να παρατεθούν ορισμένες πραγματικές πληροφορίες σχετικά με το εν λόγω δόγμα, προκειμένου να αποφευχθούν παρεξηγήσεις. Μετά τις διακοινοτικές συγκρούσεις του 1963 και την επακόλουθη αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων αξιωματούχων από λειτουργίες και όργανα της Δημοκρατίας, η κατάληξη για το κυπριακό νομικό σύστημα ήταν να μην μπορεί να αναπαραχθεί βάσει και δυνάμει του δικού του πλαισίου και της δικής του νομιμότητας (της οποίας η αρχή της δικαιοσύνης αποτελούσε βασικό συνταγματικό γνώρισμα). Το κοινοβούλιο, αποτελούμενο πλέον αποκλειστικά από Ελληνοκύπριους βουλευτές, ψήφισε νόμο που παρέκαμψε ορισμένες διατάξεις του Συντάγματος που αφορούσαν τη δικαιοσύνη σύνθεση των δικαστικών οργάνων και την έκδοση και δημοσίευση της νομοθεσίας. Το Ανώτατο Δικαστήριο εξέδωσε την κομβική απόφαση στην υπόθεση Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά Mustafa Ibrahim και άλλων [1964] CLR 195, κρίνοντας περίφημα ότι η προαναφερθείσα νομοθεσία δεν υπόκειται σε αντισυνταγματικότητα, λόγω του «**δόγματος της αναγκαιότητας**» (θεμελιώδες αξίωμα του οποίου, όπως αναφέρεται, είναι ότι η σωτηρία του κράτους πρέπει να είναι ο υπέρτατος νόμος). Βασικά το δόγμα της αναγκαιότητας εφαρμόζεται έτσι ώστε να διατηρούνται οι θεμελιώδεις υπηρεσίες του κράτους, συμπεριλαμβανομένης της απονομής της Δικαιοσύνης. **Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας προβλέπει προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο των νόμων**

(άρθρα 140 και 144 του Συντάγματος), έτσι ώστε να υπάρχουν έλεγχοι και ισορροπίες στο πλαίσιο του δόγματος της αναγκαιότητας. Ως εκ τούτου, όλες οι πληροφορίες που παρέχονται στο τμήμα 5 της παρούσας έκθεσης πρέπει να εξεταστούν έχοντας υπόψη τις παραπάνω διευκρινίσεις.

Επιπλέον, οι αναφορές στον **Γενικό Εισαγγελέα** είναι ανακριβείς, διότι ο Γενικός Εισαγγελέας δεν συμμετέχει στο Υπουργικό Συμβούλιο αλλά συμμετέχει στο Εθνικό Συμβούλιο. Είναι ο νομικός σύμβουλος της κυβέρνησης. Επιπλέον, δεν υπάρχει κανένας συνταγματικός κανόνας που να απαγορεύει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να διορίσει ως Γενικό Εισαγγελέα πρόσωπο που συμμετείχε στην κυβέρνηση ως υπουργός πριν από τον διορισμό του ως Γενικός Εισαγγελέας, εφόσον έχει τα προσόντα που προβλέπει το Σύνταγμα στα άρθρα 112 και 113. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι υπουργοί στην Κυπριακή Δημοκρατία δεν είναι μέλη του κοινοβουλίου και δεν ανήκουν απαραίτητα σε πολιτικό κόμμα. Ο Γενικός Εισαγγελέας ασκεί τα καθήκοντά του σύμφωνα με το Σύνταγμα και τη νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Όσον αφορά το **τεκμήριο αθωότητας** σε αστικές υποθέσεις, υπογραμμίζεται ότι ο ισχυρισμός σχετικά με «την ύπαρξη ποινικής έρευνας ως απόδειξης αδικήματος, ακόμη και πριν ληφθεί οποιαδήποτε δικαστική απόφαση στην εκάστοτε υπόθεση» είναι ξεκάθαρα λανθασμένος. Μια ποινική έρευνα δεν αποτελεί ποτέ απόδειξη αδικήματος χωρίς δικαστική απόφαση.

Όσον αφορά τους ισχυρισμούς σχετικά με την **έλλειψη διαφάνειας στη μεταναστευτική πολιτική**, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μετανάστες που εισέρχονται νόμιμα στην Κυπριακή Δημοκρατία είναι πολύ καλά ενημερωμένοι για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους πριν από την άφιξή τους, προκειμένου να προχωρήσουν στις πρακτικές διευθετήσεις της διαμονής τους (θεώρηση εισόδου, άδεια παραμονής, άδεια εργασίας, πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης κ.λπ.). Οι παράτυποι μετανάστες δεν ενημερώνονται, δεδομένου ότι φθάνουν παράτυπα. Οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση στις απαιτούμενες συνθήκες υποδοχής, στην υγειονομική περίθαλψη και στον έλεγχο τρωτότητας που προβλέπονται από το δίκαιο της ΕΕ αμέσως μετά την άφιξή τους.

Επιπλέον, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν προχώρησε ποτέ σε απελάσεις πριν εκδοθεί, για τον ενδιαφερόμενο απορριφθέντα αιτούντα άσυλο ή παράτυπο μετανάστη, οριστική απόφαση (δηλαδή μετά από προσφυγή στο δικαστήριο) σχετικά με την υπόθεσή του.

Τέλος, το **Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα** (που αναφέρεται στο έγγραφο ως «χρυσά διαβατήρια»), έχει σταματήσει.

6. Προκλήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα στις μη κυβερνητικά ελεγχόμενες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας

Ο επίσημος όρος είναι «περιοχές που δεν τελούν υπό ουσιαστικό έλεγχο της κυβέρνησης» και οι όποιες αναφορές σε «νότο» θα πρέπει να αποφεύγονται.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΛΙΘΟΥΑΝΙΑΣ

A. Vivulskio str. 11, LT-03610 Vilnius Tel. +370 5 266 8176 Fax +370 5 266 4209 E-mail: post@socmin.lt

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή
Ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου»

Αριθ. (. -) SD -

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΛΙΘΟΥΑΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ «ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ» ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΙΣ 15-17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2021

Η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Λιθουανίας θα ήθελε να ευχαριστήσει την ειδική ομάδα «Θεμελιώδη Δικαιώματα και Κράτος Δικαίου» της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την εποικοδομητική συζήτηση στις 17 Δεκεμβρίου 2021 και επιθυμεί να υποβάλει πρόσθετα σχόλια στο επακόλουθο σχέδιο «Έκθεση για την εικονική επίσκεψη στη Λιθουανία στις 15-17 Δεκεμβρίου 2021» στις εξής ενότητες:

3. Ελευθερία της έκφρασης και ελευθερία των μέσων ενημέρωσης

Όσον αφορά την εφαρμογή του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ) Το 2022, η κυβέρνηση οργανώνει δημόσιες διαβουλεύσεις με δημοσιογράφους και άλλους ενδιαφερομένους φορείς με στόχο να διευκρινίσει τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι δημοσιογράφοι κατά την εφαρμογή του ΓΚΠΔ. Ως αποτέλεσμα, ενδέχεται να πραγματοποιηθούν τροποποιήσεις νομικών πράξεων, εάν χρειαστεί. Επιπλέον, σχεδιάζεται η διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων σχετικά με τον ΓΚΠΔ και τους εθνικούς νόμους για δημοσιογράφους, υπευθύνους επεξεργασίας δεδομένων και υπαλλήλους προστασίας δεδομένων καθώς και η δημοσίευση οδηγιών για τις γενικές απαιτήσεις.

Όσον αφορά την πρωτοβουλία για προληπτικές στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPP). Την άνοιξη του 2021, το Κοινοβούλιο της Λιθουανίας ανέλαβε την πρωτοβουλία και δημιούργησε την ομάδα εργασίας για να αντιμετωπίσει ειδικά το πρόβλημα των καταχρηστικών πρακτικών προσφυγής, γνωστές και ως στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (SLAPP). Ετοιμάστηκαν τα ακόλουθα νομοσχέδια:

- η τροποποίηση του κώδικα πολιτικής δικονομίας παρέχει μια νέα δυνατότητα απόρριψης σε πρώιμο στάδιο της αγωγής εάν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι αυτή η αξίωση μπορεί να χαρακτηριστεί ως SLAPP
- η τροποποίηση του ποινικού κώδικα αναθεωρεί την ποινική ευθύνη για συκοφαντική δυσφήμιση, προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των δημοσιογράφων και άλλων φορέων διάδοσης δημόσιων πληροφοριών από αδικαιολόγητη δίωξη.

Αυτά τα νομοσχέδια βρίσκονται ακόμη υπό εξέταση στο κοινοβούλιο.

4. Το δικαίωμα στη μη διακριτική μεταχείριση

Αν και είναι αλήθεια ότι το Εθνικό Πρόγραμμα για Ίσες Ευκαιρίες Ανδρών και Γυναικών διακόπηκε το 2021, πρέπει να σημειωθεί ότι τώρα, με την οριζόντια εφαρμογή της ισότητας των φύλων σε όλες τις πρωτοβουλίες στρατηγικού σχεδιασμού, όλα τα υπουργεία υποχρεούνται να συμπεριλάβουν το θέμα της ισότητας των φύλων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, στα αναπτυξιακά τους προγράμματα και σε άλλα στρατηγικά έγγραφα και να προβλέπουν μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Επίσης, το θέμα της ισότητας των φύλων περιλαμβάνεται στα πρόσφατα αναπτυξιακά προγράμματα του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων.

Επιπλέον, προκειμένου να βελτιωθεί η γενική κατανόηση των θεμάτων ισότητας των φύλων και να βοηθήσει στη διαδικασία, το Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλισης και Εργασίας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας ορίστηκε ως συντονιστής της οριζόντιας αρχής «ίσες ευκαιρίες για όλους», που περιλαμβάνει την ισότητα των φύλων, παρακολουθεί την εφαρμογή μέτρων για την ισότητα των φύλων και διενεργεί διαβουλεύσεις με άλλα Υπουργεία για τις ιδιαιτερότητες των θεμάτων ισότητας των φύλων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους. Όσον αφορά τις ικανότητες, υπάρχει μια ξεχωριστή ομάδα που καλύπτει επίσης θέματα ισότητας των φύλων που λειτουργεί στο Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλισης και Εργασίας.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2021 ο Υπουργός Δικαιοσύνης ενέκρινε τροποποιήσεις στη διάταξη «Περί έγκρισης διατάγματος για την τροποποίηση ονοματεπωνύμου», με το οποίο θεσπίζεται αποτελεσματική διοικητική διαδικασία για τα άτομα που έχουν διαγνωστεί με διαταραχή ταυτότητας φύλου να αλλάζουν το ονοματεπώνυμό τους ώστε να αντιστοιχεί στο φύλο που έχουν επιλέξει.

5. Κράτος δικαίου

Όσον αφορά την κατάρτιση του δικαστικού προϋπολογισμού Σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους, η διαδικασία του προϋπολογισμού για το επόμενο έτος ξεκινά την άνοιξη του τρέχοντος έτους. Η Κυβέρνηση εγκρίνει σχέδιο προϋπολογισμού και θέτει προθεσμίες εντός των οποίων οι διαχειριστές πιστώσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων, παρέχουν στο Υπουργείο Οικονομικών τις ανάγκες χρηματοδότησης για το επόμενο έτος, αιτιολογώντας την απαραίτητη αλλαγή σε σχέση με τον προϋπολογισμό του τρέχοντος έτους. Σε μεταγενέστερο στάδιο το Γραφείο της Κυβέρνησης διοργανώνει συναντήσεις μεταξύ του Πρωθυπουργού, του Υπουργού Οικονομικών και των διαχειριστών των πιστώσεων του σχετικού τομέα (στην προκειμένη περίπτωση, των εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας) για τις δημοσιονομικές ανάγκες για το επόμενο έτος. Με βάση τις αποφάσεις που λαμβάνονται, ετοιμάζεται και υποβάλλεται στο Κοινοβούλιο σχέδιο νόμου για τους δείκτες προϋπολογισμού για το επόμενο έτος, το οποίο στη συνέχεια συζητείται στις επιτροπές του Κοινοβουλίου και συνήθως εγκρίνεται τον Δεκέμβριο.

Το 2021 εγκρίθηκε από την κυβέρνηση το πρόγραμμα ανάπτυξης του δικαστικού συστήματος. Ένα από τα προβλήματα που εντοπίζονται στον τομέα της δικαστικής αυτοδιοίκησης είναι ότι «το τρέχον μοντέλο χρηματοδότησης δεν συνδέεται με το νομικό καθεστώς και τις ανάγκες των δικαστηρίων ως ανεξάρτητων αρχών». Το προαναφερθέν πρόγραμμα ανάπτυξης περιλαμβάνει ένα μέτρο που επικεντρώνεται στην επίλυση αυτού και άλλων προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί («να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της οργάνωσης των δραστηριοτήτων του δικαστικού συστήματος»). Διοργανωτής και συντονιστής αυτού του μέτρου είναι η διοίκηση των εθνικών δικαστηρίων.

Όσον αφορά τη διαδικασία επιλογής των δικαστών. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Λιθουανίας δρομολόγησε τροποποιήσεις του νόμου για τα δικαστήρια και άλλων συναφών νόμων με στόχο τη διασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και διαφάνειας του δικαστικού συστήματος. Οι

τροποποιήσεις βρίσκονται επί του παρόντος υπό συζήτηση στο Κοινοβούλιο και στοχεύουν, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση της διαδικασίας επιλογής των δικαστών στη Λιθουανία.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν ορισμένες αλλαγές στη διαδικασία και τις προϋποθέσεις μετάταξης των δικαστών σε άλλα δικαστήρια. Οι αναφερόμενες τροποποιήσεις στον Νόμο για τα Δικαστήρια τέθηκαν σε ισχύ στις αρχές του τρέχοντος έτους και αποσκοπούν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των δικαστηρίων.

Όσον αφορά το *Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας*. Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας λειτουργεί πλήρως από το 2021. Ο νέος Πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 18 Ιουνίου 2021.

Θα θέλαμε και πάλι να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στην ειδική ομάδα «Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου» για την επίσκεψή της στη Λιθουανία στις 15-17 Δεκεμβρίου 2021 και να επιβεβαιώσουμε τη διαθεσιμότητά μας, εάν υπάρξουν περαιτέρω ερωτήσεις με βάση αυτές τις πρόσθετες παρατηρήσεις.

Με εκτίμηση,

Υφυπουργός

Vytautas Šilinskas

Linus Lasiauskas, tel. +370 659 24763, e-mail: linas.lasiauskas@socmin.lt

**Ευρωπαϊκή Οικονομική
και Κοινωνική Επιτροπή**

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Υπεύθυνος έκδοση: Μονάδα «Επισκέψεις και εκδόσεις»
EESC-2023-40-EL

www.eesc.europa.eu

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2023

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Για οποιαδήποτε χρήση των φωτογραφιών / εικόνων, πρέπει να ζητηθεί άδεια απευθείας
από τον κάτοχο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Print
QE-09-22-459-EL-C
ISBN 978-92-830-6113-7
doi:10.2864/897025

Online
QE-09-22-459-EL-N
ISBN 978-92-830-6120-5
doi:10.2864/900334

EL